

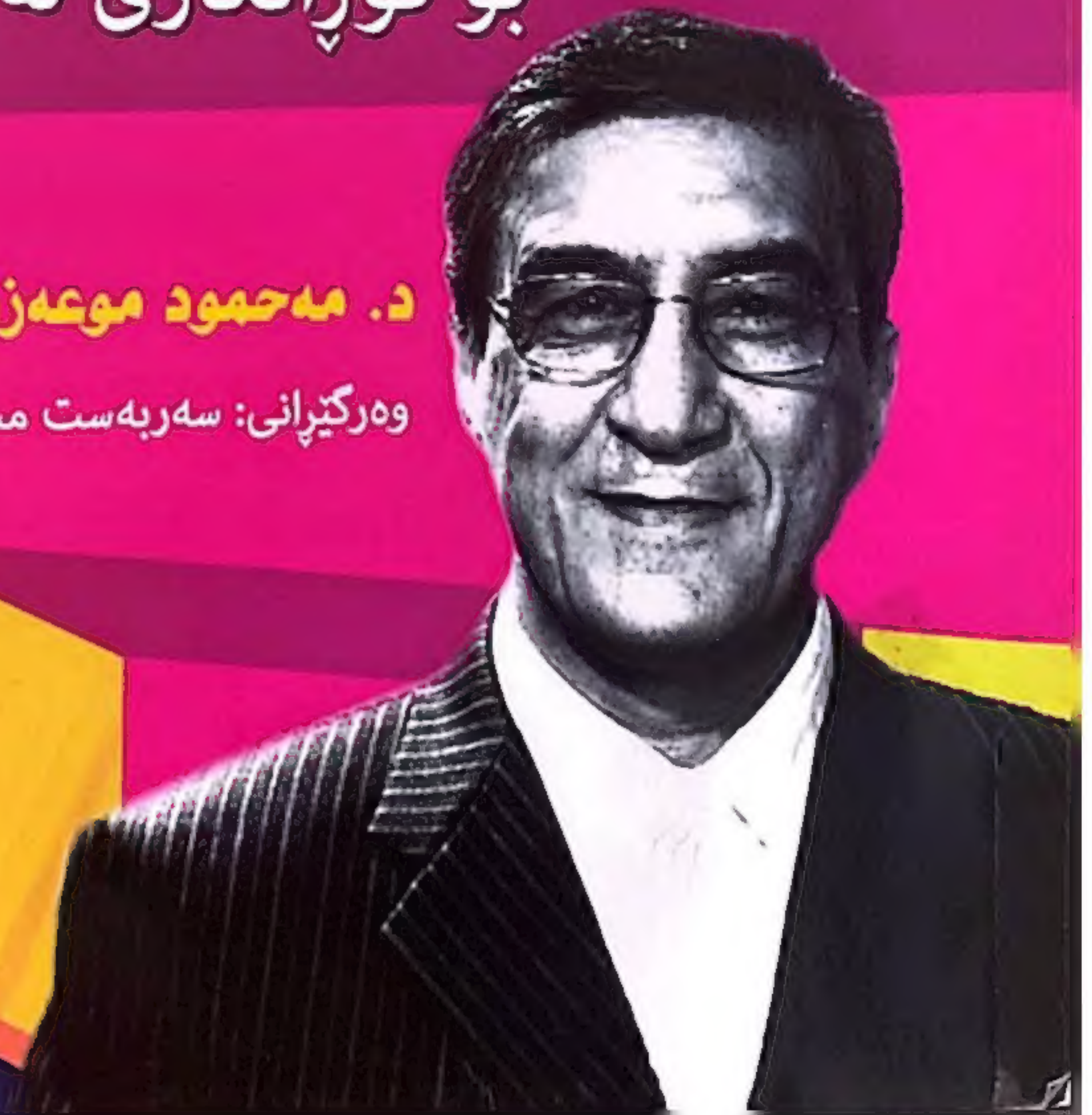
چاپى يەكەم
2019

لەم سىڭ كەسە بېورن

چەند ياداشتىكى تر
بۇ گۆرانكارى لە ژياندا

د. مەحمود موعەزەمى

وەرگىرانى: سەربەست مستەفا

له ټولګړاوه کانی خانې چاپ و په خشی رټما

زنجیره ۷۹۰

ناسنامه ګټیب

با له م سې که سه بیورین

❖ نووسینې: دکتور مه حمود موعه زه می

❖ وەرګټړانې: سه ربه ست مسته فا

❖ بابه ت: ده روونزانې، سه رکه وتن.

❖ بهرګ: فواد که ولؤسی

❖ توبه تی چاپ: چاپی به که م

❖ سالی چاپ: ۲۰۱۹

❖ شویتي چاپ: چاپخانه ی که نج

❖ تیراژ: ۱۰۰۰

له به رټوه به رایه تی گشتي کتابخانه گشتيیه کان ژماره سپاردنې: (۱۰۷۳) ی سالی ۲۰۱۸ ی
پټدراوه.

ناونیشان

سلېمانی — ساپووتکهران — لیوان که راجی عوسمانی ته مین و شوقه کالی ته کیه رووته.

ژماره ی موبایل: (۰۷۷۰ ۱۵۷۴۲۹۳) (۰۷۵۰ ۱۱۹۱۸۴۷)

پېرست

- پېښه كې ۵
- چ كه سيك بېتوانايه؟ ۱۱
- له دهر وني مني دل ماندودا، نازانچ كييه... ۲۹
- بيرو هوښيک كه به كه لتان ديت ۳۸
- شولي ئالوبالو ۴۷
- ژيرخاني ئابوري، بريتيه له متمان ۵۵
- هه له يو كسي هه له كار ده گريته وه ۶۵
- خاليكي گرنك له فروكه خان يه سيريو سمه رده ۷۳
- عاشق ببه ۸۳
- ئاو ننگه كاني بون و وجودمان هاوسه ننگ و هيمن بگه ينه وه ۹۱
- توندتر ده رگاكه داخه ۹۹
- ليستي كرينتان ئاماده كرده وه؟ ۱۰۸
- چون نه ندازياري ژياني خوتان بن؟ ۱۱۶
- "مورك" له خوت مده ۱۲۳
- به راستي چ كاتيک بابه تيک ده زاني؟ ۱۳۱
- لوتفي دووباره و چاوه پرواني مسه و گهر ۱۳۹

- چۇن لەناو كېشەكاندا چىژ لە ژيان ۋە رېگرىن؟ ۱۴۹
- "گرنگ" بون يان "بەسود" بون، كاميانەت دەۋىت؟ ۱۵۷
- دونيال ئىمە بەج (جياۋا(يانەۋە) جوانترە ۱۶۶
- ئاهىكى ھەلەكەتتە ۋە گوتى: (بىرىنكى كۆنە ھەيە) ۱۷۳
- لەج سى كەسە بېورن ۱۸۱
- ۋانە گرنگى ژيان لە پىرەپىاۋىكى گۆيژ فرۆشەۋە ۱۹۰
- چ كاتىك ئاسمان تەختى (ۋە دەۋىت؟ ۱۹۸
- ئاگادار بە كە چى دەلىت ۲۰۶
- سەرمايە راستەقىنەكانى تۆ كامانەن؟ ۲۱۴
- تاكە ھەلى ئويگردنەۋە ۲۲۳

پیشہ کی

طبيب عشق مسیحا دم است و مشفق لیک
چو درد در تو نبیند کہ را دوا کند*

خوینہری بہ پریزی ئم کتیبہ، بہ بیٰ ئوہی کہ لہ نزیکہ وہ ئیوہ
بناسم، بہ پریژہیہ کی سہدی بہ رزہ وہ دہ توانم لہ بارہی ئیوہ وہ
پیشبینی چہند شتیک بکہم. یہ کہ میان ئوہی کہ ماوہیہ کہ
پرسیاریک یان چہند پرسپاریکی بیٰ وہ لامتان لہ خوتان ہہیہ، نازانم
ئوہ پرسپارانہ چین؟ بہ لام دہ توانم بہ ئیوہ بلیم وہ لامی
پرسیارہ کانتان لہ ناوجہرگی نویسنہ کانی ئم کتیبہ دا دہ دوزنہ وہ.
کہ و ابو ئیستہ کہ پرسپارتان ہہیہ و لہ و ہش گرنگتر بہ شوین
وہ لامہ کانیاندا دہ گہرین، ہلی پیویست بدوزنہ وہ و بہ بیٰ وہستان
بابہ تہ کانی بہ وردیہ وہ بخویننہ وہ و ہرکاتیک شتیک ہات بہ بیرو
زہینتاندا یاداشت و توماری بکہن.

* رینماکاری عشق نہفہسی مسیح ئاسایہ لہ زیندو و کردنہ وہی دلہ مردو وہ کاندہ
بہ لام نہ گہر دہردو نازاری داواکاری لہ تودا نہ بینیت چارہ سہر و دہرمانی کی بکات؟

ئەم كىتەبى كە لە بەردەستى ئايدا، بەرھەمى جىبە جىكرىنى
بابەتى كۆمەللىك بەرنامەنى تەلەفىزىيۇنى تۆماركراۋە بەناۋى (دەبىت
چاۋەكان بشۆين).

دوۋەم خال كە لە بارەنى كەسايەتى ئىۋەۋە دەبىت بىللىم، ئەمەيە
كە ئىۋە ھەستى ئىركىكتان لە خۇتاندە دۆزىۋەتەۋە كە دەبىتە ھۆى
ئەۋەى كە نەچنە ژىربارى ژيانىكى ئاسايى و ماندوكرەۋە. ھەربۆيە
بەردەۋام لە گەپان و پىشكىنىندان بۆ ئەۋەى ئىركى خۇتان لە ژياندا
بدۆزنەۋە.

سىيەمىن خالىش برىتىيە لەۋەى كە ھەزى فىربون و زانىن لە
ئىۋەدا زۆر لە ئاستى مامناۋەندى ئەو كۆمەلگەيە زىاترە كە تىيدا
دەژىن. ھەر ئەمەيە كە ئىۋە كەمىك بىقەرار و ھەندىكجارىش
بىتاقەت و پەشپىن دەكات. بەلام بزەنن كە گرىنگر لەۋەى كە ۋەلامى
پرسىيارەكانتەن بدۆزنەۋە، فىرى ژيانىكى بەختەۋەر بوون و لەگەلدا
دەژىن. گرىنگر لە ۋەلام برىتىيە لەۋەى كە مۇۋ لە ژياندا پرسىيارى
ھەبىت. پرسىيارىك كە مۇۋ بىقەرار دەكات و لە ئەدەبىياتى گەرەى
(پارسى)-فارسى-دا پىي دەللىن (دەرد و ئازار) كە جىاۋازە لە
پەنج و تالى. ھەر لەم پۈۋەۋەيە كە پىشپىنانى دىارو بەرچاۋى ئىران
باۋەپىيان ۋابوۋە كە دلىك ئازارى تىدا نەبىت دل نىيە.

خالى چۈارەم ئەۋەى كە ئىۋە لە داھاتوى پووناكى ئەم
سەرزەمىنە و ئاۋەدانىيەكەيدا بەش و پىشكتان دەبىت، چۈنكە

ماوه يەكى زۆرە كە خاوەنى ئەو بەش و پشكەن و لەوانە يە ئاگادارى
پۆلى بەنرخ و پىربايەخى خۆتان نەبوینەو.

پىنجەم خالى پىشبینى من ئەمە يە كە خوداوەندى ھەستى،
پۆزگار، جىھانى ھەستى و ئىو ھەر ناوێكى لىدەنن. ئاگادارىيەكى
تايبەتى لە ئىو ھە يە. ئەم ئاگادارىيە گشتى و ھەموانىيە، بەلام
لەمبارەيەو لەسەر ئەو باوەرەم كە لە ئىو دا ئەم توانايە
شاراوەتەو بۆ ئەو ھى لەسەر بنەماي ئەو بىنە سەرچاوەى
خزمەتگوزارىگەلىكى بەنرخ بۆ ئەم جىھانە. جىلو ھە زانستىگەى،
سەرەتا لە ئاوەدانى خۆتانەو دەستپىدەكات و باشترین كاتى
ئەنجامدانىشى، ھەر ئىستەيە. كەوابوو ئەگەر باوەرپتان بە
دەسەلاتدارىكى گەرەتر لە ھەر ھىزىكىتر ھە يە كە من ناوم لىئاو
(ئافەرىدگار يان خوداوەند)، لەبەر پىزى ئىرادەى ئەو ئافەرىنەرە
باوەر بە خۆت بگە و ئەو ئەرك و لىپرسراويەتيەى كە خستويەتيە
سەرشانقان بەوپەرى ئەدەب و پىز و لە خۆبوردويەو قبولى بگەن
و ھەر لە ئىستەو ھەولبەدەن تاوەكو (دونيا بگەنە شوپىنىكى زۆر
باشتر بۆ ژيان).

يەككە لە تايبەتمەنديەكانى ئەم كتيبە ئەمە يە كە پىكھاتەكەى لە
كۆمەلەك چەمك و ماناي بەكارھىنانى لە ژيانى پۆزانەدا دروستبوە و
بە زمانىكى پاراو پىكھاتون، كە ھەر يەكەيان بە شىوەيەكى
سەرەخۆ ماناكان دەگوازنەو. لەم پوەو ئىو دەتوانن لە
ھەرشوینىكى كتيبەكەو كە ويستان دەستبگەن بە خویندەو و

ماناكانى له ژيانى پوژانه تاندا به كار بهيئن و دوزينه وه و
پيشكه وتنه كانتان بو ئه و كه سانه باسبكه ن كه خوازيارن و حهز
ده كه ن. ئه گهر ده توانن بابه ته كاني ئه م كتيبه فيري ئه و كه سانه
بكه ن كه حهزيان لييه تي. چونكه به مكاره له گه ل ئه وه ي كه
خزمه تتان به گه شه و به رزبونه وه ي ئه و كوومه لگه يه كردووه كه تييدا
ده ژين، مانا و چه مكه كاني كتيبه كه ش بو خو تان باشتري و زياتر
پوونده بنه وه و جيگه ده گرن.

له كو تايدا به سو پاس له خوداي گه و ره و ميهره بان، ئه م كتيبه
پيشكه ش ده كه م به بابه گه و ره و دايه گه و ره كانم به تايبه ت جه نابي
كاك (محمدي موعه زه مي)، كه به شيوازي گيړانه وه ي چيروك و
گيړانه وه ي داستانه په ند ئاميزه كان و پيشه نكبوني جه نابيان، تووي
ميهره باني، له خو بوردويي و هه ستركردن به ليپرسراوييه تي له ناو
نه وه كاني خويدا، له وانه ش له ناخي نوسه ري ئه م كتيبه دا چاند.

ليړه دا جيگه ي خو يه تي به م هو يه وه زور سو پاسي يارمه تيه كاني
هاوكارانم بكه م، به تايبه ت جه نابي كاك عه لي قه زويني ئه ندازيار و
پياوي قه لاه م و جه نابي كاك حوسه ين ياخچي و هاوكاره كه يان له
نوسينگه ي گوڤاري به نرخ و كاريگه ري (خلاقيت). به پاس تي ئه گهر
عه شق و زانست و هه ستركردني ئه م ئازيزانه به ليپرسراوييه تي
نه بوايه، به دورم ده زاني كه ئه م كتيبه به م ساده و ئاسانيه بگات
به ده ستي عه ودالان و خوازياراني.

بهوپه پری خاکه ساری و خوشکینیه وه سوپاسی هر هه مویان
ده که م. نه و که سانه ی که به بیّ نه وه ی بیاننا سم، به بیّ نه وه ی که
چاویان له باربۆ و قهره بو بیّت، یارمه تیان دام، دلنیا بن و بزانی که
له لای خودای جیهان و ههستی، نرخ و به های نه و کاره یان به مسقاله
زه په و تۆسقال له بهر چا و گیراوه.

شاد و ته ندروست بن

به سوپاس و پێز و عه شقه وه

مه حمودی موعه زه می

په راویزی یه کهم: نه گهر خویندنه وهی نه م کتیبه تان به
سودبه خش زانی، به نه رک نه بیت پیشنیاری خویندنه وهی بو
نازیزانیترتان بکه ن. سوپاستان ده که م.

په راویزی دووهم: نه گهر به باشی ده زانن که نه ک ته نها نه م
کتیبه، به لکو هه موو نه و کتیبانه ی که به لاتانه وه په سه ندن، بیانکپن
و به دیاری بیانبه خشن به و که سانه ی که خوشستان ده وین یاخود
پیویستیان پییانه. به مکاره ساده، به لام به نرخه، ده توانن
پوشنبیری کتیب خویندنه وه له ناو کومه لگه دا دامه زراوو جیگیر
بکه ن.

چ كەسك بىتوانايە؟

بە بۆنەى ئەو كارەى كە ھەلمبژاردوۋە، زۆرىك لە ژنان و پياۋان بەتايىبەت كۆپ و كچە گەنجەكان سەردانم دەكەن، بەلام يەكك لە بابەتە گرىگ و جىگەى داخەكان ئەمەيە كە دەلەين من بىتوانام. چى بكەم؟ من گەمژە و خاورو خلىچكم، چى بكەم بۆ ئەوەى ھەست و ھۆشم ھەبىت؟ بەپاستى ئىۋە چۆن بىر دەكەنەۋە؟ باشە ئەم كۆپ و كچانە كەودەنن؟ ئەمانە بەباشى مېشكىيان كارناكات؟ من بۆ ئەمكارە تاقىكردنەۋەيەكم ھەيە، كە لە سالانىك لەمەوبەرەۋە ئەنجامىدەدەم. بە بېرواى من ئەلبەتە ھۆكارىكى نىيە كە بەلگەى لەسەر بىت و شتىكى زانستىش بىت. بەلام ھەركەسىك بزانىت چەند پۆژىك لەمەوبەر چ خواردىكى خواردوۋە و چى كردوۋە، يان ھەركەسىك بتوانىت لە ھالەتى ئاسايىدا، كۆكردنەۋە و لىدەرەكردن و چوار كىردارى سادەى بنەرەتى بىركارى ئەنجامىدات. بەلاى منەۋە مېشكى سەلامەت و تەندروستە. ئەۋىترى بە پېژەيەكى زۆر بىرو باۋەرەكانمان پەيۋەندى بە خۆمانەۋە ھەيە و خۆمان دروستيان دەكەين.

ماوه يەك لەمەوبەر خاتونىكى گەنج بەبى كاتوهرگرتنى
 پيشوختە، ھاتبو بۆ نوسىنگەكەم، منىش بە پىككەوت لەوى بوم و
 بە پىداگرى و بەدواداچون، بە كورتى چەند خولەكك كاتى لى گرتىم.
 دواتر گوتىم: باشە كچى خۆم كيشەى تۆ چىيە؟ گوتى: (جەنابى
 موخەزەمى من ھۆش و توانايىم كەمە و كيشەم ھەيە و بەدەستىيەو
 دەنالىنىم. باوك و دايكم باوھريان وايە كە من گەمژە و كەم ئەقلم و
 ھەست و ھۆشم بەلای خۆمەو نىيە و بەباشى ناخوينم. تەنانەت
 منيان بردوھتە لای دەروھناس و پراويزكارى خويندن، ئەويش
 پشكنينى بۆ كردم و لەپاش پشكنينەكە گوتى كە تۆ باشتر وايە
 برۆيت و كارە پيشەيەكان ئەنجامبەدەيت، تۆ ئەھلى خويندن و
 قوتابخانە نيت.) من نازانم قسەكەى ئەو راستە يان نا؟ بەلام لىرەدا
 خالىك ھەيە، ئەويش ئەوھەيە كە (ئەگەر من باوھر بە شتىك بكەم و
 باوھرىكەم كە بىتوانام، دەبىت بيسەلمىنم. پەفتارەكانى من نابىت
 وەك مروفىكى ھۆشيار بن، چونكە ئەوكات لەگەل بىروباوھرەكانى
 مندا دەكەوتتە دژبەرييەو. ئەگەر من باوھر بكەم كە راستگويى
 كاريكى دروستە و درۆزنىش دوژمنى خودايە، ئەگەر باوھر بەمە
 بكەم ئەوكات ناتوانم درۆ بكەم.) ئەمە زۆر بە ئازارە كە ئەم كچە
 باوھرى بەوە كردووە كە گىل و گەمژەيە. لەناو تىست و
 پشكنينەكەدا دەبىت پەفتار و ھەلسوكەوتىك نيشانبەدات كە ھەرەك
 گەمژەكان بىت. خۆ ئەگەر ھۆشيار بىت ئەوە بىروباوھرەكەى خۆى

هه لوه شان دوو ته وه. خالی دواتر بریتیه له دایکوباوکی که هه میسه پیی ده لئین تو که مژهیت. نیمه وهك مروڤ پشتگیری سهره تایي له باوك و دایك وهرده گرین. چونکه متمانه به خوږون پهگ و پیشه کانی له باسکردن و دهربرینی گوشتار و پهفتاری دایکوباوکدایه، که هه میسه خه ریکن بومبارانی ده کهن و پیی ده لئین تو که سیکی گیل و که مژهیت.

من لیی ده پرسم بۆچی پیی ده لئین گیل و که مژهیت؟ له وه لامدا ده لئیت: پیی ده لئین که چه مامه کهم له فلانه به شدا ده خوینیت، به لام من هیشتا دیپلوم به ده ست نه هیناوه. دیاره که هه میسه پیی ده لئین تو توانات نیه، نه ویش باوه په ده کات که که مژهیه. له ولایه نه وه به راوردی ده کهن، هه ربویه نه ویش کاتیك ده که ویت به رامبه ر که مام و خزمه که یه وه، ده لئیت هه میسه گالتهم پیده کهن و وه لام ناده نه وه و سوکایه تیم پیده کهن. نه م که چه وایر ده کاته وه که خه لکانیتر حه وسه له ی وه لامدانه وهی نه میان نییه، نه مه له کاتیكدایه نه م بیروکه یه بریتیه له کاردانه وه و ناوینه نوینی فیکر و بیروباوه پی خوی. هه ر خویه تی که خوی به که سیکی شیاو نازانیت و باوه پی به خوی نییه، پهفتار و هه لسوکه وتی جوریکه که خه لکانیتر هاند ه دات بۆ نه وهی که (سه یرکهن من که سیکی خوشه ویست نیم)، یان (سه یرکهن من که سیکی به توانا نیم) یان

(سەيركەن ھېچكەسنىڭ مەنى خۇشناۋىت). ھەرخۇيەتى ئەمكارە
بەخۇي دەكات.

جارى يەكەم كە گەشتو بە مەن، خۇ مەن پېشداۋەرى ناكەم، بەلام
ئەو بە پەفتارەكانى كارىك دەكات مەن ھەستېكەم كە ئەو كەسىكى
خۇشەويست و لەبەردلان شىرىن نىيە. خۇشەختانە مەن بەو
نەخەلەتام و بە پېچەوانەشەو، مەن پېمۋايە ئەو كچە كەسىكى زۇر
ژىر و ھۇشيارە. سەير ئەو ھەبوو كاتىك ئەم خاتونە ويستى لە
نوسىنگەكەم بېچىتە دەرەو، گوتى: جەنابى موعەزەمى باشە ئىستە
مەن چى بىكەم بۇ ئەو ھەي بەدۋادچونكار و شىلگىر بىم؟ مەنىش گوتەم
دەكرىت تكات لىبىكەم كە لەمەودا لەمبارەيەو پەھىنان نەكەن.
چونكە تۇ بەبى كات ۋەرگرتنى پېشۋەختە ھاتون بۇ ئىرە و
ئەۋەندەش پىداگرىتان كەرت كە بىتۋان كات ۋەربىگەن! ئەو كەسانەي
كە دەيانەۋىت مەن بىيىن، سەرەتا دەبىت باسى مەسەلەكانى خۇيان
بنوسن، بۇ ئەو ھەي مەن بزانم سەبارەت بە چ شىك قسە دەكەين.
ئەلبەتە ھۆكارگەلىكىترىشى ھەيە. ئىۋە بەبى ھەموو ئەم شتانە
ھاتون بۇلاي مەن، مەنىش لەمە زىاتر بەدۋادچون و شىلگىرى بۇ تۇ
ناكەم. ھەموو ھۆكارەكانم پىدەكەنەن و خۇيشى پىدەكەنى.

باشە بۇچى ئەم بەپىزە بىر دەكاتەو و پىيۋايە كە گەمژەيە؟
گەمژە نىيە. ھەركەسنىڭ كە زانى و گوتى مەن كەسىكى بىتۋانام،
ئەو مەۋشكى زۇر بەتۋانايە، بەلام خۇي ئاكادار نىيە. بەلام

بەداخەوہ ئەيەوئیت بيسەلمیئیت کە بیتوانایە، یاخود سودیکی
 تیدایە بۆ خۆی کە بە کەسیکی بیتوانا خۆی نیشانبدات. چونکە
 نەگونجاوہ کەسیک ھەلۆستە لەسەر خۆی بکات، بەلام ھۆش و
 زیرەکی نەبیت. ئیوہ ئیستە ھەلۆستە لەسەر خۆتان دەکەن و
 دەزانن کە بونتان ھەيە و دەزانن کە خەریکی خویندنەوہی چ جۆرە
 بابەتیکن. ھەربۆیە نەگونجاوہ کەسیک ھەلۆستە لەسەر خۆی
 ھەبیت و بە خۆی بلت کەمژە. لەوانەيە بلت من حەزم لەوکارە
 نییە. یاخود من ئەوہم قبولە کە بلت من ئەوکارەم کردوہ بەلام
 داویانە لە زەوقم و دراوہتەوہ بەنیوچاوانمدا. لە دلم دراوہ. ئەمەم
 قبولە. بەلام کاتیک ئیوہ چونە ناو دەستەواژەي پیوانە و
 بەرابەرکارییەوہ، وەک ئەوہی (من لەگەل کچە مامەکەمدا، کوپی
 خالەکەمدا و دراوسییکەم و.... ھتد جیاوازیم ھەيە.) ئەمە پاست و
 دروست نییە. ھیچ ھۆکاریکیشی نییە ھەر کاریک کە ئەوان بیکەن،
 منیش ھەمان کار ئەنجامبدەم. من کیم؟ چارەنوسم چییە؟
 پەيوەندییەکانم چین؟ خواستەکانم چین؟ من بۆ چ کاریک
 ئافرینراوم؟

دواتر کاتیک لە ژيانی ئەم خاتونە گەنجە قولبومەوہ، کۆمەلێک
 پاستی تالترم بۆ پونبویەوہ. ناویراو گوتی من دایکم خۆشدەوئیت و
 بەوپەری خۆشەویستیەوہ ئیش و کارەکانی ئەنجام دەدەم، بەلام
 کاتیک کە کارەکانی تەواو دەبیت، لەبری ئەوہی کە سوپاسم بکات،
 دەلێت: یارەبی ببیت بەژیر سەیارەيەکەوہ و پان ببیتەوہ. منیش

گوتم: تەمەنت چەندە؟ گوتى ۲۵ سال. منىش گوتم ئۇ باشە خۇ
 ئىتر تۆ منداڭ نىت كە چاۋەپى قسەى ئەم و ئەو بىت. باشە بۆچى
 لكاۋىت بەم قسانەۋە و پىگە دەدەيت كە ھەمىشە پىت بلىن تۆ
 گەمژەيت و ھىچ توانايەكت نىيە؟ سەير ئەۋەيە ئەم كچە كاتىك چور
 بۆ بەشدارىكردن لە خولى فېربونى كارە ھونەرى و دەستىەكان،
 ئىستە يەككە لە قوتابىە زۆر زىرەك و يەكەمەكان و كارانىكى زۆر
 دامىنانكارانە پىشكەش دەكات. باشە ھەرگىز دەكرىت ئىمە
 كەسانىكى بىتوانا بىن! باشە ھەرگىز شتى وا دەبىت؟

(ئەۋەى كە دەيبىنن، باۋەپى پىناكەين، بەلكوئەۋەى كە
 باۋەپمان پىيەتى دەيبىنن). ئەگەر ئىمە باۋەپمان بەۋە كردوۋە كە
 بىتوانا و گەمژەين، ئەۋكات ھەمىشە خەرىكىن ئەمە دەسەلمىنن و
 لە ھەر گۆشە و كەنارىكەۋە شتىك دەۋزىنەۋە بۆ ئەۋەى
 بىسەلمىنن كە لەسەر حەقن و ئىمە راستدەكەين. چونكە ئەگەر
 بىت و مروفىكى خەتابارىش بدۆزنەۋە، ھەرگىز ناللىت من خەتابار و
 ھەلەم، بەلكو يەكسەر دەللىت باوك و دايكم بەمجۆرە بوون. من
 پارەم نىيە، ئەو شتى زۆرە ملیم بەسەردا دەسەپىننىت، ئەو
 سەرمايەدارە و.... ئەمجۆرە بيانوانە بۆ خۆى دەھىننىتەۋە، چونكە
 باۋەپى بەمجۆرەيە و بەپىى بىروباۋەپى خۆشى دەجوللىتەۋە و
 پەفتار دەكات. ئىمە لەكوى و سەرۋەت و سامان لە كوى؟ ئىمە
 چىمانداۋە لە خوشگوزەرانى؟ (گلىم و تويىشەبەرەى ھەر كەسىكىيان

بە پەش دورىيىت، بە ئاۋى زەمزەم و ئاۋى كەوسەرىش سىپى
 نابىتەۋە!) بىروباۋەپى ئەو ئەمەيە، يەككە لە پىگەكانى چەسپىنى
 بىرو باۋەپەكانىش دوبرە كىرنەۋەيە. بەتايىت لەلايەن
 كەسانىكەۋە كە ئىمە باۋەر و متمانەمان پىيان ھەيە و پىويستمان
 پىيانە. ئەگەر مامۇستا بە قوتابىيەكەي بلىت تۆگەمژەيت، ئەگەر
 بىت و قوتابىيەكە ناوبراۋ بە خاۋەن تىپوانىن و بىرو بۆچونى پەسەند
 بزانىت، ياخود كەسىك كە پراۋىژكارى كۆمەلايەتەيە و ئىمە بەلامانەۋە
 جىگەي متمانەيە و كەسىكى پەسەندە. ئەگەر ئەم كەسانە بە ئىمە
 بلىن تۆگومژەيت، ئەۋكات بەدلىيايىيەۋە ئىمەش لە توانا و لىھاتنى
 خۇماندا دەكەۋىنە گومان و دودلىيەۋە.

تكا دەكەم با بوەستىن و دەموچاۋمان بشۆين و ھەركاتىك
 ئەمانەۋىت پەخنە لە خۇمان بگرىن، بزانىن كە ئىمە شارەزاي
 خۇمانىن و ھەلۋەستە لەسەر خۇمان دەكەين، ئەمەش لە ھۆشيارى
 و زىرەكى ئادەمىزادەۋەيە. با شانازى بە مۇقۇبونى خۇمانەۋە بگەين
 و سەربەرز بىن و قەدرى بزانىن. چونكە تەمەنىكى كەم لىرەۋە
 دەستپىدەكات لىرەشدا كۆتايى دىت. كاتىكى زۆر سنوردارە، ئىمە
 لەناۋ بالاترىن فۆرمى ژيان و ئالۆزترىن شىۋەي ژيان واتە
 (مۇۋ)داين. ئەمە خۆي بۆخۆي بەخششىكى گەرەيە كە ھەلىكىان
 بەناۋى تەمەنەۋە بە ئىمە داۋە. ھەربۆيە پىۋستە بەباشى سودى
 لىۋەربگرىن و لەمە بەداۋە بىرىك بگەينەۋە. ئەگەر ھاندانمان نىيە،

با به لایه نی که مه وه بیده نگ بین، و سوکایه تی به که س نه که ین.
 نه گەر ده مانه ویت سوکایه تی بکه ین، با به خۆمان بلّین نه کا ئاستی
 متمانە و باوه یم به خۆم نزم بیت، نه کا من خۆم پیوانه و به رابه ر
 ده که م له گه لّ که سیکیتردا. با ووزه به منداله کانمان و خه لکانی
 ده وروبه ری خۆمان بده ین. نه گەر پزیشکیکی نه شته رگه ری دلّ که
 پسپۆره و نه ندازیاریک که سه ده کان دروستده کات و پۆلیسیکی
 چه له نگ و دانا که دزه کان ده ستگیر ده کات و نه و دادوه رانه ی که
 به باشی دادوه ری ده که ن و ئاسایش ده به خشنه کۆمه لگه، زیاتر له
 ئیمه ده زانن، باشه با بیزانن، خو نه وه له به رژه وه ندی و سودی
 ئیمه یه و ده بیت ئافه رینیان بکه ین. با هانی منداله باشه کان و
 خه لکانی ده وروبه رمان بده ین و له سه ر کارو ئاکاره باشه کانیان
 ئافه رینیان بکه ین، بۆیان سه له مینن که نه وان که سانیکی به توانان،
 نه وه ش بزانی که نه م تواناییه ده بیت هاوپیچ بیت له گه لّ نه رک و
 لیپرسراویه تیدا و نه لّین تو که سیکی به توانایت، هه ر له به ر نه وه یه که
 ده رگا کانت بۆ ده کرینه وه. به لکو بلّین تو که سیی به توانایت و
 دلّنیابه که پّیگه که ی ده کرینه وه، تو ده زانیت پّیگه که ی بدۆزیته وه و
 منیش پشتیوانیت لیده که م.

هیوادارم پۆژیک بیت که سیك یاخود که سانیک به تایبەت که نه که کان
 نه یه ن و بلّین بۆچی من که مژه م. نه گەر پرسیاره کانمان به هه له
 خستبیته پوو، نه گەر زانیاری پاست و دروستمان نه بیت، نه گەر
 به باشی به لگه مان بۆ شیوه ی مه سه له که نه مینابیته وه و نه گەر له

زمانى ئىمە تىنەگات و نەتوانىت بەباشى وەلامى پرسىيارەكانى ئىمە
 بداتەو، ئەو ەكەسىكى گەمژە نىيە، بەلكو پەيوەندىيەكە ەلەيە.
 منىش لىپرسراوم كە قبولى بكەم لەو پەيوەندىيەدا پشكدارم.
 ەركاتىك واتانزانى كەسىك گەمژەيە، تكاتان لىدەكەم كەمىك
 بوەستن و گومان و دودلىتان لە بىروباوەرەتاندا ەبىت. چونكە
 دلنىابن كە مروفى گەمژە بوونى نىيە.

"وتوويز" لە يارى ژياندا سەركەوتوتان دەكات

ئەگەر سەرنج بدەن زۆربەى كات و ژيانى ئىمە لەوەدا سەرف
 دەكرىت كە باوەر بە خەلكانىتر بەيىن و پازيانبەكەين كە كارىكمان
 بۆ بكەن و بەردىك لەبەر قاچماندا لایبەن و ھاوکارىمان بكەن و
 يارمەتىمان بدەن، ئىمەيان خوشبویت و.... ەتد، لە ەموو
 ئەمانەش گرنگتر باوەر بەخۆمان بەيىن كە ئەمكارە دروست ياخود
 ەلەيە.

ئەم ھونەرى (خۆپازىکردنە) ەيىندە بەنرخە كە سالانە بە ملياران
 مليار دۆلار لەپىناويدا خەرج دەكرىت بۆ ئەوەى لىكۆلىنەوە بكرىت
 كە مروفىك بەچ شىوہيەك باوەر بە شتىك دەەيىنىت. ياخود مروفىك
 چۆن پازى دەكرىت. ەروەھا چۆن يەك مروفى بىريارىك دەدات.

قۇناغەكانى بېرىردانى چىن و ئىمە چۆن دەتوانىن بچىنە ناو ئەم
قۇناغانەو و ئەو پەوتى بېرىردانە بەرەو خۇمان بسورپىننەو.

يەككە لە ديارترىنيان برىتيە لە پىكلامە بازىرگانيەكان. بەيانى
تاوەكو ئىوارە بەرنامەكانى پىكلامە بىزىرگانيەكانى تەلەفىزىيۇن و
رادىيۇ (لەم سالانەى دوايشدا ئىنتەرنىت و ئىمەيل و تۆرە
كۆمەلەيتىەكان و...ەتد) ئەيانەوئىت باوەر بە ئىو بەئىنن و پارىتان
بەن كە فلانە بەرەم يان خىزمەتگوزارى بىرەن، ئەو دەخەنە
پىشچاوتان كە بەئى لەوانەى بەرەم و كاللاكانى ئىمە كەمىك گرانتر
بەن، بەلام خاوەنى ئەم كوالىتى و تايىبەتمەندىانەن.

ياخود مىندالەكەتان ئەيەوئىت باوەر بە ئىو بەئىنن و پارىتان
بىكات كە بۇ نمونە مىزەلان يان پاسكىلى بۇ بىرەن، ياخود ئەيەوئىت
باوەرپتان پىبەئىنن كە بىبەن بۇ پاركى يارى ياخود سىنەما. ياخود
باوەر بە ئىو بەئىنن بۇ ئەوەى درەنگ بخەوئىت. ياخود بە
پىچەوانەو ئەو دەتانەوئىت باوەرپى پىبەئىنن كە پىش خەوتن
دەموددانەكانى بشوات. ياخود پىش خەوتن كىتب بخوئىننەو.

كەوابو ئەگەر سەبرىكەين، دەبىنن كە ھەمىشە لە ھەول و
كۆششداين بۇ ئەوەى تىپوانىنى كەسىك ياخود چەند كەسىك
لەبەرژەوەندى خۇمان بىگورپىن. ئەمە زۆر گىرەكە. ئەگەر پىگەكەى

بزانين، ئهگەر له حالهتيكى ئاساييدا باوهپهينان به كهسيك و
پازيكردي ۳ سال يان ۶ مانگ ياخود ۴ سعاتي خاياندبيت،
لهوانهيه بهمشيوهيه ۵ خولهك بخايهنييت. كهوابوو نهوه دههينييت كه
فيري شيوازي باوهپهينان و پازيكردي خهلكاني بهرامبهزمان بيبين.

ئيمه بونهوهرانيكي كومهلايهتين. بونهوهرانيكن كه تيگهيشتوين
سهركهوتنمان له گرهوي برپار و خواستي خهلكانيتردايه. ئهم ههموو
مؤديله، ئهم ههموو جلوبهركه، ئهم ههموو بۆن و عهتر و قولاني و
ماده ئارايشتيهكان، ههر ههمويان بۆ باوهپهينان و پازيكردي
ئيمهيه. كه سهرنج بدهره من، من ليژهدام. بهلاي ئيوهوه
سهرنجپراكيش و كهميكيش جيگهي داخ نيبه كه بۆچي ئيمه ئهم
هونهر و ليهاتويي و شارهزاييهي ژيان له قوتابخانه يان دواناوهندي
ياخود زانكو وهك وانهيهكي چيژ بهخش ناخوينين؟ بۆ نهوهي
مندالهكهمان فيري نهوه ببيت لهبري شهركردن و هات و هاوار و
تيكدان و پوخاندن، فيري قسهي جوان ببيت و فيري نهوه ببيت كه
چۆن باوهپ و قهناعت به بهرامبهركهكي خوي دهكات و پازي
دهكات كه قسه و گوفتارهكاني پاست و دروستن.

پيش ههموو ئهمانهيش، تاوهكو سهرهتاكاني سهدهي بيستم،
ههموو هونهرهكاني وتوويز لهسهر نهوه وهستاوو كه من بيبهمهوه و
لايهني بهرامبهريشم بيدورينييت. هيشتا له ههنديك كارو

که سابه ته کاندای سیبهری په شی ئه م په فتاره به رده وام ده بینریت، که
 به رامبه ره که ی بیر له وه ناکاته وه موشته ری یان کړپاره که ی یاخود
 نه و که سه ی که سهردانی کردووه چ سود و قازانجیکي
 ده سته که ویت. به رده وام بیر له وه ده کاته وه که چی بکات بؤ
 نه وه ی که خوی سود و قازانجیکي زیاتری ده سته که ویت. ته نانه ت
 له وتووژی نیوان ده وله ته کانیشدا، نه مه زور باوی هه بووه و
 له وانه شه هیشتا هر بوونی هه بیت، که هه ریه که له ده وله تان ته نها
 بیر له سود و به رژه وه ندیه کانی ولاته که ی خویان ده که نه وه و
 به هیچ شیوه یه ک بیر له به رژه وه ندی ولاتی به رامبه ریان ناکه نه وه.
 نه مه له زار او ه ی بیگانه دا ده کاته (براهه - دؤپاوه). له مشیوازی براوه -
 دؤپاوه دا به پواله ت من بردومه ته وه. به لام نه گهر برپارنامه یه ک واژو
 کراوه و نه م برپارنامه یه ش ده بیت جیبه جی بکریت، نه وکات که سی
 دؤپاوه ناتوانیت و نایه ویت جیبه جی بکات، نه مه ش به شیوه یه کی
 پیویست نابیتته هوی جیبه جی کردنی برپارنامه که.

مروقه زیره ک و هوشیاره کان به زوی تیده گن که له
 په یوه ندیه کانی براوه - دؤپاودا، هه ردولا دؤپاون. خو شیوازی
 دؤپاوه - دؤپاویش به هیچ شیوه یه ک جیبه جی ناکریت.
 له ناوه پاسته کانی سه ده ی بیستم به ملاوه، که یشتنه نه و
 ده رنه نجامه ی که شیوازی گونجاو بریتیه له شیوازی براوه - براوه.
 واته له و په یوه ندیانه ی که هه مانه، هم نیوه خیر و سود وه ریکرن و

ھەم ئىمەش قازانچ دەكەين. بۇ نمونه ژن و مىردەكان ھەردوکیان لە
 بېيارنامە و ياساكان خوشحال بن. لە ھەرمانگەيەكدا ھەم
 کارمەندەكە خوشحال بىت و ھەم ھەرمانگەكەش. ھەم مامۇستا
 خوشحال بىت و ھەم قوتابى. لە بېيارنامەى بازركانيدا ھەم دەبىت
 كړپار و ھەم فرۇشيار خوشحال بن. لەمشيۋەدايە كە ھاوسەنگى
 لەناو كۆمەلگەدا دەپاريزىت. سكالای كەموكوريپەكان كەمتر
 دەبنەو و كارەكان باشتەر بەرپۆۋەدەچن. بەلام ديسانەو ە مړوڤ لەو
 جيگەيەو كە ئەزمون دەكات فير دەبىت، لەم چەند سالەى كۆتاييدا
 كۆمەلەك شت گوتراو كە رېگەچارەى براو - براو ش بەس نىيە.
 باشە چۆن بەس نىيە؟

من و ئۆۋە رېكەدەكەوين كە ئەم كالاىە ئۆۋە دروستى بكن و
 منىش لە ئۆۋەى بكم. دواتر من ساردىيەك لە ئۆۋە دەكړم،
 شىرىنيتان لى دەكړم ياخود بەرھەمىكى خۇراكىتان لىدەكړم و
 دەپۆم بۇ شويىنىكى گەشتياري و بوتلى ساردىيەكە يان پاكتى مادە
 خۇراكيەكە دەخەمە ناو جۆگەيەكى ئاۋەو و دواتريش دەگەپىمەو
 بۇ مالەو. ئۆۋە خوشحال بن و نرخەى كە ويستوتانە و كالاكەتان
 فرۇشتو، منىش خوشحال بن و نرخەى كە ويستومە كړيومە و لە
 كواليتى و چۆنىيەتەكەيش پازى بوم. لىرەدايە كە من و ئۆۋە
 براۋەين. بەلام ژينگە و مندالەكانمان و شويىنى گەشت و تىچوى
 شارەوانى بۇ پاككردنەو ەى ئەو شويىنە، ھەمو ئەمانە دۆراون.

با بیین بۆ شارەكەى خۆمان. ئۆۋە دەلەن ئەم درەختە بېرنەۋە،
 شارەوانىش دەلەت ئۆمەش ئەۋەندە غەرامە دە كەين و رېگە
 دەدەين بېردىتەۋە. ئۆۋەش پارە دەدەن و بىناۋ بالەخانە
 دروستدەكەن، بۆ نمونە مەترى بە ۵ مليۇن تەمەن ئەۋ شوپنە
 دەفرۆشن. لىرەدا ھەردولاتان واتە ھەم ئۆۋە و ھەم شارەوانىش
 خۆشحال. بەلام درەختەكە خۆشحال نىيە. ئەۋ خەلكەى كە بە
 ئۆكسجىنەكەى ھەناسەيان دەدا و تەنانتە مندالەكانىشتان خۆشحال
 نىن. چونكە شارىك كە درەختى تىدا نەبىت شار نىيە. شارىك كە
 بالەندە و پەپولەكانى تىدا نەفرىت، شار نىيە.

ئىستە براۋە - براۋە - براۋە، شىۋازىكە كە دەخرىتەپوۋ، مەۋفى
 سەركەۋتوى ئەمپۆكە بە شىۋازى براۋە - براۋە - براۋە بىردەكاتەۋە.
 مەن و ئۆۋەش دەبىت براۋە - براۋە - براۋە بىر بىكەينەۋە. واتە ئەگەر
 مەن فرۆشيارم و ئۆۋەش كېرىار، تەنھا ھىندە بەس نىيە كە تەنھا مەن و
 ئۆۋە خۆشحال بىن. بەلكو دەبىت دەرنەنجامەكانى ئەم مامەلەيە لە
 سود و بەرژەۋەندى خەلكانىترىشدا بىت. ئەۋكاتەيە كە ئەم
 بېرىارنامەيە گەشە دەكات، چونكە نەك تەنھا مەن و ئۆۋە بەلكو
 كۆمەلگەش پىشتىۋانى و پارىزگارى لىدەكات.

داتاشىنى زەۋى دارستان و فرشتىنى، زىان بە ژىنگە و خەلكانىتر
 دەگەيەنىت. توپىزى بەپىتى زەۋى بەرھەمدار بەلایەنى زۆرەۋە ۵
 سانتىمەترە. بۆ ئەۋەى كە ۵ سانتىمەتر خاكى بەپىت بەدى

بھینیریت، نزیکہی ۵۰۰ سال کاتی دھوئیت تاوہکو ناو ھواو
 ھلومہرج و بہکتریاکان دھست بخنہ ناو دھستی یہکتریہوہ و
 توئڑیکی بہپیت بہرھم بھینن. ٹھوکات ٹیمہش دین و
 دارودرہختہکان دھبرینہوہ و دایاندہتاشین، دواتر بارانیک دھباریت و
 ٹھو توئڑالہ بہپیتہ لہناو دھچیت و پوبارہکانمان پپ دھبن لہ خول و
 لیتہ، جۆگہلہکانمان لہناو دھچن، ناوہکانی ژیر زھویمان لہناو دھچن
 و وادہزانین کہ براوہ بوین و زھویبہکمان وەرگرتوہ. لہکورت
 مہودادا ٹھمہ وایہ، بہلام لہ مہودایہکی دورودریژدا ھەرھمومان
 دۆپاوین. وابزانن کہ ھموو زھویبہ گرانبہھاکان ھی من و ٹیوہ بیت.
 بہلام جۆگہلہ ناوہکان بۆنیان بیت و ھواکہ ژھراوی بیت و
 درہختیکیش لہزھویبہکہدا نہبیت. ئایا دھکریٹ لہ شوئینیکی
 لہمجۆرہدا مروف بڑی؟ تہنانت ٹھگر پۆژی ۱۰۰ ملیون تمہنیش
 داھاتمان ھبیت. ٹھمہ چ سودیکی ھیہ؟!

با بئین و لیھاتن و شارہزاییہکانی وتووئژ و ھونہرہکانی بکہینہ
 بہشیک لہو وانہ و بابہتانہی کہ فیربونیان بۆ خۆمان بہ ٹھرک و
 واجیب بزانیان. فیرببین کہ چۆن بیربکہینہوہ و چۆن وتووئژ بکہین.
 مندالہکانمان فیبری ٹھوہ بین کہ چۆن قسہ و گفتوگو لہگہل
 ھاوپۆلہکانیاندا بکہن و بیرو باوہپی خۆیان بگوازنہوہ بۆ
 بہرامبہرہکانیان. ٹھوکاتہیہ کہ ژیان بۆیان ئیسراحت و بہرھمدار
 دھبیت. ٹھم لیھاتن و شارہزاییہ زۆر بہنرخ و سہرنجپراکیشہ، شتیکہ

كە مړوځ د ډولنېت فيري بېټ. نه م ليهاټنه زگماكي نيه. بهلام
فيري د بېن. منډال ځان كاتيځ د بېنن كە دايكو باوكيان به يه كه وه و
له گال څه لكانيتردا چوڼ قسه و گفتوگو د ځه كن، نه وانيش وهك
نه وان فير د بېن.

بابيڼ و شوړش و راپه پينيځ دروستبكه يڼ. له ليپرسراواني
په روه رده و فيركردن، مړوځه د لسوزه ځان و كو مپانيا كانه وه هونري
گفتوگو و توويژ فير بېن. نيوه نه گه ر فيري شيوازي فروشياري و
باوه پهيڼان به موشتري و رازيكردي بېن، نه وكات څه لگي به
ناساني شتومهك و كالاكانتان لي د ځه كن، داهاتيشتان به رز
د بېټه وه، نه وان خو شحال د بېن و نيوه ش به هه مانشيوه خوشحال.
نيسته دوزانن كه زينگه كه تان و مړوځه كانيتريش د بېټ خوشحال
بن. نه م هونره شتيكه كه مړوځ د ډولنېت فيري بېټ، من و
نيوه ش د ډولنېن به راهيڼان نه مه له خوماندا به دي بهيڼن.
هونريځ كه زور چيژ به خشه، هونريځ كه ته مه ن دريژ د ځه كن، زيان
بو مړوځ ناسان د ځه كن، تيچوي كاره ځان د هينيته خواره وه.
مړوځه ځان ناسانتر د ځه كن و ناسانتر به يه كتريدا راده گن و
سهر نه وه يه نه و كه سانه ي كه هونره ځاني گفتوگو و توويژ دوزانن
و راهيڼان يان كړدوه، ناسانتريش باوه پ د هينيڼ و رازي د بېن.
و توويژ شه پو نازاوه نيه، كه براوه و دواوي تيډا بېټ.

پۆژيكيان من له گەل كەسيكدا كيشەي داراييم هەبوو، پيئي گوتم
 ئەگەر دەكرییت یەك ملیۆن تمەن خەرج بكەم، ئەمكارە دەكەم بۆ
 ئەوەی سەدەهزار تمەن لە تۆ وەربگرم. منیش پيئمگوت كە دەكرییت
 تكاتان لیبكەم كە لەو یەك ملیۆن تمەنە ۹۰۰ هەوار تمەن بكەیت
 بەدوو بەشەو و نیووی بدەیت بەمن بۆ ئەوەی ئەو سەدەهزار تمەنە
 بدەم بە ئێو! چونكە بۆ سەدەهزار تمەن دەبییت بەلایەنی زۆرەو
 ۱۰۰ هەزار تمەن كات خەرج بكەیت، ئەك زیاتر. ئەویش بزانه كە
 ئەمە وتووێژە، خۆ ئینكاری و ملەجەپی نییە. كاتیك ئیمە ملەجەپی
 و توندوتیژی و بیتمای دەكەین، لەبەر ئەوەیە كە هونەرەكانی
 وتووێژ نازانین. كاتیكیش هونەرەكانی وتووێژ نەزانین، ئەمەیه كە
 ئیمە خاوە لالین و ئەمانەویت لەگەل مۆفیكی گۆیادا قسە بكەین.
 ئەو دەتوانییت و ئیمە ناتوانین. هەست بە بچوكی خۆمان دەكەین و
 خۆمان بە كەم دەزانین. تۆرە دەبین. هیژ دەكەین.

(براتراند راسل) پستهیهکی زۆر جوانی هەیه. دەلیت: (كاتیک
 كەسیك تۆرە دەبییت، لەلای من ماناکە ی ئەوەیه كە لۆژیکی تەواو
 بوو و ئیتر هیچ مەنتیق و لۆژیکیکی بۆ گوتن نییە). توندوتیژی
 شەپو ئازاوە، كاتیك دەستپیدەكات كە لۆژیک تەواو دەبییت. لە
 كاتیكدا بە فیژیونی هونەری گفتوگۆ، كۆمەلگە ی ئیمە لە ناشتیەکی
 زیاتردا دەژی. دادگاكان چۆلتر دەبن. پۆلیسخانەكانیش چۆل دەبن.

ئەو كات پۇلىس كاتىكى زياترى بۇ كۆنترۆل و پىشگىرى لە تاوانەكان
دەبىت، ئەو ك كارى بىيىتە بەدواداچونى سكاللا مىدالانە و بىماناكان.

ئەگەر لەگەل مىدا ھارپان، دەى ھەر لە ئەمپۇو دەستپىكەن.
من و دەزگاگەم لە خزمەتى ئىوہ داین. بۇ فېربونى ئەم ھونەرە جوان
و بەرھەمدارە، شوینانىكى تریش ھەن كە دەتوانن سەردانیان بكەن.
بەلام ھەر دەبىت ئەو فېر بېین كە ئەمكارە فېرى مىدالەكانىشمان
بكەین و تكا لە لىپرسراوانى پەرورده و فېركردنىش بكەین كە
وانەيەك بەناوى پازىكردن و ھونەرى وتووێژ بخەنە ناو وانەكانى
قوتابخانەوہ، بۇ ئەوہى ئىمە فېرى ژيان و ئاسان ژيان بېین و
ئەزمونى بكەین و بە شادومانتر و خوشبەختتر بژین.

لە دەرونی منی دلّ ماندودا، نازانم کییه...

بۆچی هیئەتە مەودا ھەیه لەنیوان ئەوەی کە دەیلێن و ئەوەی کە بەراستی ھەین و ئەنجامیدەدەین؟ بۆچی بەو شتە کە بانگەشە بۆ دەکەین، ئەوەندە مەودامان لەگەڵیدا ھەیه؟ بۆچی هیئەتە مەودامان لەگەڵ ئەو وێنەیەدا ھەیه کە لەناو زەینی خۆماندا لە خۆمان ھەمانە؟ بە یارمەتی دەروونناسی، ئەم بابەتە کەمێک کراوەتەو: لە راستیدا مەودا ھەیه لەنیوان ئەوەی کە ئێمە مەرۆک دەیلێن و ئەوەی کە بەکرداری ئەنجامیدەدەین.

بەدلتیاییهو ئەم مەسەلەیش ھۆکاری ھەیه. ئایا رێککەوتووە بریار بدەن، یان وەرزەش بکەن و ئاگاداری خواردنەکانتان بن، یان ئەگەر فلانەکەس قسەییەکی کرد، توپە نەبن و کۆنترۆلی خۆتان لە دەست نەدەن؟ بە گریمانی زۆرەووە وەلامدەدەنەو و دەلێن: (چەندینجار!) چەندینجار لەبەر خۆتانەووە بریارتانداووە، بەلام لە کرداردا دەبینن کە نەتواننێووە بەوجۆرە کە بریارتان دابوو کاری پێیکەن. دیسانەووە وەک جاران توپە بوونەووە. ھەروەک جاران ھاوار دەکەن و ھەروەک جاران بێدەنگ دەبن و هیچ قسەییەک ناکەن و

دواتر په شیمان ده بڼه وه که بڅچي، قسه که تان نه کرد، له وانه یشه
سهرتان سورېمېنیت بڅچي پرفتار و کرداره کانتان نه وده دی که
ده تانه ویت به ویست و ئیختیاری خوتان نییه؟ جوانترین قسه
له مباره یه وه (حافیز)ی شاعر له م به یته دا باسی ده کات و ده لیت:
در اندرون من خسته دل ندانم کیست

که من خموشم و او در فغان و در غوغاست
واته: له ناو دهرونی منی دلی ماندودا نازانم کییه، که من خاموشم
و نه و له شین و غوغادایه.

نهم جیاییه جیایی (ناگا) له (ناخودناگا)یه، که له م به یته دا
به پونی باسکراوه. به پاستی شتیګ هیه که له دهرونی ئیمه دایه که
به شیوه یه کی ناگایانه کونترولمان به سهرییه وه نییه. هه مان نه و
ناخودناگایه له دهرونناسیدا نامارهی پیده کریت و له وانه یه ئیوه ش
به باشی ناشنایه تیتان له باره یه وه هه بیت. نه لیه ته له نیوان خودی
ناگا و ناخودناگادا حاله تیکیتریش بوونی هیه. به لام بۆ نه وه ی که
باسه که نالۆز نه که ین، ته نها نه وه به به س دهرانین که ئیمه له ناو بون
و وجودماندا دوو به شمان هیه: به شیکی (ناگا) و به شیکی
(ناخودناگا).

له به شی ناخودناگادا کارانیکی زۆر نه نجام دهرین، که ئیمه لییان
بیئاگاین. بۆ نمونه، ئیسته که ئیوه خه ریکن نهم ووشانه
ده خویننه وه، ده یان و به لکو سهدان بزوینه ری تر به رده وام مییشکی
ئیوه ش سهرقالی وهرگرتنه: دهنگی ناو شه قام، دهنگی مندال، بونی

خواردنى ناو چىشتخانى، دەنگى تەلەفىزىيۇنى دراوسىڭە...ەتد.

مىشكى ئىۋە بەجۆرىك بەرنامەپىژى كراۋە كاتىك ئەم بزوینەرەنە

ۋەردەگرىت، ئەگەر پىۋىست بىت، ئەۋا بەلایەنى كەمەۋە دوو

كاردانەۋە بەرامبەريان نىشانىدەدات. ئەگەر پىۋىست بىت ئەۋا

دەينىرىت بۇ بەشى ئاگاتان. بۇ نمونە دەلىت خواردنەكە بەسەر

مەنچەلەكەدا پىژاۋ ھەلچوو. جەرەسى دەرگايان لىدا، مىندالەكە

خەبەرى بويەۋە، ياخود بۇ نمونە پەنچەرەكە كراۋەتەۋە. ئىستە

ھەۋا دىت. بە ئىۋە دەلىت ئەم دەرگايە دابخەن، بەشۋىن مىندالەكەدا

بىرۇن، يان بۇ نمونە دەنگى تەلەفىزىيۇنەكە كەم بىكەنەۋە. لەمجۆرە

حالەتەنەدا ئىۋە بۇ ئەنجامدانى كارى گونجاۋ ھاندەدرىن و

دەستبەكار دەبن. لە حالەتى دوۋەمدا خودى مىشك بە شىۋەيەكى

خۆكار (ئۆتوماتىك) لەبەرامبەر بزوینەرى ۋەرگىراۋەۋە كارىك ئەنجام

دەدات، بەبى ئەۋەى كە ئىۋە ئاگادارىتان لەبارەيەۋە ھەبىت. بۇ

نمونە خەرىكن سەيرى بەرنامەيەكى تەلەفىزىيۇنى دەكەن و

لەھەمانكاتدا ھەستىش بە گەرما دەكەن. مىشكى ئىۋە بەبى ئەۋەى

كە ھىچ شتىك بە ئىۋە بلىت دەستدەكات بە ئارەقکردن، ئەگەریش

سەرمانان بوبىت ئەۋا دەستدەكات بە گرژبونەۋە، ئەگەر بەتانیەك

لەبەردەستاندايە، دەيدەن بەسەر قاچتاندا بەبى ئەۋەى كە ئاگاتان

لە خۆتان بىت. كارى ناخودئاگا برىتىيە لە ئاسانكارى ژيان و خىرايى

بەخشىن بە مەسىرى ژيان. ھەر لەبەر ئەمەيە كە مۇۋە

سەرکەۋتەۋەكان مۇۋەننىكن كە ناخودئاگايىيەكى سەرکەۋتويان ھەيە.

مرۆڤه ناسهرکه وتوو شکستخواردوه کانیش نه و که سانه ن که ناخود
 ئاگایه کی ناسهرکه وتوو شکستخواردویان ههیه. واته ناخودئاگایان
 زانیارییه کان وهرده گریت، به لام له سهر بنه مای نه و بهرنامهیهی که
 له پیشه وه به ویان داوه (که بهرنامهیه کی هه له بووه) نیش و کار
 دهکات.

بوونی نه م هودایانه له نیوان ئاگا و ناخودئاگادا، له بهر نه وهیه که
 ئاگای من ده لیت نه گهر پشت به م که سه یان به و فلانه که سه
 بیه ستیت، زیانت باشت ده بیته، داهاتوت پۆشنتر ده بیته. به لام له ناو
 ناخودئاگایشدا شتیکی سازو ئاوازی خوی لیده دات. ئیمه ده بیته
 فیری نه وه ببین که (ئاگا) و (ناخودئاگا) په یوه ست بکهین
 بهیه کترییه وه. واته به میشکمان بیر بکهینه وه و رپیکه چاره
 بدۆزینه وه و به ناخودئاگامان جیبه جی بکهین. نه گهر بمانه ویت
 کاریک ته نها به ئاگامان نه انجامبدهین، نه وا زه حمه تیکی زۆرمان
 ده بیته. ئیوه پیتانویه ژهنیه ریکی که مانچه یان ژهنیه ریکی بیانۆ
 یان ههر سازیکتر، له کاتی ژهنیندا بیر له وه دهکاته وه که ده بیته
 په نجه م بهری نه م دوگمهیه بکه ویت و نه و دهسته یشم به و دوگمهیهی
 تر؟ نه گهر ژهنیه ر بیه ویت به مشیوهیه بیربکاته وه و هه ل سوکه وت
 بکات، نه وکات موسیقایه ک له ئارادا نابیت! نه و ته نها به خوی
 ده لیت که نه مه ویت بۆ نمونه پارچهی ژماره پینچ لیبدهم، دواتر
 ده سته دکات به ژهنین. نه گهر بیه ویت بیر بکاته وه، واته زه میری

ئاڭاي بهيئته ناو كاري ژهنينه وه، كاره كه خراب ده بيت. كه واپو
ژه نيني سروشتي و ژه نيني باش، كاريكه كه به ناخودئاڭا
نه نجامده دريت.

ده زانم هه موتان ده تانه ویت سهر كه وتو بېن، سهر كه وتنیش له بېرو
زه نيني هه ريه كه تاندا جياوازه، له بهر نه مه يه له كرداردا
ناسهر كه وتون. كاتيک به مجوره يه، ده بيت نه وه تان له بېر بيت كه
گرفتي كاره كه له وه دايه كه ئيوه ده تانه ویت ته نها به فيكرتان (به
ئاڭاتان) نه مكاره نه نجامده ن. به لام به پيچه وانه وه ده بيت بتوانن
خواست و هيژي ناخودئاڭاتان له مكاره دا به شداري پيښه ن. وه گه رنا
كاره كه تان ده گوردریت به شكست و دلساردی.

به دلنيايييه وه ئيسته ده پرسن چۆن؟ ئيسته له خزمه تاندا عه رزي
ده كه م. بۆ نه وه ي كه ريگه ي چونه ناوه وه بۆ ناخودئاڭاتان پهيدا
بكه ن، شيوازه گه ليكي ساده بوونيان مه يه كه به كيكيان (زيكر و
ته لقينه).

نه گه ر به رده وام دهسته واژه ياخود بابه تيک به خۆتان ته لقين
بكه ن و دووباره ي بكه نه وه. پاش ماوه يه كي كاتي كه ۲۱ پۆژه نه و
دهسته واژه و بابه ته ده چيته ناو ناستي ناخودئاڭاتان و ئيتر به بي
نه وه ي كه ئاڭاتان له خۆتان بيت و (به بي نه وه ي كه پيويست بكات
بيري ليڤكه نه وه) نه و كاره نه نجام ده ده ن. په مزي نه م ته لقينانه ش
له وه دايه كه پسته كان به (كاتي ساده ي ئيسته) و (له
دهسته واژه گه ليكي كورتدا) و (به شيويه كي نه ريئي) بلينه وه. بۆ

نمونه له بری نه وهی که بلین (من جگهره ناکیشم و تهنروستی
 خوم ناخه مه ترسییه وه) یاخود (نیر تورپه نابم و کونترولی خوم
 له ده ستنداهم، چونکه زیانم پیده گات)، نه مشتانه بلین: (من
 جگهره وازلپهیناوه) یاخود بلین: (من هه وای پاک هه لده مژم)، (من
 تهنروست و گه شبینم)، (من هیمن و له سه رخو ده جولیمه وه)، (من
 به ته واوه تی هیمن و نارام). چونکه له زه میری ناخود ناگای ئیوه دا
 جگهره نه کیشان یاخود تورپه نه بوون به لکه نین له سه ر نه جامدان و
 په فتاری راست و دروست. با گریمانی نه وه بکهین که ئیوه تورپه
 نه بن، نه مه به لگی نه وه نییه که کاریکی دروست نه انجام ده ده ن.
 چونکه مردوه کانیش تورپه نابن! بۆ نمونه، له بری نه وهی که بلین،
 (من خه موپه ژاره م نییه)، بلین: (من شادومانم، من شادومانم...)،
 هر نه مه ش دووباره بکه نه وه... دوباره ی بکه نه وه.... دوباره ی
 بکه نه وه.... له وانه یه پیکه نین بتانگریت و باوه پ به قسه کانی خوتان
 نه که ن، به لام هیچ کیشه و گرفتییکی تیدا نییه. به لکو ته نها بیلینه وه
 و به رده وام دووباره ی بکه نه وه. به رده وام به هیمنیه وه بلین: من
 شادومانم.... من شادومانم... منم شادومانم.) نه و پوداوه ی که
 له پاش نه م ته لقین و دووباره کردنه وه یه پوو ده دات زۆر
 سه رنجراکیشه: له میشکی ئیمه دا و له نیوان نه وهی که ده یلین و
 نه وهی که کاری پیده کهین، یاخود له نیوان نه وهی که بری
 لیده کهینه وه و ههستی پیده کهین، ده بیئت هه ماهه نگییه ک بوونی
 هه بیئت.

ئەگەر ئەمانە (واتە گوتن و کارکردن، يان فيکر و ھەست) بەیەكەو ھاوئاواز نەبن. ئەوا دەبیئت یەکیکیان بىسپردریتەو ە. بۆ نمونە من بە ئیو ەلیم: (من ئیو ەم خوشناویت)، لەکاتیدا كە بەراستی خوشم دەوین. ھەر ئەو ەى كە ئەمەویت بلیم ئیو ەم خوشناویت، یەكسەر میشکم پیم دەلیت خو تو خوشت دەویت، ئەم دزبەریەش دەبیئتە ھۆى ئەو ەى كە پەفتارى من بگۆردیت و ئیو ەش دەزانن كە راست ناکەم، چونكە لەناو میشکەدا ھاوئاوازی لەنیوان فيکر و ھەست و پەفتارەدا بوونی نییە. ئیستە دەلیم من ئیو ەم خوشتەویت، میشکیشم دەلیت بەلی خوشت دەویت، دواتر لە پەفتارەدا ئەم خوشویستەنە نیشان دەدریت. بەبی ئەو ەى كە ھیچ كیشە و ئیستۆپیک بوونی ھەبیئت.

لە زەینی ئیمەدا دەبیئت ھەستم لەگەل گوفتار و پەفتارەدا ھاوئاواز بن. خو ئەگەر ھاوئاواز نەبن ئەوکات من مرۆفیکى خوشبەخت نیم. بۆچی دەلین درۆکردن خراپە؟ لەبەر ئەو ەى كە درۆ واتە گوتنى شتیك كە لەناوجەرگەى بیرو زەینتدا باو ەرت پیى نییە. ھەر ئەم ھۆکارەى كە دەبیئتە ھۆى ئەو ەى لەناو میشکەدا كۆمەلیك تەپایدانەو ە پووبدات كە لە كۆتاییدا كیمیایى خوینت دەگۆریت و دەبیئتە مرۆفیکى ناخوشبەخت.

بەلام بابزانین ھەموو ئەو ەى كە گوتمان چ پەیو ەندییەكى بە باسەكەى ئیمەو ە ھەى؟ ئیو ە ئەگەر بەردەوام زیكریك بلینەو ە

میشتکتان ئاگادار دەبیتهوه که ئیوه تهسلیم نابن، ئیوه بەردهوام
 خەریکن ئەم زیکره دەلێنهوه. (هەلبژاردن و پاراستنی پەفتاریکی
 هەلبژاردنی). هەربۆیه ئەو هەستە پێشوو که لەگەڵ ئەم قسەیه
 یاخود ئەم پەفتارەى مندا ناگونجیّت، دەیخاته لاوه و هەستە نوێ
 دلخوازە که دەخاته جێگەیهوه. دەلێت: (من شادومانم! من
 شادومانم! من شادومانم...!) بەلام میشتکت دەلێت: (نەخێر تۆ
 شادومان نیت! نەخێر تۆ شادومان نیت! نەخێر تۆ شادومان نیت!)
 ئەگەر ئیوه بەردهوام بن لە دووبارەکردنەوهی پرستە تهلقینیه
 ئەرێنیه کهی خۆتان، میشتکتان سەیردەکات که ئیوه بەهیچ
 شیوهیهک ئەهلی پاشەکشە نین و هەروەک دەلێن واز لە مەسەلەکه
 ناهێنن، لە ئەنجامدا دەلێت: (دەى کهوابوو بەدلنیااییهوه من
 شادومان) و ناپههاتی و بیزاری دەکاته دەرەوه. (کاتیك خێو
 دەرچیتە دەرەوه، فریشتە دەرەکهوێت)، یاخود بەگرمیان ئەگەر
 بەردهوام بە خۆتان بلێن (من سەرکهوتوم، من سەرکهوتوم، من
 سەرکهوتوم)، میشتکتان دەلێت: (نەخێر، سەرکهوتنم لە کوێدایه؟
 بارودۆخی ژيانم بەهیچ شیوهیهک باش نییه، ژيانى هاوسەریهتیم
 باش نییه، ئیش و کارم باش نییه، خۆیندەنەکەیشم هیچ باش
 نییه....) بەلام ئیوه حەقتان بەسەر ئەم قسانەوه نەبیّت، بەلکو
 تەنها بلێن: من سەرکهوتوم. بە واتایهکیتر لەمکاته دا باشتەر وایه که
 ئیوه بەیارمەتی زەمیری ئاگاتان، بەرنامەپێژی بۆ زەمیری

ناخودئاگای خۆتان بکهن. که وابوو ئه گهر بمانه وه پیت ئه و خالانه ی
سه ره وه گۆبه ندی بکهین، ده پیت ئاماژه به م بوارانه بکهین:

۱ - پسته کان له سه ر شیوه ی پسته ی کورت و ویرده کانیش
له سه ر شیوه ی دهسته واژه ی ساده بهیئرین.

۲ - به زمانیکی حالی زۆر ساده وه باسبکرین.

۳ - زیکر و دهسته واژه کان ده پیت به شیوه یه کی ئه ریئنی
باسبکرین.

۴ - دووباره بکهینه وه، تاوه کو ده توانین دووباره بکهینه وه،
پۆژانه سیجار و به لانی که مه وه بۆ ماوه ی ۲۱ پۆژ.

ئه گهر ئه مکاره بکهین، ئه و پوداویکی زۆر باش پووده دات. پیش
مه مویان هه ست به شادومانی و خوشبه ختی ده کهین، چونکه ئه وه ی
که ئه نجامیده دهین له گه ل ئه وه ی که له بیر زهینماندایه، یه کیکیه.
مه ربۆیه ده بیینه هه مان ئه و که سه ی که بانگه شه ی ده کهین که هه یین.
ئه وکات خه لکی ده لێن، ئه مه مروفتیکی راستگۆ و خوشه ویست و
به پێژه. (گه وهره ترین خه لات ئه وه یه که به وجۆره بیت که بانگه شه ی
بۆ ده کهیت)، (خوشبه ختی) ئه مه ش پاداشتیکی که م نییه.

بىر ھۆشېك كە بەكەلتان دېت

گرىمانى ئۈۋە بىكەن كە دەبىت پېگەيەكى دورودرىژ تەبىكەن.
پېگاگەش چەندىن ھەزار كىلۇمەترە، ئىۋەش مافى ھەلبىزاردىنتان
ھەيە كە بە پىيى ياخود بە فرۆكە برۆن. ئىۋە كامەيان ھەلدەبىژىرن؟
ئەگەر بتوانن ئۈۋا بەدلىنبايىۋە فرۆكەكە ھەلدەبىژىرن. چۈنكە
خىراتر، دلىناتر و تەنات تىچۈيشى كەمترە. ئەگەر ئىۋە بتانەۋىت
بە شەمەندەفەر ماۋە دورودرىژەكان بېرن، لە كۆتايىدا لە فرۆكەكە
گرانتر لەسەرتان دەكەۋىت، ھەرچەندە شەمەندەفەر يەككە لە
ھۆكارە ھەرزانەكانى گواستەۋە. ئىستە من بۆچى ئەم پرسىيارە
دەكەم؟ ھۆكارەكەي ئۈۋەيە كە يەك ھەلەي گەۋرە لە پەرۋەردە و
فىركردنى جىهان و بەتايىبەت لە ۋولاتى ئىمەدا خەرىكە پوو دەدات،
ئەۋ ھەلەيەش ئەمەيە كە ئىمە كاتىك قسە لەگەل منداۋەكانماندا
دەكەين و ئەمانەۋىت فىريان بىكەين، ھەمىشە قسە لەگەل كراۋى ئىمە
بەشى (زەمىرى ئاگاي ئەۋانە).

مۆلەت بدەن زياتر بابەتەكەتان بۆ پونبىكەمەۋە. قوتابىيەكى
قوتابخانە كاتىك سەركەۋتۈۋە كە ۋانەكەي لەبەر بىت و بتوانىت بە

له بهر بۆ ئۆوهی بلیته وه. بۆ نمونه بتوانیت بیرکاری حهل بکات و وهلامی پرسیارهکانی زانست بداته وه. ئیمه له قوتابخانه دا وانهکانی وهك بیرکاری و وهرزش و نه ده بیات و میژوو جوگرافیا و وانهکانی ترمان ههیه و هه مویان ده خوینین، ئایا کاتیک من بهروانه مهی خوینده نه کهم وهرگرت، بهیانی و دووبه یانی کاتیک هاتمه ناو ژیا نه وه، سود و کهك له هه موو نه مانه وهرده گرم؟ نه خیر! له شیوازی ئاسایی فیژیوندا له پاش ته نها ۲۴ کاترمیر له سه دا ۸۰ بۆ ۸۵ باب ته کانمان له بیر ده چنه وه، له پاش تیپه پینی ماوه یه کیتیش نه و له سه دا ۲۰ ده بیته وه ۵ له سه دا. چنده تیچوی بۆ ده کهین و کاتی بۆ داده نیین و گه نجه کانمان توش ده کهین، نه مه ته نها بۆ له سه دا ۵ فیژیون !!

ده بیته بزانی نه و شتهی پهروه ده و فیژکردن له قوتابخانه دا که دواتر سودی بۆ ئیمه ههیه و به که لکمان دیت. بریتیه له (ماناکان). له ناو نه م هه موو وانه و فیژکردنانه دا، له بنه په تدا مانا که لیک شاراونه ته وه، نه و مانایانه ش یارمه تی ئیمه ده ده ن بۆ نه وهی له ژیا ندا سه رکه وتو ببین. بۆ نمونه ئیمه له قوتابخانه دا فیژ ده بین په گی دووه می ژماره یه ك وه ربگرین. فیژ ده بین که به رزی سیگۆشه یه کی دوولا یه کسان نیوهی پایه یه. فیژی نه وه ده بین که کامه وولات له کویدایه و باشور و باکور چیه. به لام دواتر نه مشتانه چ سودیکیان بۆ ئیمه ده بیته له ژیا ندا؟ له وانه یه هر خودی باب ته کان به که لکی ئیمه نه یه ن. به لام نه و مانا و چه مکانه ی که بۆ

ئىمە دەمىننەۋە، ئەو ئالۋىيانەى كە مىشكى ئىمە بەھۆى
 خويىندەۋەى ئەم بابەتەۋە پەيداي دەكات، ئىمە بەتواناتر دەكات.
 كاتىك ئىمە توانىمان ۲ زەپى ۲ بىكەين ياخود كۆكردنەۋە و
 لىدەركردن و دابەشكردن بىكەين، ئەۋە لە پاستيدا فىرى حەل كوردى
 مەسەلەكە بويىن. ئەم ماناينە لە ژياندا يارمەتى ئىمە دەدەن،
 دەبىت ئەۋەشمان لەبىر بىت: ئەۋكەتى كە ئىمە لە پەرۋەردە و
 فىركردندا سەركەوتوين كە (ماناكان) بەباشى جىگەى خويان بگرن.
 چونكە ماناكان بەھىچ شىۋەيەك لەبىرى مەۋە ناچنەۋە. مانا
 باشەكان دىد و قولى مەيدان و تىپوانىنى فراوان دەبەخشن. ئىمە
 والىدەكەن كە بتوانىن بىرپار بدەين، مەۋفىكى باشتر لە ئىمە
 دروستدەكەن، باشە ئىۋە داستان و بەسەرھاتى مەۋە گەرەكان
 بۆچى دەخوينن؟ بۆ ئەۋەى كە لە كۆتايىدا ئەم مانايە لە بىرۋەزىنى
 ئىمەدا جىگىر بىت كە دروستكارى و چاكە باشترە. ئەم مانايە لە
 بىرۋەزىنى ئىمەدا جىگىر بىت كە پاستگۆيى باشترە. كەۋابو
 ئەگەر ئامانچ ئەمەيە، ئەۋا ئەۋرېگەيەى كە پىيدا دەچىن پىگەيەكى
 زۆر باش نىيە. چونكە كاتىك تاقىكردنەۋەى مىدالەكانمان دەكەين،
 ئەۋە تاقىكردنەۋەى ئەۋ شتەنەيان دەكەين كە لەبەريان كوردون،
 ئەۋە مەلدەسەنگىنن كە چەندە لەناو (زەمىرى ئاگايدا) ماۋەتەۋە.
 تاقىكردنەۋەكانى ئىمە، زۆر بەكەمى تاقىكردنەۋەى ماناين، كە
 بمانەۋىت بزانن ئايا مىدالەكە لە ناۋەپۆكى بابەتەكە تىگەيشتەۋە يان
 نا؟ مەركاتىك كە مامۇستايان و فىركاران، چ لە قوتابخانە و چ لە

زانكۆدا، ماناكان له قوتابيان و خويندكاران بپرسنهوه، دهبينين
مندالهكان و قوتابيانى زانكۆيش توشى كيشه دهبنهوه و ههروهك
گوتمان شتهكانيان لهبىر نهماوه...!!

له دهوروبهري دهيهى ههشتاي زايىندا و نزىكى ٣٠ سال له مهوبهه،
يهكك له زانايانى ئهريكايى دهستىكرده خويندنهوه بۆ ژيانى
كهسانىكى سهركهوتوى وهك بهپۆوهبههه درهوشاوه و پيشكهوتو
سهركهوتوهكان. ناوبراو خالىكى زۆر سهرنجپركيشى بۆ دهركهوت.
ئهم زانايه ئهوهى بينى كه تنها پارامترى كه ئيمه بۆ
ههلسهنگاندنى مندالهكانمان بهكارى دههينين، بريتيه له (ئاي كيو)
ياخود ههمان (بههرهى بىرو هۆشيه)، كه ئامارىكى زۆر سهبرى
بهدهستهيتنا. بينى زۆربهى ئهوهكهسانهى كه ئاي كيويهكى بهرزيان
ههيه، كاروپيشهى باشيان نيه، كهسانىكى داهينهر و بهپۆوهبههه و
پيشهنگ نين و له پىگهيهكى باشدا نين، ئهم ههموو ههول و
كۆششهى ئيمه لهسهه ئاي كيو كه كارى لهسهه دهكهين بۆ ئهوهى
پشكى بىرو هۆشى مندالهكانمان بهرز ببهتهوه! بهلام بهپىچهوانهوه
ئهم زانايه كهرا و مروفانىكى سهركهوتوى دۆزىيهوه و لىكۆلینهوهى
لهبارهيانهوه كرد و تىگهيشته كه مروفه سهركهوتوهكانى جيهان، چ
له ئابورى و چ لهسياسهت و هونهه و...هتد، خاوهنى بههرهيهكىترن
بهناوى (ئى كيو) يان (بىرو هۆشى ههيهجانى) ئهوهكهسانهى كه بىرو
هۆشيكى بهرزى ههيهجانيان ههيه، سهركهوتو ترن، ئهمه

لەكاتىڭدايە كە ئىمە لە پەرورەردە و فيرکردنماندا، تەنھا خەريكىن
كار لەسەر ئاي كيو (بەهرەى بىرو ھۆشى) دەكەين.

چۆن دەتوانىن كەسانى پىشپەرەو خەلكانىڭى زۆر سەرکەوتو
دروستىكەين؟ مەگەر شانسمان ھەبىت و لەخانەوادەى ئەو منداڵەدا،
دايكوباوك ياخود پەرورەردەكارانىڭ پەيدا بىن كە نرخ بۆ بىرو ھۆشى
ھەيەجانى ئەو منداڵە دابنىن. زۆرىك لەو كەسانەى كە ھۆشى
ھەيەجانىان نىيە، دەسپىنەو. خودى خۆم لەو كۆمپانىيانەى كە
دەچم بۆ ئەو ھەيە وانە بلىمەو، يەككە لە گەرەترينى ئەو
مەسلەلەنى كە لەبەرامبەر خۆمەو دەبىينم، ھەر ئەمەيە. ھەموان
چاوەرپى ئەو لەمن دەكەن كە سىستەمى كادىربەندى كراو لەگەل
پاوەر پۆينت(پروگرامى بەناوبانگى مايكروئىسۆفت بۆ بەرھەمھيئەت و
نمايشى خستەپرو) دروستىكەم و چوار ھۆشەى ديارىكراوى تىدا
بنوسم. ئەيانوھەيت لەبەريان بگەن. ئەمە لەكاتىڭدا كە پىياندەلەيم
تكاتان لىدەكەم ئىسراحت بن و دابنىشن. ئەو (ئەركى منە) كە
بابەتەكان بە ئۆو بگەيەنم، ئۆو تەنھا بەشدارى لەم يارىيەدا
بگەن! پىگەبدەن كە ھەيەجانتان بىتە جۆش و خرۆش! ھەرەك
منداڵەكان پىيەكەنن و يارى و ھاروھاجى بگەن! لەویدا كە خەريكىن
فىر دەبن و (بابەتەكان) دەگۆردىن بە (مانا) ئەگەر چى لەوانەيە
ھۆشەگەلىكتان پىگوتراپىت كە دواتر بىرتان نەيەنەو. بەلام دۇنيابن
كە ماناكەيان لەناختاندا چەسپىو. ئەمە چۆن؟ مۆلەت بدەن بۆ

ئەو ھى داستانىكتان بۇ بگىرپمە ۋە. بەرپىزىك دەيگىراپە ۋە كە ھىشتا
 من بانگھىشتى رېكخراۋى فېركارى ئىۋە نەكرابوم، بەلام لەبەر
 ئەو ھى كە لېپرسراۋى پىشوازيكردن بووم، ھاتم و لە سوچىكدا
 بېدەنگ بۇ خۆم دانىشتم و گويم بۇ ووتارەكەتان گرت. ھاتم بزانم
 دەنگوباس چىيە. دەبىنم زۆر جىاۋازە و ئەو قسانەى كە لەو
 دانىشتەدا دەكران، مانايەكى نوپيان سەبارەت بەرپان بە من
 بەخشى. ئەم بەرپىزە دەيگوت من نە مەلزەمەم بەدەستەۋە بوو نە
 كاغەز و ۋەرەقەيشم پىبوو كە شتەكان ياداشت بكام، بەلام
 ھەفتەيەك دواتر كاتىك لە ھەرمانگەيەكدا كاريكم ھەبوو، كارمەندىكى
 بېتاقەتم بىنى، كە ھەموو موراجىع و ھاۋلاتىەكانى بېزار دەكرد.
 كاتىك ھاتە سەرەى من، توپە بووم. پىشتەر نەرىتم وابوو لەبەر
 ئەو ھى كە ھىزى بازو دەسلەتم ھەيە، بەرامبەرەكەم بەرز
 دەكردەۋە فرېم دەدايە كەنارىكەۋە! بەلام ئەمجارەيان لەگەل
 ئەو ھى كە چومە پىشەۋە بۇ ئەو ھى ئەۋكارە بكام، كتوپر پستەيەك
 لە دەم ھاتە دەرەۋە و گوتم: (ئەم مېزەى تۆ چەندە جوانە!)
 بەراستى خۆيشم سەرم لەم قسەيەى خۆم سورما. ئەۋىش پىكەنى و
 سوپاسى كردم و گوتى: كارت چىيە؟ دواتر ھەموو كارەكانى بۇ
 ئەنجامدام. منىش بەسەرسورپمانەۋە لەبەر خۆمەۋە گوتم: باشە ئەۋە
 چى پوۋىدا؟ باشە من چىم لەگەل ئەۋدا كرد؟ ئەم بەرپىزە دەيگوت
 فېركارىيەكانى تۆ كاريگەرى كردبويە سەرم و ئىتر بەدەستى خۆم
 نەبوو. تەنھا ھىندە بەس بوو كە بزوينەرېك بېتە پىشەۋە و منىش

كاردانه وه گونجاوه كه ي نيشانبدەم. ئەو ش تەنها بە بەشداريكن
لە يەك دانىشتنى پىكخراوى فيركارىدا. بۆچى؟ چونكە ئەم مەرفە بە
خەزىنەزە وه بەشدارى كردبوو. چونكە پىگەى دابوو كه
فيركارىيە كه لە ناو بوون و وجوديدا جيگير بىيت.

ئازىزانى من! پىسپۆپان چوارچۆر بىرو ھۆشيان لە مەرفەدا
دۆزىو تەو:

يەكەم: بىرو ھۆشى جەستەيى. جەستەي ئىمە ئارەق دەكات ،
دەرشىنە وه. چاومان پىپۆق دەكات. گويمان چلك دەكات. لەوانە يە
سكچون يان لەرز و.... ھتد بگري. ھەموو ئەم شتانە بە ھۆى
ھۆشمەندى ميكانىزم و سازوكارى جەستەمانە وه يە، جەستە يەك كه
ھۆشمەندترە، بە دلىيايى وه تەندروستترىشە. واتە تاكە تاكەى
خانەكانى جەستەي ئىمە خاوەنى ھۆشيارين و خۆيان پزىشكى
خۆيانن. زۆرەي نەخۆشەكان پىش دەركەوتنى نيشانەي
نەخۆشەكانيان چارەسەريان دەكەن. كە وابوو ئەمە ھەمان ئەو بىرو
ھۆشە جەستە يە يە.

دووەم: بىرو ھۆشى لىكدەرە وه. ھەر ئەو ھى كه زۆر بە ناوبانگە و
دەبىت بە ھۆيە وه بتوانيت ژمارە و شتە جياوازەكان لە بەر بكەيت،
خافىزەي دورونزىكەكانت ئىش بكەن، كۆمەلىك تىستىش بۆ
ھەلسەنگاندنيان بونى ھە يە.

سپيەم: برىتيە لە بىرو ھۆشى ھە يە جاني، ئەمە يان كه من و تۆي
مەرفە لە يەكترى جيا دەكاتە وه. تواناي ئەو ھەمان پىدەدات كه دەرك

بکەین و سەرنج بدەینە هەستی خۆمان و خەڵکانیتریش. دەتوانین بە
هەیه جانمان بێر بکەینەو و کاریش بکەین. ئەوەک ئەوەی کە بە
هەیه جانیو و کار بکەین و بجولێنەو.

چوارەم: بریتیه لە بیرو هۆشی مەعنەوی. ئەو کەسانە ی کە
دەریکی قوڵتریان لەبارە ی خۆیان و دونیاو هەیه، خۆناسی
دەکەن، چاو و پوانیان لە خۆیان لە دونیا شتیکی فروانتر و تەنها
یەک سەرکەوتنی سادە ئەوان پازی ناکات، لە خۆیان دەپرسن کە
(بۆچی هاتومەتە دونیاو و بۆ کۆی دەچم و چی دەکەم، ئایا
سودیکم هەیه؟)

سیستەمی فێرکاری ئێمە بۆ دروستکردنی وولاتیکی باشتەر و
سەرکەوتوتر، دەبیّت هەولبەدات سەرنج بەداتە هەرچوار لایەنەکە ی
بیرو هۆش، ئەک تەنها گرنگی بەیه کیکیان بەدات. تەنها ئەوەمان لە
مەدالەکانمان نەوێت کە وەک توتی شتەکان لەبەر بکەن و لەکاتی
تاقیکردنەویدا نمرە بەدەستبەینن و هەرکەسیک نمرە ی زیاتر
بەینێت، پلە ی بەکەم بیّت. نەخێر! ئەم لاپەرە ی کاغەزە، ووشەکانی
من موبەمو لە ئێو باشتەر و وردتر تۆمار دەکات. بەلام ئەوە ئێوەن
کە باشتەین بەهرە و سود وەر دەگرن، چونکە ئێو هۆشی
هەیه جانیان هەیه. بەلام ئەم لاپەرە کاغەزە ئەوە ی نییه. ئەوە
ئێوەن کە دەتوانن سود لەم بابەتانه وەر بگرن. چونکە ئێو ئەمانە
پەيوەست دەکەن بەیه کەو. پابوردو میژوو پیشینەکان دەزانن.
مانایەکی زۆر دەدەن بەم قسانە. هەرچەندە بە ئەندازە ی ئەم لاپەرە

كاغەزە لە قسەكانى من لە بىرو زەينتاندا نەمىننەت كە چىم گوتە.
دەستىخەينە ناو دەستى يەكتەر و چاوەكانمان بشۆين و بەجۆرىكىتر
سەيربەكەين و بە كۆمەلەك بىرپارى سادە بەلام بنەرەتى، كۆمەلەك
گۆرپانكارى نەجامبەدين كە خىرا و ئاسان و خوشبەن و بگۆردىين و
ئاوهدان بىينەو. ئەى ئەو كەسەى كە ئىرانت خوش دەوئەت كارەك
بە.....

شولې ئالوبالو

لەبىرمە كاتىك مندال بووم دەچوم بۇ قوتابخانە، لەسەردەمى
ئىمەدا نەرىت وابو ئەو مندالانى كە بى ئەدەب بوون، ياخود
كارىكى دروستيان ئەنجام نەدەدا، ياخود بە دەستەواژەى ئەمپۆى
من (لەچوارچىۋە و قاللى خۆيان دەردەچون) تەمبى دەكران.
بەداخەوە يەككە لە تەمبىكان فەلاقەكردن بوو، كە خودى خۆىشم
يەكجار فەلاقە كرام. لەبىرمە لە پۇلدا مامۇستاكەمان منداللىكى
بىتاوان و دامامى مېنا و گوتى تۆ دەبىت بەيانى داركارى بكرىت،
لەمكاتەدا كە خەرىكبوو شەرحى دەكرد كە ئەم مندالە دەبىت
داركارى بكرىت و شول بخوات (لەوانەش بوو كە زۆر بەجىدى
نەبوىت) مندالەكانى ناو پۆلەكە يەكە يەكە دەستيان بەرز
دەكردەوە و كىبەركىيان دەكرد كە كاميان شول و دارەكە بەيىن!
شول بەيىن كە چى بىت؟ بۇ ئەوەى ھاوپۆلەكەيان تەمبى بكەن؟ بۇ
نمونه دەيانگوت ئەو دارەى كە ئىمە دەبەيىن، ئەگەر شولې ئالوبالو
بىت زۆر باشتەرە. منىش لە خۆم دەپرسى ئەمە يانى چى؟ ئەمە
ھاوپۆلى ئىمەيە و ئىمەش لەبەرامبەرىيەوە وەستاوين و چاومان
بەيوەتە يەكترى، خۆ سالى داھاتو مامۇستاكەمان دەگۆپدرىت. بەلام

ئىمە بەلايەنى كەمەۋە تاۋەكو شەش مانگ ئەم مىندالە ھارپىيەمان دەبىن، لەو سەردەمەدا ئەقلىم پىگەي ئەۋەي نەدەدام لەۋە تىبگەم بۆچى كىيەپكى دەكەم بۆ ئەۋەي ھارپۆلەكەم لىدان بخوات. باشە بۆچى من كۆمەلىك كارئاسانى دەكەم بۆ ئەۋەي ئەۋ زياتر ئازار بكىشىت؟ بۆچى ئاسانكارى دەكەم كە ئەۋ زياتر سوكاپەتى پىبكرىت؟ ئەۋ ئىستە پىۋىستى بە خوشەۋىستى و سەرنجدان و نىۋەندىگىرى ھەيە. دەبىت بچىنە پىشەۋە و بلىن لىي بېورن، ئەمجارە كارى لەۋ شىۋەيە ناكات. نەۋەك ئەۋەي كە كىيەپكىمان بىت بۆ ئەۋەي لىي بدرىت و زياتر ئازارى ئەۋ بدەين.

ئىستە كە دەگەپمەۋە بۆ ئەۋ سەردەمە خەمناكە و سەير دەكەم، ۋادەزانم كە لەۋانەيە مىندالەكان لەبەر ترسيان بوبىت كە ئەمكارەيان دەكرد، بۆ ئەۋەي لەلای مامۇستا خۇيان بىنە پىشەۋە، بۆ ئەۋەي دواتر لىدان نەخۆن. بەلام بەچ نرخیك؟ بەنرخ و بەھى پلىشانەۋەي ھارپۆلەكەيان. ھەروەك گلادىاتۆرەكان كە دەبىت يەكترى بكوژن تاۋەكو قەيسەر خوشحال بىت. ئەمە سىستەمىكى خەمناكە. بەلام ئىستە خوشبەختانە لەناۋ قوتابخانەكاندا، لەبەر كەشەي پۆشنىبىرى و ئاگايى خەلكى و ئاگايى بوارى فىركارى مامۇستايان، قوتابيان داركارى ناكرىن و شوليان لىنادرىت. بەلام ئىستە داركارى و شولكارىگەلىك ھەن كە دەرد و ئازارەكەيان كەمتر نىە لە شولى ئالوبالو. ئازارەكەي كەمتر نىە لە شولى تەپى ئالوبالو، ئەۋىش برىتيە لە (سوكاپەتپىكرىن) و (بەراۋرد كرىن). ۋاتە

كىيەركى ناتەندروسىتەكان. من دەچم خراپەى ھاوکارو ھاوپۆلەكەم
 دەلیم. بۆچی؟ بۇ ئەوۋەى كە جىڭەى خۆم لە دلى مامۇستا يان
 بەرپۆۋەبەر ياخود ھاوسەرەكەمدا بىكەمەۋە. كە چى بېيىت؟ بۇ ئەوۋەى
 پۇژىك لە پۇژان تەمبى نەكرىم. خۇ ئەمە ژيان نىيە. عەشق نىيە.
 ئىمە بۇ ئەمكارە نەئافرىتراوين. باشە بۆچى دەبىت پىگە بە بوونى
 سىستەمىكى لەمشىۋەيە بدەين، كە مانەۋەى من لە وردوخاش بوون
 و سوكاىەتېپىكردىنى ھاوپى ئازىزەكەمدا بىت؟ كەسىك كە ھەمىشە
 چاومان پىي دەكەۋىت. باشە بۆچى ھاوجۆرەكانمان،
 ھاونىشتىمانىەكانمان، جۆرى مەۋۇ دەبىت ئازار بچىزىت؟ ئەمەۋىت
 تىكاتان لىبەكەم، كە بۆساتىك بىدەنگ بن و سەيركەن و بزائن دار و
 شول بۇ كوى دەبەن، كوى ئەو شولە تەر دەكەن و دەيېرن. بۇ
 ساتىك بىر بىكەنەۋە و بزائن چ كەسانىك دارو شولى تەريان بۇ ئىۋە
 ھىناۋە و داويانە بە مامۇستا ياخود بەرپۆۋەبەرەكەتان؟ چ حالىكتان
 بۇ دروستىۋە؟ كەمىك بىر بىكەنەۋە.

نۆر بەئازارە. چ خۇمان بىكەۋىنە بەر ھىرشەۋە و چ بىيە ھۆكار
 بۇ ئەۋەى ھىرش بىكرىتە سەر خۇشەۋىستانمان و تەنانەت
 گىانەۋەران و سىروشتىش. بۆچى؟ دەبىت پىرسىار لە خۇمان بىكەين.
 نابىت بى گويپىدان بەسەر شتەكاندا تىپەپىن. ئەگەر خۇشەخت
 نىن، ئەگەر دەبىنن ھەموو سىستەمەكەمان ھاوسەنگ نىيە، دلىابن
 ھۆكارىكى ھەيە. ھۆكارەكەشى لە جۆرى تىپوانىنى ئىمەدايە. لە
 جۆرى بىرکردنەۋەى ئىمە و لە و مامەلە و پەفتارانەدايە كە ھەمانە.

من و ئۆه کاریگهرین. چ مامۆستا بین و چ قوتابییه ک بین که ته مبی
 ده کریت و چ نه و قوتابییه بین که دارو شول بۆ مامۆستا ده مینیت،
 وه یاخود قوتابییه ک که وه ستاوه و خه م ده خوات و سه رگه ردا نه که
 ده بیت چی بکات. زۆریک له مکارانه ده که یه. زۆر زیاتر له وهی که
 بیرى لیده که یه وه. به لام له بهر نه وهی به شیکه له پۆتینیاتی
 زیانمان، پیمانوايه که نه خیر، من شتیکی له مشیوهیه شک نابه م.
 به لام هه والیکى له مهش خراپتر، حهزم ده کرد نه م هه واله تان
 پینه ده م، به لام ناچارم. چونکه نه گهر نه یلیم نه وا زیانه کانی خراپتر
 ده بن. نه و هه واله خراپترهش نه مهیه که مامۆستایه کی توپه و بی
 به زه ییه. قوتابییه کیش هیه ده بیت ته مبی بکریت، قوتابییه کیش
 هیه که نه یه ویت چله ئالوبالوی ته پ بهینیت و قوتابییه کیشتریش
 هیه که سهیر ده کات. هه مو نه م که سایه تیانه له ناو ده رونی تاکه
 تاکه ی من و ئۆه دان. خۆت به یانی تاوه کو ئیواره به شیوهیه کی بی
 به زه بیانه ته مبی خۆت ده که یه. هه ر خۆت خراپترین هۆکار و
 که رهسته کانی نه شکه نهجه و نازار بۆ خۆت فه راهه م ده که یه.
 له لایه که وه دلت ده سوتیت، به زه بیته ده جولیت و ده ته ویت خۆت
 پزگار بکه یه. له لایه کیتیش وه مامۆستایه کی توپه و له وانه یشه
 که میک پیزم هیه نه فام. بریاریداوه که تو ته مبی بکات. بۆچی وه ک
 فلانه کهس نیت، بۆچی نه م هه لومه رجانته فه راهه م نه کردوه.
 بۆچی بی غیره تی، بۆچی سه رکه وتو نیت، بۆچی سه عیت نه کردوه،

بۆچى ناتوانىت لەگەل ھاوسەرەكەتدا بگەيتە لىكتىگە يىشتىن و... ھەند
و ھەمىشە خەرىكى دار و شول لە خۆت دەدەيت.

خۆت مامۆستايىت، خۆت قوتابىيت، خۆت دارو شول دەھىنىيت، ھەر
خۆيشت سەير دەكەيت. ئەو شتەيش كە خەرىكە لەناو دەچىت، ھەر
خۆتى. با بىن و چاۋەكانمان بشۆين و بەجۆرىكىتر سەير بگەين و
بپرواين. با لەگەل خۆماندا مېھرەبان بىن. ئەو مامۆستا تورە و بى
بەزەيە لەگەل خۆيدا بى بەزەيى بوو كە لەگەل منداڵە قوتابىەكاندا
بى بەزەيگەرى دەكرد. چونكە لەسەردەمى مندالىدا سوكاپەتى
پىكرابوو، ھەر بۆيە لەكاتى گەرەبىدا ئەمىشش سوكاپەتى بە
خەلكانىتر دەكرد. دەستىكى خۆشەويست نەھىتراۋە بەسەريدا كە
ئەمىش دەستى خۆشەويستى و بەزەيى بەيىنىت بەسەرى
خەلكانىتردا. ئىمە ئىستە تىدەگەين، لەبەر ئەوھى كە دەزانين
لەپرسراوين. با بىن و بەيارمەتى يەكترى بچين بەدەم يەكترەۋە و
يەكتر پزگار بگەين. با بىن و بچين بۆ پزگارکردنى جۆرى مەۋۇ. كە
يەكك لە مەۋفانە خودى خۆتى، ھاوسەرو منداڵەكانتەن. با بىن و
يارمەتى خۆمان بەدين. با بىن و چاۋەكانمان بەباشى بشۆين، با
بىن و شتانىكى نوئى فېر بىن. كىتىبى جۆراۋجۆر بخوئىنەۋە. با
لەم پۆتىنىاتە بچىنە دەرەۋە. ئەم پۆتىنە دەرئەنجامەكەى ھەر
ئەمەيە كە ئىمەى تىداين. ئەگەر باشە، ئەوا لەسەرى بەردەوام بن و
ئەگەر شى خراپە، دەى تىكايە بوەستن و ھەراۋ ھۆريا مەنىنەۋە.
ئەۋەندە شەپو ئاۋاۋە لەگەل خۆتاندا مەكەن و خۆتان سزا مەدەن.

بابزانين چۆن لەگەڵ خۆتاندا خراپن؟ لەوانە يە جگەرە بکێشیت
 ياخو مادە ھۆشبەرەکان بەکار بهێنیت. کەمخەوی، نەچیت بۆلای
 پزیشك. دەرمانەکان نەخۆیت، ئەو خواردنە ی کە بۆت باش نییە
 بىخۆیت و ئەوە ی کە بۆت باشە نەبىخۆیت. لەوانە يە سەیری ئەو
 بەرنامە يە بکەیت کە بۆت باش نییە و سەیری ئەو بەرنامە يە نەکەیت
 کە بۆت باشە. ئەو کتیبە ی کە بەسودە بۆت نەبىخۆیتەو و ئەوە ی
 کە سودی نییە بىخۆیتەو. ھارپىکانت ھەلنەبژیریت. رېز بۆخۆت
 دانەنیت. مندال و ھاوسەرەکەت ئازار بدەیت (ئیتەر چ پیاو بیت یان
 ژن). مېھرەبان نەبیت. نەلێت کە ئاگاتان لەمن بیت. دەبیت بلێت
 (من پىمخۆشە کە ئاگاتان لە من بیت، خوشکان برايان چەند
 خولەكێك مۆلەت بە من بدەن. ئەمە ویت نوکتەتان بۆ بگێرمەو. من
 پێویستم بەو ھە يە کە سەرنجتان بدەنە من و ئاگاتان لەمن بیت).
 مەلێن ئەمە چ گرنگیەکی ھە يە؟ چونکە گرنگیەکی زۆری ھە يە. من
 پێویستم بەو ھە يە کە ئێو سەرنج بدەن و سود لەم بابەتە
 وەرەگرن. ئەگەر سەرنج نەدەن و سود و کەلک وەرەگرن، ئەوکات
 کاری من بپھودە دەبیت. دەبیت بخوینمەو، بەلگە ی نمونە یی
 بدۆزمەو، کارێک بکەم کە بابەتەکەم سەرنجپراکێش و گۆیا بیت،
 تاوھکو ئێو کات لە خویندنەوە ی ئەم بابەتەدا سەرف بکەن، چبژ
 وەرەگرن، ببنە خەلکانێکی باشتەر و بەسودتر کاریگەرتر، بۆ خۆتان،
 خێزان و خانەوادەتان، شارەکەتان، دنیا، سروشت و گیانەوەرەن.
 بەکورتی بە کەلکی ھەمووان بێن و سودتان بۆ ھەموو لایەك ھەبیت.

بەلام كاتىك ئىمە لىدان واز لىدەھىن، كاتىك تەمبى كىردن و
سوكايەتى پىكىردى خەلكانىتر واز لىدەھىن، كە لەگەل خۇماندا
ئاشت بىنەو. كاتىك ئافەرىنى خەلكى دەكەين و بەچاكە باسيان
دەكەين و چىز لە سەركەوتنىان دەبەين، كاتىك بە خۇشحالى
خەلكانىتر خۇشحالين و بە خەمپەزارەيان خەمبار دەبەين كە لەگەل
خۇماندا ئاشت بىنەو و خۇمان خۇش بويت، پەقمان لە خۇمان
نەبىت، كاتىكىش پەقمان لە خۇمان نەبىت، ئەوكات پەقمان لە
سروش و خەلكانىترىش نەبىتەو.

ئەمكارە زۆر سادەيە و ئەنجامىش دەدرىت. يەكەمىن ھەنگاويشى
ئەوەيە كە بوەستن و ئەمكارانە نەكەن كە ئەنجامتان داون و
كردوتانە. ئەمە خۇي بۇخۇي سەركەوتنىكى گەرەيە. كاتىك
ھاسەرەكەمان خواردنىك دروستدەكات، پىويستە سوپاسى بىكەين.
ئەگەر سويز بويت، ئەوەش خۇي بۇ خۇي خواردنىكە! بلىن؛
(خانمەكەم ئەم خواردنەي ئەمشەو وەك خۇت زۆر بەتامە!) ئەو
خۇي دەزانىت كە سويز بوو و گوتنى ناويت. نەيتوانىو خواردن
دروستىكات؟ ھىچ كىشەيەك نىيە، دەچىنە دەرەو نان دەخۇين.
ئىمە لەچارەدەورى يەكىترى كۆبوينەتەو و دەبىت چىز وەرىگرين.
نەبىت شتەكان لەسەر يەكترى بە قورس بگرين، كاتىك مەسەلەكان
بەقورسى ناگرين كە لەگەل خۇماندا ئاشتەوايىمان كىردىت و

شته كان له سهر خويشت به قورس نه گريت. كاتيك له گهل خه لكيدا
ميهره بانيت كه له گهل خوتدا ميهره بان بيت. هر بهم ساده ييه و
بهم جوانييه و بهم كاريگه رييه!

ژیرخانی ئابوری، بریتییه له متمانە

باوکم دیگێرایه وه کاتیك من له بهشی قهزبوم و له بانکی نیشتهجێبونی ئیستا، -که ئه وکات (بانکی ئیجاره) بوو- کارم دهکرد، هه ندیکات که خه لکانیک دههاتن بۆ ئه وهی قهرز وهربگیرن. زۆر پێویستیان پێلا هه بوو. خانویه کین کړیو، قیستیکیان له سه ر بوو، هیچیان به دهسته وه نه ما بوو. هه ندیکات له بهر په چاوی یاسا نه مانده توانی یارمه تی ئه م که سانه بدهین، یاخود به دلی خۆیان قه رزیان پێدهین. هه ندیک له م که سانه شپهزه ده بون، توپه ده بون و سوکایه تیان پێده کردین و تۆمه تیان ده داینه پال. تۆمه تی نا په وایان ده دایه پالمان و منیش زۆر هیمن و له سه ر خۆو خوینساردانه مامه له م له گه لدا ده کردن. هه ندیک له هاوکاره کانمان ده یانگوت ده بیئت لیژنه ی له سه ر بگرین، چونکه ئه م که سه سوکایه تی کردووه و ده بیئت سزا بدریئت. سوکایه تی به فرمانبه ری ده ولت کردووه و له مجۆره قسانه. منیش بێده نگبوم، هه ندیک ده یانگوت تۆ گوێ نادهیت. هه ندیکه تیش ده یانگوت بێ غیرهت و ترسنۆکیت. هه ندیکه تر ده یانگوت گیلۆکهیت. قسانیکه زۆریان ده کرد. هه ندیکه تیش ده یانپرسی تۆ بۆچی ئه وه نده بێده نگیت!

باوكيشم له وه لاما دهيگوت: ئيمه ئيشمان چييه؟ ئهركى ئم
 فرمانگه ئيمه چييه؟ ئيمه بۆچى ليره دا دانىشتوين؟ موچه
 وهرده گرين بۆ ئوهى يارمهتى ئم خهلكه بدهين. ههنديكات
 ناتوانين يارمهتى بدهين. ئو بيتاقت دهبيت و شتيك دهليت.
 هاوکاره كانم دهيانگوت تو بى غيرهتيت كه رپگه دهدهيت هه رچيهك
 بيانه ويت پيتانى بلين و پرويان قايم بيت. باوكيشم له قسه كانى
 خوى بهرده وام دهبوو دهياگوت خوشه ويستانى من، ئيمه ليره دا
 دهرمانخانه يه كمان ههيه كه خهلكانى به ئيش و نازار دين بۆئيره و
 پسوله كانيان دههينن بۆ لاي ئيمه. ههنديكجار ئيمهش دهرمانى
 جيگه مهبهستى ئهوانمان نيه. ئوهش له بهر ئوهى كه هيجى
 نيه و نازار دهچيرت، له بهر ئوهى كه ئيمه دهرمانه كهى ئومان
 له لا نيه، زۆر بيزار و بيتاقت دهبيت. ئهگه ئيمه ناتوانين يارمهتى
 بدهين، خو نابيت دهر و نازاريكتر بۆ نازاره كانى زياد بكهين. ئيمه
 ليره دا دانه مه زراوين كه بۆ خهلكى ليژنه و ليژنه كارى بگرين، تهها
 له بهر ئوهى كه له كاتى دهوامى ئاسايدا فلانه كهس سوكايهتى به
 فرمانبهري دولهت كردوو. ئمه كارى ئيمه نيه. كارى ئيمه
 ئوهيه كه كارى ئهوان بهرپيخهين، ئهگه ناتوانين ئمه بكهين، با
 داواى ليبوردين بكهين. لهوانهيه ههليك بيته پيشه وه ياخود ياساكان
 بگوردرين و بتوانين خزمهتيان بكهين.

ئەم شىۋازى بىر كۆردىنەۋە و كۆردارەى باۋكى مەن، كارىگەر يىپەكى
 زۆرى كۆردە سەر ژيانى ئىمە. ئىمە شتاتنىكى زۆر فېر بوين. دواتر
 كاتىك مەن بوومە خاۋەنى كۆمپانىيا و ئىش و كارو كەسابەتتىكم بۇ
 خۇم پىكەرەنە، ھەندىكات بۇ نمونە كارمەندەكانى ژمىريارى ياخود
 ھاۋبەشەكان ئامازەيان دەكرد بەۋەى كە با نەينىكارى بىكەين و لە
 باج خۇمان بەزىنەۋە. ياخود كالايەك ھاۋردە بىكەين و بە نيۋەى نىرخ
 پايىگەيەنەين بۇ ئەۋەى گومرگىكى كەمتر بەدەين، مەنىش بەم
 ئازىزانەى خۇم گوت ئىمە كۆمپانىيامان دروستنەكۆردە كە فېل لە
 دەۋلەت بىكەين و بىخەلەتتەين. بەلكو كارى ئىمە قازانجىكردە
 لەپىگەى دابىنكردنى خواست و داۋاكارىيەكانى كىرياران و پىشكەش
 كۆردى خزمەتگوزارىيە بەنرخەكانە كە ئەۋان لەبەرامبەرىدا پارە
 بەدەن. كەۋابو دەبىت پارەى گومرگەكەشى حىساب بىكەين. ئەگەر
 مەن بەۋىت كىبەركىيەكى فېل بازانە بىكەم و ئەم و ئەۋ بىخەلەتتەين،
 ئەۋكات كاتىك بەدەر لە ئاراستەى ئەركى فەرمانگەكەمدا سەرف
 دەكرىت و بەفېرۇ دەچىت.

زۆربەى كاتەكان ئىمە ناگەين بە ئاۋات و ئامانجەكانمان. لەبەر
 ئەۋەيە كە شتى ناسەرەكى و لاۋەكىمان خستوتە پىشى شتە
 سەرەكىيەكانەۋە. ئاگامان لە خۇمان نەبوۋە كە لەخۇمان بېرسىن
 ئايا پۇل و ئەركى مەن لەناۋ ئەۋ خىزان و ئەم كۆمپانىيايەدا چىيە؟
 باشە بۇچى ناۋى مەن لە لىستى موچەى ئم فەرمانگەدايە؟ چ كاريك

دەكەم؟ چ سود و قازانچىك بەدى دەھيتم، كە لە بەرامبەرىدا پارەم
پيئەدەن؟ چۆن دەتوانم ئەم بەھايانە ئاشكراتر بكەم بۆ ئەو
موچە و حەقدەستىكى زياترم پيئەدەن؟ ئەگەر فەرمانبەرى كرىنم، بە
دروستكارى، بە خستەنەپوى كالا و شەمەكى باشتەر، (نەوەك ئەو
كە فرۆشيار بىتاقەت بكەم، بەلكو دەبىت ئەویش بەھەمان شىو
فەرمانگە و پىكخراوەكەى من قازانچى لىبكەت) فرۆشيار پازى بكەم
كە متمانەى چەند مانگەمان پيئەدات و لەكاتى خۆيدا پارەكەى
بەدەين، بەمشىوہىە فەرمانگە و پىكخراو وولاتەكەم و (لە
ئەنجاميشدا خۆم) سەرکەوتر دەبين. چونكە منى فەرمانبەرى كرىن
لەو تىگەيشتوم كە لەم پىكخراو فەرمانگەيەدا ئيش و كارم چيە.
ئەلبەتە بەرپۆەبردن و نەخشە و پلانى پىكخراو فەرمانگەش
يارمەتى ئەم ئەركە گرنگە دەدات.

خاتونى مالاوہ، ئايا ئەركى ئىوہ لە مالاوہ چيە؟ ئەگەر من
ئەركى خۆم بدۆزمەوہ و بەرەو ئاراستەى برۆم، ھەم ژيانم باشتەر
دەبىت و ھەم خۆيشم خۆشحال ترم. ئەگەر من ئەمەويت كە گرنگ
بم، خۆم دەربخەم و چواردەورەكانم من بناسن، دەتوانم ئەمكارە بە
خراپەيشەوہ ئەنجامبەدەم و ھەميش بە پيشكەشكردى
خزمەتگوزارى ئەم چاكەيە بەدەستبەيتم. دەتوانم ھەلبژيرم، بەلام
بەمەرجىك بزەنم بۆچى ليرەدام. ئەو كۆمپانيا و كۆمپانيايانەى كە من
ھەمە، ياخود لەناوياندا ئيش و كار دەكەم، چ ئەركىكيان ھەيە؟

ئەركى كۆمپانىيەك ئەمەيە كە قازانچ بىكات. لە بىنەپەرەتەو و نىيەت
و مەبەستى نوسىنگەيەكى ئابورى، بىرىتيە لە قازانچىكرىن. بەلام لە
چ رېنگەيەكەو؟ ئەگەر مەن كۆمپانىيەكم دامەزراند كە ھارردە دەكات
ياخود خىزمەتگوزارى ئەنجامدەدات، ياخود بەرھەمىك دروستدەكات،
ئايان رېنگەپىدراوم كە مادەي ھۆشبەر بفرۆشم؟ يان ئايان رېنگەم
پىدراوە ناياسايى بىجولتەو و كاللاو شتومەكى قەدەغە و
رېنگەپىنەدراو بفرۆشم؟ ئەگەر ئەمەوئىت ئەمكارە بىكەم، ئەوا لە
ئەركى رېنگەخراو كە دەرچوم. واتە قازانچ بە تەنھايى بىرىتى نىيە لە
ئەنگىزە و ھۆكار. قازانچ لە رېنگەي پىناسە گومرگىەكانەو پاست و
دروستە. لە ياساي بىنەپەرتى ئىمەدا نوسراو كە رېنگەمان پىدەدرىت
چ كارانىك ئەنجامدەين. دەبىت ئەوكارانە بىكەين. ئەگەر پىتويستە
بىگۆرپىن، بىرۆين و ووزەكانمان بىگۆرپىن، ياخود فىرىيان بىكەين. كارى
كۆمپانىيەك ئەمە نىيە كە فىلى دارايى بىكات ياخود دەگە لە گومرگ
بدات! ئەلبەتە بەپىي ياسا ئىمە دەتوانىن بىرۆين و سود لە
پىناسگەلىكى گومرگى وەربىگرىن كە كەمترىن گومرگى ھەيە. ھەم
ياسايە و ھەمىش بە سودى ئىمە و كىپارەكانىشمانە. دەتوانىن
پارىزەر بىگرىن و بەشىۋەيەكى ياسايى لەگەل دارايىدا بىجەنگىن. چ
كىشەيەكى تىدايە؟ ئەك ئەوەي كە باج و گومرگ نەدەين و
لەژىربارىدا دەرېچىن. ئەمە پارەي ئىمە نىيە. وەك ئەوە واپە كە
موشتەرى بىت و پارەكەي لەناو كۆمپانىيادا بەجىبھىلئىت و ئىمەش
وەك بەشىك لە داھاتى خۆمان ھىسابى بىكەين.

ئازىزلىكمان ھەيە كە خەرىكەت بىلەن قىسمان دەكرد. گەلى
 لە بارودۇخەكان ھەبۇر. گەلىيەكەى بۇ ئۆۈ باسدەكەم، ئىمە
 دەتوانىن ئەم گەلىيە و مەسەلەيە چارەسەر بىكەين، بەومەرجهى كە
 لە ئىش و ئازارەكە تىبگەين. ئەم بەرپىزە دەيگوت ئەو شتەى كە من
 بىزار و بىتاقەت دەكات ئەمەيە كە لە سادەترىن كرىنىك كە من
 ئەمەوئىت بىكەم، لە ناننىكەوۈ بىگرە، تاوۈكو چەند مىليارىك مولك يان
 زەوى، ھەمىشە بىر لەوۈ دەكەمەوۈ كە نەكا بىمخەلەتتىن. ئەم
 قىسەيە زۆر بە ئازارە. منى ھاۋلاتى بەردەوام دەبىت ئاگادار بىم كە
 كەسىك نەمخەلەتتىت. ئەمە نەرىتىكى زۆر خراپە. چونكە ئابورى
 لەناو متمانە بەخۇبۇندا گەشە دەكات. بىنەماكانى گەشەى ئابورى
 برىتىيە لە (ئىعتىبار)، نەك (پارەى نەخت). ئۆۈ دەتوانن بە يەك
 نەقدىنگى سنوردار لە ناو سىستەمى ئىعتىبارى دروستدا، بۇ نمونە
 بە ۱۰۰۰ تەمەن بايى ۱۰۰۰۰ تەمەن شتومەك و كالا بىكپن. دەتوانن بە ۱۰
 ھەزار تەمەن بايى ۵۰ ھەزار تەمەن شتومەك بىكپن. بەومەرجهى كە
 لەكاتى خۇيدا پارەكەى بىگىرپنەوۈ، واتە ئىمە ئابورىمان وەپىخست و
 بايى ۷۲۰ ھەزار تەمەن سورپى ئىشمان بەدەپىنا، بەلام تەنھا بە ۱۰
 ھەزار تەمەن. كاتىك متمانە لەناو بىچىت چى پودەدات؟ بۇ ۷۲۰ ھەزار
 تەمەن كارو كەسابەت دەبىت ۷۲۰ ھەزار تەمەن بىخەينە كارەوۈ،
 بەمىشۈۈيە دەكە لە ئابورى وولاتەكەم دەدەم. با بىين و باش
 بىرکردنەوۈ و باش پەفتارکردن و راستگۇيى بە يەككە لە بەھا

بالاكان بزانين. هەندىك وادەزانن زيرەكن. چ زيرەكەك؟ ئەگەر من ئۆتە بخەلەتتىم و ئەم كارەى منىش بىتە نەرىت، ئەوكات ئۆتە دلەپاوكىتان ھەيە و ھەر زۆر كە بتانەوئەت دروستكار بن، بەردەوام دەبىت ئاگاتان لە خۆتان بىت بۆ ئەو ھەى كەسىك نەتان خەلەتتىت، بەمشۆھەيە ووزە و تواناتان بەرەو ئاراستە و لايەك دەچىت كە نابىت لەوبوارەدا سەرف بكرىت. بىزنسىك كە دەتوانرىت بە تەلەفونىك ياخود بە داواكردنىكى نوسراو ئەجامبدرىت. گرنتىەكى زۆرى پىويستە. بەمشۆھەيە ھەموو فرۆش و سوپە ئابورىي و بەرھەمھىنانىەكان كەم دەبنەو. ئەمەش تەنھا لەبەر نەبونی متمانە و ئىعتىبار.

با بىين و لە خۆمانەو دەستپىيكەين. ئەو كەسەى كە ئىش لەگەل من و ئۆتەدا دەكات، ئەگەر بزانىت ئىمە دروستكارىن، نرخەكانمان نرخانىكى جىگىر و نەگۆپن و نامانەوئەت فروفىل بكەين. نامانەوئەت زىادە بسەنن و ناشمانەوئەت زىانمان پىبگات و زەرەر بكەين. باوەرپكەن لەو شوپىنانەى كە ئۆتە نرخىكى جىگىر و مەعقولتان ھەبىت، خەلكى زوتر متمانەتان پىدەكەن، تاوەكو ئەو كاتەى كە خەلكى چەلەحانى لەسەر نرخى ۱۰ ھەزار تەمەن بكەن و بىگەيەنن بە ۳۰۰۰ ھەزار تەمەن. بە پواڵەت ۷۰۰۰ ھەزار تەمەن قازانجى كردووە، بەلام ھىشتا ھەر لە دلى خۆيدا دەلئەت خۆزگايە ديسانەو چەلەحانىم بكردايە. خۆ ئەگەر بە خۆپايش شتەكەى پىدەين، ئەوا

دەلەت لەوانە يە شتەكى تەدا بىت كە بە خۇپايى ئەم شتەى دا بەمن.
 ئەمە دەتوانىن بە رەفتارەكانمان، سىستەمى كۆمەلگەمان بگۆرىن.
 ئەمە كارىگەرىن. ئەمە كەسانىكى بەتوانىن. ئەگەرچى لە
 چوارچىۋەى ئىختىيارى خۇشماندا بىت. بەلايەنى كەمەۋە دەتوانىن
 لە مالى خۇماندا دەغەلى و نالەبارى بە بەها نەدەينە قەلەم. لە ھىچ
 شەيئەكى دونيا و لە ھىچ نەرىت و ئاينىكا نادروستى بەھا نىيە،
 بەلكو كارىكى دژە بەھايە. خەلەتاندن و درۆكردن بەھا نىيە،
 پىچەوانەكەى دروستە. با كارىك بگەين كاتىك كە شتەك دەكپن، بە
 متمانەۋە بىكپن. ھەرۋەك كاسبە كۆنەكان، -كە ئەلبەتە ھىشتا
 ھاوشىۋەيان ھەر ماۋە- كە ترازۋەكانيان بە سودى كپيارەكە
 قورستر دەكرد. پارەكەى ۋەردەگرت و لە كپيارەكەى دەپرسى
 پازىت؟ يەكترييان ماچ دەكرد و مامەلەيان دەكرد. من عەرزى ئىۋە
 دەكەم، من كە لە ۋەردەۋەى ۋولات دەژىم، بنەپەتى ئىش و كار
 لەسەر متمانە و ئىعتىبار ۋەستائە. كاتىك ئىۋە داۋاكاريەكى
 نوسراۋ لە كپيارەكەتەنەۋە ۋەردەگرن كە دەلەت فلانە كالای دەۋىت،
 ئىۋەش كالاكەى بۆ دەننن و لەسەر بنەماى ئەو بپيارنامەيەى كە
 لەننۋان ئىۋە و كپيارەكەدا ھەيە، ۳۰ بۆ ۴۵ پۆژ دواتر پارەكەى
 ۋەردەگرن. ھەر ئىستە ئەگەر من بىمەۋىت كالایەك بگپم، لە زۆرىك
 شەيئەدا ناتوانم كالا بگپم، مەگەر ئەۋەى كە لەگەل فرۆشپارەكەدا
 ھىساب و كىتابم ھەبىت، بۆچى؟ لەبەر ئەۋەى كە بۆ ۋەرگرتن و
 پىدان، دەبىت ئىعتىبارىكم لەلاى ئەۋان ھەبىت. تاۋەكو ئاستى ئەۋ

متمانە و ئىعتىبارەى كە ھەمە بەبى ھىچ كىشە يەك دەتوانم كالار و
 شتومە كيان لىۋەربگرم و بەردەوامىش بۆم دەنئىرن و يەك مانگىش
 كاتم ھەيە كە پارەكەيان بۆ بنئىرم. ئەگەر پارەيەكى نەختىنە
 بەدەيت، ئەوا پىت نافرۆشن، چونكە سىستەمىكى لەوشىۋەيان نىيە،
 خۇيان گوتەنى دەبىت ئەكاونتىيان لەگەلدا بکەينەو. ئابورىيە
 گەرەكان لەسەر بنەماي ئىعتىبار و پىزگرتن لەبەرژەوۋەندى يەكترى
 ھەلدەسورپىن، ھەندىك لە ئىمە وابىردەكەينەو كە سود و قازانجى
 ئىمە لە زىانگەيانندن و خەلەتاندن و سوکايەتیکردندايە بە يەكترى.
 ئەمە يارى براوۋە - دۆپاۋەيە. دەبىت يەككە بدۆپىت تاۋەكو من
 خۇشحال بىم. شتىكى لەمشىۋەيە نىيە. چونكە ھەم دەبىت ئىۋە
 قازانج بکەن و ھەم منىش دەبىت سود و قازانجم پىيگات. ھەم ئىۋە
 خۇشحال بىن و ھەمىش من. بەمشىۋەيە گەشە دەكەين. من و ئىۋە
 دەتوانىن ئەم گۆپانكارەيىە بەدى بەينىن. ھەولبدەين ھەر لە
 ئىستەۋە لە ھەلسوگەوت لەگەل ھاوسەر، مندال، ھاوکار، کارمەند،
 كاسبى گەرەكەكەمان و موشتەرى و كرىارەكەماندا راستگۇ و
 دروستكار بىن. لەوانەيە قورس بىت و خەلكى درەنگ باۋەر بکەن.
 چونكە لە زۆربەى كاتەكاندا، پىچەۋانەى ئەمە بوۋنى ھەبوۋە. بەلام
 ھەر بەوجۆرەى كە وردە وردە گەپشتۋە بەم ئاستە خراپە،
 دەتوانرىت دووبارە بگەرپتەۋە بۆ سەر پردى متمانە و ئىعتىبار.

کارێک بکەین کە ژینگەی دەورووبەرمان ژینگەیەکی
دەستاوودەستکردن و سوپی ئیش و کار بێت. کاتمان لە
گەشەسەندندا سەرف بێت، نەك پاراستن و سنوردارکردن و
بچووککردنەو و شەپکردن. هەر بەوجۆرە بێت کە باوباپیرانمان
بەیهکەوێ کاروکهسابەتیان دەکرد. لە بەشی دواتردا ئەو
پوندەکەینەوێ کە پیاویکی یابانی ئیفلایسی کردبوو، کاتێک لەپاش
چەند سالتیک بازرگانە ئێرانیەکە دەبینیت کە پیشتەر کاری لەگەڵدا
دەکرد، ئەوپارەوی دایەوێ بە بازرگانە ئێرانیەکە کە لەلای خۆی
هەلیگرتبوو. دڵنیابن کاری جوان هەمیشە جوان و پایەدارە و هەرگیز
نامریت.

ھەلە بۇ كەسى ھەلەكار دەگەپتەۋە

لە كەنەدا كۆمپانىيە كم ھەبوو. پۇژىكىيان بەيەكىك لە ھاوکارەكانم
گوت: ئىمە ئىستە ئەۋەندە كەموكوپىمان ھەيە. ھەربۇيە دەبىت
ئەندازە و پىژەي فرشتنمان بەرز بگەينەۋە، ياخود سود لە
ئىعتىبارەكانمان ۋەربگىرىن. بە پرواى تۆ چى بگەين باشە؟ ئەۋىش
كە گەنجىك بوو. گوتى: زۆر سادەيە. چەكىكى پىبدەن.

منىش گوتم: باشە خۆ ئىمە پارەيەكان لە حىساب بانكىدا نىيە.
ئىتر چۆن چەك بدەين؟

گوتى: لىرە چەك زۆر گرنگ نىيە. تەلەفۇن دەكەين بۇ بانك كە
سەرفى نەكەن و ۲۰ دۆلارېش غەرامە دەدەين.

منىش گوتم: ئازىزەكەم تۆ دەلىت چەكىك بدەين كە بى
ئىعتىبارە؟!

گوتى: تاۋەكو ئەۋ كەسە پروات و بىەۋىت پارەكەي ۋەربگىرىت
ئىمە كات دەكرىن.

گوتم: ئەي باشە بۇچى كالامان پىدەدەن؟ لەبەر ئەۋەيە كە
ئىعتىبار و متمانەمان ھەيە. كاتىك ئىعتىبارمان ھەيە كالامان

پئدە دەن. ئەگەر بە دەستی خۆم ئەم ئىعتىبارە خراپ بکەم، ئەى
باشە بۇ جارى داھاتو چى بکەم؟

گوتى: تاوھەكو ئەوکاتە ھەر شتىكى لىدەكەين.

منیش گوتى: نەخىر براکەم ئەو ناکەين. متمانەى من سەبارەت
بەو کەسە گەنجە کەم بویەو. ئەو بەپرۋاى خۆى ئەیویست یارمەتى
من بدات و چاوەپى بوو کە سوپاسى بکەم. دواتر ناوبراو لەلای ئىمە
پۆشت، بویە خواوہنى کۆمپانىيەك، کۆتا ھەوال و دەنگوباس کە
سەبارەت بەو کەسە ھەمە ئەوہیە کە ئىفلاسى کردوو و لەوانەیشە
پایکردبىت. ئەم کەسە بەمنى دەگوت کە پارە و کارتى متمانەکەتان
مەدەن. ناتوانن ھىچ شتىکتان بەرامبەر بکەن، منیش بەناوبراوم
گوت کە من بەھىچ شىوہیەك ھەقم بەسەر ئەم شتانەوہ نىيە کە
کەس بەدوامدا دەگەرپىت یان نا. دەکەومە بەر بەدواداچونى یاساوە
یان نا. نەخىر، کىشەکە شتىکىترە. کىشەکە ئەوہیە کە ئەگەر
ئەوکارە بکەم، ئەوا بە شىوازیكى فیکرییەوہ چومەتە ناو ئەمکارەوہ
کە کۆتایىيەكى باشى نابىت. ئەوکەسەى کە بەم شىوازە
بیرکردنەوہیە دەچىتە ناو ئەمکارەوہ، ئەوا ھەموو ووزە و توانای لە
پەردەپۆشکردن و تەلەکەبازیدا خەرج دەکات. ھەربۆیە دەبىت
بیرکردنەوہمان پاست و دروست و باش بىت.

بەسەرھاتىك لە خەيالمدایە، پىمخۆشە ئىوہش بىخویننەوہ.
یەككە لە ھاوپىكانم ئەم چىرۆك و بەسەرھاتەى بۇ گىپرامەوہ. یەككە

له بازارگانه كۆنهكانى ئىران كه ئىستا كۆچى دوايى كردوه. ئىشى
 لهگهڵ پياوئىكى يابانيدا دهكرد. لهم سهودا و مامهلاڤه كە
 نهجامياندهدا، بهردهوام بهيهكهوه حيساب و كيتابيان ههبوو.
 نهاندازيك له پارهى بازارگانه ئىرانیه كه له حيسابى بانكى كابراى
 يابانيدا دهمايهوه، كاتيك ئههه دهچو بۆ يابان، ئهوانيش پارهكهيان
 دهدايهوه بهم بازارگانه. دهگيڤنهوه ئههه كهسەى كه لهياباندا بووه،
 ئىفلاس دهكات. ئههه بازارگانه بهريزه ئىرانیهش، دهگيڤتهوه و
 دهليت: كاتيك منيش چوم بۆ يابان، بريارمدا سهردانىكى ئههه هاورى
 بازارگانه كۆنه يابانيهه خۆم كه بارودۆخىكى باشى نهبوو، بكهه.
 دۆزيمهوه و دهبينم كه پيره پياوو پيرهژنيكن و لهناو ئاپارتمانىكى
 بچوكدا بهيهكهوه دهژين. چوم بۆلايان و گوتم تۆ بهردهوام بهيجورى
 ئهوه بویت كه من ببينيت، ئهگەر تاوهكو ئىسته نههاتوم بۆلات،
 تهها هۆكارهكهى ئهوهبوو كه حهزم نهدهكرد جهنابتان لههه
 بارودۆخدا ببينم. پيره پياوه بازارگانهكهش گوتى زۆر بيتاقت
 دهبوم كه نهدههاتيت بۆ لام، من ئىشم به تۆ ههيه، پيشوازييهكى
 سادهيان ليكردين و زهرفيكيان ههناو دايان بههه. منيش پرسيم
 ئههه چيهه؟ پيره پياوهكهش گوتى: ئههه ئههه قهرزهه تۆيه كه
 لهلاى من بوو. بازارگانه ئىرانیه بههه سهرسورمانهوه گوتى: خۆ ئيمه
 حيساب و كيتابيكممان بهيهكهوه نيهه، پيره پياوهكهش گوتى: بهلى
 هههه، من قهرزدارى تۆم. كاتيك زهرفهكهى كردهوه، دهبينيت
 بريكى پارهه زۆره كه دهگاته نزىكهى ۱۰۰ ههزار دۆلار. بازارگانه

ئىرانىش پرسى ئەم پارەيە چىيە؟ پىرە پىاوى يابانىيەكەش گوتى:
 ئەمە قەرزى تۆيە لەو مامەلانىكى كە ھەمانبۇو. كابراي ئىرانىش
 گوتى: ئاخىر بارودۆخى تۆ بەشپۆيەكە كە من ھەزدەكەم
 يارمەتيتان بىدەم و ئەم پارە بۆ خۆت بىت. پىرە پىاوەكەش گوتى:
 نەخىر، من خىر وەناگرم. ئەم پارەيە ھى تۆيە. بازىرگانە ئىرانىيەكە
 دەگىرپتەو و دەلەيت: كاتىك ئەم پىرەپىاوى پىرەژنە يابانىيەم
 بەجىھىشت، و لەناو شەمەندەفەرەكەدا دانىشتبوم سەيرى ئەو
 پارەيەم دەکرد، بەباشى تىنەدەگەيشتىم. مەرفىك ئىفلاس دەكات و
 تىكەدەشكىت. مەنىش ئاگام لىي نىيە. ھىچم پىنەدەگوتراو ھىچ
 بانگەشەيەكم نەبوو. بەلا ئەم پىاوە سالانىكى زۆر بوو كە ھەوالى بۆ
 دەناردىم بۆ ئەو ھى بمىنىت، مەنىش وامدەزانى ئەيەوئىت داواي قەرزىم
 لىبكات. ئەم بازىرگانە ئىرانىيەش پىاويكى شەرىف و ناووناويانگ
 جوان بوو.

خۆزگايە ئەو گەنجەي ئىمە كە ناوم لىناو (ھامون)، لەلام بوایە و
 ئەم چىرۆكەم بۆ بگىرپايەو.

مەزىر سەزىر فەك دىم و داس مە نو

يادىم از كشتە خویش امدەنگام درو

ئىمە لە كۆتايىدا ئەو دروینە دەكەينەو كە چاندومانە. گەنگ
 نىيە خەلكى چۆن بىر دەكەنەو، يان تىدەگەن ياخود تىناگەن.
 تۆوى ھەلە بچىنن، بەدلىيايىيەو بەرو ميوە ھەلەتان

دەستدەكە ویتەو. كارى ھەلە ھەلە يە. ئىتر چ مۇڭەكان تىڭەن و
چ تىنەگەن. كاتىك من كارىكى ھەلەم كرد، ئەوكات تىكەلى ھەلە
دەبم. دەبىت لەبىرمان بىت كە ئىمە بە پەفتار و ھەست و شىۋازى
بىر كەردنە ۋەمان ئايندەى خۇمان دروستدەكەين. مەگەر دەكرىت من
بە بىرۆكە و فىكرىكى ھەلە شتىك دروستبەكەم و پاستى بەكەمەو و
دەرئەنجامىكى باش ۋەربىگرمەو؟ شتى بەو شىۋەيە نابىت. ئىۋە
ھىچ قاچاخچىەكتان بىنىۋە كە بە خۇشەختى و شادومانىۋە بىۋى؟
ھىچ خراپەكار و نالەبارىكتان بىنىۋە بەبى ئەۋەى كە تەنانت
پۇلىسىش بە دۋايەو ۋەبىت، خۇشەخت بىت و دلى ئارام بىت؟
ھەرگىز شتى لەو جۆرە نابىت و زۆر مەحالە.

پۇلىسىك لە كەنەدا بە مندالانى گوتبۇ، سەيرى فىلمەكان بەكەن و
بزانن كامە لەم خراپەكار و نالەبارانە كۆتايىيەكى باشيان ھەبوۋە.
زۆربەيان لە تەمەنىكى مامناۋەنددا دەمرن، ياخود توشى كىشانى
مادە ھۆشەرەكان دەبنەو، خراپى و پزىنى كاروبارەكان
دەيانكوزىت. ئىۋە ھەرگىز خراپەكارىك نابىنن كە تەمەنىكى زۆرى
ھەبىت و بە سەربەرزىيەو ۋەبىت، مەگەر ئاراۋتەيەكمان ھەبىت.
گشتگىرىيەك بۇ ئەمكارە بوۋنى نىيە. زۆرىك لە شتەكان بە قەدېر
دېنەبەرچاۋ. من ئەگەر ئەمكارە بەكەم ئەۋا زوۋ دەگەم بە سود و
قازانچ و ئەمجۆرە قسانە. ئەۋەتان لەبىر بىت كە سەركەۋتن
بەرھەمى دروستكارى و بەرھەمى بىر كەردنەۋەيەكى پاست و دروستە.
ناكرىت لە پىگەى ھەلەو ۋە سەركەۋتو بىن. چونكە كارەكانمان

له گه لماندا دین. کاردانه وه و ناوینه نوینی کاره کانمان هه میشه
 به دوامانه وهیه. نه مانه پرسیای ژیانن. نه و که سانه ی که له خویان بی
 هیوان، به هه له دا ده چن. نه و که سانه ی که ده رنه نجامی خیرایان
 ده ویت، به هه له دا ده چن. من که پیاویکم، کاتیك تانه و ته شریك له
 هاوسه ر، مندا، یاخود کارمه نده که ی خۆم ده ده م، بۆ نه وه ی
 گوپرایه ل بن، به پروای خۆم سه رکه وتو بووم. به لام به هیچ شیوه یه ک
 وانیه. برینی نه م ته شه ره له سه ر دل و ده رونی نه وان ده مینیتته وه.
 من ده ریچه ی عه شقم به سه رخۆمدا داخست و خۆشه ویستی
 راستگو یانه م ده ستناکه ویت. هه رچه ک هیه، هه ر سه رۆکایه تی بیت
 و به س. کاتیك له من بترسن، نه وکات منیان خۆشنا ویت. له به ر ترس
 و له رزیا نه که له گه لماندا هه لده که ن، من پیموایه کاروباره کانم به ره و
 پیشه وه ده چن. نه مه له کاتیكدایه که کاروباره کانم به ره و دوا وه
 ده گه پینه وه و به رده وام پاشه کشه ده که ن!

ده بیت عاشق بن و خۆشیان بویت و له دله وه خزمه تی تۆ بکه ن،
 نه مه ش کاریکی ئاسان نییه. ده بیت کات دابنیت و هه وسه له و
 مه تانه ت هه بیت. به لام باوه ر بکه ن وه ک دارگو یزیك وایه. له وانه یه ٤
 بۆ ٥ سال بخایه نیت تا وه کو به ر بگریت، به لام کاتیك هاته به ره م،
 نه و سال له دوا ی سال به ره که ی زیاتر و زیاتر ده بیت، باشت رین دارو
 سیبه ره کانیشتان پیده به خشیت و له گه ل که مناویشدا هه لده کات.
 نه و سه رف ده کات و ئیمه ش ده بیت بۆ دره ختی باش سه رف بکه ین.
 نه و لۆبیا یه ی که ئیوه ده یچی نن، نابیتته دره خت. ته مه نی ته نها یه ک

وهرزه و دواتر ته واو ده بیټ. خوراکر نییه. کاروباره بنه پره تیه کان
وهک داری گوین، کاتی ده ویت، پیکهاته و حوسه له و به میزی و
نه له خشاوی ده ویت. به لام کاتیک هاته به ره م، به باشی دیته
به ره م.

وهرن با له م ته مه نه کورت و کاتیه دا که هه مانه، کات به فیرو
نه دهین. کاروباره بنه پره تی و راست و دروسته کان نه انجامیدهین.
جیاوازی مروقه خراپه کار و بزیه کان له گه ل مروقه سه رکه وتو
چاکه کاره کان، له وه دایه که ده توانن ده رنه نجامی دریژمه ودا و
ناوینه نوینی ناکار و پره فتاره کانی خویان ببینن. با بگه پینه وه و
نه گه کارانیکی کورت مه ودا ده کهین و ده رنه نجامی کورت
مه ودايشمان ده ویت، با که میك قولیبینه وه. من نمونه و شامیدی
نمونه گه لیکی فراوان له ده وره به ری خومدا ده بینم، له و که سانه ی که
کورت بیرییان کردوه ته وه و ده رنه نجامی کاتییان ویستوه، ناسکی و
نازدارییان نواندوه، فشارییان هیناوه و هه پره شیان کردوه،
نیسته ییش که سانیکی ناخوش به ختن. هه روه ها نمونه ی نه و
که سانه شم له لایه که مروقانیکی دروستکار بون و حوسه له یان
هه بووه و له و به شه ی پیشو له پیشترن. نه مه له کاتییکدایه که گروهی
به که م خویان به که سانیکی زور هوشیارتر و زیره کتر ده زانی له
گروهی دووه م، هه ر به پاستی هوشیارتر و زیره کتریش بوون! به لام
دروستکار و راستگو نه بوون. نه وه ت ده سته ده که ویته وه که چاندوته.

تۆرى باش بچىتە. حەوسەلە و ئاقەت ھەيىت. كەسنىكى ھەتەن و
 نەلەخشاو بە. چونكە ھىچ ساختەچىيەك ئابىتە كەسنىكى
 دەولەمەند. ھىچ بىر كورتىكىش سەركەوتو ئابىت. ھىچ مەزىنىكى
 ستەمكارىش خوشبەخت ئابىت، ئەگەر زۆرترىن ستەم و
 زۆردارىيە كانىشى ھەيىت. با بىيىن و چاۋەكانمان بەباشى بشۆين و
 بچىن و بەھاكان بدۆزىنەۋە، پىزىگىرىن و نىگا و سەيركردىنىكى
 دورمەودامان ھەيىت.

كەمىك قەناعەت بىكەن و حەوسەلە بەخەرج بدەن. نەتەنەيىت لە
 مارەى يەك شەۋدا پىنگەيەكى ۱۰۰ سالە بېيىن. بېيىن و سىستەمە
 سەركەوتوكانى وولاتانىتر و كارو كەسابەتە سەركەوتوكانىيان
 بېيىن. ھەموو ئەوانە پەگ وپىشە و قەدىكى بەھىزيان ھەيە و ھەر
 ئەم قولپەيە كە بوۋەتە ھۆى سەركەوتىيان. ئىمە بەيارمەتى يەكترى
 دەتوانىن، خانەۋادەيەكى بەھىز و قول و بەپىز، پىكخراۋو شار و
 وولاتىنىكى دروستكار دروستىكەين. كارىك بىكەين كە مەندالەكانمان لە
 ئاكار و پەفتارمانەۋە بزانن داھاتوۋ عاقىبەتى ھەموو كارىك
 دەيىنىنەۋە. ئەۋەش كاتىكە كە مەۋۇ بىزىو نالەبار نەيىت. چونكە
 ھەموو كەسنىكى خراپەكار و بىزىو ئەگەر بىتوانىيە چارەنوسى
 كارەكانى خۆى بېيىنىت، ھەرگىز ھەلە و خراپەى نەدەكرد.

خاليكى گرنىگ لە فرۆكەخانەى سەيرو

سەمەردا

بەمۆى جۆرى ژيان و كارەكەمەو، گەشت و سەفەرى زۆر دەكەم. لە يەككە لەم گەشتانەدا، دەبوايە لە يەككە لە فرۆكەخانەكاندا بۆماوێ چەند كاترۆمىرێك بىنمەو و چاوەرێ بكەم، بۆ ئەوێ فریای فرینى دواتر بكەم و بەرەو كەنەدا بگەرێمەو. بۆ ئەوێ كە ماندووبەتیم دەربچیت، چوم بۆ توالت بۆ ئەوێ ئاوێك بە دەمچاومدا بكەم و كەمێك سەروفەسالم پێكوپێك بكەم. كاتێك چومە ئاو توالتەكەو، دەبینم زۆر پاكو خاوەن، بریقەى دەدايەو، بۆنێكى خۆشى لێو دیت! دواتر سەیری بەردەرگا كەم كرد، دەبینم بە دیوارەكەو خستەكە هەبە كە تێیدا بەرنامەى پاكخاوەنێ توالتەكەى تێدا نوسراو. بىنم كە چەندە بە دەسواسیەو ئەم شوێنە بە پاكخاوەنێ راگیراوە. مۆڤە هەرحەز دەكات بچیتە ناویەو، جلۆبەرگەكانى هەلبواسیت و دەست و دەمچاوى خۆى بشوات، دەبینم تەنانەت دووشەكانىشیان كێدووەو، بۆ ئەوێ ئەگەر كەسێك بیهوێت بچیت و خۆى بشوات، بە ئاسانى بتوانیت ئەو كارە ئەنجامبدات.

خالیکی گرنګ: له ناو ده فری توالیته کاند، شتانیکې هاوشیوهی
میښیان لکاندبوو پیانه وه، که له میښی سروشتیش ده چون. نه م
کاره ناسک و جوانه یانم زور پیخوش بوو. نه مانه وینه ی میښیان
له ویدا دانابوو بۆ نه وهی خه لکی بیریان نه چیته وه سهرده میګ لیړه دا
میښ و مه گز مه بووه، به لام نیسته نه ماون. به لایه نی که مه وه له ناو
توالیته که یاندا نییه. ده ستخوشیم لیګردن و نافهرینم کردن. نه مانه
خه لکانیکې به نیمانن. چونکه (پاکوخواوینی به شیکه له نیمان و
باوه پ).

که میګی خایاند و له پاش شوردنی ده موچاوم، جانتاکه م مه لگرت
و چوم بۆ ریستورانتي فرۆکه خانه بۆ نه وهی شتیګ بخوم. هروا که
دانیشتبوم و خواردنه که م ته واو بوبو، پیشکاریکی رهش پیست که
خاتونیکې ته مه ن مامناوه ند بوو، هاته پیشه وه بۆ نه وهی قاپه کان
کوښکاته وه. منیش سوپاسم کرد و گوتم: (زور سوپاس).
خه نده یه کی کرد و پوښت. له پاش چه ند ساتیګ گه پایه وه و
په رداخیګ ناوی بۆ هینام! سهرم سوپما. گوتم زور سوپاست
ده که م. خو من داوای ناوم نه کردبوو. به چاوی ناماژهی بۆ کلینسی
سهر میزه که کرد. چه ند حه بیګم مه بوو که ده بوو بیانخوم، له سهر
کلینسیګ دامنابون بۆ نه وهی بیانخوم و نه م ژنه یش بینیبوی. نه م
حاله ته کاریګه ری کرده سهرم. نافهرینی نه ویش و به پړوه به ریته ی

ئەو فرۆكەخانە يەشم كىرد. چۆن دەكرىت كارىگەرىيەكى لەبىرنەكراو
 بىكاته سەر مەن و بىتوانم ئەم پووداۋە بىگوزامەۋە بۇ دەيان ھەزار
 كەس؟ ئىۋەش بىگىرنەۋە بۇ ھارپىكانتان، ئەم كارىگەرىيەش
 شىتېكى بىكۆتايى دەبىت. چەندە وردبۇنەۋە؟ خۇ كەس ئەۋى ناچار
 نەكردبۇو. مەنىش ھىچ بەخشىشىكىم پىنەدابۇو. ئەو كارەكەى خۇى
 خۇشەدەۋىت. ھەركە كەسىك سوپاسى دەكات، ھەزدەكاتە بە
 جۆرىك لە جۆرەكان ئەو چاكەيەى بداتەۋە. ھەرىكەۋ بە جۆرىك.
 ھىشتايش دەموچاۋى دەمبەخەندە و مەمانەبەخۇبۇنەكەم
 لەبەرچاۋە. زۆر سوپاسم كىرد و ھەبەكانم خوارد و پەرداخەكەم
 گىراپەۋە.

لە خەيالدا بووم، بىرم لەۋە دەكردەۋە كە چ بەرپۇەبەراپەتەكى
 پايدار و بەھىزىان ھەيە، كە ئەم سىستەمە بەرپۇە دەبەن. چەندە
 ئەو كەسانەيان بەلاۋە گىرگە كە دىن بۇ ئىرە. چ تىگەيشىتېكىيان
 لەم شۇيە ھەبىت و دەبىت خۇيىندەۋەى موشىتەرىيەكانيان بۇ ئەم
 شۇيە چۆن بىت. دەزانن ئەگەر ئىمان و باۋەپ لەناخى كەسىكدا
 سەبارەت بە شىتېك بىتە ئاراۋە، ئەۋە شىتېكى پايدارە و بەھىچ
 شىتېك ناكىرىت بىكردىت. لە ناو بىرو خەياللى ئەم فىكرانەدابوم كە
 كىۋېر دەنگىك لە گىرۋىكەۋە ھاتەبەرگۈيم كە گۆرانىيان دەگوت.

ئاورمدايەو و سەيرم كرد. دەبينم ئۆركىسترايەكى بچوكە و چەند
 كەسىك جلوبەرگى تايىبەتيان پۆشيو و خەرىكن گۆرانىيەكانى سالى
 تازە دەچپن. ئەوئەندە جوان و ھەماھەنگ گۆرانىيەكانيان دەگوت و
 ئەوئەندە شاد و خۆشحال بون كە توشى شۆكىكى ئەينى تر بوم.
 لەبەر خۆمەو و بىرم كردەو و ئەم خاتون و كاكەيەكى كە گۆرانىيەكە
 دەلەين، زۆر پىشەگەر و ھونەرمەند. ئەمانە بە زەوق و شەوقەو
 دىن و لەناو ئەم فرۆكەخانەيەدا گۆرانى دەلەين. كارەكەى خۇيان
 خۆشەوئەت. خەرىكى كارىكن بۆ ئەوئەى ئەو كەسانەى كە دىنە ناو
 ئەم فرۆكەخانەيەو، چىژ وەربگرن و ھەمىشە خەزيان لەو وەيت لەم
 ھىلەو گەشتەكانيان ئەنجامبەدەن، ئەمەش دەبەيتە ھۆى ئەوئەى كە
 ئەم وولاتە پۆز لەدواى پۆز ئاوەدانتر و دەولەمەندتر بېيت.

زۆر چىژم وەرگرت. چەندە بە يەكەو ھاوناھەنگ بوون. من
 گەشتيارىك بوم و لەو ساتەدا سەيرى ئەوانم دەكرد، بەدلىيايىيەو
 سەرى ھەموو سەعاتىك ئەو كارەيان دووبارە دەكردەو. باشە
 دەبەيت بەرپۆەبەرايەتى ئەم فرۆكەخانەيە چۆن بىرى كەردبەيتەو؟ كە
 ئىرە بۆ كۆنسىرت شياوتەرە؟ يان ئىرە ھۆلى مۆسىقاىە؟ نەخىر!
 ئايە بەشىكى ئەمە بەشىكە لە شەرحى ئەركەكانيان كە
 بەشىوئەيەكى پاستەوخۆ و بەوشيو زۆر جوانە موسىقا بژەنن؟
 نەخىر! ئايا ئەو شوئەنە نمايشخانە و ناوئەندى سەرگەرمى بوو؟
 نەخىر! بەلام كارەكەى خۆى خۆشەوئەت. ئەگەر داھىنانكارىيەكىش

به خراج بدات، ئافەرىنى دەكرىت. ئەرك و لىپرسراوئەتى قبول
 كىردووه. بۇ ئەو گىرنگە ئەو كەسانەى كە لەوئو تىدەپەرن، شاد و
 دلخۆش بن. بەلايەو گىرنگە كە يادگارئيەكى خۆش لەپاش خۆى
 بەجىيەئلىت. لە تواليتەكەيەو، لە رەفتارى و خزمەتكارو
 پىشكارەكەيەو. ئەو سەرگەرميە نامادەكراو بۇ گەشتيارەكان.
 ئەمانە كارانىكن تىچويەكى زۆريان ناوئت. ئەمانە برىتين لە
 بىركردنەو و ئايدە و بىرۆكەيەكى جوان. كاتىك من كارىك قبول
 دەكەم، دەبىت ھەولبدەم كە تىيدا كاريگەر و بەسود بم و ئامانج و
 نيەت و مەبەستم ئەمە بىت ئەو كەسانەى كە سەردانم دەكەن،
 خۆشحال بن و بە ئارامىەو گەشتەكەيان بكن و بىرەوئەريەكى
 خۆشيان ھەبىت و كاتىكيان ھەبىت و بتوانن لەو سىستەمە چىژ
 وەربگرن. ئىمەش دەتوانين. پىويست ناكات من و ئىو بەرئوئەبەرى
 فرۆكەخانە بين، خۆ منىش و ئىوئەش گەرە و بەرئوئەبەرى مالى
 خۆمانين. باشە من چى بكام بۇ ئەوئەى كە مندالەكانم خۆشحال بن؟
 باشە ھىچ شتىك بۇ ئەو مەسەلەيە دەكەم؟ باشە من دەبىت چى
 بكام بۇ ئەوئەى ھاوسەرەكام خۆشحال بىت؟ دەزانم كە خاتونەكان
 ئەمكارە دەكەن، چونكە حەزيان لىيەتى. پىاوەكانىش ئەگەر كاتيان
 ھەبىت و لەبىريان بىت، بەدلىيايەو كارى لەوشىوئەبە
 ئەجامدەدەن.

چى بىكەين بۇ ئەۋەي گەرەكەكەمان بېيىتە جىگەيەي ئۆر جۈانتر
لە ھەمۇر شۈيىنەكانىتر؟ ئايا لە پاكۇخاۋىن پاكۇرتنى سەتلى خۇل و
تۈاليتەكاندا ھول و كۆشش دەكەم؟ ئايا ئەۋ شۈيىنە ئەۋەندە
پاكۇخاۋىنن كە من ناچارىم وئىنەي پىچەۋانەي مېش و مەگەز بەدارو
دىۋارەكەيدا ھەلباسم؟ ياخود دەبىت مېش و مەگەزە
پاستەقىنەكان بخەمە لاۋە بۇ ئەۋەي بتوانم بچمە ناۋتۈاليتە كەۋە؟

با پرسىيار لە خۇمان بىكەين. ئايا لە شىۋازى لەبەر كوردنى
جلوبەرگ، لە پاكۇخاۋىنى شەخسىمان، لە دەرپرېنماندا، لە قسە و
ھەلسۈكەوت و پەفتارماندا، پەچاۋى جۈانىي دەكەين؟ كارىك
دەكەين كە خەلكى لە مامەلەيان لەگەل ئىمەدا خوشحال بن و چىژ
ۋەربگرن؟ ئايا ژىنگە و شۈيىنى ئىش و كارەكانمان پاكۇخاۋىنن؟
بۇنى خوشى لىۋە دىت. ئايا كەسىك كە دىتە پرسگەكە بە
ھەلسۈكەوتىكى جۈانەۋە پىشۋازى لىدەكات؟ ئەگەر كەسىك ھاتە
ناۋ فروشكاكەمانەۋە، ئايا فروشيارەكەمان بە شىۋەيەك پىنمايى
كپيارەكە دەكات كە ۋا ھەستىكات بەرژەۋەندىيەكانى دەپارېزىن؟

پەزامەندى كپيار، بىروباۋەپى كپيار و پىزى كپيارە لە دەزگاكدە
كە پىزو گەۋرەيى بۇ ئەۋ شۈيىنە دەھىنىت. نەۋەك فروشتە
پۇژانەكانى. لە كەنەدادا فروشگايانىك ھەن كە نىزىكەي دە سالە من
شتيان لىدەكپم. بىجگە لەمە ھىچ پىگەيەكىترىان بۇ

نەھىشتومەتەوہ ! بەردەوام كۆمەلڭك ھەلومەرجم بۇ ھەراھەم دەكەن
كە بتوانم كالا و شتومەكەكانيان بكم. بە نرخى باش، ھەلومەرجى
باش و خۆشحال و پازىش بم.

نیمە چى بۇ موشتەرى و كپیارەكانمان دەكەين؟ ئەگەر من
لېپرسراوى شارەوانى ياخود بەرپۆەبەرايەتیهكانى دەولەتم، چى
دەكەم بۇ ئەوانەى كە لەسەر و خۆمەوہن؟ خۆشم دەوین؟ من كە
باوہرم بە خودا ھەيە، ئايا پېز لە بەندەكانى دەگرم، ئايا پېز لە
بەندەكانى دەگرم؟ پارە وەردەگرم يان نا، موچە وەردەگرم يان نا،
پازىم ياخود پازى نیم و... ھتد؟ بە ھەرحال من ئەو ئەرك و
لېپرسراويەتيەم قبولكردوہ.

بەدلىايیہوہ ئەو كەسەى كە توالیتی ئەو فرۆكەخانەيە
پاكدەكاتەوہ، ياخود ئەو پېشكارەى رېستورانەكە، موچەيەكى
مامناوہند وەردەگريت، بەلام كارەكەى خۆى خۆشدەويت، لەبەر
ئەوہى كە كارەكەيشى خۆش دەويت، گەشە دەكات. با دەست
بخەينە ناو دەستى يەكترى و برپاربەدين لەو شوينەى كە خۆمانى
تيدايە كارڭك بكەين كە جياواز بېت. سەرنج بدەينە پرەوشت جوانى،
جوانى پوالەتى، خۆشگوزەرانى و ئارامى و شادى. دەبېت بزانيں
ئەمانە بەھان. پاكوخاوين بوون بەھايە. جوان بوون بەھايە.

بۆنخۆش بوون بە ھایە. خزمەتکردن ھەر بە ھایە. شادومان بوون و
شادومانکردنی خەلکی بە ھایە. با بە باشی باوەر بە مانە بکەین.

تاوەکو باوەر بە مشتانە نەکەین، هیچ شتێک پونادات. با خۆمان
ئەو کەسە بێن کە ئەمانە وێت ئەنجامیبدەین. پەچاوی خۆمان بکەین.
من پەیمان بە ئێوە دەدەم کە ئەگەر ئێوە ھەر لە ئەمپۆوە
بپاریبدەن، کە باشترین جلۆبەرگ لەبەر بکەن، بۆنتان خۆش بێت،
پاکوخاوێن و شیک بن، دلنیابن ھەرشتیک پووبدات لەسود و
بەرژەوێندی ئێوەیە. تەنانەت ئێمە لە سیمینار و خانە
فێرکارییەکانی ھاوسەرگیریدا، ئامۆژگاری دەکەین کە لە پۆژەکانی
پشویشتا لە مالهۆوە ھەر جلۆبەرگی شیک و جوان و پاکوخاوێن
بپۆشن. خۆ ئالێین لە پادە بەدەر جلۆبەرگی جوان لەبەر بکەن. بەلکو
دەلێین ئەگەر چاکەت و بیجامەشتان لە بەردایە ھەولێدەن پاکوخاوێن
بن، با سەرپێشتان پێکۆپێک و جوان بێت. جیاوازی ناکات، ھاوسەر
و منداڵەکانتان پیاو یاخود ژنیکی جوان ببینن باشترە یان
بۆنەوریکی ماندوو شپۆزە و لەش و لار ناپێک؟ چ کەسێک لە
ھاوسەرە کەم شیاوترە بۆ ئەوەی من بە شیک و جوان و
پێکەوتەییەو ببینیت؟ دەبێت نوسینگەی ئیش و مالهۆوە و
جلۆبەرگەکانیشم ھەر ھەمویان پاکوخاوێن بن.

ئىمە موسولمانىن و پاكوخاوينىش بەشىكە لە ئىمان و
 باوەرەكەمان. لە ھەموو ئادابە ئاينىھەكانى ئىمەدا، گىرنگى و
 سەرنجىكى زۆر دراوەتە پاكوخاوينى. دەبىت پاكىزە بىن. كاتىك
 ئەمانەوت بچىنە بەردەم خوداى گەرە، دەبىت پاكىزە بىن. بۆ
 مېوان دەچىنە گەرماو، ھەر لەبەر خودا دەبىت پاكوخاوينتر بىن،
 ئەمەش شايستەى ئىمەيە. ئەخلاقىكى زۆر باش و جوانە. سەير
 ئەوھە كە ئەگەر ئىمە بەمجۆرە ھەلسوكەوت بكەين، ئەوكات
 مەندالەكانمان بە راست و دروستىو ھە پەرەردە دەبن و فېرى
 پەشتى باش دەبن، ھىندە بەسە كە تەنھا يەك نەو، ئەمكارە
 ئەنجامبەدەين. تەننەت لە ۴ بۆ ۵ سالى يەكەمى ژياندا،
 بەشىوھەكى خۆكار و ئۆتوماتىك جىلوھى ھەموو كارەكان
 دەگۆردىت. با ھەر ئىستە پىاربەدەين و جىبەجىي بكەين و
 چاوەپوانى ھىچ كەسك نەين. خۆتان دەستپىكەن. پەيمان بە
 خۆتان بەدەن كە توالىتەكانتان ھەمىشە بۆنخۆش و پاكوخاوين بن و
 ھىچ تەنىكى نامۆيان تىدا نەبىت.

ھەر ئەمۆو ھەر ئىستە پىاربەدەين كە ھەموو پۆژىك كەمىك لە
 ژيانمان باشتەر بكەين. جلوبەرگمان، ئەخلاقمان، خزمەتگوزارىمان،
 ژىنگەكەمان، شارو وولاتمان پاكوخاوين پابگرين. با ھەمىشە جوان و
 پىكەوتە، كارا، دەمبەخەندە و مېرەبان بىن، ھەركارىك كە
 ئەنجامبەدەن، ئەگەر پاككەرەوھەن، كارگوزارن، بەپۆوھەر يان

وہزیر یاخود ژنی مالہ وەن، پاکوخواوین و جوان و میہربان بن.
ئەنجامدانی ئەمکارە گونجاوہ و ئیوہش دەتوانن ئەنجامیبدەن،
یارمەتی بدەن بۆ ئەوہی بە ھەمومانەوہ دیمەن و پووالەتی ئێران
بگۆڕین. ئەمەش کاریکە لە دەستی ئیمە و ئیوہ دیت و ھەر ئەوہش
بەسە بۆ ھەمولایە کمان.

عاشق بېبە

عاشق شولار نە روزى كار جهان سرايد
ناخواندە نقش مقصود در كارگاه هستى*

ئەم شىعرە كاريگەرييەكى قولى كىردۈۋەتە سەرمەن و زۆرىش
ھۆشدارى دەر و بىداركەرەۋەيە، ئەگەر بەباشى ئاكامان لە خۆمان
بىت، ئەوا كارى ئىمە لەم دوونىايەدا برىتيە لە عاشق بون. ھەستى
ئىلامى ھەرۈەك حەزرەتى حافىز دەلىت، يەك ئامانچ زىياترى لە
ژياندا بۇ ئىمە دانەناۋە، (عاشق بېبە، ۋەگەرنا پۇژىك دىت كە جىهان
كۆتايى بىت) تەمەنمان تەۋاۋ دەبىت و ھىشتايش تىنەگەشتوين
بۆچى ھاتوينەتە سەر ئەم ژيانە. مەبەست لە ئافراندى ئىمە چى
بوۋە. لەبارەى عەشقەۋە قسەۋباسى زۆر كراۋە. بەتايىبەت لە
ئەدەبىياتى فارسىدا قسەى زۆرى لەسەر كراۋە. بەلام بابزانين ئەم
عەشقە چىيە كە ئىمەى لە پىناۋدا ئافرىنراۋە؟

ۋاتە: عاشق بېبە، ۋەگەرنا پۇژىك كە جىهان كۆتايى دىت و بەبى
ئەۋەى كە بزانين لەناۋ كارخانەى ھەستىدا پۇل و ئەرکمان چىيە.

عەشق ۋەك چىمەنتۆ ۋە كەتيرە ۋە سىكۆتىنە، ھەموو بەشەكان
 بەيەكەۋە دەبەستىتەۋە. دىۋارىكى خىشتى ھەلچىن. ئەگەر بىت ۋە
 چىمەنتۆ بەكار نەيەت ۋە ۋوشك بىت، ئەۋا بەيەك لىدان ھەرەس
 دەھىنەت ۋە دەپوخىت. ئىمەى مۇۋۇ زۆربەمان بىنا ۋە پىكھاتەى
 ژيانمان ۋەك ئەۋ دىۋارانەيەكە لەسەردەمى مىندالىدا بە خىشت
 دروستمان دەكرىن. ئەگەر پالايان پىۋە بدەن، بەدلىنبايەۋە
 دەپوخىن. تواناي خۇپاگىريان تىدا نىيە. بىناغەيان نىيە.
 ئەندازىارىكى باش ۋە ۋەستايەكى باش، بەباشى دەزانىت كە دەبىت
 ئەم خىشتانە بىلكىن بەيەكتىيەۋە. چىمەنتۆ ۋە ملىتە پاش ئەۋەى كە
 لەنتوان خىشتەكان ۋە چىنەكانى دىۋارەكەدا ۋوشك بويەۋە، ئەۋكات
 نەك تەنھا خۆت، بەلكو سەدان كەسىش دەتوانن پالى پىۋە بدەن.
 ژيانى باش ۋە پىر بەرھەم، خانەۋادەى شاد، كۆمپانىي شاد،
 شويىنانىكىن كە سىكۆتىن ۋە چىمەنتۆى عەشقىيان ھەيە. بە جۆرىك لە
 جۆرەكان تىگەيشتون كە بۆچى خەلق كراون. بەجۆرىك لە جۆرەكان
 تىگەيشتون كە بۆچى لەناۋ ئەم ژيانەدان. كارى كۆمپانىيا ئەۋە نىيە
 كە بەيانى تاۋەكو ئىۋارە كۆمەللىك خەلكى لەژىر سەقىكىدا
 كۆبكاتەۋە بۇ ئەۋەى بەيەكەۋە شەپو ئازاۋە ۋە ھات ۋە ھاۋار بىكەن.
 ئامانچ ۋە مەبەستى كۆتايى ئەۋكارە چىيە؟ مەبەست كۆكرىدەۋە ۋە
 كەلەكە كرىنى پارە ۋە سامان نىيە. ئىمە ئامانچىكىمان ھەيە. ئامانچ
 ۋە مەبەستى بەدەيىنەنى خۆشگوزەرانى ۋە تەندروستى ۋە شادى ۋە
 ئارامى بۇ ھەموانە. بىرى لىبىكەنەۋە كە ھەرچىيەك پارە كە كۆى

دهکه نه وه له شویننیکدا کؤ بکړیته وه. کټوټک له پاره دروستبکهن،
به لام نه توانن سودی لیوه ربگرن، یان خه لکانیتر دهستیان پټی
نه گات. چ سودیکي هه یه؟

به دلنیا یی وه نیوه ش وهك من له ویاوه پره دان که هه موو نه م جو له
و چالاکیانه ی که نیمه به دریژایی شه وو پوژ هه مانه، به مه به ست و بو
نامانجیکي دیاریکراوه. نه ویش نه وه یه که پاهینان له سره عشق
بکه ین. هه رکاریک که دهیکه ین، ده بیټ پهنگ و بو ی عشق و دهنگ
و ناوازی عشقی تیدا بیټ. گوران بیټرک بهیننه پیشچاوی خوتان که
ته نه له بهر نه رک و وه زیغه گورانی ده لیټ، یاخود گورانی بیټرک که
به عشقه وه گورانیه کانی ده لیټ، چهنده له یه کتری جیاوازن.
له وانه یه نوته کانی نه وه ی دووهم ده ربچن، به لام نیوه کاتیک نه و
گوران بیټرزه عاشقه گورانی ده لیټ هه ست به عشق ده که ن.
گوندنشینیک که به شداري له وانه کانی فیټر بونی موسیقادا نه کردووه،
کاتیک گورانیه کانی به وپه پی چیژ و خوشییه وه ده چرپټ، کاریگری
ده کاته سر نیوه. ته نانه ت کاریگری ده کاته سر نه و که سه یشی
که زمانیکي گویای نییه. عشق سنوری نییه. نه وه نیمه ین نه و
سنورانه مان کیشاوه. عشق ژن و پیاو ناناسیت. مردو و زیندو
ناناسیت. عشق بگاته هه شویننیک زیندوی ده کاته وه.

مُرده بُدم، بُدم زنده شدم، گریه بُدم خنده شدم

دولت عشق امد و من دولت پاینده شدم

واته: مردوبوم زیندوبومهوه، گریان بوم کهوتمه پیکهنین،
دهولهتی عشق هات و منیش بومه دهولهتیکی پایهدار و بههیز.

کاتیك عشق دیت، خنده بهدی دههینیت و گریان لهناو دهبات.
کاتیك عشق دیت پایهنده و پایهدار دهبیت. کاتیك عشق دیت،
شلهژان و گومان و دودلی و ترس دهگوریت به جولیهکی
سازندهیی. کاتیك عشق دیت، حز له مردن دهگوریت بۆ شوقی
ژیان. نازیزی من، باشه دهبیت مهبهست له ئافرانندی من و تو چی
بیت؟ مهبهستهکه گوتراوه. دهیدوزیتهوه. له ههرشوینیک مروفتیکی
عاشق دهبینی، حالت باش دهبیت. کاتیك باسی مروفی عاشق
دهکه م، مهبهستم نهوه نییه که ژن و پیاویك عاشقی بهکتری بین.
تهنها مهبهستم نهو ووزانه نییه. نهوه بهشیکه له عشق. چونکه
عشق فراوان و بهردهوامه. تنها دهبیت دهرگا بکهیتهوه و ناماده
بیت تاوهکو نه م خشتانهی ژیانته، که بریتین له فیربونهکانی زانکو و
نهو لیهاتن و شارهزایی و گوتانهی که فیریان بویت، بلکین بهیهکهوه
و چیمهنتۆ و سیکۆتینهکیشی عشقه. کاتیك چیمهنتۆت لیدا
نهوکات دیواری ژیانته بههیز و تۆکمه دهبیت. گومان و دودلی لهناو
دل و درونقدا دهچیته دهرهوه. دل و جهرگی شیر پهیدا دهکهیت و
دهبیته پاشای جیهان. تنها دهبیت پاهینانی لهسهر بکهیت. نیسته
دهپرسیت چۆن پاهینانی لهسهر بکه م؟

ئىمە لە مالاۋە فېرى عەشق دەبن. زانكۆى عەشق مالاۋە. مەندالەكانمان پەگ و پىشەكانى عەشق لە مالاۋە فېر دەبن. پەيامى بىنەپەتى و سەرەكى فېركارىيەكانى من ئەمەيە: (خۆت خوش بویت، يارمەتیدەرىش بە تاۋەكو خەلكىش زياتر خۆيان خوش بویت). ئەگەر مەندالەكانمان بە مەرجدار پەرۋەردە بگەين. ئەگەر بى درىغ عاشقى مەندالەكانمان نىن، گىرنگيان پىنادەين و زۆر خوشمان ناوین، دەلەين ئەگەر نمرەى ۱۰۰ ۋەربىگىت خوشم دەوئیت، ئەگەر بىكەيتە نمرەى ۷۰ خوشم ناوئیت، كۆپى فلانەكەس ياخود كچى فلانەكەس زۆر لە تۆ باشترە، ئەۋكاتەيە كە ئەم مەندالە ھەست بە نەۋىستراۋى دەكات. بەردەوام پامەنەن لە دژى عەشق دەكات. فېرى ئەۋە نەۋە كە دواتر بلاۋبكاتەۋە، فېر نەۋەۋە كە دواتر بىرى بىتەۋە و جىبەجىى بكات. ژيان گىرمانى تىدايە. ژيان ناكامى تىدايە. بەلام دەۋلەتى عەشقىك ناناسىت كە بىت و مىسى بون و وجودى بگۆرپىت بە زىپ.

گویند سعدی روی سرخ تو چ زرد کرد؟

اکسیر عشق در مسم امیخت و زر شدم

واتە: دەلەين سەعدى پوى سورى تۆ بەچى زەرد بوو؟ كىمىيە

عەشق ھات و تىكەل بە مەسكەم بوو بومە زىپ.

ئەۋكەسەي كە كىمىيە عەشقى پىبگات، ئەۋكات مىسى بون و

وجودى دەبىتە ئالتون. بەدۋاي چىدا دەگەپىن؟ با پامەنەن لەسەر

ئەمە بىكەين. ئەم قىسانەى بۇ ئىمەيان دەكەن كە گوايە (عاشقى
نەبوتە نان و ئاۋ، نوسىن كە نەبويە نان و ئاۋ)، باشە ئىمە ئەم نان
و ئاۋەمان بۆچىيە؟ مەبەست لە ئافراندى ئىمە لەم كارخانەى
هەستىەدا چىيە؟ با مەبەستەكەى بخوئىننەۋە و جىبەجىيە بىكەين.

دايكو باۋكى ئازىز، عارىفكى گەرە، كە جىلوەى يار لەناۋ ھەموو
بەشەكانى ھەستى و دونىادا دەبىنئىت، دايكىكى مېھرەبان،
مامۇستايەكى مېھرەبان، پىيەرىكى مۇۋ دۆست و مېھرەبان، ئەمانە
ھەمويان لە مالەۋە پرايىنانى عەشقىان كىدوۋە. فىرى ئەۋە بوون كە
خۆشەويست بن و بە قولى ھەستى پىيەكەن، لەبەر ئەۋەى كە
بەباشى فىرى ئەۋچەمكە بوۋە، بلاۋى دەكاتەۋە و فراۋانى دەكات.
با گۆزەكانى بوون و وجودى مىندالەكانمان پىر و لىئانلىۋ بىكەين لە
عەشق. عەشقىك كە دواتر دىت بە ھانايانەۋە و گىرمانەكانيان
دەگۆرپىت بە خەندە و پىيەكەنن و مردىشىيان دەگۆرپىت بە ژيان. ئەۋ
عەشقى كە ئەۋان دەگۆرپىت بە دەۋلەتتىكى پايدەدار. ھەرچىيەك كە
لە دونىادا ماۋەتەۋە، بەھۋى عەشقىۋەيە. ھەرچىيەكىش لەناۋ چوۋە
لەبەر بى عەشقى لەناۋچوۋە.

ۋەرن با مىندالەكانمان بەۋجۆرەى كە ھەن قىبوليان بىكەين.
خۆشمان بوين و پىزىيان لىيىگرىن. ئەمەش گونجاۋ نىيە مەگەر ئەۋەى
كە باۋكى ئازىز و دايكى بەپىز و پرايىنەرى ژىر و ئەركىناس، سەرەتا
خۆت ھەر بەۋجۆرەى كە ھەيت قىبولبەكەيت، خۆتت خۆش بويت و
پىز لە خۆت بگرە. كاتىك كە پىر و لىۋانلىۋ بويت، ھىچ چارەيەكت

نىيە، چۈنكى بون و وجودت پېر بووہ لە شیرینی و شیلەى عشق.
 ھەركەسىك لىت نزيك بىيئەوہ سود و بەھرە لەم عشقەى تۆ
 وەردەگرىت. ئەوكاتەيە كە تۆ بېرۆيت بە پېگادا، وەستابىت،
 بخەويت، بنوسىت، بخوینىتەوہ و ھەركارىكىتر بکەيت، دونیا
 دەكەيتە شوینىكى باشتەر. بەھۆى تۆوہ ھەموو دونیاى دەوروپەرت
 پوناك دەبىتەوہ. با بىین و بە منداڵەكانمان بلاین كە بە بى ھىچ كۆت
 و بەندىك خۆشمان دەوین. پىيان بلاین بەلای ئیمەوہ گرنگ نىيە كە
 نمرەى ۱۰۰ وەردەگرىت يان نمرەى تاك. ئەگەر ئافەرىنت دەكەين،
 لەبەر خاترى داھاتوى خۆتە. بەلام لە ھەر ھەلومەرج و ھەر
 پېگەيەكدا بىت، ئیمە تۆمان زۆر خۆشدەوئیت، تەنانەت ئەگەر
 لەگەشتدا جىاواز بىن. ھىشتا ھەر تۆمان خۆش دەوئیت. با بە
 ھاوسەرەكەمان بلاین، ئەوہى پىبلاین كە ئازىزەكەم من لەم بارىەوہ
 لەگەلتدا ھاوپرا نىم، لەوانەيشە ھەلە بىم. بەلام تۆم خۆشدەوئیت.
 چۈنكى خۆشويستەن لە شتەكانىتر جىاوازە. برىتيە لە چىمەنتۆ و
 سىكۆتىن. ئىتر خشتەكەى ھەرجىەك ھەيە با بىيئە. دەبىت عشق
 ئەمانە بلكىنئىت بەيەكەوہ. ئەمەش بە پراھىنان دەكرىت و شتىكە كە
 مەوۇ دەتوانىت فىرى بىيئە.

جۆرى مەوۇ توانا و لىھاتنى عشقى بە پىژەيەكى زۆر تىدايە،
 ھەربۆيە دەبىت پراھىنانى پىبکەين و ئاشكرای بکەين. دەبىت بەبى
 درىغ کردن دەرى بخەين. ئەوكات دەبىنن كە ناگرين. ئەگەر

گريانيكيش هەييت، لە شەوقەوھەيە، نەوھەك لە خەم و پەژارەوھە.
 چونكە لە شوينيكدا كە عەشق ھەيە، خەم و پەژارە بوونی نىيە.
 دودلى و دلەپاوكى بونی نىيە. دەتوانن بە ئيسراحت و بى خەم
 پالبدەنەوھە. دەتوانن پىگەبدەن كە خەلكانىتر پالبدەنەوھە و ھىچ
 خەم و پەژارە و ھەراسانىەكيشيان نەييت. مندالەكانمان بەوپەرى
 شادومانىيەوھە يارى دەكەن، چونكە دلنيان لەوھى كە دايكوباوكيان
 خوشيان دەوييت. مندالەكان بەيەكەوھە قسە دەكەن و ئيتەر خەمى
 ئەوھيان نىيە كە دايكيان خوشى دەوين يان نا.

بە گريمانى زۆر، ئەوانەى كە عەشق بەرامبەر بە خود و پىز و
 ئىحتىرام لە خود لەناو بون و وجودياندا زۆرە، توشى نەخوشىيە
 بىچارەسەر ياخود چارەسەر قورسەكان نابن، لە شەقامەكاندا زيان
 بە خويان ناگەيەنن، توشى مادەى ھۆشبەر نابن. چونكە عەشق لە
 بون و وجودياندا ھەيە. تەنانەت ئەگەر مسيش بن، كاتىك عەشق
 ھات، دەبنە ئالتونى پاكويىگەرد. وەرن با پراھىنانى عەشق بگەين.
 (عاشق بوون) واتە من كە عاشق دەبم. چاوەپوانى ھىچ بەرامبەريك
 لەكەس ناكەم. بى درىغ كردن عاشق بە و خەلكت خوشبويت، بى
 درىغكردن ببەخشە و لەخەلكى خوش ببە، بى درىغكردن بلى، بۆ
 ئەوھى جىھانى ھەستيش بە بى درىغ ھەرچىيەكت دەوييت پىتى
 بدات، كە پيش ھەمويان خوشى و شادومانى و متمانەبەخۆبون و
 پاشايەتى جىھانە.

ئاۋىنگە كانى بون و وجودمان هاوسەنگ و

ھېمەن بىكىنەۋە

ئاۋىنگ كەرسەتەيەكە كە زۆرىك لە خەلكى بىنيويانە. زۆرىەي كات
لەسەر شىۋەي تۆپەلىكە كە بە پەتىكەۋە شۆر بۈتەۋە. ئاۋىنگ
چەند تايىبەتمەندىيەكى سەرنجراكىشى ھەيە. يەككىيان ئەۋەي كە
بەرى جۈلەكەي پەيۋەندى بەۋەۋە ھەيە كە ئىۋە لە كۆيۋە
دەستتان پىكردىيىت. ھەرچەندە تۆپەلەكە لەلايەكەۋە بەرزىر
بىكەنەۋە، ئەۋا لەلاكەي تىرىشەۋە بەرزىر دەبىتەۋە.

تايىبەتمەندىيەكى تىرى ئاۋىنگ بىرىتەيە لەۋەي كە لە ھەر لايەكەۋە
بىجولتەن ئەۋا كاتى چۈن و گەپانەۋەي پەيۋەندى بە درىژى پەتەكە
ياخۇد ھەلۋاسىنىيەۋە ھەيە. پەيۋەندى بە ئەندازەي بەرز و
نەمكردنىيەۋە نىيە. ئەم ئاۋىنگ دەتوانىت وانەيەكى سەرنجراكىشمان
پىبدات. وانەكەيشى ئەمەيە:

ئەگەر مەن واپزانم بە توندوتىژى دەتوانم مەسەلەكانى خۇم
چارەسەر بىكەم، ئەۋا كاردانەۋەي لە لاكەي ترەۋە دەبىتە ھەرج و
ھەرج و بىسەروبەرى. ئەگەر شتەكان زۆر بەسەختى ۋەرىگىرەن، ئەۋا
لەلاكەي ترەۋە شل و شىۋاۋ دەبىت. ئەگەر شى زۆر توند پالى

پئوہ بنیم، ئەوا لەلاکەى ترەوہ کارەکان تیکدەچن. ئەم ئاونگە دەتوانیت لە ژياندا وانەيەکی فيرکارانەمان پيڤدات. ئەگەر لە ژيانماندا، لە مائەوہماندا، توشى کيشەيەك دەبين، ئەوہمام لەبەر بىت کە لەوانەيە لەبەر توندى مامەلەکردنمان بىچت لەگەڵ مەسەلەکەدا، لەوانەيە بە پواڵەت بتوانين زالبين بەسەر ئەر قەيرانەدا، بەلام دەبىت لەوہ دلتيابين کە ئەوہ پيگەچارە نيبە و کاردانەوہکانى ئەر توندوتيزيە لە داھاتودا دەبينەوہ و زينمان پيڤدەگەيەنن.

پيگەچارە، پيويستى بە مەتانەت و ھەلسەنگاندن و فيکر و ئەزمون و فيرکارى ھەيە. ئەو خيزان ياخود ئەو کۆمپانيايانەى کە بە ترسەوہ بە پئوہ دەبرين، دەبىت چاوہ پوان بن کە ئەم ديوارى ترس و ساردوسپريە، بەزويى تیکبشکيت و ببيتە ھەرچ و ھەرچ و بيسەرورەي. ئەگەر لە ژيانتاندا پيکخستنیکى وەسواسانەتان ھەيە و ھەموو شتيك کۆنترۆل دەکەن، ئەوہ بزائن کە پۆزگارتيك ديت کە ئەر بەرەستە دەشکيت و ھەموو شتيك تیکەل و پیکەل دەبىت و دەشيوت. ژيانى ھاوسەنگ ئەر ژيانەيە کە بەرزو نزمیەکانى قبولکراو بن. سەرنج بەدەن کە دريژايى چون و ھاتنەوہى تۆپەلە ئاونگە کە يەکسانە. واتە پيويست ناکات بۆ گەيشتن بە ھاوسەنگى و ئارامى، ھەر دەبىت لە کۆتا شتەکان سود وەرېگيريت. کاتيک سود لە کۆتاييەکان وەرېگرن و ناچار بين سود لە تورپەيى و ستەم و

ھەرپەشە ۋەربىگرىن، نىشانىدەرى ئۈۋەيە كە تەگبىرەكەمان راست و
 دروست نەبوۋە. ئەگەر شى زۆر بى سەرۋەر بىجولپىنەۋە، دىسانەۋە
 دەگەين بە جىگەيەك كە ناچارىن سىتەم و زۆردارى بىكەين.
 ھاۋسەنگى راستەقىنە ئۈ ھاۋسەنگىيە كە مۇۋ لە ناۋەپاست و
 كەمىكىش لەمبەر و ئۈۋەرەۋە بىت. ئەۋكات بەرزو نىزمىيەكانىشى
 قبولكراون. ئەگەر كۆمەلگە يان كۆمپانىيا ياخود خىزانىك يان
 تاكەكەسىك، لە ژيانىدا قەيرانگەلىكى زۆرى ھەيە، ئەمە نىشانىدەرى
 ئۈۋەيە كە بەپىنى ياساى (ئاۋنگ و تۆپەلەكە) لە كۆتايىيەكاندا
 خەرىكە بىريارى خۆى دەدات. ئەگەر زۆر بەرزىت، ئۈۋا ھىۋاش
 ھىۋاش ۋەرە خوارەۋە و لە خوارترەۋە بەرى بدە. ئىستە ئەم
 سىستەمە دەتوانىت ئۈۋە قبولىكات كە ئەگەر لە ژيانىدا زۆر فشار و
 كۆنترۆل ھەيە (ئىتر چ كۆمپانىيا چ خۆت و... ھتد) ھاۋسەنگىر بە. لەم
 ھالەتەدا توشى بەرزونىزمىيە توندەكان نابىتەۋە. ياساى ئاۋنگ
 ۋانەيەكە كە ئىمە لە ھەموو قۇناغەكانى ژيانىدا دەتوانىن سود و
 كەلكى لىۋەربىگرىن و لە ژيانى پۇژانەماندا بىكارى بھىنن.

ئەگەر لەناۋ خىزانەكەتدا بەرزو نىزمى زۆرت ھەيە، (بۇ نىمۇنە
 شەۋىك ھەجىت لەسەر ۋاجىب بوو شەۋىكىش زەكات) ئۈۋە بىزانە كە
 لە كۆتايىدا دەژىت. ئەگەر فشارى زۆرتان بۇ ھات، ئۈۋەتەنە
 لەبىرىت كە كاردانەۋەى توند و خىرا و تۈپەى ئىۋە بە زىانى خۆتان
 و ھەموو ئۈۋە مۇۋقانەيە كە لەناۋ ئۈۋە سىستەمەدان. لەناۋەپاستەۋە

تورپه بيدا خودى تورپه ييه كه يه كه برپار دهدات و بير له پاشهاته كانى
 ناكاته وه. بۇ نمونه له منداله كه توره دهبيت، كه ميڭ سهر بكه،
 ئاويڭ بخوره وه، پياسه يه ك بكه و دهگه له خوت و منداله كه ت مده.
 نه و پياوهى كه كتوپر توره دهبيت و هله دهچيت و دهليت كه سى
 ته لاقهى ژنه كه م ددهم و لى جيا ده بمه وه، ياخود ژنيك كه كتوپر
 توره دهبيت و مال و ميڭدى خوى به جیده هيليت، بيچگه له نامى
 سارد و په شيمانى هيچ شتيكى ليئاكه ويته وه. له كانى تورپه بيدا نه وه
 سروشتيه كه له تورپه بونه كهى خوم پازى بم و بلنم كاريكى باشم
 كرد، به لام دنيا بن كه نه م توله يه هيچ سوديكي نابيت، چونكه له
 كوتاييدا ده بمه كه سيكى نه ريئى، دواتر و له ولاشه وه كاتيڭ هيور
 بومه وه و هاتمه وه سه رخوم، هه موولايه ك ده به خشم، نه مەش
 گهره ترى زيان له زيان و كه سايه تى مرؤه دهدات.

وهرن با به يه كه وه پاهينان بكهين. ههركاتيڭ ههستان به
 فشاريكي گهره كرد له خوتاندا كه بۇ نمونه دهبيت كه سيڭ له
 شويئى خوى دابنيشيين، ياخود شتانيكى هاوشيوهى نه مە، به
 خوتان بلن من ئيسته له كوتايى تۆپه له و ئاونگه كه دام.... هيمن
 بن، هه ناسه يه كى قول هه لبيكيشن و داوا له كه سيڭ بكهن كه
 كونترولتان بكات، نه و شويئنه به جي بهيلن. نه مكارانه به گشتى
 پيوست به به شداريكردن له خوله فيركاريه كان و خويندنه وهى
 كتيبه په يوه نديداره كان و سهيركردن و گوڭگرتن له سيديه

فیرکارییه کانددا دهکات و له مانهش گرنکتر بریتیه له (پاهینان) له سەر
 فیرکارییه کان. خۆم مروفیکبوم که یان زۆر قسەم دەکرد یاخورد
 گۆشەگیر بوم، بەلام بە یارمەتی پاهینەر و فیکارییه باشەکان و
 ئەلبەتە خواستی خودای گەرەش، گەیشتمە جیگەیهک که بگۆڕیم
 بە مروفیککی تاوەکو ئاستیککی باش ھاوسەنگ.

وەرن با پاهینان بکەین که ئاونگ و تۆپەلەکانی بون و وجودی
 خۆمان ھاوسەنگ بکەین. لیکۆلینەو دەروناسیەکان ئەوێان
 نیشانداوە کاتیکی مروف توشی ھەیه جان دەبییت (ئیتەر چ ئەرینی و چ
 نەرینی، چ ھەیه جان زەدە و چ تۆپە، چ بەلاتەوە خۆش بییت یان
 ناخۆش) یەک لەسەر سیی ئەقل و ژیری ئەو دەوەستیت، بەلام
 ئەگەر ۱۸۰ پلە ئایکیومان ھەبییت و لە کەسە ھەلکەوتەکان بین،
 کاتیکی توشی ھەیه جان بین، بەشی بیرو ھۆشمان دەبییتەوە بە ۶۰
 (ئەمە لە کاتیکیدا یە کە پلە ی تۆرمالی بەشی بیرو ھۆشی ۱۰۰) ە، واتە
 لەکاتی ئەو ھەیه جانەدا وەک مروفیککی دواکەوتو بریار دەدەین.
 خۆینساردی، ئارامی، مەتەنەت و نەلەخشاوی، پێگە ی ژیانی
 پۆژانە یە. با ھەر پەشە لە ھاوسەرمان، مندالمان و خۆمان نەکەین. (بۆ
 نمونە ئەگەر ئەمجارە وەرنەگیرام، ئەوا بە پێگە یە کیتردا دەپۆم... یان
 ئەگەر بە گویت کردم ئەوە باشە، بەلام ئەگەر بە گویت نە کردم واو
 وات لیدەکەم) لەم حالەتەدا ئارامی ژیانتان تیکدەچیت.
 ھەناسە یەکی قول، ھیمن و دلنیا، تۆپەم، ئاران بومەو... کاتیکی

گەشتە ئىرە، ئەۋكەت بېرىپ دەدەم.... با بەلایەنى بەرامبەرمان
 بلىن (من وابىر دەكەمەۋە، ئەى تۆ پىت چۆنە؟) ژنىك كە ھەمۇ
 پۆزىك بىتەۋىت ھەپەشەى تەلاقدانى لىبكەيت، ياخۇد خاتونىك كە
 ھەپەشە لە پىاۋەكەى دەكەت كە دەتۆرىت و مالاۋە بەجى
 دەھىلىت، ئىتر بەمە نالىن ژيانى ھاۋبەش. ئەگەر من پۆزانە
 ھەپەشەى دەرکردن لە كارمەندەكەم بكام، ئەۋە ئىتر ژىنگەى ئىش
 و كار نىيە. ئەۋە شوئىنىكە كە پىپىيەتى لە ترس و تۆقاندن. ھەموان
 ھەول دەدە كە خۆيان بەجۆرىك لە جۆرەكان بشارنەۋە ياخۇد لە
 ۋەھا سىستەمىك پابكەن و بچنە دەرەۋە. ئەگەرىش بىمىنەۋە، ئىتر
 ھىچكارىك ناكەن، بەلكو بەردەۋام ئاگايان لەۋەيە كە تۆپەل و
 ئاونگە كە لىيان نەدات.

بەردەۋام ئارامى و ئەقلىگى، ئەنجامى باشى دەبىت. ھەرچۆرە
 دەستپىشخەرىيەكى سەرچاۋەگرتو لە تۆپەيى و نەفرەتەۋە،
 (ئەگەرچى خەقىش لەلاى من بىت) ئاستى ئەقل و بىرو ھۆش و
 جىاكرىنەۋەى من كەمدەكاتەۋە و دەيگەيەنئىتەۋە يەك لەسەرسى،
 ھەرچەندە لەۋانەيە دەگەيەك لەلایەنى بەرامبەرى بدات، بەلام ھىچ
 دەرئەنجامىكى نابىت و لە كۆتايىدا بە زيانى كەسە تۆپە و
 ھەلچۈكە تەۋاۋ دەبىت. با بىن و تۆپەل و ئاونگەكانى بون و
 وجودمان ھاۋسەنگىر بكەين و كارىك بكەين كە خەلكى دونيا و
 خۆيشمان متمانەمان بە خۆمان ھەبىت. كارىك بكەين كە خەلكى

بتوانن سەرمايەگوزارىمان لەسەر بکەن و ئىيمە بە کەسانىک بزانی کە
گونجاوین بۆ ئەوەی تاملەمان لەگەڵدا بکەن.

دەچین بۆ ئەوەی ئارنگ و تۆپەلەکانى بون و وجودى خۆمان
هاوسەنگ و مێمن بکەینەو، ئەم ئارامى و مەتانت و ئەلەخشاوییه
بگوازینەو بۆ زيانى و خۆمان و خەلکى دەورووبەرمان.

توندىتر دەرگاگە دابخە

لە يەككە لەشارەكاندا و يەككە لە دامودەزگا گەرە
جەماوەرىيەكان، منيان بانگهێشتكردبوو بۆ ئەوەى قسە بكەم.
پیشوازيەكى باشيان لێكردىن و پێزيكى زۆريان لێگرتىن و
خەلكانىكى زۆرىش ھاتبون. كۆپىكى زۆر باش بوو. بەلام كاتىك
قسەمان لەگەڵ بەرپۆوەبەرى كۆمەڵەكەدا دەكرد، قسەو باسى جياواز
كران. تاوەكو گەشتىن بەم بابەتەى كە ھەندىك لە كۆمەڵەكان
چەندە ئالۆز قسەدەكەن. بۆ نمونە ئەگەر من شتێكم دەوت، نەرىتى
ئێمە لێرەدا بەوجۆرەيە كە ئەگەر من بمەوت ئۆتۆمبیلەكەى تۆ بە
قەرز وەرېگرم، ئالێم (فلانەكەس سەیارەكەتم بە قەرز پێبدە)،
بەلكو دەلێم (ناتەوت بچیت بۆ ھىچ شوینىك؟) بەرامبەرەكەیشم
دەلێت: نەخیر، دەپرسم (سەیارەكەت ھىچ كێشەيەكى نییە؟)
خاوەنەكەیشى دەلێت (سەیارەيەكى باشە و ھىچ كێشەيەكى نیە).
بەكورتى دوو بۆ سێ سەعات لەگەڵ كەسى بەرامبەر و خاوەن
ئۆتۆمبیلدا قسە دەكەن بۆ ئەوەى داوايەك بكەن و ماوەى يەك دوو
كاترئێر سەیارەكەى بدات بەلاتانەوہ بۆ ئەوەى بچن بۆ شوینىك و
بگەرێنەوہ. ئەمە لەكاتىكدابوو كە ھەر لەو سەرەتايەوہ دەتانتوانى

ئەم داواكارىيە بە شىۋەيەكى راستەوخۇ بەكەسەكە بلىن. بەلام
لەسەر ئەم ھەلسوكەوت كوردنە ئالۆزە راھاتوين، تەنەت بۇ بابەتە
زۆر سادەكانىش.

دەبىت فىرى ئەوە بىين كە ئەگەر بمانەوئىت بەخىرايى
پىشېكەوين، ئەگەر بمانەوئىت گۇرپانكارىگەلىكى قولتر
بەدەستېيىن، چ باوەر بگەين و چ باوەر نەكەين، جۆرى
دەربېرېنمان و جۆرى پەيوەندىيە زارەكەكانمان و جۆرى پەفتار و
گوفتار و تەنەت نوسراوېشمان، كارىگەرى لە پىژە و ئەندازەى ئەو
سەرگەوتنەدا ھەيە كە بەدەستى دەھىن.

مۆلەت بدەن نمونەيەكى سادەتان بۇ بېئىمەوہ: با بېئىنە
پىشچاوى خۇمان كە گەراوېنەتەوہ بۇ ئەدەبىياتى ۱۰۰ يان ۲۰۰ سال
لەمەوبەر، (خەزەتى بەپىزى گەورە) بەكورتى يەك دونيا زاراوہ و
لەفز بۇ دەستېيىكردى قسە. ئەمە ناكرىت. چونكە ئىوہ ناتوان
لەسەردەمى ئىنتەرنىت و مۇبايل و كورتەنامە و تەكنۆلۇژيادا،
ئەوہندە قسە بگەن، تەنھا لەبەر ئەوہى كە بتانەوئىت مەبەستەكەتان
بگەيەنن. بەلكو دەبىت يەكسەر بچنە سەر ئەسلى مەسەلەكە. ئەو
داستانەى كە ئەم بەپىوہبەرە گەنج و زىرەك و ھۇشيارە بۇ منى
گىراپەوہ، زۆر سەرنجراكىشە و يارمەتيدەرىكى باشە بۇ كرانەوہى
ئەم بابەتە.

ئەم بەرپىزە دەگىرپايەۋە و دەگوت: ميوانىكمان ھەبىر كە ھەر
 لەمنداڭيىيەۋە لە ئەلمانىادا گەرە بوبۇ. كەسىكى زۆر سەرگەرتتۇ
 خاۋەن بېرونامە و زىرەك بوۇ، كە لە تەمەنىكى مامناۋەنددا
 بېرىدابوۇ بگەرپتەۋە بۇ ئىران و بەر ئەزموئە بەنرخانەى كە
 ھەبىبوۇ، خزمەت بە نىشتىمانەكەى خۆى بكات. ئەم بەرپىزە
 دەگەرپتەۋە و تەلەفۇن بۇ ماللەۋەيان دەكات و دەلئەت من كىشەم
 بوۋە و لە بىنكەى پۇلىسم. ئەمىش بەسەر سۇرمانەۋە دەلئەت ئىۋە
 چىتان داۋە لە شەر و بىنكەى پۇلىس؟! دواتر كاشى بە عەمەل دىت
 و ئەم سواری تەكسى دەبىت، كاتىك دەگاتە جىگەى مەبەست، لە
 تەكسىيەكە دادەبەزن و دەرگای تەكسىيەكە دادەخەن. شۇفېرى
 تەكسىيەكەش پىتى دەلئەت، (توندتر دايىخە!) ئەۋىش دووبارە
 دەرگاكە دەكاتەۋە و بەتوندى دايدەخاتەۋە و شەرىان دەبىت. لىى
 دەپرسن بۇچى وادەكەيت؟ بەكورتى ئەو ئاگای لەخۆى نامىنئەت و
 كاریان دەگاتە بىنكەى پۇلىس. ئەم ھاۋرپىيەى ئىمە دەگىرپتەۋە و
 دەلئەت كاتىك ئىمە چوین بۇ ئەۋى، ئەۋەمان بۇ شۇفېرى تەكسىيەكە
 پونكردهۋە كاتىك تۇ بەوت گوتۋە دەرگاكە توندتر دابخە، ئەۋىش
 بەگوئى تۆى كردۋە و وايزانىۋە كە ھەر بەپاستى دەبىت بىكاتەۋە و
 دووبارە بەتوندتر دايىخاتەۋە. لەبىر زەينى ئەم مۇقەدا لەو وولات
 و سىستەمەى كە ئەۋى تىدا گەرە بوۋە، ھەرگەسىك ھەرچىيەكى
 دەۋىت، بەۋپەرى پاشكاۋىيەۋە دەلئەت. جارىكىان كە چوبوم بۇ

ئەلمانىيا، لە كۆپرە پورەكەم پرسى كە چ خالانىكم پىدەلەيت بۇ
 ئەوھى لەم وولاتەدا و لەكاتى قسەکردنم لەگەل خەلكەكەيدا
 رەچاويان بكم، كۆپرە پورەكەيشم ئاماژەى بە خالىكى
 سەرنجراكىش كرد. ئەم لەبەر ئەوھى كە سالانىكە لەویدا دەژى و لە
 كۆمپانىيەى بنزدا ئىش دەگات، گوتى لىرە ئەلمانىيەكان زۆر
 كەسانىكى راشكاون، قسەوباسەكانىان ھەرچىيەك بىت بەوپەرى
 راشكاويەوھ بەبەرامبەرەكانىان دەلەين. يەكەم ئەوھى كە
 چەلەحانىيان لەگەلدا مەكە. ئەگەر دەتەوئەت بە ھەرزان كالار
 شتومەكت پىيفرۆشن، پىشنيار بكم. ئەگەر بتوانن ئەوکارەت بۇ
 دەكەن، وەگەرنا ئىتر لەسەرى مەرۆ. دووھم خالىش ئەوھى كە
 كاتىك ويستت شتىك باسبەكەيت، يەكسەر برۆرە سەر ئەسلى
 مەسەلەكە. زۆر بەپەراويزدا مەرۆ، چونكە تىناگەن، ھەرشتىكى
 پەراويز بلەيت ئەوان وەك شتىكى سەرەكى و بنەرەتى دەزانن.

يان دەتەوئەت، ياخود ناتەوئەت، يان پارزىت، ياخود پارزى نابىت.
 ئەگەر بتەوئەت لە پىشەسازىدا بگەيت بە شوئىنىك، بۇ ئەوھى ئەو
 سەيارانە دروستبەكەيت و ئەو سىستەمە بەدى بەئىت، شىۋازى
 باسكردنى بابەتەكان و جۆرى قسەكانت دەبىت بە شىۋەيەك بىت كە
 ئىمە بگەيەنەت بەو پىشەيە. ھىچكەسىك ناتوانەت بلەيت (ئەى ھاوا)
 بەمشىۋازە قسەكردنە ئىمە ناتوانىن سەيارەيەكى خاوەن كوالىتى
 دروستبەكەين. ئەگەر سىستەمەكە بخوئىتەوھ، دەبىنن كە ھەر

بەجۆرىيە. ئەو كەسانەى كە لە كاروبارەكانياندا قولن و زۆر
 حىساب بۇ كوالىتى دەكەن، جۆرى پەفتار و گوشتار و
 ھەلسوكەوتيان جياوازە. ئەگەر بمانەوئىت پىش بكەوين، دەبىت
 فىرى ئەوە بىين كە لەگەل ھاوسەر يان مندال ياخود خەلكانىتردا،
 ھەتا بتوانىن ھەرچى كورتتر، خىراتر، راشكاوتر و پونتر قسە بكەين
 باشتەر. ئەوانىش فىر بكەين كە لەبەرامبەردا ھەربەمشىوہيە
 قسەكانيان بكەن. سەردەمىك ئىمە چىرۆك دەگىرپىنەوہ. سەردەمىك
 ئىمە داستان دەگىرپىنەوہ و پەيوەندىيەكانمان لەسەر بنەماى ئەو
 باس و بابەتانەيە كە ھەر دەبىت بە شىوہيەكى ناراستەوخۇ قسە
 بكەين. ئەگەر دەتانەوئىت پارەيەك قەرز بكەن، بەبى پەراوئىز و بە
 ھىچ پىشەكەك مەبەستەكەتان بلىن. لەوانەيە ھەندىك حەز بكەن
 مەسەلەكە زۆر ئالۆز بكەن و سوپى پىيدەن، بەلام پەروەردەى من
 بە جۆرىكە كە ئەگەر كەسىك بىت بۆلام و بىەوئىت شتىك بلىت، تكاى
 لىدەكەم كە ھەر لەوسەرەتايەوہ بچىتە سەر ئەسلى مەسەلەكە و
 كىشەكەى باسبكات. پىمبلىت كە بۆچى ھاتوہ بۆلام. ئەگەر زۆر
 باسى رابوردو بكات، پىى دەلىم ئىستە كىشەت چىيە؟ ئىستە چ
 كارىكت ھەيە؟ ئىستە چ حالىكت ھەيە؟ ھەربۆيە ئەو كەسانەى كە
 سەردانى من دەكەن، لەوانەيە ھەندىكيان ۵ بۇ ۱۰ سال لەزىر
 چارەسەردا بوون، بەلام بەگشتى لەماوہى دوو بۇ سى دانىشتندا
 وەلامەكەيان لەمن وەردەگرن. ئىتر يان دەتوانم يارمەتيان بەم،
 ياخود ناتوانم.

هەندىك ئىش كە بەھىچ شىۋەيەك لە پىسپۇرى مندا نىيە و دەبىت
ئەمە بە خەلكى بلىم. من ناتوانم دەرمان بدەم، ناتوانم
دەستىۋەردان لە كاروبارى پزىشكىدا بگەم. كاتىك بۆم دەنوسن
دەبىت ئەم دەرمانە دەخۆم، منىش لەۋەلامياندا دەلیم: بىورن من
لەوبارەيەۋە ھىچ نازانم و ئەۋە لە پىسپۇرى مندا نىيە و دەيگىرەۋە
بۆلاى كەسى پىسپۇر و شارەزاي ئەو بوارە. ئەگەر بىت و ئەم
پاشكاۋىيە نەبىت، كاتى ھەردوكمەن دەگىرىت، ناتوانم يارمەتى
بدەم، ئەۋىش نارازى و تورە و ماندو دەبىت و نەك تەنھا يارمەتىم
نەداۋە، بەلكو دەرد و ئازارەكەيم زىاتر كردوۋە. ئەو دۆست و
ئازىزانەى كە لەژىنگەى كاردا، پەيۋەندىان لەگەل مندا ھەيە،
بەباشى شارەزاي ھەلسوكەوت و پەفتارى منن. پىياندەلیم چىت
دەۋىت؟ بەپاشكاۋى پىم بلىن. دلىابن ئەگەر بتوانم ئەنجامىبدەم،
ئەۋكارەتان بۆ دەكەم. ئەگەرىش نەتوانم، ئەۋا ناتوانم و كارەكەتان
بۆ ناكەم! تەنھا لەژىر سىبەرى پەيۋەندىگەلىكى پاشكاۋ و پون و
پاستگۆيانەى لەمشىۋەيەدايە كە ئىمە دەتوانىن دەست بەكاتەۋە
بگرىن، دەتوانىن لەيەك پۆژدا چەندىن بەرنامە ئامادە بگەين،
دەتوانىن لەيەك پۆژدا چەندىن بىرپار بدەين. ياخود لەيەك پۆژدا
چەندىن بابەت بگەيەننە ئەنجام.

ٲاهٲٲان بكن، ٲاهٲٲان له سر ٲه يوه ندى ٲاشكاو، ٲوشن و
 كاريگر. باوه ٲ بكن نه وه نده كاتى زياده تان ٲو ده ميٲٲنه وه كه
 ده توانن كارانيكى به سود ترش نه نجام بدهن. ده توانن له گل هاوسه
 و منډاله كانٲاندا بچن ٲو ٲارك، سينه ما، ياخود گشت و سه فر.
 چونكه كاتٲان هه يه. كات تاكه سه رمايه يه كه كه تيٲه ٲى ناتوانين
 به هيج شيوه يه ك بيگٲٲينه وه. نه وه ته مه نى ئٲمه يه. نه گهر ماندو
 بيت، كاتيڪ خه وتيت شه حن ده بيته وه. نه گهر برسى بيت، كاتيڪ
 نان بخوت، ديسان وه شه حن ده بيته وه. به لام ئاده ي بزانه چى
 له كاتى خوت ده كه يت كه تيٲه ٲى؟ نه گهر ٲيريكى هه له ت كرديٲته وه،
 ده توانيت داواى ليٲوردن ياخود قه ره بوى بكه يته وه، به لام كاته كانت
 كه تيٲه ٲين ده توانيت چيان ليٲكه يت؟

ئٲمه كه له چوارچٲوه ي گه شه كردنداين و نه مانه وٲت گه شه بكه ين
 و به ره وٲٲشه وه بچين، نه گهر گريمانى نه وه بكن كه به يه ك
 ٲيشه سازى و ئابورى، ده سال مه ودامان هه يه، ٲٲش هه موو شتيك
 ٲٲويست ناكات، كه ده ساليش ٲابكه ين، چونكه تاوه كو ده ساليتر
 ديسان وه نه وان گه يشتون به جيگه يه كيتر و ٲه وه نديان گورٲدراوه.
 دووه ميش، ٲٲويست ناكات ئٲمه ش به هه مان نه و ٲيگه يه دا ٲٲٲين.
 ته نانه ت ده توانين داهٲٲان بكه ين. ٲو نه مكاره ش ده بيت (خيٲا)
 بكه ين. ئٲوه سه يري فيلمه كانى وولاته ٲيشه سازييه كان بكه ين.
 هه ميشه ٲيٲمه كانيان توندن. هه ميشه كو مه ليك دي مه نى جياواز دين و

بېنەر بەردەوام گېرۆدەيە. نەوەك لەبەر ئەوێ كە دەرھێنەر
 ئەمجۆرە تەدبیرەي ھەيە. بەلكو ئەمە خۆي پیتمی توندی ژيانە.
 ئەگەر بێت و ئەو پیتمەي خاوەكەتەو، ئەوكات ھەوسەلەي بېنەر
 بەسەر دەچیت، ئێمە ئەگەر بەرنامەيەكمان ھەيە، دەبیت
 بەخیرایەو پەيامەكەمان بگەيەنین. من ھەول دەدەم لە چەند
 لاپەرەدا بابەتەكانم بە ئێو بگەيەنم، دەكریت ھەر ئەم بابەتە لە ۲۰
 لاپەرەشدا بگوتریت، ئەگەر بكریت لە دوو لاپەرەدا باس بكریت،
 ئەوكات نابیت بە ئەندازەي سێ لاپەرە درێژەي پێدەھین، بەلكو
 دەبیت لەیەك لاپەرەدا بیلێین. ئەگەر لاپەرەگەلێكی زیاترمان ھەيە،
 ئەوكات بابەتەكان پادەھێنین و بابەتێكی نوێ باس دەكەین. بەلام
 ئەو ھەمان لەبەر بێت كاتێك سەرۆكارتان لەگەڵ منداڵاندا ھەيە،
 ئەوكات كات بەدەستی ئەوانە. مەبەست و ئامانجی كۆتایی
 بەدەستی ئەوانە. لەویدا ئەوانەيە باشتەر و ابیت كە خیرایی واز
 لێبھێنن. پێگە بدەن ئەوان قسەي خۆیان بكەن. ئەگەر بێت و لەگەڵ
 منداڵەكاندا كات بەسەر بەرن، دەبینن كە زۆر زوو ئەوان پازي دەبن.
 بەلام ھاوار بەمالتان ئەگەر بتانەوێت كاتی دە خولەك كەم بكەنەو
 بۆ پێنج خولەك، یان كاتی یەك سەعات بكەنەو بە چارەك
 سەعاتێك. دەبینن كە ئەوانەيە دە بۆ یەك سەعات سەرف بكەن،
 بەلام ھێشتا منداڵەكە پازي نەبیت و ھێشتا ئێو گېرۆدەي ئەو
 منداڵە بن. ئەو ھەمان لەبەر بێت كە قالیكی كاتی ھەيە دەبیت لە
 پەيوەندییەكاندا دەرکی پێبكەین. ئەمانەوێت كە ھاوسەرەكەمان بە

هه مان نه و خیراییه وه که من نه مه ویت، بابه ته که وه ربگریت. نه گهر
پیویست دهکات دووباره ی بکه نه وه. نه مه له و لایه نه وه ده لیم که
نه و قسانه ی له خزمه تاندا عه رزم کردن خراپتیگه یشتن دروست
نه که ن.

(پوونی) جیا وه زه له (خیرایی). په یامه که تان به پوونی و پۆشنی
بلین و رینگه بدهن لایه نی به رامبه ر له مه به ستی ئیوه تیگات و
له گه ل نه وه شدا پرسپاری لیبکه ن که (ئایا توانیم مه به ست که م
بگه یه نم؟) نه وه ک لئی بپرسن (تیگه یشتی چی ده لیم؟) نه خیر،
نه رکى منى گۆیا یه دلیا بیه وه که بابه ته که م به باشی گه یشتیبت به
ئیوه. نه گهر ئیوه له بابه تیگ تیغه گه یشتون، ئیتر من باشم گوتوه
یان خراپم گوتوه، له کاتیکی خراپدا گوتومه. بۆ نمونه ئیوه ماندون
و منیش خه ریکم قسه تان له گه لدا ده که ن. با هه میشه نه رک و
لیپرسراویه تی قبولبکه یین و بپرسین که ئایا توانیومانه
مه به ست که مان بگه یه نین؟ سوپاستان ده که م، قوئاغی دواتر. دلیام
که به یارمه تی یه کتری، پیشکه وتنه ده ساله و پازده ساله کان
له ماوه ی سی بۆ چوار سالدا نه نجام ده ده یین. نه مکاره ش ده کریت
نه نجام بدریت، به ومه رجه ی که سه ره تا ئاگاداری مه سه له که بین.
دواتریش کۆمه لیک پسپۆر هه ن که ریکارگه لیکمان نیشان ده ده ن،
ئیمه ش ده بیئت له بونی نه وان سود و به مره وه ربگرین، بۆ نه وه ی
خیزانیکی شادتر و ئیرانیکی ئاوه دانتر و ئابورییه کی پر په ونه قترمام
مه بیئت. نه مه ش به یارمه تی یه کتری ده بیئت.

ليستى كړينتان ئاماده كړدوه؟

ئەمە پرسىارىكە من لە زۆرىك لە ئازىزان و دۆستان بەتايبەت خاتونەكانى دەكەم. ئێوه كاتىك لەمالەوه دەچنە دەرەوه بۆ ئەوهى شت بکړن، سەرەتا چ شتیک ئاماده دەکەن؟ بەلێ، لیستی ئەو شتانەى که ئەمانەوێت بیانکړین. تاوهكو ئیسته پویداوه که بچن بۆ شت کړین، بەلام لیستیکتان لەگەل خۆتاندا نەبردییت، یاخود لەبیرتان چویتی که لیستهکه ببهن؟ چى پویداوه؟ بەلێ ئەوه راسته. تەقريبەن هەموشتیکتان کړیوه بیجگه ئەو شتەى که لە لیستهکهدا یاداشتتان کړدبوو پيوستتان بوو! ئیسته با بزانی

پیشنیاری من بۆ ئێوه چییه؟

تکادهکەم هەمو بەیانیهك که لە خو هەلدهستن، بە ژيان بلێن که ئەمپۆ چیتان لەم فرۆشگا گەرە جیهانیە دەوێت. بۆ ئەوهى که لەبیرتان نەچیتەوه لاپەرەیهك كاغەز و قەلەمىك هەلگرن و بنوسن بۆ نمونه: (من ئەمپۆکه خوشبهختى - لەگەل شەرحى خوشبهختى، بۆ نمونه تەندروستى، خوشحال بون، تەندروستى و سەلامەتى هاوسەر و منداڵ، ئەوهى که بتوانم بەسود و کاریگەر بم، سەرۆت و سامان و

فەرغانە - دەخمە ناو لیستی خواست و داواکارییه کانمەو. هەموو پۆژیک که له خەو هەلدەستن، چاویک بە لیستەکاندا بخشیننەو. خەزتان لە هەرجییهک هەیه بینوسن. چەندە باشە که شەوی پیشو ئەم لیستەتان ئامادە کردبێت و بەیانی پێیدا بچنەو، ئەگەر شتیکتان لەبەر چوو بینوسن. لە بەیانیەو که دەچنە ناو فرۆشگای ژیانەو، بەم لیستەو بچنە ژۆرەو، لیستی کرپنەکەشتان لەگەڵ خۆتان ببەن.

بەلام دەبێت ئەوێش بزانی که لەکرپندا کۆمەڵیک یاسا فرمانەرەوایە. یەکەمیان ئەوێ که ئەگەر ئێو لەبیرتان بچیتەو لیستەکە لەگەڵ خۆتاندا ببەن، ئەوکات هەموو شتیکی دەکڕن، بێجگە لەوێشانەێ که پێویستتانه! بۆچی؟ چونکە ئەو کەسانەێ که فرۆشگاکە تۆمار دەکەن و کاسبکارە زیرەکان کالای شتومەکان دەخەنە شوێنیکەو بۆ ئەوێ ئێوێ کڕیار بەباشی بیانبینن و دواتر بیانکڕن. کاتیکی دەچنە ناو فرۆشگاوە، ئەو فرۆشگایە ئەرکە لەسەری ئەو کالایانەێ که هەیهتی بە ئێوێ بفرۆشیت، هەربۆیە ئەم شتومەک و کالایانە بەجۆریک هەلدەچنیت و پێزیان دەکات که چاوی ئێو بەباشی بیانبینیت و چاوتان پێیان بکەوێت.

ئەگەر بەبێ لیستی کڕین بچنە ناو فرۆشگای ژیانەو، ئەوکات پەوتەکانی ژیان، ئێو بەرێو دەبەن. شەپۆلی ژیان ئێو بەملا و

ئەولادا دەبات. بە بېستىنى ھەۋالىڭ ياخود گۆرۈنى ياسايەك لەۋانەيە
 ژيانقان بىشۋىت. ئەمەش تەنھا لەبەر ئەۋەيە كە لىستقان لەگەل
 خۇتاندا نەبردوۋە. مەن زۆربەي سەركەۋتەكانى ژيانم بەناۋ
 قەيرانەكاندا بەدەست ھېناۋە. ئەمە لەكاتىڭدايە كە ھاپىي و
 ھاۋكارانمان لەژىر فشاردا بوۋى، ئىمە سەركەتو بوۋى. دەزانن
 بۆچى؟ چۈنكى مەن لەھەر ھەلۈمەرجىڭدا لىستى فرۆشگاي ژيانم
 پىئوۋە، ھەربۆيە سەركەتوۋ سەركەۋتوتىر دەبوم و ئەۋ گۆرۈنكارىيانەم
 بۇ بەرژەۋەندى خۇم دەقۇستەۋە.

ئەۋەتان لەبىر بىت كە ئەگەر لىست لەگەل خۇتاندا نەبەن، ئەۋ
 شتەي كە زىادە لەلايان، ياخود ئەۋشتەي كە قازانجىڭى زۆرى
 لىدەكەن، دەيفرۆشن بە ئىۋە، نەۋەك ئەۋ شتەي كە ئىۋە
 پىۋىستتەنە. كاتىڭ دىيىتەۋە دەبىنىت پارە و كاتى خۇتت خەرج
 كىردوۋە و لەگەل خەرمانىڭ لە شتومەك و كالادا پوبەپو دەبىتەۋە كە
 ھىچكامىانت پىۋىست نىيە و تەننەت بە كەلكىشت نايەن!

پىشنىارى مەن لەم بوارەدا زۆر سادە و ئاسانە: با لىست ئامادە
 بىكەن و مىندالەكانىشمان فىر بىكەن كە چۆن لە فرۆشگاي ژياندا
 شتومەك و كالاي باش و پىۋىست بۇ خۇشەبختى و بەختەۋەرى
 ژيانى پۇژانەيان بىكەن!

ئىستە پرسىيارىك دېتە پېشەۋە. يەككە لە خاتونەكان بە منى
 گوت: (باشە من لەبەر خۆمەۋە دەلېم ئەمىرۇ پۇرۇشكى زۇر باشە. من
 شادومان و تەندروستم و ئەمجۆرە قسانە. بەلام ھېچ ھەۋالىكى
 خۆشم پېنەگات و شادومان نەبم. ئەۋكات چى بىكەم؟ ئايا
 لەمشىۋەيەدا نابىت لىستى كېرىن بېيەن بۇ فرۇشگا؟) ۋەلامى منىش
 ئەمەيە (نەخىر، دىسانەۋە دەبىت لىست بنوسنەۋە). من بەمجۆرە
 شەرحم كرد بۇ ئەۋخاتونە:

ئىۋە دەچن بۇ شت كېرىن و لىستى كېرىنەكەتان لەگەل خۇتاندا
 دەبەن. دەچن و لە فرۇشگاىەكدا بۇ نمونە داۋاى ماست لە
 فرۇشيارەكە دەكەن، دەتانەۋىت بىكېن، بەلام ئەۋ دەلېت نىمانە.
 تەۋاۋ بوۋە. ئايا لەم حالەتەدا ئىۋە كەسىكى بېشانسن، ئايا ئەۋ
 پۇرۇشكى باش نىيە؟ نەخىر ئەمە ۋانىيە. لەكاتىكدا ئەۋ
 كالايەتان پى نىيە دەگەرپنەۋە بۇ مالاۋە. لە مالاۋە لىستىكى نوئ
 ئامادە دەكەن، لەناۋ ئەم لىستەدا ئەۋ كالايەى كە نەتانتوانىبو
 بىكېن، دىسانەۋە لەناۋ لىستە نوئىيەكەدا دەينوسنەۋە. بۇ ژيانىش
 ھەربەمشىۋەيە. پۇرۇشكى دېت ئەۋەندەى كە چاۋەرپىتان دەكرد، شاد
 ياخود سەركەۋتو نەبون. باشە. ئەمىرۇ فرۇشگاى ژيان ئەۋ كالايەى
 كەم بوۋە ياخود ھەر نەيىۋە. باشە بەيانى بىكېن! بېخەنە ناۋ
 لىستى بەيانىتانەۋە. بەلام وريابن و ھەرگىز بەبى لىست نەچن بۇ
 شت كېرىن. چونكە ھەموو شتىك دەكېن، بىجگە لەۋەى كە
 پىۋىستانە.

ئەگەر لە ژياندا بەبى ئامانج بن، ئەوكات ھەموو كەسنىڭ دەتوانىت ئىۋە بەرەو ھەرشوئىنىڭ راپىچ بىكات كە ھەزى لىيەتى. ھەموو كەسنىڭ دەتوانىت لە مەسىرى ژيان لامان بدات، ھەر ھەوالىڭ دەتوانىت ئاۋەژومان بىكاتەۋە. بەلام كاتىڭ ئىۋە ئامانج و بەرنامە و لىستان ھەيە، ئەوكات ئەۋە ئىۋەن كە ھەلدەبژىرن. ژيان برىتيە لە فروشكايەكى گەرە، كە ھەرچىەكت بویت، پىتى دەدات، بەومەرجهى كە (ئامادەبىت بەھاو نرخەكەى بدەيت) منىش ەرزى ئىۋە دەكەم كە نرخەكەى زۆر ھەرزانە: پىپرستىڭ لە پىداۋىستىەكان، ھەربۆيە بەرنامەپژى و ئامانج دانان نرخ و بەھاي خۆى ھەيە. ئەۋ كەسەى كە ئامانجى ھەيە و بەرنامەپژى دەكات، بەپىي ياساى چاۋەپوانى دەلئىت كە چى دەۋىت. بۇ نمونە دەلئىت ئەمپۇ ئەمەۋىت ۋەرزىش بىكەم، شت بىكەم، بچم و سەردانى فلانەكەسم بىكەم، كىيىڭ بخوئىنمەۋە... ھتد ھەموو ئەمانە دەنوسىت. ئەمە برىتيە لە لىستى كرىنى ئەم كەسە لە ژيان. بەلام نەگونجاۋە كە بەبى بەرنامە كارىڭ بىكەن و شتىكى زۆر گرانبەھاتان دەستىكەۋىت. نەۋەك لەبەر ئەۋەى كە نىيە، بەلكو ھەيە، بەلام ئىۋە نازانن كە دەبىت ئەۋ شتە ھەلبىگرن و بىكەرن. كاتىڭ دەچن بۇ زنجىرە ماركىت و فروشكا گەرەكان، ھەموو شتىڭ ھەيە. لە فروشكاي ژياندا، ئىۋە سەرۋەت و سامانى بىبن و فراوانتان ھەيە، بەلام كاتىڭ كە خۆتان نەتانەۋىت ھەرگىز بەدەستى ناھىنن. ھەرچىەكتان بویت بە ئىۋەى دەدات،

ئەگەر ئاتانە وېت، ئەو ھۆکارەكەى باوەرى ئۆو و ئامادە نەبون
و بەرنامە پېژى نەكردنى ئۆو يە.

بېزەحمەت ھەر لە ئۆستەو قەلەم و كاغەزىك ھەلگرن و
دەستبەكەن بە نوسىن. تەنانەت بۆ سالى داھاتویش بنوسن. ئەو
بنوسن كە تاوھكو فلانە سال ئەمە وېت فلانەكار ئەنجام بەدەم. لە
سىمىنارى (سەركەوتن) يىشدا گوتومە، كە ئەم سەركەوتنەيش
پۆيىستى بەكات ھەيە. ئەو بىر زەينى ئۆمەيە كە دەبېت باوەرى
بەسەركەوتن ھەبېت. ئەمەيە كە كات دەبات و پۆيىستى بەكاتە.
كاتىك باوەرتان كرد، ئەوكات دەبينن كە لەبن دەستتاندایە.

سالھا دل طلب جام جم از ما مى كرد

ان چه خود داشت ز بيگانه تمنا مى كرد

واتە: سالانىك دل داواى جامى جەمى دەكرد. ئەوھى كە خۆى
ھەببوتەمەننا و داواى لە بېگانە دەكرد.

ئەمە يانى چى؟

اب در كوزه و ما تشنه لبان مى گردیم

يار در خانه و ما گرد جهان مى گردیم

واتە: ئا و لە ناو گۆزەكەدايە و ئۆمەش بە لۆوى تىنۆوھ
دەگەپۆين. يار لە ناو مالاھوھ و ئۆمەش چواردەورى دونياى بۆ
دەگەپۆين.

زۆرە و زۆر فراوانىشە ! بەلام دەبىت يار و ئاۋ بناسىن، بۇ ئەۋەى
كاتىك بىنيمان ھەلبىگرىن. نابىت ئاۋى سوڧر ھەلبىگرىن. بەلكو
دەبىت ئاۋى شىرىن و خۆشپەرە لە گەرە ھەلبىگرىن. يار بناسىنەۋە
كاتىك بىنيمان. سلاۋى لىبىكەين و بەرەۋ پىرى بچىن.

دەبىت بەرنامەمان بۇ كاتزمىر، پۇژ، ھەفتە، مانگ و تەنانت سال
ھەبىت، بەرنامە دورمەوداكان گشتىترن و بەرنامەكانى بەيانى
ناگشتىترن. بەلام دەبىت بزانت كە لە ھەفتەى داھاتودا چاۋەپوانى چ
سەرکەوتنىك دەكەن. كاتىك لىستت ھەيە، بەيانى كە لەخەۋ
ھەلدەستىت، دەزانى چىت دەۋىت. دەچىت بۇ لای ئەۋ پەفە و
چەكمەجانەى كە جىگەى مەبستىن و ئەۋەى كە پىۋىستت پىى ھەيە
ھەلدەگرىت و بەكارەكانتدا پادەگەيت. بەلام كاتىك لىستت نىيە،
ھەموو فرۆشگاكان دەچىت و لە كۆتايىشدا بە دەستى خالى
دەگەرپىتەۋە بۇ مالەۋە و ئەۋشتەى كە وىستوتە نەتكىپۋە و
كاتەكەشت بە فېرۇداۋە و ھەلەكەشت لەدەستچۋە. ئەمەش
نەۋەك لەبەر ئەۋەى كە تۆ مروفىكى نەشپاۋى بۇ گەشتىن بە
بەختەۋەرى، بەلكو لەبەر ئەۋەيە كە لىستەكەى خۆتت ئامادە
نەكردۋە.

ئىۋەش خويىنەرى ئازىز و بەرپىز و خوشەويست، ئايا ھەر لە
ئىستەۋە بۆ ئامادەكردنى لىستى خواستەكانت لە ژيان
دەستپىشخەرى دەكەيت؟

چۆن ئەندازىارى ژيانى خۇتان بن؟

ماوھىك لەمەوبەر لەگەل يەكك لە ئەندازىارەكاندا لەمبارەيەرە
قسەو باسە دەکرد كە ئەگەر بمانەوئەت مولكك كە من ھەمە،
دروستىبەكەم، چەندى تئەدەچئەت و چ ھەلومەرجەلئىكى ھەيە. يەكك
لە قسەكانى ئەو ئەندازىارە بەرپەزە ئەوەبوو كە دەپرسئەت: (ئئو
پەيكەرە و پاىەى چىمەنتۆتان دەوئەت يان ئاسنەن؟) منىش جىاوازى
و تايىبەتمەندى و كەموكۆپى ھەريەكەيانم لەناو براو پرسى. بەلام ئەو
شتەى كە بەلامەوہ سەرنجراكئەش بوو، كە لە ھەرحالەتيكدا بئەت
خانوو بالەخانە پاىە و پەيكەرەى دەوئەت. ھەموو جوانىەكانى
دەرەوہ و مۆبئىليات و نەخشە و پەنگ و تاقمەكان، ھەر ھەمويان
لەسەر كۆمەلئەك پاىە و پەيكەرەيەك وەستاون. ئەم پەيكەر و پاىانە
دەكرئەت لە دارىش بن، بەلام دەبئەت پاىە و پەيكەرەيەك بوونى
ھەبئەت. با بزائەن لەناو پۆخ و دەرونى ئئەمدا ئەم پەيكەرە و پاىانە
چەن؟ لەناو جەستەى ئئەمدا يەك پەيكەرەمان ھەيە، ئەوئەش ئەو
ئئەسقانانەن كە بەھۆى ماسولكە و جومگەكانەوہ لكاون بەيەكتريدا،
ئەم مەوئەى كە دەيبەينەن و چئەزى لئوہر دەگرەن و خۇشمان
دەوئەت، لەو ئئەسقانانە پئەكھاتوہ. ئئەسقانگەلئەك كە ئەگەر نەبن ئەوا

بەشەكانىترى پىوالەتى مۇۋە دەپۇخىن و تىكدەچن و ھەرس
دەھىنن. دەبىتە شتىكى بىمانا و خراپ و تامل نەكراو. لەپى
دەرونىشەو ئىسكەپەيكەرمان ھەيە. ئىسكەپەيكەرەك كە نەگەر
بەھىز بىت ئىمە قەد و قامەتمان پاست و پىك دەبىت، خۇشبەخت
دەبىن، شادى و خۇشبەختى و بەختەوهرى نەزمون دەكەين. بەلام
بابزانىن بەشەكانى نەم ئىسكەپەيكەرە چىن؟ بەشەكانى نەم ئىسكە
پەيكەرە كۆنكرىتى يان ئاسنىنە كامانەن؟

لە دەروناسىدا، بەم ئىسكەپەيكەرە دەرونىە دەلەن (سىستەمى
بەھايى). واتە من و ئىوہ وەك مۇۋە، چ شتانىك بۇ خۇمان بە بەھا و
چ شتانىكىش بە دژە بەھايى دەزانىن. بۇ نمونە كەسىك كە بەپىز و
خاوەنى متمانەيە و خەلكى خۇشيان دەوئەت و متمانەي پىدەكەن،
سىستەمىكى بەھايى جىاوازى ھەيە لەگەل كەسىكدا كە بى متمانە و
قەرزدارە و كىشەي ھەيە. نەوہك كەسىك باشتىر بىت لەوئىتر.
ھەريەكەيان نەوہ دروئە دەكەنەوہ كە چاندويانە. ھەردوكيان
مۇۋەن. بەلام لەئىسكەپەيكەرى دەرونىاندا جىاوازيان ھەيە.

ئىستە لەسەر بنەماي نەم سىستەمە بەھايىە، ئىمە پەفتارگەلىكى
جىاواز لە خۇمان نىشان دەدەين و كاردانەوہ و فىكر و ھەستمان
دەگۆردىت. كەسىك كە سىستەمى بەھايى نەوہ بىت كە نەگەر
نەمۇ نەكرا نەوا با بەيانى، چ پەلەيەكم ھەيە؟ نەوہ كەي گرنەگە؟

كەسىكى لەمجۆره ھەرگىز نابىتتە خاۋەنى ھىچ شتىك. كەسىك كە لە
سىستەمى بەھايى خۇيدا پارە شتىكى ناشىرىن و پەست و نالەبارە،
ھەرگىز نابىتتە خاۋەنى پارە. ئەۋەك ئەۋەى كە بلىين مۇۋىكى
خراپە، يان كەسىكى نەشیاۋە، ئەم سىستەمە بەھايىيە پىگە بەر
نادات كە بىتتە كەسىكى پارەدار. واتە ئىسكەپەيكەرى دەرونى ئەم
كەسە ئىسكەپەيكەرىك نىيە كە بتوانىت پاىە و كۆلەكەكانى ئەم
بىنايەى لەسەر دروستبكرىت.

ھەرۋەھا بەپىچەۋانەيشەۋە، كەسىك كە دەلىت: (مالى خەلكى
مالى خەلكىيەو و لەلاى من ئەمانەتە و دەبىت بۇيانى بگىپىنەۋە.
ئەگەر زىانىكمان داۋە دەبىت قەرەبوى بگىپىنەۋە. ئەگەر پارەمان
قەرز كىدوۋە دەبىت لەكاتى خۇيدا بىگىپىنەۋە. خاۋەنى ۋادە و
پەيمان و قسەى خۇمان بىن. مۇۋ ۋەك مۇۋبونەكەى بونەۋەرىكى
بەپىزە). سىستەمە بەھايىيەكەيتى كە دەبىتە ھۆى گەشە و
خۇشبەختىيەكەى. يەككە لەۋ سىستەمانەش ئەمەيە كە من و ئىۋە
چۇن بىر لە خۇمام دەكەينەۋە؟ چەندىك ئىمە خۇمان بەۋ ئەندازەى
كە ھەين قبول دەكەين؟ چەندە خۇمان خۇشدەۋىت و چەندىك پىز
لە خۇمان دەگرىن؟ لە ناخ و دەرونەۋە دەگەپىن بەشۋىن پىز و
ئىحتىرامى خۇماندا، ياخود لە پەفتارەكان، يان لە دەرنەنجامەكاندا؟
ياخود لە پىشتىگرى كىردنى خەلكانىترەۋە؟ ئەمەش دىسانەۋە
دەگەپىتەۋە بۇ سىستەمى بەھايى ئىمە.

مۆلەتم بىدەن لەداستانىڭدا ئەمەتان بۇ بگىرمەۋە. من بۇ ماۋەيەك
 و بە بۆنەيەكەۋە لەمالى يەككە لە ئازىزاندا مابومەۋە. ھاۋىن بوو
 مالەكەش مېشولەي زۆرى ھەبوو، ئىۋەش دەزانن كە مېشولەكان
 ھەر چەند پۇژ جارىك كىتوپر زۆر دەبن. چۈنكە بەخىرايى زاۋى
 دەكەن. ھەر دوو ھەفتە بۇ سى ھەفتە يەكجار، ئەۋمالە پىر دەبوو لە
 مېشولە و لە شەۋدا بەھىچ شىۋەيەك شىاۋى پشودان و مانەۋە
 نەبوو. بەجۆرىك كار گەيشتبويە ئەۋەي كە من بۇ كچە بچوكەكەم
 پەردەكوللەيەكم دروستكردبوو، بۇ خۆشمان دەرمانى دژە
 مېشولەمان لە جەستەمان دەدا، لەۋكاتەدا كە من بە خاۋەنى
 مالەكەم گوت ئايا مېشولەكان ئازارى ئىۋە نادەن؟ ئەۋىش لەۋەلامدا
 گوتى بەدەست مېشولەۋە تەۋاو بىزار بون و ئارامى و ئىسراخەتيان
 نەماۋە. منىش گوتم: دەرمان بوەشىنن، ئەۋىش گوتى بەلى دەبىت
 دەرمان بوەشىنن، بەلام ئەۋكارەيان نەكرد. سەير ئەۋەبوو
 لەۋماۋەيەي كە من لەۋى بووم، چەندىنجا نەخشەي لەزگەي ديوار و
 پەنگى ديوارەكان و تاقمى توالىتەكەيان گۆپى، منىش لە خۆم
 دەپرسى باشە ئەمانە بۆچى ئەم ھەموو خەرجه دەكەن؟ خۆ ئەم
 بەلۋەيە ئىش دەكات و عەيىي نىيە، بەلام باشە بۆنمۈنە بۆچى
 ۱۵۰۰۰ ھەزار تەمەن لە دەرمان ۋەشاندىنى چال و گۇماۋەكاندا سەرف
 ناكەن؟ تەنانەت ئىمە لەناو پۇژنامەدا شوينىكمان بۇ دۆزىنەۋە كە
 دەتوانن تەلەفۇنيان بۇ بكن و بانگيان بكن بۇ ئەۋەي دەرمانيان

بۇ بۆلۈشۈن. تاۋەكو ئىستائىش و ئەۋەى كە من ئاگادارم ھىشتا
 دەرمانى مىشولەيان لەو شۆيئەدا نەۋەشانىدوۋە. بەلام ھەر ماۋەيەك
 جارىك بەردى مەپمەپى مالەكە، كابىنەكانى چىشتخانەكە، بەلۋە و
 خەلاتەكانى تۋالىت و گەرماۋەكە و نەخش و نىگارى مالەكە و
 لەزگەى دىۋارەكەيان سالانە نوئ دەكەنەۋە. ھەموو ئەمانە
 دەگەرپتەۋە بۇ سىستەمى بەھايى. بۇ ئاسائىشى خۇيان ۋەك مرؤ
 كات و پارەيەكى زۆر خەرج ناكەن. بەلام بۇ ئەۋەى كە مالەكەيان بە
 شۆۋەيەكى تايىبەت كە ئەۋان پىيانۋايە جوان دەبىت، بۇ ئەۋەى
 ئەگەر دراۋسىيەك ياخود دۆست و ھارپىيەك ھات، بىبىنىت و
 ئافەرىنىان بكات و بلىت جوانە - كات و پارە خەرج دەكەن.

لەۋانەيە بۇ پەرۋەردە و فىكرىنى خۇمان پارە خەرج ئەكەين،
 بەلام لەۋانەيە دەۋەتى و مىۋانى پىكبەخەين و چەند مىيۇن تەمن
 لەۋپىناۋەدا خەرج بىكەين. ئەۋكات لەبرى كىرىن بەرنامەيەكى
 فىركارى كۆپى بىكەين. ئەمەش دەگەرپتەۋە بۇ سىستەمى
 بەھايىمان. ئەۋەمان بىر دەچىتەۋە كە كۆپى كىردى سىدىيەك ۋەك
 ئەۋەۋايە كە دەستىبەيت بە گىرفانى خەلكىدا. ئەم سىدىيەيان ئەم
 بەرنامە فىركارىيە، مافى لەبەرگرتنەۋەى بۇ كۆمەلەيان دەزگا
 ياخود پىكخراۋىك پارىزراۋە، كە بەدىيان ھىناۋە، كاتىك كۆپى
 ناكەين كە سىستەمى بەھايى پەيۋەندىدارمان ھەبىت. باشە من چۇن
 دەتۋانم خۇشەخت بىم؟ ئايا دەبىت بىرۇم و ۋانەى خۇشەختى و

بەختەوهرى بخوینم، ئەویش لەپێگەى كۆپى كردنەوه؟ بۆ نمونە
 سیدیەك كۆپى بكەم بۆ ئەوهى بە ھەرزانتەر لەسەر بکەوێت و بە
 بیستنى خوشبەخت بێم؟ ئەمە بەھێچ شیوەیەك نابێت. ئەو
 سیستەمە بەھاییەكە من والێدەكات و ناچارم دەكات كە کاریكى
 لەشیوەیەكەم، ھەرگیز ناھێلێت من بەختەوهر بێم. ھەربۆیە
 دەبێت ئەم سیستەمە بگۆردرێت.

با بەیەكجاری بگەرێنەوه ببینە ئەندازیاری ژيانى خۆمان و سەر
 لەنوێ خانوو بالەخانەى پۆحمان دروستبکەینەوه. باسى ئەوه
 بکەین كە چ ئێسكەپەیکەریكى بۆ دابنێین. چ شتانێكى بەھایی ھەیه
 كە لەسەر بنەمایان دەتوانم بەباشى بژیم. دەتوانم ھاوشارییەكى
 باشتەر یاخود بەندەییەكى باشتەرى خودا بێم، دراوسییەكى بەرپۆزتر بێم.
 مەدائێكى باشتەر پەرۆردە بکەم. ئەگەر بیانگۆرین و پاستیان
 بکەینەوه، ئەوانیتر خۆیان باش دەبن. پێویست ناکات بەزۆر بلکێین
 بە شتیكەوه وە پێمانوابێت كە بەو شیوەیە دەگۆردرێت. نەخێر
 ناگۆردرێت. دەبێت سیستەمە بەھاییەكانمان بەباشى بناسین. ھەندێك
 سیستەم كە ئێستە ھەمانە زۆر باش و بەنرخ و بەھان و دەبێن
 بیانپاریژین. بەلام ئەو باوەڕو و بەھایانەى كە ئێمە لە ژيان
 دوادەكەخەن و دەبنە رێگر لەبەردەم تەندروستى و پۆحى و
 جەستەییەماندا، پێویستە لایان ببەین و ھەول بدەین لە
 ئێسكەپەیکەرماندا كەموكۆرپیەك نەبێت. ئەوكات وەك خانویەكى

به رزی ۳۰ بۆ ۴۰ قات یاخود ۱۰۰ قات (په یوه نډی به پیکهاته ی پایه و په یکه ره کانیه وه هیه) دروستبکه ن و به رز بینه وه و بچه سهره وه. مړوځ گه شه ده کات، به لام له سهر بڼاغه و پایه و کوله کوی راست و دروست.

هرچیه ك هیه له سهر بڼه ما راست و دروسته کانه و دنیا له سهر بڼه ماو بڼاغه ی نهم به هایانه ده سوړیت. ورن بایارمه تی په کتری بده ی ن و دووباره ژيانمان بکه ینه وه به ژياننکی نه دازیارانه. په یکه ره و پایه ی به هیژ دروستبکه ی ن، بۆ نه وه ی بتوانین کوشکی به خته وهریمانیا ن له سهر دروستبکه ی ن. هره ك خاتونه شاعیر (په روینی ئیعتیصامی) ده لیت: (هولې توی وه ستای به خته وهری بینا که یه!).

"مۆرك" لى خۇت مەدە

لەو تىكەلى و مامەلانى كە لەگەل ئىۋەى ئازىزاندا مەمە و
پرسىيارم لىدەكەن و مەندىك دەتەنەۋىت بىرو بۆچونى من بزانن،
خالىكم بۆ دەركەۋتو، خالىك كە لە كۆنەۋە پەگ و پىشەكانىم
لەدەۋرەكەنى خۇمدا بىنىۋە، ئەۋىش بىرىتە لە (مۆرك لىدان)
مىۋقەكان بۆ ئەۋەى كارى سادە ئەنجامبەدەن، پىزىبەندى دەكەن و
دەلىن كە بۆ نمونە ئەسفەمانىەكان فلانە شتن، شىرازىيەكان و
پەشتىەكان و...مەتد بەمشىۋەيەن. تارانىەكان بەمشىۋەيەن و
بىانىەكان بەۋجۆرەن و موسولمانەكان و مەسىحىەكانىش
بەمشىۋەيەن. ئەمانە لەگەل ئەۋەى كە يەك مانا و چەمكى گشتى
مەيە، ئەۋا ۋەك پىۋىست راست نىيە و پىگەيەكە بۆ كۆكردنەۋەى
زانىارىيەكان و كورتكردنەۋە لە بىر و زەبىندا، كە ئەگەر بمانەۋىت
داۋەرى بگەين، دەبىت بزانىن كە بۆ نمونە دەبىت پەچاۋى ئەم
بەمايانە بگەين. بەلام ئەم سادە پوانىنە نابىت وامان لىبكات كە
ژيانمان خراپ بىبىت.

يەككە لەم سادە پرواننەنە برىتتە لە مۆرك لىدان، بۇ نمونە
 ھەندىك دەللىن: من ھەسودم و ئىرەيى بە خەلگى دەبەم. ھەندىك
 دەللىن من پاشملە و غەيبەتى زۆر دەكەم، رىقم لە خۆمە. يەككىتەر
 دەللىت من زۆر ھات و ھاوار دەكەم و ھەرچىەك دەكەم ناتوانم پىشى
 خۆم بگرم و خۆم كۆنترۆل بگەم. ھەندىكىش دەللىن من كەسىكى
 خەجالەتى و شەرمەم، كاتىك ئەمەوئىت قسە بگەم ناتوانم، بەلام
 كاتىك لەلاى ئەو كەسە دەپۆم، ھەموو ئەو قسانەم دىتەوہ ياد و
 بەخۆم دەللىم دەبوايە ئەمەت بگوتايە و ئەوہت بگوتايە، بەخۆم
 دەللىم بى غىرەت بۆچى وەلامت نەدايەوہ.... لەگەل خۆمدا خراب
 دەبم و زۆرىك لەم مەسەلانە كە دەزانم ئىوہ لە خۆتان يان لە
 خەلكانىتردا شىيان دەبەن و دەيانبىنن و ياخود بەباشى ھەستىيان
 پىدەكەن.

نمونەيەك دەھىنمەوہ. تەسەورى بگەن كۆمەللىك دەفر و قاپتان لە
 چىشتخانەدا ھەيە، كە شەكر و خوى و بىبەريان تىدەكەن. لەسەر
 دەفرىكىان بنوسن شەكر، شەكرى ناو ئەم قاپ و دەفرە تەواو
 دەبىت و ھىشتا مۆرك و قاغەزەكەى لەسەر ماوہ. پۆژىك خوى
 دەكەن و دەيكەنە ناو ئەو دەفرەوہ كە ئەوئىش وەك خوى سىپە،
 مۆركىكى پىوہيە و نوسراوہ شەكر، بۇ نمونە كەسىك شارەزاي مالى
 ئىوہ نىيە، بەوكەسە دەللىن، شەكرەكە بەئىنە، ئەوئىش دەفر و قاپى
 خويكە دەھىننىت و كاتىك دەيكەنە ناو چاىي يان خواردنەكەوہ، بە

كەلگى خواردن نايەت، بۆچى؟ ئايا ئۆۈ خەتابار و كەمتەرخەمن؟
 يان ئايا ئەو كەسە خەتابار و كەمتەرخەمە؟ لەم ئۆۈندەدا چى
 پويداۋە؟ بەو كەسە دەلئىن كاكا مەن گوتە شەكرەكە بېيەنە، تۆ خويىت
 مېناۋە. ئەۋىش لەۋەلامدا و بۆ بەرگى لە خۆى دەلئىت ئى باشە
 كاكا لەسەرى نوسرابو شەكر، مەنىش مېنام.

ئىمەى مۇۋ نەرىتمان وايە كە مۆرك لە شتەكان بدەين، بۆ ئەۋەى
 كارەكەمان سادە بىكەينەۋە، لەسەر ئەو مۆركەمان داۋەرى دەكەين.
 دەلئىن ئەو مۇۋئىكى شىرىنە، لەكاتىكا كە سوپەرە، ھەرۋەھا
 بەپىچەۋانەشەۋە دەلئىن ئەو مۇۋئىكى سوپەرە، لەكاتىكا كە
 كەسىكى شىرىنە و بەيەك نىشانە ھەموو ئەو كەسە دەخەينە ژىر
 پرسىيارەۋە. پرسىيارى مەن ئەمەيە كە بۆچى مۆرك لە خۇتان
 دەدەن؟ باشە ئۆۈ دەلئىن مەن تورەم، ھات و ھاۋار دەكەم، مەن
 غەيبەت و پاشمە دەكەم و كەسىكى ئىرەبەر و ھەسودم، ئايا ئەم
 ئەخلاقە باش و پەسەندىدەيە؟ بۆچى نەلئىن مەن تورەم و فلانەكەس
 بى ئەدەبە؟ دەلئىن ئەگەر ھەز دەكەن ئەۋا ۋەلامەكە لە مەن بېيىستەن
 (كە پىمۋايە پىتان خۇش بىت) دەى كەۋابو بۇتان دەلئىم.

كاتىك مۆرك لە خۇتان دەدەن كە مەن كەسىكى بى غىرەتم،
 تەمبەل و گەمژەم، بۆ نمونە بىركارى نازانم و سەرىش لە ژمىريارى
 دەرناكەم، كاتىك ئەم مۆركانە لە خۇتان دەدەن، لە سىستەمى

مېشكى مړوځدا نهم پوداوه پوودهدات: نهمه (ههوال) ټك نيهه كه
 بهخهلكى بدهن، بهلكو نهمه (فهرمان) ټكه كه بهسهر خوتاندا
 دهيدهن، كه بهلى من بيركارى و ژميريارى نازانم. نهگهر مندالټك به
 خوى بلټ (كه مژه) ههر بهراستى گيژ دهبيټ، چونكه نهم فهرمانهه
 به مېشكى خوى داوه، پيشت نهمه نوسى كه نهگهر مړوځ بزانټ
 كه مژهيه، بهراستى مړوځيكي زور هوشيار و زيرهكه. چونكه كه مژه
 نازانټ كه خوى كه مژهيه. كيښهه پوبه پوبونهوه له گهل كه سيكي
 كه مژهدا نهمه كه واده زانټ ههمو شتيك ده زانټ، ده توانټ
 وهلامى ههمو پرسيارهكان بداتهوه و له ناو نهو دونيا بچوكهه
 خويده ههمو وهسل و پسولهكانى ههيه. نهم كهسه كه مژهيه،
 نهوهك كه سيك كه دهليټ من كه سيكي كه مژه و گيلم. تو بيتواناو
 كه مژه نيت، بهلكو موركټ له خوت داوه و ههروهك نهو موركش
 ههلسوكهوت دهكهيت. ههر بويه ههر كه سيك بتبينټ دهليټ تو
 كه سيكي كه مژهيت و ههر بهوجورهش ههلسوكهوت و رهفتارت
 له گهلدا دهكات. (ههچ كه سيك منى خوشناوټ و گرنگيهكى نهوتوم
 پينادهن، كه وابوو من كه سيكي خوشهويست نيم). كاتيټك تو
 بهمجوره بير دهكهيتهوه، مېشكيشت نهم فهرمانه بهتو دهاد كه تو
 كه سيكي خوشهويست نهبيت. ههر بويه واز له مورك ليدان له خوتان
 و بيركردنهوهى ساده بهينن.

ئىستە دەبىت چى بگەين؟ پىشنيارى من بۇ ئىۋە ئەمەيە. بەبىرى
خۇتانى بەيننەۋە كە ئىرەيى جۆرىكە لە (بەرگى دەرونى) واتە
مىشكى ئىمە بۇ ئەۋەى خۇى ھاۋسەنگ بكات، ئىرەيى دەبات،
بابزانين چۆن؟ ئىرەيى ھەر لەسەردەمى مندالىيەۋە دىت. منداڭ
بىتوانايە و كاتىك دەبىنيت خوشك يان براكەى لەلايەن
دايكوباۋكىەۋە زياتر جىگەى بايەخە و خۆشەۋىستىەكى زياترى
پىدەدەن، ھەست بە مەترسى دەكات. ھەربۆيە لەگەڭ خوشك يان
براكەيدا دەستەۋيەخە دەبنەۋە و ھاتە و ھاۋار بەپىدەخەن. ئەمە بۇ
منداڭ شتىكى زۆر سۈشتىە. بەلام ئەگەر ئەم منداڭ بە
متمانەبەخۇبۈنەۋە گەرە نەبىت و فىرى نەكەن كە ئازىزەكەم تۆ
جىگەى خۆت و بەشى خۆت ھەيە و بىگەيەنن بە شوينىك كە
متمانەبەخۇبۈن پەيدا بكات و متمانەى بەخۇى ھەبىت، توشى كىشە
دەبىت. بەلام بەداخەۋە ئىمە زۆر گرنگى بەم مەسەلانە نادەين و
منداڭكەمان بە پۇحيەتتىكى منداڭنەۋە گەرە دەبىت و ھىشتايش
ۋابىر دەكاتەۋە كە ئەگەر بوتلىك ساردى يان خواردنىك خەلكى
بىخۇن ھىچ بەرى ئەم ناكەۋىت، ھەربۆيە ھىرش بۇ خواردنەكان
دەبات و بىتاقەتە بۆچى خەلكانىتر دەيخۇن. بۇ نمونە ئەگەر كەسىك
سەيارەيەكى كپى، بىتاقەت دەبىت و ۋابىر دەكاتەۋە كە ئىتر
سەيارە بۇ ئەم ناكەپدرىت، يان ئەگەر كەسىك دەۋلەمەند بوو،
ۋادەزانىت پارەكان تەۋاۋ دەبن و بەشى ئەۋ نامىنيت. لەمجۆرە
شتانە زۆرن، ھۆكارەكەيشى ئەۋەيە كە ئىمە بەشىۋەيەكى سنوردار

بیردەكەینەو و مۆرك لە خۆمان دەدەین. با بەشیوەیەکیتر بیر
 بکەینەو و بلیین خۆ من بەرگری دەرونییم هەیه و بەباشی فیئری
 بوم، من بەجۆریك تەسەور دەکەم و میشکم گوتویەتی کە ئەگەر تۆ
 ئیرەیی ببەیت، هیمن دەبیتهو. ئەمە (بەرگری دەرونی منە) .
 یاخود هات و هاوار دەکەم و بۆ ئەوەی کە بە خواست و ئارەزووەکەم
 بگەم، فیئربویت کە دوو لەقە بوەشیئیت کارەکەت مەیسەر دەبیئ.
 هەموو ئەم شتانە (فیئربوم).

ئێستە خەلۆت لەگەڵ خۆتدا بکە و بە بیرو زەینی خۆت بلی ئەم
 پێگەیت گرتووەتەبەر و تاوەکو ئێستە کاری خۆی کردووە و ئەم
 زیانانە بۆ من هەبوە، بەلام من بێجگە لە هات و هاوار و شەر و
 ئازاوە چ کارانیکیتر دەتوانم ئەنجامبدەن؟ میشکی هۆشیاری تۆ
 پێگەکەت نیشان دەدات. بەرگری لە پێگەکەت مەکە و خەلکی
 تۆمەتبار مەکە و پەنجە تۆمەتیش بەرەو دایک و باوکت پامەکیشە
 کە ئەوان منیان خراپ پەرۆردە کردووە. ئەرك و لیپرسراویەتی قبول
 بکە و بلی من ئێستە دەبیئ چی بکەم بۆ ئەوەی پەفتاریکی باشتەر
 لە خۆم نیشانبدەم. هەر تەنھا بەوەی کە پرسیار بکەیت، میشکت
 دەچیت بەناو بیرو خەیاڵدا. خەوتویت، لە گەرماودایت و پیادەپەروی
 دەکەیت، کتوپر دەلیئ ئەمکارە بکە و ئەوکارە ئەنجامبدە. خۆت و
 میشکی خۆت فیئربکە. بە واتایەکیتر ئێستە ئەرك و لیپرسراویەتی
 قبولبکە، وەك پامیئەریك هەلسوکهوت لەگەڵ خۆتدا بکە، پامیئەری

خۆت و دايكوباوكى خۆت بە، سەر لەنوی خۆت فێر بکەرەو. لەبری
ئەوێ کە شەر لەگەڵ خۆتدا بکەیت، خۆت فێر بکە کە کامە پێگە
پاستە؟ ئەگەر لەگەڵ خۆتدا خراپ بیت، دەتەوێت ئەو کەسەى کە
لەگەڵیدا خراپیت، واتە خۆت سزای خۆت دەدەیت و زیاتر
ئەوکارەیش ئەنجام دەدەیت. ھەركاتیك كاری خراپت کرد و لە خۆت
ناپازی بویت، داواى لیبوردن بکە و قەرەبوی بکەرەو و بە میشتکت
بلى ئەو پێگایانەى کە تاوەكو ئێستە پۆشتوم، کاریان بۆ کردوم،
بەلام ئێستە ئێتر پێگەگەلیكى باش نین و چاوەڕێم کە
پێگەچارەبەكى ئاقلانەترم پێدەیت. ئەوکاتە بە کە میشتکت دەچیت
بەناو بیرو خەيالدا. کاتیك میشتكى خۆتان فێرى دۆزینەوێ پێگە
نویە کە کرد، ئەوا میشتکتان ھەر لەبەیانێوە ئەوکارە ئەنجام دەدات
و بەلای ئەووە جیاوازی ناکات، چونکە ئەوەیت پێگە نوێکە فێرى
ئێوە بکات و ئێوە بە ھاوسەنگی بەیلتێتەو. بەواتایە کێتر ئێرەیی،
شەرەنگیزی، خەجالەتی و تەریقبونەو، غەیبەت و ھەموو ئەم
سەفەتانەى کە ئێمە بۆ مەرفەکان باوەرمان پێیان ھەبە، ھەر
ھەمویان فێر بوین. خۆ ھیچ کەسێک بەم سەفەتانەو لەدایک نابێت.
بەلکو فێریان بوین. میشتکمان بۆ ئەوێ بە ھاوسەنگی
بمانھێلتێتەو، بەم پێگایانەدا دەپوات. غەیبەت دەکات و پاشملە
باسی خەلکی دەکات بۆ ئەوێ توپەییە پەنگخواردوێ کەى خالى
ببێتەو و پەستانی بێتە خوارەو. باشە ھەولبەدەن کە فشار و
پەستانی خۆتان بە پێگەبە کێتر بێننە خوارەو، چونکە غەیبەت

دەبىتتە ھۆى بى رېزى و پچرانى پەيوەندىيەكان، ئەو ەش بزانە كە
مىشكت تەنھا بەھۆى ئەو ەى كە پرسىياري لىبكەيت پىشنىارگەلىكى
نوئىت پىدەدات.

تكاىە ئەو مۆركانەى كە بەخۆتانەو ە لكاندو ە، لىيان بكنەو ە و
سەر لەنوئ خۆتان دروستبكەنەو ە و لەبرى (ەستكردن بە
كەتارخەمى) (ەست بە لىپرسراوئەتى) بكن، لەبرى (ترس)
ەست بە (ەشق) بكن و فىرى بىن، ەر لەم ساتەئەو ە لەبرى
ئەو ەى كە بىر بكنەو ە ئەگەر من ئەمكارە ئەنجامبەم خراپە و
ئەگەر ئەوكارە بكم فلانەكەس پىيناخۆشە، بەخۆتان بلئىن من
كەسىكى بالغم و پىمواىە ئەم رىگەىە راست و دروستە و
ئەنجامبەدەم. ئەمكارەم كرد، ەلەم كرد، لىپرسراوئەتىەكەى
دەگرمە ئەستۆ و داواى لىبوردن دەكەم، بە ەستكردن بە
لىپرسراوئەتىەو ە لەگەل خۆتان و خەلكىدا ەلەسوكەوت بكن و
پەنجەى تۆمەت بەرەو ەچكەسىك رامەكىشن. بەشىو ەىەكى ئەرىنى
بىر بكنەو ە و (ەشق) بخەرە جىگەى ترس و (ەستكردن بە
لىپرسراوئەتى) بخەرە جىگەى (ەستكردن بەتاوان) ەو ە، بۆ ئەو ەى
ژىانت ۱۸۰ پلە بەشىو ەىەكى ئەرىنى بگۆردىت.

به پراستی چ کاتیک بابه تیک ده زانین؟

نه وانه ی که له سیمیناره کانی مندا به شدارییان کردوه، ده زانن که له پاش پی شه کیه ک، زۆربه ی کات یاداوهریی ده که م، نه و یاداوهریه ش بریتیه له سی ووشه ی مه ترسیدار، سی ووشه که ئیمه به زۆری به کاریان ده هینین. سی ووشه که ئیمه له فیرون دور ده خاته وه و ده بیته ریگر له به ره و پیش چونماندا و ناهیلایت به دیدیکی نویوه سهیری دونیا بکهین. سی ووشه که په یوه ندیه کانی ئیمه لاواز ده که ن. نه م سی ووشه زۆر ساده و زۆریش مه ترسیدارن که بریتین له: (من نه مه ده زانم).

مه رکاتیک به خۆتان گوت: (من نه مه ده زانم) په کسه ر بوه ستن. له خۆتان بپرسن (چۆن نه وه نده دلنیا م؟)، باشه نیشانه ی زانینی بابته و مه سه له یه ک چیه؟ چۆن ده توانم له وه دلنیا بیه وه که مه ر به پراستی نه م بابته ده زانم؟ باسکردن و زانینی زۆر ساده یه. مرۆځ کاتیک به پراستی بابه تیک ده زانیت که خه ریکه (نه نجامی ده دات). بۆ نمونه وایدابنن که سه باره ت به پراستی، دروست مه ل سوکه وت کردن، پراستگویی و نه ده ب، ری زگرتن له مافی خه لکی. من کاتیک ده زانم

پېزگرتن له مافه کانی خه لکی چیه، که جیبه جی بکه م. من کاتیک
 ده زانم عشق چیه، که به راستی عاشق بم. عشق له هه موو
 بواره کانی زیانمدا جیبه جی بکه م. کاتیک من ده زانم چوډ ده کریت
 قورمه سه وزی لیبنریت، که لیی ده نیم. وه گه رنا یان بیستومه یاخود
 واده زانم که لینانی نه و چیشته ده زانم.

له و حیوار و گفتوگویانه ی که هه مبه وه، بینیومه بۆ نمونه کاتیک
 ویستومه ده رگای قسه وباس له باره ی مه سه له یه که وه بکه مه وه،
 لایه نی به رامبه رم هه لیداوه تی و گوتویه تی (به لی، به لی من نه و
 مه سه له یه ده زانم. زور سوپاست ده که م مه نوم.) و ئیتر ته و او.
 یاخود له وانه یه خو م نه م هه له یه بکه م (که هیوادارم نه یکه م). که سیك
 نه یه ویت شتیک فیری من بکات، به لام من ده لیم به لی خو م ده یزانم.
 نه مه له کاتیکدایه که نایزانم. به لکو بیستومه یان له جیگه یه کدا
 خویندومه ته وه. خو بیستن و خویندنه وه نابیته زانین. با هه میسه
 قسه ی نه و پیاوه گه وره یه (کونفوشیوس) مان له بیر بیت که ده لیت
 (کاتیک نیوه شتیک ده خویننه وه، ده چن به ناو بیرو خه یالدا. به لام
 هیشتا نه و شته نازانن). هه روه ها ده لیت (بیستم و له به رم کرد.
 نه نجاممدا و زانیم).

نیوه کاتیک کاریک نه نجامده ده ن، نه وکات ده زانن نه وکاره چیه.
 نمونه یه ک که بۆ من به رکاره، نه مه یه که ماسته ره که ی من

بىوفىزىكە، داويان لىكردىم كە فىزىيا بلىمەۋە. من وامدەزانى ئەمە
 دەزانم، بەلام كاتىك چومە ناو پۆلەۋە تازە زانىم كە فىزىيا چىيە.
 پىشتىر خويندبومەۋە، لەبەرم كىردىۋو، لە مامۇستاكەمەۋە بىستىبوم و
 تاقىرىكىدەنەۋەشىم تىدا كىردىۋو، بەلام نەمدەزانى چىيە ھەتاۋەكو
 ئەۋكاتەى كە وىستم ۋانەكەى بلىمەۋە. ھەربۇيە من ھەمىشە
 ئامۇزگارى ئازىزان و خوشەۋىستانمان دەكەم كە ئەۋ بابەتانەى
 دەيانخوينن، ئەۋ فىركارىيانەى كە دەيانكىن و لەمالەۋە سەپرىيانە
 دەكەن ياخود دەيانخويننەۋە و دەيانبىستىن، بۇ خەلكيان بگىرنەۋە.
 ئەمكارە دەبىتە ھۆى ئەۋەى كە بەشگەلىكى زياتر لە بىرو زەينى
 ئىۋە گىرۋدەى بابەتەكە بىيىت، ئىستە كە دەتانەۋىت بىگوازنەۋە بۇ
 خەلكى، ئەۋكات زۆر جوان لە بىرو مىشكى خۆتاندا جىگىر دەبىت.
 بەمشىۋەيە و بەمكارە پىش ئەۋەى خزمەتتان بە خەلكى كىردىبىت،
 خزمەتى خۆتان كىردەۋە. لەمەش گرنگىر، ئىستە كە زانىوتانە و
 شارەزاي بون، بەخىرايى جىبەجىيى بگەن. بۇ نمونە سەبارەت بە
 پىزگرتنى ھاۋسەر، يان سەرگەۋتن، ياخود ئامانچ و پەيۋەندى
 دۇستانە، لەم شوينەدا كۆمەلىك قىسەۋباس دەكرىت. يەكسەر ئەمە
 جىبەجىيى بگەن، كاتىك جىبەجىيتان كىرد، يەكسەر لەدل و دەرونتاندا
 شوينى خۆى دەكرىت.

نمونەيەك ھەيە كە چەندىن سال لەمەۋبەر لە زارى ھاۋپىيانمەۋە
 بىستومە. دەيانگوت فلانەكەس لە تەمەنى ۲۰ سالىدا كۆچى دوايى

کرد و له ۸۵ سالیډا دښیان کرد. ئەوکات له مه به سته که یان
 تینه ده گه یستم. دواتر نه و هاپړی نازیز و قسه خوشه ویسته مان
 گوتی: ئەم که سه له ۲۰ سالییه وه تاوه کو ته مەنی ۸۵ سالی هیچ
 شتیکی نوێ فیڕ نه بوو، که وابوو له ۲۰ سالیډا مرد و له ته مەنی ۸۵
 سالیډا ته رمه که یان خسته ژیر گله وه. با پرسیار له خۆمان بکه ین که
 نایا فیربون ته نها له قوتا بخانه و زانکوو په یمانگا کاندایه، یاخود له
 ژیانیشدا ده توانین فیڕ ببین؟

کاتیك ده چنه ناو فه رمانگه یاخود ریکخراویکه وه، یاخود ناسراوی
 له گهل که سیډا په یدا ده که ن، هیچکات ئەم کاته تان به خۆتان داوه
 که (من ئەمه بناسم، ئەگەر بیناسم، ئەوا باشتر ده جولیمه وه). من
 له م داستان و به سه رهاتانه م زۆر له لایه. جاریکیان چوم بۆ
 فه رمانگه یه ک و ئیشیکم مه بوو. کاتیك چومه ناو فه رمانگه که وه،
 ده بینم میژیک دانراوه و نزیکه ی ۲۰ بۆ ۳۰ که سیش کاغه زه کانی
 خۆیان خستبویه سه ر میژه که و چاوه پوانی واژو بون. ئەو که سه یش
 له ناو کاغه زه کاندای خوله ی ده هات. منیش له ویدا بیده نگ دانیشتم،
 بیرم کرده وه بۆ ئەوه ی بزانه م چ قسه و باس و گفتوگو یه ک له نیوان ئەم
 که سانه دا ده کریت، وه لامي چ که سیډا به باشی ده داته وه. دژایه تی چ
 که سیډا ده کات. من ده متوانی له و ووشانه ی که له ویدا ده گوترین
 شت فیڕ بيم. چوم و له سوچیډا دانیشتم. زۆر خیرا زانیم که ئەم

کارمەندە پېۋىستى بە سەرنج و گرنگىپېدانی زیاتر ھەيە. چونکە
 ۋەك لېپرسراۋىك دەتوانىت بە موراجىيەکان بلىت فەرمون دابنىشن،
 بۇ ئەۋەى يەك لەدۋاى يەك کارەكانتان پايى بکەم. بەلام زۆرى
 پېخۆش بوو کە ھەمووان بېژىن بەسەر مېزەكەيدا و بلىن جەنابى
 بەرپۆەبەر ئەم واژوہم بۇ بکە، زۆر سەير بوو کە لەناو جەرگەى
 خەلکەکەۋە پېگەيەكى بۇ خۆى کردەۋە و بە منى گوت (کاکە تۆ
 ئىشت چيە؟) سەرم سوپما کە لەناو ئەو کۆمەلە خەلکە زۆرەدا، منى
 بىنى. دياربوو کە ئاگای لە ھەمويەتى و دەزانىت چ کەسىک سەرنج و
 گرنكى پېدەدات و چ کەسىک سەرنجى نادات. منىش گوتم: تۆ سەرت
 قالە و ئەمەش وىژدان نىيە کە منىش ھىندەيتىر بارى سەرشانتان
 قورس بکەم. ھەركاتىک سەرتان سوک بوو منىش دیمە پېشەۋە.
 دوبارە پېگەکە داخرايەۋە و ھات و ھاۋارى خەلکەيش بەرز
 بويەۋە...کاکە واژوم بۇ بکە...! کاکە واژوم بۇ بکە...! چەند
 خولەكىک دواتر ديسانەۋە خەلکەکەى خستەلاۋە و بە منى گوت
 کاکە ئۆۋە بېنە پېشەۋە، منىش گوتم: باشە ئىستە کاتىكى گونجاۋە
 کە بيمە پېشەۋە؟ گوتى: بەلى ۋەرنە پېشەۋە. پويکردە خەلکەکە و
 گوتى: ھەموتان بېۋن دابنىشن، دواتر لوتفيان نواند و کارەکەى
 منيان بەرپىخست و تەنانەت تەلەفۆنى بۇ کارمەندەکەيتريش کرد کە
 بەخىرايى ئىشەکەم پايى بکات. ئەمە بۆچى؟ چونکە کاتىک من
 چومە ناو ژورەکەۋە، بېرم لەۋە نەدەکردەۋە کە ئاخ ديسانەۋە
 توشمان بويەۋە بە توشى ئەم کەسانەۋە. کاتم بە خۆمدا کە بەباشى

بينا سَم. كاتِيك ناسيم و شارەزاي تايبەتمەندى و تەبىئەتەكانى بوم،
 ئەوكات پەيوەندىيەكى باشتر لەنڧوانماندا دروستبوو. من دَلنِيام كە
 ئەگەر ھەر ئىستەيش بچم بۆلاى ئەو بەرپۆزە و ئىشم ھەبىت، يەكسەر
 بۆمى ئەنجام دەدات. بەلام ئىمە دەلّين (دەزانين)، گريمانى ئەو
 دەكەين كە دەيزانين، (من دەزانم ئەم كەسە ھىچ ئىشِيك
 راناپەرنىت). ئەمە وانيە و نابىت لەدورەو ھوكم بەسەر كەسدا
 بدەين.

تكاتان ليدەكەم لەمە بەدواو ھەكو بۆتان دەكرىت ئەم سى
 ووشە مەترسیدارە كەمتر بەكار بەینن و مەرجى (زانين) كاتِيك
 دابنّين كە ئەوكارە خەرىكە (ئەنجام) دەدرىت. تاو ھەكو ئىستە ئەبو
 كە بۆ يەكجاریش ئەم ھەلە بە بەرامبەرەكانم بدەم و شتىكى نوئ
 فیر ئەبم. لانی كەم ئەو شتەى كە فیری بوم ئەو بوو كە ئەم
 كەسە ئەیەوئ خۆى دەربخات. ئىمە نازانين، بەلام پیمانوايە كە
 دەزانين، بیستومانە یان خویندومانەتەو. باشە ئیو ھەزانن چى لە
 بیرو میشكى ھاسەرەكەتاندایە؟ یان چى لە میشكى
 مندالەكەتاندایە؟ كۆپى خۆم كچى خۆم! ئایا ئیو ھەزانن كە چى
 لە بیرو خەياللى دایكوباوكتاندایە، باشە ئىمە دەزانين خەلكى چۆن
 بیر لە ئىمە دەكەنەو؟ دەزانين كە چیمان دەوئ؟ دەزانين كە چى
 بكەين بۆ ئەو ھى ئاسانتر و خیراتر بە خواست و ئارەزو ھەكانمان
 بكەين؟ دەزانين چۆن چاودیری لە جەستەى خۆمان بكەين؟ نەخیر،
 ئىمە تەنھا بیستومانە.

ئىمە شتانىكى زۆرمان بىستوۋە. لە رادىئو، تەلەفېزىيۇن و لە ئىنتەرنېت و.... ھتد و وادەزانىن ھەموو ئەو شتانەى كە بىستومان ھەقىقەت و راستىن، ھەربۆيە ۋەك ەقىدە و بىروباوۋەرى خۇمان ۋەريان دەگرين و لەسەر بىنەماى ئەو شتانە دەژين. ئىمە بىستومانە يان خويندومانەتەۋە، بەلام (نازانين). ھەر لەبەر ئەمەيە كاتىك كەسىك سەرى يان پىشتى ئىش دەكات، پىشنىارى خواردنى ھەيىكى بۇ دەكەين، ئەمە لەكاتىكدايە ئەمە ئىشى ئىمە نىيە (من جارىكىيان پىشتم دايە ئىش. دىكتور ئەم ھەبەى پىدام و چاكبومەۋە، بەلام نازانم بۇ ئازارەكەى ئىۋە بەسودە يان نا) دەتوانين ئەمە بلىين. بەلام ئەۋەى كە ھەركەسىك پىشتى يان سەرى ئىشى كرد، ناتوانين پىنى بلىين ئەم ھەبە بخۆ. چونكە ئىمە بىستومانە و خويندومانەتەۋە.

تەكەتەن لىدەكەم ورد بىنەۋە و سەرنج بدەنە سەر چەند لايەنىك: يەكەمىيان ئەۋەى كە مەۋۇ دىلى ئەو باۋەر و فىكرانەيە كە ھەيەتى. لەسەر بىنەماى ئەو زانىيارىيانەى كە ۋەرياندەگرىت، دەستدەكات بەداۋەرى كردن. با كەمىك قولتر بىن، كەمىك پاكوپىگە يىشتوتر بژين و بە سادەيىيەۋە نەبىنە يارىچەى دەستى ھىچ كەسىك. لەگەل ئەۋەشدا، پىنمايى ھەلە نەكەين، لە ھەموو ئەمانەش گرنگتر، باشتەر ۋايە سەرقالى شتانىك بىن كە زياتر پەيوەندىيان بە ئىمەۋە ھەيە.

وهك هاوسه ره كه مان، ئيش و كاره كه مان، منداله كانمان و
 شاره كه مان. سهره تا ده بيت له مانه دا بيمه ماموستا و دواتر بچم بۆ
 قوناغه پيشكه وتوه كان. له سياسهت، له پزىشكى، له كاره بار
 نه له كترۇنيات و.... هتد زۆر به كه مى هاولاتيانى ئيمه هەن كه
 تيرپوانينيان نه بيت. به لام نه وهى كه به پاستى نه مه راسته يان
 هه له يه، نه وه ده بيت له خاوهن تيرپانين و بىرو بۆچونه كان بپرسين.
 خاوهن بىرو بۆچونه كانيش هه ميشه نه و كه سانه نين كه چوبنه زانكو.
 به لكو كه سانىكن كه كاتى خويان له بابه تىكدا سهرف كردوه و
 تىيدا قول بونه ته وه.

هه روه ها پيوسته نه وه مان له بىر بيت كاتيك به شاي شته كان فير
 ده بين، كه خهت و هيل به سهر نه م سى وشه ترسناكه دا بهينين و
 له بىرو زهينماندا بيانسرينه وه كه برىتين له (من نه مه ده زانم!).

لوتفى دووباره و چاوه‌روانى مسه‌وگەر

كاتىك له زانكو بوين، يه كىك له هارپىكانم به ناوى (عهلى) كورپكى
زۆر به به زه‌يى و رىكوپىك بوو، كاتىك ده‌چوو بۆ نه‌وه‌ى ژه‌مى
خواردن بۆ خۆى وه‌ربگرىت، له من و هارپىيانىترى ده‌پرسى كه ئايا
ئىمه‌ش ده‌مانه‌وئىت يان نا. هه‌ربۆيه بۆ هه‌مومان ژه‌مه‌ خواردنه‌كه‌ى
وه‌رده‌گرت و هه‌رخۆى پاره‌كه‌ى ده‌دا و دواتر پاره‌كه‌ى
لېوه‌رده‌گرتينه‌وه. كارگه‌يشتبويه نه‌وه‌ى عه‌لى -كه زۆر حه‌زى
له‌مكاره بوو حه‌زى ده‌كرد نه‌و چاكه‌يه‌مان له‌گه‌لدا بكات و له‌نيوان
هارپىكانيدا كارىگه‌ر بىت- ده‌چو بۆنمونه ۲۰ ژه‌مه‌ خۆراكى ده‌كړى.
به‌لام هه‌ندىكات هارپىيان له‌برى نه‌وه‌ى كه سوپاسى بكه‌ن كه له‌برى
ئه‌وان ده‌پوات و نه‌و كار هه‌نجام ده‌دات، نه‌ك ته‌نها سوپاسيان
نه‌ده‌كرد، به‌لكو بۆ نمونه ده‌يانگوت: (عه‌لى ئه‌مه‌ كه‌ى خواردن
بوو؟) منىش به‌سه‌رسوپمانه‌وه ده‌مگوت: (مه‌گه‌ر عه‌لى چىشته‌كه‌ى
لېناوه بۆتان كه ئاوا په‌خنه‌ى لىده‌گرن؟ حه‌زى كردووه خزمه‌تپىكتان
پيشكه‌ش بكات، خۆ نه‌وه نه‌ركى نه‌و نىيه). هه‌روه‌ك بلىي له‌به‌ر
نه‌وه‌ى كه خواردنه‌كه‌ى ناخۆش بووه ئىتر نابىت پاره‌كه‌ى بده‌نه‌وه.

ئەمە لەبىرو زەينى مندا مايەو و دواتر و چەندىنجا ئەم پووداوانەم
لە شوپنانىكىتدا دەبينى كە دووبارە دەبونەو.

ئازىزانى من! مەۋۇ لە بىرو زەينىدا خاۋەنى تايىبەتمەندىكى
خۇيەتى، ئەۋىش ئەۋەيە كاتىك شتىك دوپارە دەبىتەو، چاۋەپوانى
و تەۋەقوعى بۇ دروستدەكات. بۇ نمونە ئەگەر كەسىك ھەموو پۇژىك
سلاۋمان لىبكات و ھىچ خزمایەتەكىشى لەگەلماندا نەبىت، ئەگەر
بىت و پۇژىك سلاۋمان لىتەكان، يەكسەر لىتى دەپەنجىن كە بۇچى
سلاۋى لى نەكردىن. مەۋۇنىك نەرىتى وايە كاتىك مىۋاندارى دەكات،
من و ئىۋە بانگەشت دەكات. تاۋەكو پۇژىك گويمان لى دەبىت كە
دەۋەتى و مىۋانىيەكى پىكخستو و من و ئىۋە داۋەت و
بانگەشت نەكردوۋە. بە گرىمانى زۆر يەكەمىن كاردانەۋەيەك كە لە
ئىمەدا پودەدات، ئەمەيە كە تەلەفۋنى بۇ بىكەن و پىتى بلىين: (ئەي
بى ۋەفا باشە بۇچى ئىمەشت بانگەشت نەكرد؟ باشە با ئىمە
ئىستە ئاۋا كەسىكى خراپ بىن؟) و ئەمجۆرە قسانە. لەكاتىكدا
ئەگەر لۆژىكە سادە بىركارىيەكەي لەبەرچاۋ بگرىن، بۇ نمونە ئەم
كەسە ۵ جار ئىمەي دەۋەت كردوۋە و بۇ جارى ۶ داۋەتى
نەكردىن. ئىتر بە ھەر ھۆيەكەۋە بوۋە. دەبىت بزانىن ھىشتا ۵
داۋەتى ئەو كەسە قەرزدارىن. بەلام دەبينىن ۵ دانە داۋەتى قەرز
گۆپدراۋە بە داۋاكارى شەشەم!!

له ئاسته كانى تىرىشدا ھەر وايە. بۇ نمونه روزەى كارەبا كە ئىمە
زۆرىك له كاروبارەكانمانى پى بەپىدەكەين. ژمارەيەكى زۆر
لەپپىناویدا كار دەكەن و چاودىن و سوتەمەنى دەگەيەنن. مليونان
كەس خەرىكن ئىش دەكەن بۇ ئەوھى من و ئىوھ ئىسراحت بىن.
كاتىك كارەبا دەكوژىتەو، كۆمەلئىك له خەلكى ھاواريان لى بەرز
دەبىتەو كە بۆچى كارەبا كوژايەو.

-كاكە بەكارمىنانى كارەبا له ئاستىكى بەرزدايە، كەمىك
بەكارمىنانى كارەبا كەم بەرەو.

-باشە بۆچى دەبىت كارەباى كەم بەكار بەيتم؟

-دەى باشە، كەمى مەكەرەو، كارەباكت دەكوژىتەو.

له ھەموو شتىكدا خۆمان بە خاوەن قەرز دەزانىن، لەبىرمان بىت
و بزانین كە مەوۆخە خوشبەخت و بەختەوەرەكان، ئەو مەوۆخانەن كە
لەناخ و دەرونى خۆياندا گەيشتون بەم دەرنەنجامەى كە (من ھىچم
لەلای كەس نىيە. زۆرىش قەرزدارم، خۆزگايە بمتوانيايە قەرزەكانم
بەدەمەو) ئىمە تاوھكو تەوقەسەرمان له ھەموو بواریەكاندا قەرزدارى
ھەموو مەوۆخەكانى دەرووبەرى خۆمانىن.

باش لەبىرمەكە پۆزىكيان له خزمەتى پىاوئىكى گەرە و مەزندا
بوم و شانازى قوتابىيەتيم پىپرا و بەيەكەو قسەو باسما دەگرد.
بەپىزىيان گوتى كە ئىمە قەرزدارى مەوۆخەكانىن. دەبىت خوشحال بىن
كە خزمەتمان دەكەن و دەبىت ئەوھش بزانین كە بەبى ئەو

خزمەتەى ئەوان ژيان بۆ ئىمە سەخت دەبىت. ئەو بەرپىزەى كە
 لەویدا ئامادەبون گوتى: (ئەو نمونانەى كە جەنابتان ئامازەتان
 پىكرەن، بۆ سود و بەرژەوەندى خۆيان ئەو ئىش و كارانە دەكەن.
 خۆ ئەگەر سود و قازانجى بۆ ئەوان تىدا نەبىت، بەدلىنبايەو
 ئەو كارانە ناكەن) منىش زۆرم حەزدەكرد كە بزانم ئاخۆ دەبىت
 وەلامى ئەو مامۇستا بەرپىزە چى بىت. مامۇستا گوتى: (بەلى، ئەو
 كەسەيش كە لە نىوەشەو تارىكەكاندا بەدىوارى مالەكەى ئىوەدا
 دىتە سەرەوە بۆ ناو مالەكەتان بۆ ئەوەى دزى بكات، خۆ ئەویش
 لەبەر بەرژەوەندى خۆى ئەمكارە دەكات. بەلام دەبىت ئەوەمان
 بەباشى لەبىر بىت كە سود و بەرژەوەندى كەسىكى كاسب،
 بەرژەوەندى ئىمەيە، بەلام بەرژەوەندى دزىك بەزىانى ئىمەيە.)
 كەسىكى ئىشكەر و كاسب بەجۆرىك سود و بەرژەوەندى دەبات كە
 سود و قازانجەكەى سودىكى تىدايە بۆ ئىمەش. ھەربۆيە دەبىت
 ئىمەش بەجۆرىك بژىن كە سود و بەرژەوەندىيەكانمان لە سود و
 قازانجى خەلكانىتردا بىت، نەوەك كىشەيان بۆ دروستبەكەين و
 گرفتەيان بۆ بتاشين. من ئەگەر لە فەرمانگەيەكدا دانىشتوم، دەبىت
 ئەوە بزانم كە بەرپىكرەن و پايىكرەنى ئىشى خەلكى، ئەرك و كارى
 منە. ئەگەر كەسىك ھاتە ناو ژورەكەمەو، دەبىت بەوپەرى
 دىسۆزىيەو ئىشەكەى بۆ بكام و كارەكەى پايى بكام. ئەگەر من
 باوك و گەورەى خىزانم و داوا و تكايەكم لىدەكرىت و منىش دەتوانم

لە ماوەی ۵ خولەکدا ئەنجامیبدەم، باشە بۆچی دەبیئت بیخەم
کاتیکیتر یاخود بەیانی؟!

بەلام دەبیئت ئەوەم لەبیر بیئت کە لوتفی بەردەوام و دووبارە،
دەبیئتە تەوەقوع و چاوەڕوانیەکی مسۆگەر. ھەربۆیە فۆرمی سادە
ھەیە کە پیشنیاری دەکەم بۆتان. ئەم فۆرمە سادەییەش، بریتیە لە
(ناوبر). بۆ نمونە ئەگەر ۲ یان ۴ جار کاریک بۆ کەسیک
ئەنجامدەدەن، مەودایەکی بخەنە نێوانەو و دواتر دیسان کارەکی
بۆ ئەنجامدەنەو. بۆ ئەوەی لایەنی بەرامبەر بزانیئت کە
(نەبونی) ھەکیش ھەیە و لە دووبارە ئەنجامدانەوێ خۆشحال بییئت.
مەودا بخەرە نێوان خزمەتگوزاریەکانتەو بۆ ئەوەی لەبەرچاوی
بەرامبەرەکانت، نەبیئتە ئەرك و مافیکی حەق و واجیب لەسەر شانت،
چونکە ئەگەر بەردەوام لوتف بکەن و خزمەت بکەن، بەلام یەك رۆژ
نەیکەن، لێتان دەپەنجیئن. بەلام ئەگەر مەودا و ناوبر و پچرانیك
لەنێوانیاندا ھەبیئت، لەسەر ئەو حالەتە پادیت و ئەگەر پۆژیک
نەچیت لەبەر خۆیەو دەلیئت کیشە نییە، بۆ بەیانی ھەر دیت،
بەمشێوەیە لێتان زویر نابیئت.

دەبیئت خۆیشمان ئەوەمان بەباشی لەبیر بیئت کە نەبینە کەسیکی
چاوەڕوانکار. بەیانی تاوەکو ئێوارە ئەوە بەبیری خۆمان بەیئینەو
کە ئێمە قەرزدارین، نەوێک خواوەن قەرز. دەرزێ، دەرمان، پزیشکی،

پښکا، ناو، کاره با، خواردن، سه لاجه و به فرگر، موجه میده،
 که رهسته کانی سه رگه رمی، ته له فیزیوون، بابه ته فیرکاریه کان و
 نینته رنیت، هه موو نه مانه ده رنه نجامی خزمه تگوزاریکه لیکن که
 خه لکانیتر خه ریکن نه نجامیان ده دهن و نیمه ش به هره و سودیان
 لیوه رده گرین. با له خۆمان بپرسین من له م گوی زه وییه که وره یه دا چ
 خزمه ت و به هایه کی زیاده م بۆ خه لکی هه یه ؟ نه که ر نیوه ی کاتیشم
 له خزمه تکردنی خه لکیدا خه رج بکه م، نه وا نه رکی خۆم نه نجامداوه
 و خه ریکم قه رزه که ی سه رشانم که م ده که مه وه. هیه قه رزیکم له لای
 خه لکی نییه.

به لام خالی دواتر، نه م بابه ته ی که نیوه ی هاوپی خوشه ویست
 خه ریکن ده یخویننه وه، تاوه کو ئاستیکی باش بۆ نیوه هه رزانه و
 نیسته که کتیبیک له م کۆمه له بابه تانه چاپکراوه و هه سستان به
 کپینی کرد-شتیک که یارمه تی نیوه ده دات بۆ نه وه ی ژیانیکی
 باشترتان هه بیته- به وپه ری حه زونا ره زوه وه بیکرن و پاره که ی
 بده ن. نه و که سانه ی که سه رقالی کارکردن، ده بیته ژیانیان
 بسورپیت. نه که ر من و نیوه ناوا بیر بکه ینه وه و له بری (وه رگرتنی)
 به رده وام بلین باشه من له به رامبه ردا ده توانم چ (خزمه ت)یک نه نجام
 بده م، نه وکات ژیانیه هه موان ئاسان ده بیته و هه موو خه لکی
 خوشحال و شادومان ده بن.

۶۰ ھونەرمەنىد خولەك مۇسىقا لەناو ئەلبومىڭدا تۆمار دەكات،
 ۶۰ خولەك مۇسىقا كاريكى زۆرە. بۇ ئەۋەى بزانن كە چەندە ئەزىت
 و ناپەختى ھەيە، ھەر ئەمەتان عەرز دەكەم كە بىتھۆفن، تەنھا بە ۴
 بۇ ۵ سەمفونىيان لە دوونىادا ئەو ناو ناوبانگەى پەيدا كرد. تەمەنىك
 كارى كردو و ئەم چەند سەمفونىيەى بەدېھتئاو. تەمەنىك.... با
 كاريك بكەين كە ھونەرمەندان، بتوانن داھاتيان ھەيىت. با كاريك
 بكەين كە بىرمەندەكان داھاتيان ھەيىت. با كاريك بكەين ئەو
 كەسانەى كە بونيان بەسودە بۇ كۆمەلگە، داھاتى خۇيان ھەيىت.
 بەۋپەرى ئارەزوو ھەزەۋە پارەيان پېدەين و كاريك بكەين كە
 ھەمويان شەوق و زەوقيان ھەيىت كە دەگەن بە ۋەھا پلەو پايەيەك.
 بەمشىۋەيە دەبينىن، كۆمەلگە پېر دەيىت لە ئەدىب و ووتاريىژ و
 ھونەرمەند و ژيان جوانتر دەيىت. نەۋەك مۆلەت بدەين و بھېلىن
 خوداى نەكرە مامۇستايەكى زانكو يان ھونەرمەندىك ۋەياخود
 مامۇستايەكى قوتابخانە لە ھەزارىدا دەست لە خەلكى پانېكاتەۋە و
 بمرىت و ئىمەش قەدرى نەزانىن. كۆپى كردن و نەكرىنى نوسخەى
 ئەسلى ئىش و كارەكانى ئەو بەپېزانە نەك تەنھا دەستپېۋەگرتن و
 سكەلگوشىن نىيە، بەلكو بەمكارە، بەئاراستەى دژە باشبونى ژيانى
 خۇمان جولاًۋىنەتەۋە. ۋەرن با پامىتان بكەين و بەيانى تاۋەكو
 ئىۋارە بە خۇمان بلىين: (من قەرزدارم نەك قەرزىم لەلاى خەلكى
 بىت) ھەربەراستىش قەرزدارىن. ئەگەر مامەلەمان لەگەل موراجىع و
 كارمەندان و ھاۋولاتيان و ھاۋسەر و مندالەكانماندا بە جۆرىك بىت كە

بزانين چۆن دىتوانين قەرزەكانمان بەرامبەر بەوان بدەينەو،
ئەوكات دەبينن كە دونيا چەندە جوان دەبىت. بەلام لەم قۇناغدا
دەبىت ئەويمان لەبىر بىت كە:

۱ - لوتقى بەردەوام دەبىتە تەووقوع و چاوەپانى سەلمىنراو
مىۆگەر. كەواتە دەبىت لەم شىۋازانەى كە بەكارىان دەهينين،
ئەويمان لەبىر بىت كە لەناوہپاستى ئەم لوتف و مېەرەبانىانەدا
دابىران و ناوبىرىك دابىنين، كە لايەنى بەرامبەر مەسەلەكان بە ئەركى
سەرشانى ئىمە نەزانىت و ھەمىشە چاوەپوان نەبىت كە ئەوكارانە
ئەنجام دەدەين و ھەمىشە خۇشحال و بىخەم نەبىت بەوہى كە ئەو
ئەرك و كارانە ئەنجام دەدەين.

۲ - با بەبىرى خۇمانى بەينينەوہ كە خەلكى ئەركيان نىە
خزمەتى خۇپايى پىشكەش بە ئىمە بكن. نە من مىندالم و نە
ئەوانىش دايكوباوكى منن، با بەبىرى خۇمانى بەينينەوہ و لە خۇمان
بېرسىن كە چۆن دىتوانين قەرەبوى ئەو خزمەتانەى ئەوان
بكەينەوہ. كاتىك ئاستى چاوەپوانىەكانت ھاتە خوارەوہ، ئەوكات
ئاستى ھىزى خۇشيت بەرز دەبىتەوہ و يەكسەر شادومان دەبىت و
چىژ لە ئەنجامدانى ھەركارىك وەردەگريت.

خانمان و پياوان. من بە مىليارەھا قەرزدارى ئەو كەسانەم كە بە
ھەر پىگەيەك يارمەتى مىيانداوہ. من يەكەمىن بەرنامەى فىركارىم
لەسالى ۱۹۹۲ لە ئەمريكاي باكوردە بە بەھاي ۱۵۰ دۆلار كپى.

كەسنىڭ بە سەرسورمانەۋە پىرسى باشە بۇچى ئەۋەندە گران؟ مەنىش
 گوتە ئەگەر تەنھا يەك بابەت لەم بەرنامە يەدا ھەيىت كە يارمەتى مەن
 بدات لە ژيانمدا گۇرپانكارىيەكى بچوك بەدى بەيىنم، ئەۋە مەن
 ھەقدەستى خۆم ۋەرگرتەۋە. ھەرۋە ھا ەرزى ئىۋەى بىكەم لەۋ
 بېرىارەى كە ئەۋ پۇژە دام و ئەۋ بەرنامە يەم كېرى، نىزىكەى ۱۵ مىليۇن
 دۇلار لە ژياندا پېشكەۋتم. خۇ ئەگەر ئەۋ بەرنامە يەم بە خۇپايى
 دەستبەكەۋتايە، ياخود كۆپىم بىكرىايە، بەگىمانى زۇر دەچۈيە پىزى
 ئەۋ بەرنامە و پېرۇگراممانەۋە كە پىشتىگوتىم خىستون و ھەرگىز
 سەيرىيان ناكەم. با نىرخ و بەھاي ژيان بدەين و بە پەشىدى و
 پىنگەيشتەۋە بىزىن و يارمەتيدەر بىن بۇ ئەۋەى مۇۋ بەنرخەكان
 لەناۋ كۆمەلگەماندا گەشە بىكەن. لە ھەر شوپىنىك و بەھەر شىۋەيەك
 كە دەتۋانىن با ھاۋكار و يارمەتيدەرى خەلكانى باش و چاك و
 بەسود بىن. پىيان رابگەيەنن. مەن خۇم سىدى و كىتېبانىكى زۇرباشم
 لەلايەۋ و بە دىارى دەيانبەخىشم. يەكەم لەبەر ئەۋەى كە دىارىيەكى
 نەۋەيە و دۋەمىش لەبەر ئەۋەى كە ئەگەر بىت و ئەم دىارىيەى مەن
 گۇرپانكارىيەك لە ژيانى ئەۋ كەسەدا دروستىكات، ئەۋا ھەمىشە لەبىر
 و يادى مەدا دەيىت. لەگەل ئەۋەشدا مەن خىزمەتتىكى گەۋرەم بە
 خاۋەن و بەدەيىنەرى ئەۋ بەرھەمە كىردۈە. سەرەپاي ئەمەش
 بەۋپەپى بېۋاي خۇمەۋە، پىمۋايە كە پېرۇپاگەندە و پىكلامىكى باشم
 بۇ كارى ئەۋ نوسەرە ياخود ھونەرى ئەۋ ھونەرمەندە كىردۈە.

بابەيەكەوہ برپار بدەين كە ژيان لە سيڤەري ژيري و زانستدا،
بكهينه ژيانىكى چيزبەخش. فيري ئەوہ ببين كە لوتفى خەلكانىتر
لەناخى ئيمەدا ئەوہ بەدى نەهينيت كە ئەرك و مافە لەسەرشانى
خەلكى كە خزمەتمان بكەن، لەگەل ئەوہشدا كاتيك لەبەرامبەر
كەسيكەوہ لوتف دەنوئين، ئيتىر چ منداڵ و چ هاوسەر و چ كارمەند
و هاوکارمان بىت، با ناوبريک بخهينه ئەو خزمەتانهى كە
پيشكەشيان دەكەين، بۆ ئەوہى بە شتىكى ئاسايى و پۆتين و
ئەركى پۆزانەى سەرشانى ئيمەى نەزانن.

چۈن لە ناو كېشەكاندا چيژ لە ژيان ۋە رېگرين؟

تاوهكو ئىسته پرسىارتان لە خۆتان كردو كە چەندە لە ناوخواردنەو چيژ ۋەردەگرن: يەك پەرداخ؟ يەك سوراحى ناو؟ ۋەلامەكەى بۆ ئىو دياروئاشكرايە. دەلێن: (پەيوەندى بەو ۋە ھەيە كە چەندە تينوبم) ئەو ۋە ئەندازە و پيژەى ناو كە نيبە كە چيژ بە ئىو دەبەخشيت، بەلكو ئەو ۋە ئەندازە و پيژەى تينويەتى ئىو ھەيە كە ناوخواردنەو گرنگ دەكات. لەوانەيە بە دانانى دەستمالىكى تەپ لەسەر لىوتان، ھەستکردن بە ئارامىەكى سەيرتان بۆ دروست بىيت. لەوانەيە ئەگەر خاويلەكى تەپ بخەنە سەر دەموچاوتان، ھەناسەيەك بدەن و زۆر بەقولى چيژ ۋەربگرن. ياخود لەوانەيە يەك پەرداخ ناو بخۆنەو ۋە بەھيچ شىو ھەيەك حەزتان لە پەرداخى دوھم نەبىت. چەندىك خۆشحالن؟ يەكسەر دەپرسن مەبەستتان چيە؟ دەلێن دلخۆشترى يان دلخۆشتر نيت؟ ئىو ھەش دەلێن سەبارەت بەچى؟

ئاي دەكرىت كەسيك بچيئە ناو (سى سى يو) و بلێت سوپاس بۆ خودا؟ ئەمە پەيوەندى ھەيە. ھەندىكجار دەبينىن كە زۆرىك پيئەكەنن و بىتاقەتن، كاتىك پرسىاريان لىدەكەيت، دەلێن حالى

ھاوسەر يان منداڭلەكەم ياخود ھاوړيځكەم خراپە و لەناو بەشى سى
 سى يو دايە. ياخود خوښحال و شادومانە و دەښت فلانە خزم چوپە
 ناو سى سى يو ئىستە بارودوځى زۆر باشە و ھاووتە دەرەوہ.
 مېشكى مړوځ بە جوړيځكە كە چيژ لە جياوازييەكان دەبات. واتە
 ئەگەر خوشترين نوكتەكانتان بۆ بگيړنەوہ، پاش ماوہيەك پيښاكەنن.
 دەگاتە جيگەيەك كە مړوځ تير دەبيت و دەبيت شتيكى بەهيزتر
 ياخود جياوازتر بيت، تاوہكو مړوځ ھەست بەم جياوازييە بكات و
 چيژ وەرېگريت. من پيموايە كە ئيمە نابيت چاوہ پروان بين، لە ھەر
 حالەتيكدا دەتوانين ئەم جياوازييە بەدى بهينين و چيژى
 ليوہرېگرين. **بابا خوښى و ناخوښيمان بە دەستى خۆمان بيت** ھەر
 لەبەر ئەمەيە كە مړوځە شوكرانە بژيړەكان، دلخوشترن. چونكە لە
 خراپترين ساتەكاندا دەتوانن بيانويەك بۆ شوكرانە بژيړبون و
 خوښحال بون بدۆزنەوہ. بۆ نمونە كاتيځ پارەكەيان دەسوتيت،
 دەښت سوپاس بۆ خودا كە گيانمان سەلامەت و بپوہيە، دەتوانم
 سەر لەنوئ پەيداي بگەمەوہ. واتە ئەم شيوازە بپرکردنەوہ دەبيتە
 ھۆى ئەوہى كە مړوځ خوښحال و شادومان بيت.

خوښحالبونى خۆمان بە دەستى خۆمانە و ئەندازە و پيژەى
 خوښحالبونيشمان پەيوەستە بە حالەتى پيشومانەوہ. چەنديك لە
 خەوتن چيژ وەرەگرن؟ باشە، چەنديك ماندون؟ زۆريځ خەويان
 ليښاكەويت و كيښەى خەوتنيان ھەيە. يان ماندونين و بپروخەيالان

سەرقال و ئالۆزە. بىرو فيكرتان بهيننه سەر كاغەز، دەتوانن بخەون.
 (ئالبەتە كۆمەللىك نەخۆشى ھەيە كە مەۋۇ توشى كەمخەوى ياخود
 بىخەوى دەبىت، دەبىت بچنە لاي پزىشكى پىسپۆر) باشە چەندىك
 چىژلە نانخواردن دەبەن؟ بۇ نمونە لەپاش نانخواردن لەگەل ئەۋەى
 كە تىر بون بەلام ماست و ميوە دەخۇن، بۆچى؟ چونكە ھەستى
 چەشتنتان خەرىكە دەگۆردىت. دەى كەۋابو بۇ دلخۇش بون بۇ
 چىژۋەرگرتن و بۇ شادومانى ژيان سەرنج بدەنە سەر دوو خال:

يەكەميان ئەۋەى كە ھەرچەندىك تىنوتر، يان برسيتەر، ۋەياخود
 ماندوتر بىت، پازىكردىنى نيازەكەت تۆ خۇشخالتەر دەكات. كەۋابو با
 ۋانەزانين كە ماندويەتى شتىكى خراپە. چىژۋەرگرتنى ئىمە لە ئاۋى
 زولال يان خواردنى خۇراكىكى ئاسايى ياخود جىگەى خەوتن،
 پەيوەستە بە ئەندازە و رىژەى پىداۋىستىمانەۋە. ئەم ھەموو
 پەنجەى ئىۋە گەنج و خەزىنەى ئىۋەيە...! بەلام بەداخەۋە
 ئەۋپەردەيەى كە دراۋە بەسەر خەزىنەكەى ئىۋەدا خودى
 خۇتائىن...!

لەبرى ئەۋەى كە مۆر بكن، ھەۋلبدەن سودى لىۋەرېگرن. باشە
 جىاۋازى مەۋقى سەركەۋتوۋ ناسەركەۋتو لە چىدايە؟ سەردەمانىك
 مەلەۋان بوم. ئەۋ ھاۋرپىيانەم كە لە جوملاستىكدا بون، خەزىان
 دەكرد فىرى جوملاستىكىش بىم، بەلام توانا و لىھاتنى من لە
 جوملاستىكدا خراپ بوو. پۆژىكىان داۋايان لىكردم كە جۈلەيەك

ئەنجامىدەم، ئەو ەبوو من كە وتىم و ژمارەيەكيانم بىرىندار كىرد، بەلام
 خۆم ەيچىم لىنە ەات. دواتر كاتىك قارەمان و پالەوانانى جوملاستىكم
 دەبىنى كە چۆن بەرزو نىزم دەكەن، گوتىم باشە ئەوانە ماندونابن؟
 ئەوكات زانىم كە من لە بەرزبونە ەدا زۆر لە خۆم دەكەم و لە
 ەاتنە ەوارە ەشدا خۆم كۆنترۆل دەكەم بۆ ئەو ەي نەكەوم. لە ەردو
 ەالەتەكەدا ەوزەيەكى زۆر سەرف دەكەم. بەلام پالەوانىكى
 جوملاستىك، لە ەر كە وتنىكدا، سود و بە ەره لەو كە وتنەي بۆ
 سەركەوتن و بەرزبونە ەي دواتر ەردەگرىت. واتە كە وتنەكەي ئەو
 دەبىتە ەۆي بەرزبونە ە، بەومەرجەي كە ەونەرهكەيت ەبىت.
 ەركاتىك تىكشكايت، لەبىرت بىت كە ئەمە كە وتنىكە بۆ ئەو ەي تۆ
 بگەيەنيتە پلە و قۇناغە بالاكان. شكست و كەوتن لە
 تاقىكردنە ەيەكدا دەتوانىت بىتە پلىكانەيەك بۆ سەركەوتنى تۆ.
 ئەو ە بەدەستى خۆتە. ەموو مەرقە سەركەوتنەكانى جىهان،
 كەوتنگەلىكى زۆر خراپ و توندىشان ەبوو. سىروشتى ژيان،
 ئەمجۆره كەوتنەنەي تىدايە. ەركاتىك دەگەيت بە نالەبارىيەك كە
 ەزت لىي نىە، ەولبدە بۆ سەركەوتنت سودى لىو ەربگرىت.

كاتىك لە نەوجەوانىدا، پىشنيار يان بىرۆكەيەكم دەخستەپوو، كە
 خەلكانىكى پق لەدل يان بىمتمانە گالتەيان پىدەكردم، سەيرى
 ناوچاويانم دەكرد و لە دلى خۆمدا دەمگوت: نىشانى دەدەم كە من
 كىم! واتە بە ەۆي ئەو سوكايەتيەي ئەوانە ەشتىكم بۆ زانىست و

زانبارييه كانم زياد ده كرد. هيچكاتيگيش هولم نه داوه كه شتيك
 به هيچ كه ستيك بسه لميتم، هه ميشه يش سوپاسي نهو كه سانه ده كه م
 كه گالته يان پيڊه كردم. نهوان ده بونه هوي سهركه وتني من.
 هه رچه نده هاندان و ئافه رين كردنيش گرنكه. به لام ده بيت له
 سو كايه تي و گالته پيكر دنيش نهوه فير بين كه چون به ره و پيشه وه
 بچين. نه گهر له ژياني هاوسه ريه تيدا، پهروه رده ي مندا، پاره و
 متماندا، تيگشكايت، يا خود زيانيكي ده رونيت بهر كه وت، باش بزانه
 كه هه موو نه مانه ده ستمايه ي تويه. چاره نوسي پياوه گهره كان
 بخوينه ره وه. هه موو به شيك له مانه ده ستمايه ي بۆ سهركه وتن. به لام
 كه سه ناسه ركه وتوه كان نه مانه بۆ نهوه به كار ده هينن و ده يانكه نه
 ده ستمايه بۆ نهوه ي سته مديده ي خويان نيشان بدهن، به لام مروفي
 سهركه وتو سود له م شتانه وهرده گريت بۆ سهركه وتني خوي
 له ژياندا. كه وابوو خالي يه كه م نهوه يه كه له هه ر به لا و موسيبت و
 كي شه يه ك پيويسته ووزه وهر بگرين و بۆ بازدان و ته كان به ره و پله ي
 به رزتر و بالاتر سودي ليوه ربگرين.

ده بيت نهوه فير بين كه نه م سه ختيانه بنه مايه كن بۆ
 هه لسه نكاندي جوله ي دواتر. نهو كه سه ي كه بريندار بووه، نه گهر
 نازار شيكيك بخوات، هيمن بونه وه كه ي له مروفيكي ته ندروست
 زياتره! ده ليت ئوخه ي ئيسراحه تم كرد، باش بومه وه! چيژ
 وهرده گرم. له بهر نهوه يه كه هيمن بوته وه و نازاره كه ي شي

كەمبوتەوۋە ياخود ھەر نەماوۋە. دەپىت ئەوۋە فېر بېين كە نرخ و بەھا
 بۇ كىشە كانمان دابىيىن. وابىرنە كەينەوۋە كە ئەمانە بەلاۋ موسىبەتن.
 بەلكو ئەمانە دەستمايەى سەركەوتنى مۇۋقە كانن. ئەو كەسانەى كە
 ئەمانە دەكەنە بيانو بۇ ئاراستە كردن و مانادار كردنى كاروبارە كانيان
 ياخود سەلماندى كاروبارە ھەلەكان، بەدلىيايىوۋە ئەم ھەلە
 لەدەست دەدەن. لە ليكۆلېنەوۋە كۆمەلناسى و چارەنوسى
 كەسايەتتە گەرەكاندا، ئەوۋەيان نىشانداوۋە كە ھەموو مۇۋقە گەرە
 و سەركەوتوۋەكان، ئاستى ھۆرمۆنى خويىيان بەرزە. ئەمانە
 حالەتتىكى ھېرشبەرى (كەشە و بازدان) ئەزمون دەكەن. ئەوانەى كە
 زۆر سەركەوتون، ئەم ووزەيە كۆنترۆل دەكەن و بۇ گەيشن بە
 گەرەيى ئاراستەى دەكەن. بەدەستى خۇمانە... كە ئەم ووزەيە كۆ
 بكەينەوۋە و بېگۆرپىن بە ئىرادەيەكى پۇلايىن بۇ گەيشتن بە ئامانچ و
 مەبەستە گەرەكان (كە لەپىناوياندا خولقيىنراوين) ياخود ئەوۋەى كە
 بە شتانيكى كاتيان بدەينە قەلەم.

ھەموو مۇۋقە گەرە و سەركەوتوۋەكانى جىھان، يەككە لە سىفەت
 و جياوازيەكانيان كە پىي دەناسرىنەوۋە، بەلايەنى كەمەوۋە يەك بۇ
 سى جار تاملى زيانە قورسەكانيان كردوۋە و توانىويانە خۇيان پزگار
 بكەن. نيچە دەلىت: (ئەوۋەى كە من نەكوزىت، ئەوا بەھىزترم
 دەكات). وەرن با پامىنان بكەين. مەسەلەكانى ژيان نەك تەنھا ئىوۋە
 ناكوزن، بەلكو دەمانكەنە كەسانىكى ئاسنىن و پۇلايىن. ئەو

مندالانەى كە داىكوباوكى سەختىگىريان ھەيە، لەو مندالانە
 سەركەوتوترن كە لەلايەن داىكوباوكيانەو ھە ناز گەورە كراونە
 چونكە گروپى يەكەم بۇ نیشاندىنى خۆيان بەشويىن پىگەچارەدا
 دەسورپىنەو ھە. بەلام گروپى دوھم ئەو ھەندە سەرنجى زىادەيان
 پىدەرەيت كە تواناي ھىچكارىكيان نىيە و ئەمانە زياتر شانسى
 موعدادبون و توشبونيان بە مادەھۆش بەرەكان ھەيە. ئىمە نالەين زۆر
 سەختىگىربىن بەرامبەر بە مندالەكانمان، بەلام دەبەيت كاتىكىشيان بۇ
 دابىيەن كە پوبەپوى كىشە و بەرەكانى ژيان بىنەو ھە. بۇ نمونە
 لەيارىگادا بەسەر تەلەكاندا بچىتە سەرەو ھە و كەمىك بوپى ھەبەيت و
 خۆى لە كىشە و بەرەكان پزگار بكات، بەپەلن بابكەوئە سەرزەوى،
 خىرا مەچن بە ھاناىەو ھە. با پىگەبدەين و تاملان ھەبەيت و چاوەپوان
 بىن كە داواى يارمەتى بكات. كاتىك مندال تا دەيگىرەيت، يەكسەر
 دەرمانى پىمەدەن، كەمىك بوەستن بۇ ئەو ھەي جەستەي بەرگى
 پەيدا بكات، ئەگەر باش نەبوو، ئەوكات يارمەتى بدەن و دەرمان و
 چارەسەرى بۇ ھەربىگرن. خۆ ئەگەر بىت و ھەركاتىك توشى تا ھات
 و يەكسەر دەرمانى پىدرا، ئەوا ھەركىز بەرگى لەشى بىدار
 نابىتەو ھە. سەختىەكان دەستمايەي سەركەوتنن. سەختى و
 ناپەختىەكان سوتەمەنى پىگەي سەركەوتنن. بەپىچەوانەي ئەو ھەي
 كە بىرى لىدەكەنەو ھە. بە پىچەوانەي ئەو فىركارىيانەي كە
 پىشكەشى مندالەكانى دەكەين. باشە بۆچى دەچىن بۇ شاخپەوى؟
 بۆچى ھەرزى دەكەين؟ بۆچى پادەكەين؟ كاتىك پادەكەين،

ههستکردن به زالبون به سهر به ربه سته كاندا بۆمان دروست ده بێت و
به هیزتر ده بین.

با بیین و چاوه كانمان بشۆین و وهك هه لێك سهیری كیشه كانی
ژیانمان بكهین. نه وهك وهك په ند و ئامۆژگاری. له پاستیدا ئهم كیشه
و گرفتانه هه لی سهركه وتن، چونكه هیزو ووزه یهك له ناو ئیوه دا
ته یار ده كه ن كه ئه گه ر به پاست و دروستیه وه سودی لیوه ربگیریت،
هه روهك كه سیکی جوملاستیک ئیوه به ره و جوله ی دواتر ده بات و
ده تانخاته قوناغی دواتر... ئه وكات له سهر میله ی ژیان به رده وام
هه لده سورپین و هه موانیش سه رسام ده بن له م هیز و ووزه یه ی ئیوه!
ده بێت هونه رتان هه بێت. له گه ل هه موو ئه مانه شدا ئهم په نچ و
ئازاره ی ئیوه، ده بێت ببیت هه زینه و گه نجینه ی
ئیوه... به داخه وه! كه خۆتان په رده ن به سهر گه نجینه كه ی
خۆتانه وه و پێگه ناده ن خۆی ده ربخات و ببینریت...

"گرنگ" بون یان "بەسود" بون، کامیانت

دەویت؟

له شوینیکدا پستهیهکی (لویی پاستور)م خویندهوه که گوتبوی:
(عەیب و کهموکوپى گەورەى کۆمەلگەکان ئەوەیە که هەموان
دەیانەوێت مەرفانیکى گرنگ بن، بەلام زۆر کەمن ئەو کەسانەى
حەزبان لەوەیە که مەرفانیکى بەسود بن!) بەپاستى پستهیهکی
بەرەزێنە و مەرف و الیدەکات بىر بکاتەو. کاتیك سەیری دەوروپەرى
خۆم کرد دەبینم بەتەواوەتى ئەم پستهیە راستە. ئێمە له
پەروردهی منداڵەکانمان، له هەلبژاردنى ئەو پێگایانەى که
هەلیاندهبژێرین، له جۆرى ئەو ئیش و کارانەى که ئەنجامیان
دەدەین، هەموکات سورین و پێداگرى لەسەر ئەو دەکەین که به
کەسانیکى گرنگ دەربکەوین. گرنگبون له مەرفدا شتیکى زۆر
کلیلیه. ئێمە پێویستمان بەو هەیه که هەستبکەین مەرفیکى
گرنگین. بەلام سەد هینده باشتره ئەگەر بێت و کار لەسەر ئەو
بکەین که لەپێگەى بەسودبونهوه بگەین به گرنگبون. } هەموو
مەرفیکى بەسود کەسیکى گرنگ{ بەلام مەرج نییه هەموو کەسیکى
گرنگ مەرفیکى بەسود بێت بۆ دەوروپەرەکانى. هەموو پزیشکیکى

عاشق، ھەموو عارىفنىكى عاشق، ھەموو بەرپۈتەبەر و مامۇستا و
 كەناسىكى عاشق، ھەموو كرىكارىكى عاشق مۇقىمىكى بەسودە. بەلام
 مەرج نىيە ھەموو پزىشك و ھەموو مامۇستا و ھەموو كرىكار و ھەموو
 ئەندازىارىك ھەردەبىت بەسودە بن. وەرن با چاۋەكانمان بشۆين و بە
 جۆرىكىتر سەير بىكەين. مىندالەكانمان فىرى ئەۋە بىكەين ھەمىشە
 بەدۋاى ئەۋەدا بىگەرپن كە ھەموو پۇژىك و ھەموو چىركەساتىك ھەست
 بەۋە بىكەن كە مۇقانىكى بەسودە. لە پىگەى ئەۋكارەى كە
 ئەنجامىدەدەن، ھەستىكەن بۇ خۇيان و خەلكى و كۆمەلگە و
 ۋولاتەكەيان و ھەموو خەلكى دونيا كەسانىكى بەنرخ و بەھان.

با پرسىيار لە خۇمان بىكەين كە من دەتوانم چ كارىك ئەنجامىدەم،
 بۇ ئەۋەى شارەكەم ئاۋەدانتر بىكەمەۋە. دەتوانم چ كارىك بىكەم كە
 ئىش و ئازارەكانى خەلكەكەم كەم بىيىتەۋە. دەتوانم چ كارىك بىكەم
 بۇ ئەۋەى لەگەل دراۋسىكانمدا كۆ بىمەۋە و ئەنجۈمەنىك پىكبەيتىن
 و شەقام و كۆلانەكەمان پاكوخاۋىن رابگرىن و سەۋزى بىكەين.
 ئاسايش و ئارامى مىندالەكانمان بىپارىزىن و يارمەتى پۇلىس بەدەين.
 ئەگەر سەرنج بەدەن و ورد بىنەۋە، ئەۋكەسانەى كە لەژياندا كاريان
 ئەمەيە-زۆرىك لە خاتونەكانم بىنيۋە كە لە گروپكەلىكى جىاۋازى
 ئاينىدا كۆ دەبنەۋە و جىازى و پىتەك بۇ ژمارەيەك لە كچانى
 دەستكورت ئامادە دەكەن و پارە كۆ دەكەنەۋە و بەھەر شىۋەيەك
 بتوانن يارمەتى خەلكى دەدەن- كەسانىكى زۆر بەسودەن و كۆمەلگە

بەھۆی ئەمجۆرە كەسانە وەيە كە ھىشتا توانىويەتى لەسەر پىيەكانى
 خۆى بوەستىت. ھۆز و نەتەوەكان لەبەر ئەخلاق و پەشتە
 جوانەكانيانە كە ماونەتەو و ھىشتا زىندون. واتە بەھۆى بەسودبون
 و بەھاكانە وەيە كە ماونەتەو. چونكە ھۆز و نەتەوەيەك كە
 ئەخلاقى نىيە، بەدلىيايىيەو ھەر دەمرىت و ناوى لە تۆمارى چاكە و
 جوانىەكانى مۆژودا دەسپىتەو. وەرن با بىر بكەينەو. ئەمانە
 مامۆستاكانى ئىمەن. لەوانەيە خودى خۆتان بەشيك بن لەم گروپانە.
 با بىين و يارمەتى بدەين. بەھاكان لە گرىنگبون و بەناوبانگبونەو
 بگوازينەو بۆ بەسودبون. لەم دوونىايەدا دوو كەس دەبىت
 ئافەرىنى ئىو بەكن، ھەر ئەمەش بەسە بۆ ئىو. يەكەمىيان خودا و
 دوەمىيان خۆت. ئەگەر مۆژ پىشتگىرى خۆى كرد و لەگەل خۆيدا
 ئاشتەوايى كرد، ئەوكات تىدەكات كە خودا چەندىك پىشتگىرى ئەوى
 كردو و چەندە ئەوى خۆش دەوئ. كاتىك لە قاموسى ژيانى مندا،
 عەشق و پىز نەبىت، ئەوكات ھەركەسىك عەشق و پىزى خۆيم بۆ
 دەربخات ناتوانم لىي تىبگەم. ئەمەش لەبەر ئەو نىيە كە من
 كەسىكى خراپم، بەلكو تەرجەمەي دەستەواژەيەكى لەمشىوئەيە لە
 قاموسى ژياندا بوونى نىيە، ھەريۆيە گومان دەكەم كە لەوانەيە
 مەبەستىكى ھەبىت و بىەوئ بمخەلەتىنئ.

نىخ و بەھا لە بەسودبوندايە. بەسودبون بۆ خۆتان، خىزانقان،
 دەرووبەرەكانقان و دواتر شارەكەتان، دەتوانين لەوكاتەدا كە بۆ

خۆمان بەسودین، بۆ کۆمەلگەشمان بەسود بین. با جیاوازی
 بۆچونتان ھەبیت، بەلام یارمەتی یەکتەری بدەن. کاکى خۆم بیر
 بکەرەوہ بزانی چى بکەیت کە بۆ خاتونەکەت کەسیکی بەسود بیت و
 خاتونی بەرپز تۆیش بە ھەمانشیوہ بیر بکەرەوہ و بزانی کە
 دەتوانیت چى بکەیت بۆ ئەوہى بۆ ھاوسەرەکەت و مالاکەت
 خانمىکی بەسودتر بیت. بەلکو دەبیت بیر لەوہ بکەنەوہ کە ناخۆ
 چى بکەن بۆ ئەوہى بتوانن کەسانىکی بەسود و بەکەلکتر بین بۆ
 ھەموو دنیا. پێگەبدەن کە پۆلەکانى ئێران بین و بەشى خۆیان لە
 گەشە و بەرزى دوونیادا قبول بکەن. ئەوہک بەردەوام لەناو بازنەى
 خۆماندا بسورپینەوہ و تەنھا بەمانەوێت بیر لەخۆمان بکەینەوہ.
 دەتوانین ئەمکارە بکەین. دەتوانین زۆریک لە بیرۆکە و پێشنیارەکان
 بخەینەپەر، بەلام بەومەرجەى کە لە ناوخۆماندا بێینە دەرەوہ و
 خەم بۆ خۆمان نەخۆین و دڵسۆزى لە پادەبەدەر بۆ خۆمان
 نەنوین. کاتیک من بە شوین (گرنگ) بونەوہم و تەنھا ئەمەوێت
 خەلکى سەرنجەم بدەن و ھەموو تیشکەکان بخوینە سەر من، ئەوہ
 مانای ئەوہیە کە من تینوی سەرنج و خوێشەویستى خەلکانى
 دەورووبەرى خۆم، واتە خاوەنى سەرنج و خوێشەویستى نیم!

کەسیک کە لە خوێشەویستبونی خۆى دڵنیاى، ئەو کەسەى کە
 بەدڵ دەزانیت نیەتى چۆنە و ئەیەوێت خزمەت بکات، بەباشى
 خزمەت دەکات. ئەگەر ئافەرىنیان کرد و ھانىاندا، ئەوہ باشتر. خۆ

ئەگەر ئافەرىنىيان ئەكرد و ھانىيان ئەدا، لەبەر ئەو بوو ئە قىدە
و نىكرىيان ئەمە بوو.

با بېين و ئەم قسەيەى لوى پاستوى بکەينەو. با کۆمەلگەى
ئىمە کۆمەلگەيەك بىت كە نرخ و بەھا بەو بىت كە گرنگى مەو
بەھوى بەسودبەنەو بىت ئەو ك بە ھوى ئىش و كار و پلە و پاينەو

بافىرى ئەو بېين كە بەھاكانى ژيانمان لەسەر بەسود بون
دابىين. ھەر ئەو ھى كە ئىو لەبىرو زەينتاندا بىرارتان دا و ئەمەتان
لەژيانى خۆتاندا پىادە كرد، ئەو ماناى ئەو ھى كە ھەستتان
كردو بەھا پەيوەستە بە بەسودبونەو، ئەوكات دەبىين كە وردە
وردە تىشك و روناكەكانىش دەخريتە سەر ئىو و ھىدى ھىدى پىت
و بەرەكەت بەرەو لای ئىو دىت و بە شىو ھىكى ھىمن و لەسەر خۆ
دەرگاكان بەپوتاندا دەكرىنەو و خەلكى گرنگىتان پىدەدەن. لە
ژياندا سەيرى ژياننامەى پىاو گەورە و مەزنەكانمان بکەن.
ئەوانەيان لە بىرەو ھى و يادەو ھىيەكاندا دەمىنەو كە سود و
كەلكيان بۆ خەلكى ھەبىت و كارىگەر بن لەسەريان. لەبىرتان بىت بۆ
ئەم كارىگەر بونەش پىويست ناكات كارىكى لە پادەبەدەر بکەين.
ھەر ئەو ھى كە بە ھاوسەر و مندال و شارەكەماندا پابگەين، ھەر
ئەو ھى كە لە خەو ھەستايين، داوا لە خوداى گەورە بکەين
يارمەتیمان بدات، ئىش و ئازارى كەسىك كەم بکەينەو، بىينە

مروفئىكى بەنرخ و بەھاتر، ئەمە بەسە بۇ ئىمە. لە سىمىنارى (شار
 بن و دەولەمەند بىن)، لە بىرگە يەكيدا ئەوھم گوت كە دەولەمەند بىن
 پىگە يەكى زۆر سادەى ھەيە، پىگە سادەكەيشى ئەوھەيە كە بلىن:
 (خودايا يارمەتيم بىدە بۇ ئەوھى من بۇ مروف و بەندەكانى تۆ
 مروفئىكى بەسود و كاريگەر بىم. پۆزى ژمارەيەك لە بەندەكانى تۆ
 لەلايەن مەنەوھ دابەش بىكرىت) ئەگەر ئىوھ لە خودا پارانەوھ و
 گوتتان پۆزى ۱۰ كەس يان پۆزى ۱۰۰ كەس ياخود پۆزى خىزانەكەم
 و پۆزى خۆم، بخەرە بەردەستم، ئەوا خوداي گەرە بە ھەمان
 ئەندازەتان دەخاتە بەردەست.

لە دەزگای خىرخوازى (مەحەك) دا خاتونىك پىرۆژەيەكى دانا و
 كاريكى دەستپىكرد. ئەوانىترىش ھاتن. مروفە خىرخوازەكانىش
 ھەن، بەلام دەبىت ئەم كەسانە متمانە بە سىستەمىك بىكەن و لە
 دروستكارى دىنيا بىنەوھ، بۇ ئەوھى بىنە مەيدانەوھ. ھەمىشە داوا
 لە خودا بىكەن كە پۆزى ژمارەيەكى زۆر لە بەندەكانى خۆى بەھۆى
 ئىوھوھ دابىن بىكات. ئىوھ پىشكارى و ۋەكىلى خودا بىگرەنە ئەستۆ.
 دىنيابىن كە زۆر دەولەمەند دەبن. بلىن: (خودايا! يارمەتيم بىدە بۇ
 ئەوھى خۆشى ژمارەيەكى زياتر لە خەلكى لەلايەن مەنەوھ بەدى
 بىيىترىت). لەوانەيە ھونەرمەند، يان نوسەر، ياخود زانايەك بىت،
 بەلام دەبىنىت بە بەراورد بە كاتىك كە تەنھا داواى پۆزى خۆت
 بىكەيت و يان داوا لە خودا بىكەيت كە تەنھا يارمەتى تۆ بدات تاوھكو

بگەيت بەم ئىش و پلە و مەقامە، چەندە كارىگەرەيت لەسەر كەسانى
 دەردوبەرى خۆت دەبەيت، ئۆۋە ھەرچىەكتان بویت خودا پەيتانى
 دەبەخشەيت، بەلام كەلىلى ئالتونى بەختەۋەرى و خوشبەختى، لە
 ھەستەردن بە پارىبون لە خود و مەمانە بە خۆبوندایە. تۆ كاتىك لە
 خۆت خوشحال دەبەيت و مەمانەت بەخۆت دەبەيت، كە ھەستەكەيت
 مەۋقەئىكى بەنرخ و بەھايت. ئۆۋە بىنىوتانە كاتىك پارەيەك دەكەن
 بەخىر بەبى ئەۋەى كە ھىچكەسىك بزانەيت، ئەو حالەى كە بۆتان
 دروست دەبەيت، ھەست و حالىكى زۆر جوان و خوشە. دەزانن
 بۆچى؟ چونكە لەنىۋان گەرنەبون و بەسودبوندە، بە سودبونتەن
 ھەلەزاردوۋە...!!

يەكەك لە خەزمە نەزىكەكانم دەيگىرپايەۋە كە سالانىك لەمەۋبەر،
 لەناو تەكسىيەكدا بوم. كەبەرايەك زۆر ھات و ھاۋارى بوو بەدەست بى
 ئىش و كارى و بەتالىيەۋە دەينالاند. كاتىك گۆيم بۆ گەرت، لەناو
 قەسەكانىدا پاستگۆيى و پەسەنايەتەيم بىنى. ھەروا بۆلەى دەھات و
 بىزار و بىتاقەت بوو. مەنىش لە كوشنى دواۋەى سەيارەكەدا
 دانىشتىبوم. دەستەمكرد بەناو گىرفاندا ھەرچىەك پارەم پىبۇو
 (كەمىش نەبوو) زۆر بە ھىمەنىيەۋە، پارەكەم كەرد بەناو گىرفانىدا.
 ئەۋىش بەكارەكەى نەزانىم. مەن دابەزىم و پۆيشتەم. ئەو مەنى
 نەبىنىيەۋە و مەنىش ئەۋم نەبىنىيەۋە. بەلام ئىستە كە ئۆۋە ئەم
 داستان و بەسەرھاتە دەخویننەۋە، چەندەك حالتان دەگۆرەيت،

چەندىك دەكەونە ژۆر كارىگەرىيەو. تاوەكو ئەوھى كە بەئاشكرا
 بۆلۈم كاكە من ھاوكارى و دەستگىرۆيى ھەزار و نەدارانم كرد. كاميان
 كارىگەرىيان زياترە لەسەر دل و دەرونى ئۆو؟ دەى ديارە ئەوھيان
 كە بە نەينى كراو و خىرۆمەندەكەى بېئاوونىشانە. دەبىت ئەوھى
 كە ھەلەدەبژۆرىن بەسود و كارىگەر بىت نەوھك گرنىگ. دلنباين ھەر
 بەم ئاسانىە خوشبەختى و بەختەوھرى بەرەو پىرمانەوھ دىت. با
 بېيار بەدەين. بېيار بەدەستى من و ئۆوھى. سەرەت و سامان مافى
 ئۆوھى، ناووشۆرەت مافى ئۆوھى، پۆز و ئىحتىرام مافى ئۆوھى،
 بەلام ئەگەر بەرپىگە راست و دروستەكەيدا بۆى بۆن كە لەپېئاويدا
 خەلق كراون، ئىتر چ شىعر بىت ياخود ئەدەبىيات و ئەندازىارى و
 پزىشكى و كرىكارىيش. ئەوكات بەچاوەكانى خۆتان دەبىنن كە
 چەندە حالتان باش دەبىت. ئەمەش باشترە بىكەن تاوەكو ئەوھى
 كە ئىرەيى بېنە و بۆلۈن ئەگەر فىرى بىكەم پېشم دەكەوئىت. لەم
 حالەتەدا لەوانەىە نمرەى ۱۰۰ وەربىگىت بەلام كەسىكى خوشبەخت
 نىت.

با ھەلەبژاردەى يەكەممان بەسودبون بىت. ئەوكات گرنىگون وەك
 دەرئەنجامىك خۆى بەدوايدا دىت. دەبىت بزانين كە گرنىگون
 ھەستىكە لە ناخى ئۆمەدا و پشتگىرىيەكە لەلايەن خوداى گەورەوھ
 بۆ ئۆمە. كاتىك بەسودبون ھەلەبژۆرىن، ئەوكات ھەردوكيان بە
 شۆوھىەكى پوون و ئاشكرا و ديار دەبىنن. ئەمەش ھەستىكە كە ھىچ

كەسك ناتوانيت به ئۆيى بدات ياخود له ئۆيى بىسەننقهوه.
كانك خوت له دلى خوتتدا دهزانيت كه چ كاريكت كردوه و چ نيەت
و مەبەستىكت مەبووه و مەقەدەستەكەيشت وەرگرتووه، ئەوكات بۆ
خوت دەبیتە پیاویكى ئازاد و ژنیكى ئازاد و گەنجیكى ئازاد.

دونيای ئيمه بهم (جياوازيانهوه) جوانتره

له و گه په کهي که من له (فنگور) دا ده ژيم، شوينک هه به به ناوی SEAWAIK که له که ناری ئوقيانوسدايه و شوينک بۆ که پان و پياسه کردن. پوژيکیان له ویدا پياسه م ده کرد، هه وایه کی خوشی هه بوو. ده بینم کورسیه کان به ناوی که سانیکه وه به که به دیاری به خشیویانن به خه لک و شاره که. هه روا که پياسه م ده کرد، نه و بیرۆکه به م بۆ هات که منیش نه مامیک بجینم، بۆ نه وه ی یادگاریم له م شوینه دا هه بیئت و دواتر گه شه کردنه که ی ببینم. تۆویم هه لبارد که دواتر ده بویه دره ختیکی زۆر باش، هاتم و شوینکی چۆلم دۆزییه وه. هاتم بۆ نه وه ی زه وییه که هه لکه نم و تۆوه که ی تیدا بجینم. کاتیک ویستم تۆوه که بجینم ده بینم چیمه نیکی به کده ستی زۆر جوانه. دره ختیکی گه وره و قایمیش له ویدا بوو. ده بینم ناکریت. ده تانه ویت بزانه بۆچی؟ ده بینم نه گه ر من نه م تۆوه بجینم، پاش ماوه یه ک نه م تۆوه سه ر ده رده هیئت و ده سته دکات به لق و پۆپ لیدان، هه رکه لق و پۆپه کانی له ناو خا که که دا هاتنه ده ره وه و له سنوریک به رزتر ده بنه وه، مه کینه به کی چیمه نبرین دیت و سه ره که ی ده قرتینیت. لیږه دا چیمه ن هه به و هه موو گزوگیاکان به کده ستن. نه مامه که هه ول

دهدات که دووباره گه شه بکاته وه و بهرز بیته وه. بۆ جاری داهاتو که
 مهکینه ی چیمه نبرینه که بیته بۆ نه وه ی چیمه نه که بیریت، نه میش
 ده قرتینیت، به دلفنیا ییه وه نه مامهش ماندو ده بیته، چونکه
 سروشته که ی وه ک چیمه ن نییه و کورت بیته. به لکو سروشتی درهخت
 به رزی و نازادی و سه ریلندیه. هه ربویه درهختیکی نازاد و به رزیش
 ناتوانیت له ناو چیمه ندا گه شه بکات.

بیری نه و شوینانه م که وته وه که ئیمه تیاندا گه وه ده بین.
 ناره قیکی ساردم کرد. هوکاری نه و ناره قه ی که هه ستم پیکرد،
 نه وه بوو هه ستم کرد چهنده زۆرن نه و مندالانه ی که به توانان و
 خاوه ن لیها تنن، که له شار و خیزانگه لیکدا گه وه ده بن که تیاندا
 مهکینه یه کی چیمه نبر، به ناوی پۆشنبیری، به ناوی نه ریت، به ناوی
 په روه رده و به ناوی قوتابخانه و زانکۆ وه هه یه که هه موو تواناکانی
 نه مانه له ناو ده به ن. به هیه چ شیوه یه کیش گرنگی به وه ناده بن که نه م
 درهخته به رزه و نه ویان مامناوه نده و نه ویتریان سیبهری هه یه. نه م
 منداله ده بیته بیته موسیقار، نه ویان شاعیر و نه ویتریان فه یله سوف و
 نه ویتیش داهینه ر و.... هتد، نه مانه زۆر له یه کتری جیاوازن. نه م
 مهکینه یه منداله کانی ئیمه ده باته ناوه وه و هه مویان به شیوه یه کی
 به کسان و یه کده ست دهداته دهره وه. هه مویان به پروانامه ی
 به کالۆریۆس و ماستهر و دکتۆراو.... هتد وه ک یه ک به ده ست ده هینن!

ئازىزانى من، با ساتىك بوهستىن و سەرنج بدەين، كە لەژىر ناوى
 پەرورەدە و لەژىر ناوى دىدگا كۆمەلايەتتە باوەكاندا، چ بەلايەك
 بەسەر خۆمان و خەلكىشدا دەهيتىن. ھەرھەمومان ئەمانەوئىت بىيەنە
 ئەندازىار و پزىشك. بەبى ئەوھى كە سەرنج بدەين بۆچى خەلق كراوين
 و ئافرىنراوين. بۆچى دروستكراوين؟ باشە ئەم مەندالەى من بۆچى
 ئافرىنراوھ؟ لە چىدا بەتوانايە و پەيامى بۆ دونيا چىھ؟ پەيامى من و
 ئىوھ بۆ دونيا چىھ؟ ئىمە مەوۆفەين. دەبىتەتەتەن پىز لە جىاوازيەكان
 بگىرەن. دەبىتەتەتەن جىاوازيەكان قەبۇل بگەين. ئاكرىتەتەتەن و نەگەنجاوھ كە
 ئىوھ لەناو دونياى سەروشتدا شوپىنەك بەدۆزەنەوھ كە چىمەنىكى
 دەستكرد بەبى مەوۆ سەوز بوبىتەتەن و دروستكراپىتەتەن، ئەمانە ھەمويان
 دروستكراوى دەستى ئىمەن، گىايەكى ۲۰ سانتىمەتر و ئەوئىتر ۵۰
 سانتىمەتر بەرز دەبىتەتەوھ. سەروشتىان جىاوازي ھەيە و جوانى
 دونياش بەم شتانەوھەيە. جوانى دونيا بەوھەوھەيە كە من و ئىوھ
 جىاوازيەمان لەگەل يەكتىدا ھەبىتەتەن، دىدگەي جىاوازيەمان ھەبىتەتەن.
 دەبىتەتەن فەير بىيەن كە پىز لەيەكتى بگىرەن. من نەمەوئىتەتەن ئىوھ وەك من
 بن و ئىوھش نەتانەوئىتەتەن مەنىش وەك ئىوھ بىم. دەبىتەتەن فەير بىيەن كە ئەم
 جىاوازيەمان جەلەي ژيان بەدى دەهيتەن. ئەم جىاوازيەمان كە جوانى
 دەخولقەينەن. مەندالى يەكەم و دوھەتان لەگەل يەكتىدا جىاوازيەمان.
 ھەمومان لەيەكتى جىاوازيەمان، ھەرچەندە مەوۆفەين و يەك گەوھەرى
 ئىلاھىش لەناخماندايە. ئەگەر بىرپارىووبىتەتەن كە ھەمومان وەك يەك بىن

و وەك يەك بىر بگەينەو و وەك يەك بچولئىنەو، ئەوكات دونيا
دەبويە شوئىنئىكى زۆر بىتتام و بىمانا.

بىرى لىبىكەنەو كە بۇ نمونە ھەر ئەمىرۇيان ھەر ئەمشە و لەمالەو
بچنە دەرەو و ھەموو خەلگى لەسەر شىئو ھى موگەعەب و لاكىشەيى
بن! لە تەنىشت يەكەو بەجوانى رېكخراىن و لەتەنىشت يەكەو
رەستابن و ھەمويان وەك يەك قسە بگەن و وەك يەك كىش بىر بگەنەو.
ھەموان يەكسان بن. باشە ئىو ھەز دەكەن لە ژيانئىكى ئاوادا بژىن؟
من وەك خۆم ھەزم لىي نىيە! باوەرپىش ناكەم ھىچ مەقۇئىكى ئاقل
ھەز بەو ژيانە بگات. چونكە بەراستى ژيانئىكى زۆر بىزاركەر و
ماندوگەرە. يەكك قەلە و ئەوئىر لەپو لاوازە، يەكك بالابەرە و
ئەوئىر كورتە بالايە. ئەم جىاوازيانە زۆر جوانن، ئەو ھۆز نەتەوانەى
كە بەھۆكارى پۆشنبىرى و داب و نەرىتيانەو، تەنھا لەناو خۆيان ئن و
ژنخوازي و ھاوسەرگىرى دەكەن، بە تىپەرپىنى كات وەچەيان بەرەو
لەناوچون و پوكانەو دەچىت. نەخۆشى بۆماوھىي و جىنايەتى
ئەريان ھەيە، بۆچى؟ لەبەر ئەو ھى كە خويئىكى تازە و نوئى ناچىتە
ناو جەستەيانەو. رېك بە پىچەوانەى ئەمانەو، ئەو ھۆز نەتەو و
تیرانەى كە لە ھۆز و نەتەوگەلى جىاواز پىكھاتون، خەلكانىئىكى
ھۆشيار تر، تەندروستەر و پاىەدارترىان ھەيە و نەو و وەچەيان
دەمىنئىتەو و لەناو ناچىت. با بىين و بەيەكەو و بۇ يەكجار
چاوەكانمان بشۆين. با ئەم بىرگەنەو ھەيە بگۆرپىن كە داوا لە

ھاوسەرەكەم بکەم (نازیزەكەم تۆ دەبیت وەك من بیر بکەیتەو)
 یاخود داوا لە منداڵەكەم بکەم وەك من بیر بکاتەو. من دەتوانم باسی
 شیوازی بیرکردنەوێ خۆم بکەم و دەبیت پێگە بدەم کە
 بەرامبەرەکانیشم باسی بیرو بۆچون و شیوازی بیرکردنەوێ خۆیان
 بکەن. باسی داب و نەریتی نانخواردن و داب و نەریتی ھەلسوکەوت و
 رەفتاری خۆم بکەم، ئەمە ھیچ کێشەیهکی تێدا نییە. بەلام لەگەڵ
 ئەوەشدا دەبیت پێگە بدەم کەسانی دەوروپەریشم باسی خۆیان بکەن.
 لە فەرمانگەیهکدا بەپێوەبەری باش ئەو کەسە نییە کە ھەموان
 گوێراپەڵی لێبکەن و ھەموان وەك یەك بن. بەپێوەبەرە شیاو
 باشەکانیش ئەمە باش دەزانن. دەبیت فێربین کە پێز لە
 جیاوازییەکان بگیرین، ئەم جیاوازیانە لە سەلیقە جۆراوجۆرەکانیشدا
 بوونیان ھەیە.

لەبەر خۆمەوێ گۆتم ئەم جوانکارییانە چەندە کاریکی بێھودەییە و
 چەندە بێمانایە کە ئەم خەڵکە پارە لە شتە سەیر و سەمەرەکاندا
 خەرج دەکەن. بەلام دیسانەوێ بەخۆم گۆت موعەزەمی باشە ئەو تۆ
 خۆت نالیت دەبیت پێز لە جیاوازییەکان بگیریت؟! باشە نرخ و
 بەهای ئەم مەرفانە بەم داب و نەریتە سەیرۆسەمەرانەیانەوێ لە
 چیدایە؟ بە برۆای من ئەم مەرفانە پارە بۆ شتە سەیرۆسەمەرەکان
 خەرج دەکەن، بۆ فەرش و قالی و تابلۆ و کورسیە گرانبەھاکان پارە
 دەدەن، بەمشێوەیە ھونەرمندان پۆزی پۆزانەیان پەیدا دەکەن و

خەلکی لە ھونەرەکانیان پازى دەبن. من حەزم لەوە نىيە، باشە دەى
 با حەزم لىي نەبىت، بەلام خۆ ئەمە نابىتە بەلگە کە شىۋازى من،
 بىيىتە نەرىت و شىۋازى ھەموان. ئەو شىۋازە دەبىتە ھۆى ئەوەى کە
 ئەو کەسانەى حەزىان لەشتە سەيرو سەمەرە و ئامىرە پىشکەوتو
 ئەلەکترونىيەکانى وە کۆمپىوتەرە پىشکەوتوکانە، پارەيەکی زۆر
 بدەن بۆ ئەوەى ئەم سىستەمانە بکړن. کارگە و پىشەسازەکان، بەم
 پارانە ئەمانە دروست دەکەن و بەرھەمھێنان بەرز دەبىتەو و پۆژىک
 دىت کە نرخى تەواوبوى ئەم سىستەمانە دادەبەزىت، ئەوکاتەيە کە
 ئىمەش دەتوانىن ئەو شتانە بکړن. ئەمە لەکاتىکدايە کە تىچوى
 دروستکردن و داھىنانيان خەلکانىکىتر داويانە کە نوڭگەر بون. ئەوانە
 نرخ و بەھايان ھەيە. دەبىت پىزيان لىبگړن. ھەرۆک چۆن ئەو
 مەرفانەش بە سادەيىيەو دەژىن نرخ و بەھاي خويانيان ھەيە.

پىگەبدەن داستانىکىتان بۆ بگىرەمەو: کاتىک لە ئامادەيىدا بوم،
 ژىنگەناسىک باسى بۆ دەکردىن. کاتىک نزيكى پۆژانى جەژن
 دەبويەو، مندا لان چەند پۆژىک لە قوتابخانە پشويان ھەبوو، پىگەيان
 پىدەدرا کە بۆ بەرزپاگرتنى نەورۆز ئاھەنگىک بگىرپ و پىگەشيان
 پىدەدرا کە لاسايى مامۆستاگانيان بکەنەو. يەکىک لە قوتابىيەکان
 بە مامۆستاي گوت: مامۆستا موعەزەمى دەتوانىت بىت و لاسايى تۆ
 بکاتەو؟ ئەم مامۆستايەش زۆر حەزى نەدەکرد کەس لاسايى
 بکاتەو. قسەيەکی زۆر جوانى کرد کە تاوھکو ئىستەش لەبىرم ماو،

گوتى: (باشە با لاسايى من بکاتەو، وەك خۆمى لىدېت، لەکاتىکدا
 خۆىشم لىرەدا دانىشتوم!) ئەلبەتتە بەم قسەيە لە بابەتەكە چوبە
 دەرەو، بەلام من لەو مامۇستايەو شتىك فىر بوم. قسەكەي زۆر
 راست بوو. ئەگەر بمانەوېت خەلکانىتر وەك ئىمەيان لىبېت، ئەوکات
 دەبنە ھاوشىوہى ئىمە. ئى باشە، خۆ ئىمە خۆمان ماوين و ھەين!
 ھەربۆيە نابېت داوا لە ھىچكەسىك بکەين كە وەك ئىمە بن. ئىوہ وەك
 خۆتان بن و خەلکانىترىش لە شوئىنى خياندا قبول بکەن. ئىوہ ئىشى
 خۆتان بکەن و ئەوانىش با ئىش و كارى خۆيان بکەن، ئەو پىكخراو
 خىزانانەي كە پىگە بە جۆراوجۆرى بىروپا دەدەن، زۆر پايدار ترن.
 لەمجۆرە خىزانانەدا مندالان و ھاوسەرەكان كەمتر دەخەلەتېن و زۆر
 بە كەمى كارىان دەگاتە جىابونەوہ. لە فەرمانگە و كۆمەلگەكانىشدا
 بەھەمانشىوہيە. لە فەرمانگە و پىكخراو دامودەزگا ئابورىيەكاندا كە
 ئەندامان و كارگىرەكان قسە دەكەن و ناترسن لەوہى كە خۆيان بن،
 ئەو فەرمانگە و نوسىنگە ئابورىيە دەمىنئىتەوہ. ھەرۈھەا بۆ وولات و
 شارەكانىش بەھەمانشىوہيە.

با بېين و پىز لە خواستى خودا بگرىن، پىز لە جىاوازييەكان بگرىن.
 جىاوازييەكان بە بەھا بزائىن و بەخۆمان بلىين كە: (من وەك
 دياردەيەكى ئەرىنى ئىلاھى سەيرى جىاوازييەكان دەكەم و منىش
 يەككىم لەو دياردانە). يارمەتى يەكترى دەدەين بۆ ئەوہى دوونىا
 بېيتە شوئىنىكى باشتىر بۆ ژيانى ھەموو خەلكى.

ئامېكى ھەلگىشا ۋ گوتى: (برينىكى كۆنى

ھەيە)

يەككە لە ۋ كەرەستانەى كە لە پەيۋەندىە كۆمەلەتەكان ونيوان
ئاكەكاندا زۆر گەشەى كىردۈە ۋ گەشەۋ پىشكەۋتنىكى زىاترىش بە
خۇيەۋە دەبىنىت، برىتىە لە كورتەنامە يان SMS ئىتر چ لە قالب ۋ
چوارچىۋە كۆن ۋ كلاسىكىەكەيدا ۋ چ لە قالب ۋ چوارچىۋەى
ئەپلىكەيشنەكانى پەيۋەندىكىردندا. دەتوانم بلېم پۇژنىيە كە من ۱۰ بۇ
۲۰ كورتەنامەم لە ئازىزان ۋ خۇشەۋىستانەۋە پىنەگات، كە نوكتە،
پەيامە بەنرخەكان، ھەۋال، راپۇرت ۋ ھاۋشىۋەى ئەمانەيان تىدايە،
ئەمەش ھۆكار ۋ كەرەستەيەكى زۆر باشە. يەككە لە ھاۋپىيانم كورتە
نامەيەكى بۇ ناردبوم كە: (من حالّم زۆر خراپە، دلّەنگ ۋ ماندوم،
ئەمەۋىت تۆ ببىنم) منىش عەرزىم كىرد كە ببورە من ئىستە لە سەفەرم
ۋ ناتوانم بتانىبىنم، كىشەكەت چىيە؟ دواتر بە دوو بۇ سى كورتەنامە كە
لەنيوانماندا كۆپدرانەۋە، رىستەى كۆتاييان ئەمە بوو كە (برينىكى كۆن
لەسەر دلّم ھەيە) منىش ۋەلامىك بۇ نارد، كە ۋەلامى ئەم ھاۋپى
ئازىزەم، دەكەمە بابەتى ئەم ياداشتە.

برینی كۆنە چىيە ؟ برينىڭ كە تىمار نەكراۋە. برينىڭ كە ئەگەر بىيەۋىت تىمارىش بىكرىت، بەلام دوبارە برينىڭكى نوپيان لەسەر دروستكردۈتەۋە. ياخود خەرىكبۈە باش بىيەتەۋە، برينەكەيان مەلكەندۈە و دوبارە خويىنى لىھاتۈتەۋە و تازە بۈتەۋە. ئەمەيە برينى كۆنە، كە برينىڭكى خراب و مەترسىدارىشە. با بزانين چ كەسىڭ ئەم برينە بە كۆنەيى دەھىلەتەۋە ؟ با بىين و برينى سەردلمان دەربەيتىن و بىخەينە سەر جەستەمان. بابزانين چ كەسىڭە كۆنەي دەكات ؟ باشە چۆن برينىڭ كۆنە دەبىت ؟ كاتىڭە كە گرنكى پىنەدەين و پىيدا پانەگەين. كاتىڭ ھۆكارە بەدەيتەرەكەي لەناو نەبەين. يان كاتىڭ كە خۆمان بىينە پىگر لەبەردەم چاكبۈنەۋە و سەرەوتنىدا. خۆي خەرىكە باشدەبىتەۋە، بەلام ئىمە پىگە نەدەين. باشە كى ھۆكارى ئەمەيە ؟ ھەر خۆمانين. ھىچ برينىڭ كۆنە نابىت، مەگەر ئەۋەي كە خاۋەنەكەي خۆي بىيەۋىت. منىش كورتەنامەيەكم بۆ ئەۋ ھاورپىيەم نارد : { ھىچ برينىڭكى كۆنە نابىت، مەگەر تۆخۆت ئەۋەت بويت }

ھاورپى گيان، ئەگەر برينىڭ لە دلتاندا ھەيە، لەبرى ئەۋەي كە ھەست بە ستەمدىدەيى ياخود خەلەتان بىكەن، لەبرى ئەۋەي كە بىر لەۋە بىكەنەۋە چ كەسانىڭ و لە چ پۇژىڭدا ئەم برينەيان لە ئىۋەدا بەدەيتەۋە (ئەم برينە كۆنەيەش بەزۆرى يان پىق و كىنەيە ياخود زویربون)، بىرى خۆتانى بېيىنەۋە و بلىن (ئەرك و لىپرسراۋىيەتى ئەم برينە لە ئەستۆي مندايە). منم كە ئەم برىيەم ھەيە، زىانم پىدەكات،

نه وهك نه و كه سه ی كه برینه كه ی دروستكردوه ! له گه ل نه وه شدا نه و
 پۆژه كه برینی ناوبراو به دیهاتوه، دیسانه وه خودی خۆم له و
 به دیهاتنه یدا پشك و به شم هه بوه. ئیمه حه زده كه ین بیر بکهینه وه،
 خه لكانیتر لیپرسراون. به لام باوه پ بکهن كه ژیان هه لپژاردن و
 بریاردانه. هه موو کات و ساتیک ده بیئت نه وه بچیپنین به گوئی خۆماندا
 كه: (نه وه منم بریار ده ده م نه م برینه بمینیتته وه یان نا. نه وه منم كه
 بریار ده ده م ببه خشم یاخود پق و کینه کان له دلدا بهیلمه وه. نه وه
 منم كه بریار ده ده م ناو کوئی کیمیایی بکه مه بنی دره ختی پق و
 کینه و نه فره تمه وه، یاخود له په گ و پیشه وه ده ری بهیتم. نه وه هه ر
 منم كه بریار ده ده م کات و ووزهم له چ شتیكداسه رف بکه م. له پق و
 کینه و ئینکاری و کۆنه قینه کانداسه رفی بکه م، یاخود له عاشق بون
 و دامینانکاری و سازنده یی و میهر و خوشه ویستیدا سه رفی بکه م)

نه وه مان له بیر بیئت كه زۆریك له خه لکی فه یله سوف ئاسا سه یریکی
 خه مبارانه و داماوانه ی ئیوه ده كه ن و باسی برینه کۆنه کانی خۆیان
 له گه ل ئیوه دا ده كه ن. له وانه یه جگه ره بکیشن یاخود توشی ماده ی
 هۆشبه ر ببن، به لام کاتیك قسه یان له گه لدا ده كه یت بلین: (تۆ نازانیت،
 من چی ده چیژم، من نازاریکی زۆر قولم هه یه ...) من عه رزی ئیوه ی
 ده كه م كه نه مه به هیچ شیوه یه ك به ها نیه. به لكو به ها بریتیه له ژیان
 به شادی و کامه رانیه وه. به ها بریتیه له شادومان کردنی خه لکی. به ها
 بریتیه له دروستکردن و بنیاتنان. به ها بریتیه له باشبونه وه و

مانه وه، نه وهك شكاندن و پوخاندن. ئەمەش پەيوەستە بە بریاری
 بویرانەى من و ئیووه وه، سەبارەت بە خۆمان، ھاوسەرمان،
 منداڵەکانمان. شارەكەمان، كۆمپانیاكەمان، وولاتەكەمان و ھەموو
 دنیا... ئەو بریاری من و ئیووه یە كە دوونیا بكەینە شوینیكى باشتەر،
 یان شوینیكى خراپتر. ئەو بریار و ھەلبژاردنی ئیمە یە كە خۆل و
 خاشاك برژینینە شەقامی بون و وجودی خۆمانه وه یاخود نەپرژین،
 ئەگەریش پزاندومانە، بە خیرایی كۆی بكەینە وه. بەلایەنى كەمە وه
 دەتوانیت بەكێکیان كەم بكەیتە وه. ئەم خۆل و خاشاكانە دەتوانن لە
 ژینگەكەتدا بن یان لەناو دلتدا. ھەرگیز شانازی مەكەن بە
 خەمۆخەفەتەكانتانە وه. ئەو ھیچ كە شیایى شانازیکردن نیە، بەلكو
 نیشانەری لاوازی ئیمە یە. وەك ئەو وایە كە من بلیم دەستم بریندار
 بوە و باش نابمە وه. ئەگەر پزیشكى پسپۆر من ببینیت، یەكسەر لیم
 دەپرسیت (باشە بۆچی تیمارى ناكەیت؟ ئەگەر برینیك باش نابیتە وه،
 بەدلتیاییه وه نیشانە یەكى مەترسیدارە. لەوانیە بەرگری خوینت كەم
 بیت یاخود خوینت ژەھراوی بویت، كورە ھەر لەوانە یە خودا نەكردە
 شیرپەنجە بیت).

ھیچ برینیكى كۆن نییە كە لەپوی پزیشكى و تەندروستیە وه، ببیتە
 ھۆی نرخ و بەھا بۆ خاوەنەكەى. ھەموو برینیكى كۆنە، نیشانەى
 گرنگینەدان و پشتگوێخستن و پەچاوەكردنی تەندروستی و چارەسەر
 نەكردنە، ھەربۆیە بە زیندویی و بەتەپو تازە ھیشتنە وهى ئەو برینە

ھېچ نرخ و بەھايەك بۇ خاوەنەكەي زياد ناكات و بگرە دژە بەھايشە.
 دەبیت بتوانين و فير بين كه مەسەلە و كيشەكان بە ھەموو بون و
 وجودمانەوہ قبول بکەين. ئەمە بەشیکە لەژيان. من كه ئیستە
 خەريکم ئەم ياداشتە بۇ ئیوہ دەنوسم، ھەر ئیستە زیانیکی دەرونیم
 لە بابەتیکیدا بینوہ. بەلام ھېچ ھۆکاریك نیە كه من ھەموو ئەمشتە
 زالبکەم بەسەر بون و وجودی خۆمدا، بابەتەكەم بەباشی و بە
 کاریگەری نەنوسم، کاتی و ئیوہیش و خۆیشم بە فیرو بەدەم، یان
 بەدلی شکاوەوہ قسە بکەم. ژيان ھەر ئەمەیه و من ھەلدەبژیرم كه
 کامە بەرھەم ھەلگرم. زۆریك لە خەلکی بەرھەمی خراب ھەلدەبژیرن.
 ئەمەش لەبەر ئەوہیە لەو سیناریۆیەي كه بۇ ژيانی خۆیان نوسیویانە
 پتیویستیان بەوہ ھەیه كه ھەست بکەن بەدبەخت و چارەپرەشن.

شادی بەھایە. شادومان بون بەھایەکی بالاترە. با ھەولبەدەین
 بتوانين خەلکانیتر شادومان بکەين. خودی ژيان ئەوہندە مەسەلە و
 کیشەي ھەیه كه ئەگەر جەلویان نەگرین دەمانخۆن. دەبیت فير بين
 كه نازایانە بژین. دەبیت فير بين و مندالەکانیشمان فیری ئەو
 نازایەتیە بین. ئەو شتەي كه دەتەویت بەدەستیوہ بنالینیت بریتبە
 لە بەھای ژيان، ھەروەك پیشتەر عەزەم کردبون: چەندیك لە نانخواردن
 چیژ وەردەگرن؟ پەيوەندی بەوہوہ ھەیه كه چەندیك برسیتان بیت.
 لە ناوخواردنەوہ چەندە چیژ وەردەگرن؟ پەيوەندی بە ناستی
 تینوبەتی خۆتانەوہ ھەیه.

مەسەلە و كىشەكانى ژيان ھەمان ئەو ئىشتىھا و ھەزەيە،
چارەسەريان دەكەن و خوشحال دەبن. لەناو ئۆۋەدا ھىزىك بۇ
چارەسەرى كىشەكان بەدى دەھىنئەت كە خوشحالتان دەكات.
ئەوكارانەى كە ئىمە ئەنجاميان دەدەين. ھەمىشە برىتيە
لەچارەسەرى مەسەلەكان } ئىمە ناتوانين دلمان بەنەبونى كىشە و
مەسەلە خوش بکەين. بەلكو ئىمە دەتوانين لە چارەسەرى مەسەلە و
كىشەكان و لە پىشكەوتن خوشحال بين } پراستىەكەيشى ھەر ئەمەيە.
بەداخەو ھەندىك لە كەمبونەو ھى ئازارەكەيان خوشحال دەبن، بۇ
نمونه با گرىمانى ئەو ەكەين كە من سەرم ئازارى ھەيە، بە مەساج
ياخود بە ئاوخواردنەو سەرم باش دەبىتەو و خوشحال دەبم، ئەمە
لەكاتىكدايە كە تازە گەپاومەتەو بۇ بارودۇخى ئاسايى سەرتاي
خۆم! بەلام كەسىكىش ھەيە كە سەرى ئىش ناكات، بەلام خەرىكە بىر
لەو ەكەتەو كە كىتەبىك بخوینىتەو، قاوہيەك بخواتەو، قسە
لەگەل ئازىزىكدا بکات، خواردن بە بالندەيەك بدات، سەردانى
خانەوادەيەك بکات و.... ھتد ئەمانە خوشحالى دەكەن، چونكە
سەرقالى دروستکردن و خولقاندنى بەھاكانە.

ئەوكەسەى كە گىرۇدەى مادەھۆشبەرەكانە، ئەو ەندە ئازارى ھەيە
كە دەبىت مادەكە بەكار بەھىنئەت بۇ ئەو ھى ئازارەكەى كەم بىيىتەو و
تازە بە تازە بىيىتەو بە كەسىكى ئاسايى. ئەمە خوشحالى دەكات.

بەلام ئەمە بەها نىيە. بەلكو بەها ئەوھىيە كە مەسەلەكان چارەسەر
 بگەين و چيژ لە چارەسەرکردنى مەسەلەكان وەرېگرين. لە بون و
 نەبونمان جياوازی دروست ببیت. بەيانى كە دەچینه ناو كۆمەلگەو،
 ئاورپك دەدەينەو، بۆ دواو، بۆ ئەوھى بزانين چ كارانىكمان
 ئەنجامداو، و لەوھى كە كاريگەریمان ھەبوبيت چيژ وەرېگرين.
 ھەركاتيک خودای نەكردە لەناو دلتاندا برينيكي كۆنەتان بيني،
 يەكسەر بە خۆتان بليين: (ھاوار بەمالى من! باشە بۆچى ئەمانەم
 ھىشتوھتەو؟ باشە بۆچى خەريكم ھىژ دەدەمە بەر خۆل و
 خاشاكەكانى ناو دلم؟ باشە بۆچى ناھيلىم باش بيمەو؟) (بە
 شيوھىيەكى ئاسايى، تىپەپىنى كات يارمەتى باشبونەو، كان دەدات،
 بەلام ھەندىكجار ئيمە خۆمان ناھيلىن).

منيش بەو ھاوپى ئازىزەم گوت، ھەركاتيک توانيت كيشە و
 مەسەلەكانى خۆت (بە تەنيايى يان بەيارمەتى خەلكانىتر) چارەسەر
 بگەيت، پيمبلى بۆ ئەوھى دەستخوشيت ليىكەم و ئافەرينت بگەم و
 خوشەويستى و پيژم بۆ تۆ زياتر ببیت. ئاخ ھەلكيشان و خۆ بە
 خەمبار و خەفەتبار نيشاندان، نرخ و بەھاي تۆ لەلای من دەھيئيەتە
 خوارەو، چونكە وادەزانم تۆ ناتوانيت چارەسەرى كيشەكانى زيات
 بگەيت و ناتەويت چارەسەريشان بگەيت. ئەمانە و ئەوھى كە
 كەسيكى ئافەرينەر نەبيت ھەمويانت كردوھتە دەستمايە بۆ زيات، بۆ

نەجولانت، بۇ ئىنكارىڭىزنى بەرامبەر بە مۇۋەپپەقىيەتلىك... ھەتتا. ھېچكام
لەمانە بەھانىن.

با يارمەتى يەككىرى بىلەن بۇ ئەۋەدى بەھار پاست و دروستەكان لە
ژيانماندا جىگر بىلەن. نابىت بىلەن كۆنەكان لە دل و دەروماندا
بونيان ھەبىت. ھەموو شەۋىك، ھەر بىرىنىڭ كە دەبىت باش بىلەن ھە،
بىلەن ھە. ھەموو شەۋىك دەبىت ئەمكارە بىلەن! نابىت
ھەفتەكە بىلەن، ئىتر چ بىلەن بە مانگ و سال. ھاتوین كە
گۇرپانكارى بەدى بىلەن و دروستەكان و بىلەن بەلگە سەلمەنەرى
مۇجىزە ئىلاھى، ئەمەش گۇناھ و نىيە، مەگەر ئەۋەدى كە بە
شەۋەكە ئىلاھى بىلەن ھە.

لەم سى كەسە بېورن

لە دانىشتنىڭدا، خاتونىڭ ھەبۇر كە ھەمىشە بۆلەي دەھات و باۋەپى وابو كە خوشبەختى و بەختەۋەرى بونى نىيە و ژيان ھەموى پەنج و دەرد و ئازارە. كۆمەلىك لايەنگر و كرمەلىكىش دژبەرى ئەم قسەيە ئامادەبون. باسەكە درىژەي كىشا و منىش سەيرم دەكرد و حەزم دەكرد بزانم دىدگاكان چىن و ھاورپىيان چۆن بىر دەكەنەۋە. بزانم خوشبەختى و بەختەۋەرى ھەر ھەيە؟ ئەگەر ھەيە چۆن دەبىت پىي بگەين و ئەگەرىش نىيە دەبىت چى بگەين؟ چەند خولەكىك تىپەپى و ھەندىك لە ھاورپىيان بە ئامادەبونى منيان زانى و بىرو بۆچونيان لەۋبارەيەۋە پرسىم. بە سەرنجدان بەۋ شارەزايىيە پىژەيىيە كە لەۋ باسەدا، سەبارەت بە ئەۋكەسانە و ئەۋ خاتونە بە دەستم ھىنا، گوتم ئەمە بابەتتىكى زۆرگەۋرەيە و چەندىن سەعات دەتوانىن لەۋبارەيەۋە قسە وباس و گفتوگۇ بگەين و دىدگا جىاۋازەكان ھەلبەسەنگىنن، بەلام من يەك بۆچونم ھەيە. داۋا لە ئىۋەي خويىنەرى بەپىزىش دەكەم لەم باسەدا كە لەناۋ كۆمەلىك خەلكدا خراۋەتەپوۋ، خاتونىڭ دەلىت خوشبەختى بوونى نىيە و ھەندىك پىشتىۋانى لەقسەكەي دەكەن و ھەندىكىترىش دژى قسەكەي ۋەستاۋنەتەۋە و

لەمبارەيەو قسەو باس دەکەن، بەشدارى بکەن و بیر لەو بکەنەو
کەئایا خوشبەختى بونى هەيە يان نا؟ ئەگەر هەيە چۆنە؟ چۆن
دەکریت بەدى بهینریت؟ یاخود چۆن دەکریت زیاتر بکریت؟

ئەو شتەى کە سەلمینراو ئەوێهە کە سەرەتا دەبیّت پیناسەى
خوشبەختى بزانی. خوشبەختى واتە: (هەستکردن بە خوشبەختى).
واتە بریتىە لە (هەست)ک. شتێک نییە کە پایەدار بیّت. هەرۆک
جۆگەلەى ئاوە، دەدەگۆردریت و بەرزو نزم دەکات. هەرۆها
خوشبەختى بریتىە لە توانایى لەناو من و ئێوەدا. شتێک نییە کە
بەهۆى هەبونى شتێکیترەو بۆمن بەدى بیّت. خانوکرین و هەبونى
هاوسەر و منداڵ، ئەم هەستە لەناو مندا زیاد و کەم پێدەکات، بەلام
ناتوانیّت (بەدیپنەر)ى خوشبەختى بیّت. هەستکردن بە خوشبەختى
بریتىە لە شیاوى و لیھاتنیکی زەینى، ئەو من و ئێوەین کە دەتوانین
بەجۆرێک بیربکەینەو و سەیربکەى و کار بکەین کە خوشبەخت و
بەختەوەر ببین.

سالها دل طلب جام از ما می کرد

ان چه خود داشت ز بیگانه تمنا می کرد!

واتە: سالانیكە دل داواى جامى جەممان لێدەکات، ئەوێهە کە خۆى
هەيەتى لە بیگانهى داوا دەکات.

ئەو بریتىە لە توانایى لەناو من و ئێوەدا. دەبیّت بە فیّرون و
پامیان زیاترى بکەین، بەیەکەو یەکیک لەم بەشەنە لەناو ئەم
یاداشتەدا دەکەینەو. بۆ ئەوێهە کە خوشبەخت ببین، دەبیّت بتوانین

له سى كەس بېورين. پيش ئەو كارە ھەرگىز ناتوانين خوشبەخت
 بېين. بەلكو ھەمىشە وەك پوشەكايەك لەسەر شەپۆلەكان بەرز و نزم
 دەكەين. لە دەستى خەلكيتردا دەبين و خاوەنى خۆمان نين.
 (دەتەنە ویت بزانن ئەم سى كەسە چ كەسانىكن؟ يەكەمیان خۆتانن،
 تاوەكو لە خۆت نەبورى، تاوەكو لەگەل خۆتدا ئاشتەوايى نەكەيت،
 دلنیاين ئەو شیاوى و لىھاتنەى خوشبەخت بون و بەبەختە وەرى ژيان
 لەناو ئێوەدا ھەرگىز بەدى نایەت) خۆ ئەگەر ھەبیت، بەدلنیايى ھەك
 دەبیتەو. ھەلەت كرد، باشە كیشە نىيە، چونكە ھەموو مەرفەكان
 ھەلە دەكەن. دەى قەرەبوى بکەرەو. كارىك ھەبوە و توانیوتە
 بەباشى ئەنجامىدەيت بەلام نەتكردو، دەى ئىستە بەباشى
 ئەنجامىدە. ئەگەر زىانت لە كەسىك داو، قەرەبوى بکەرەو، بەلام
 كۆتايى پىبەيتنە. دەبیت لەگەل ئەم كەسەدا كە خودى خۆتى
 ئاشتەوايى بکەيتە و لە خۆت بېورى (ئەگەر لە پابوردودا كارىكى
 ھەلەت كردو، كۆتايى ھاتو و تەواو بو. ئەگەر دەتوانيت قەرەبوى
 بکەيتەو، دەى پەلە بکە و قەرەبوى بکەرەو. ئەگەر ئىش ناتوانيت
 قەرەبوى بکەيتەو، دەى لەبىرى خۆتى بکەرەو. ئەگەر ئىش ناتوانيت
 فەرامۆشى بکەيت و لەبىرى خۆتى بەریتەو و ئەو ھەلە يە دووبارە
 دەكەيتەو. ئەو دلنیا بە كە ھەمىشە ژيان خراب دەكەيت) ھەمىشە
 لەناو ئىش و كارى خۆتدا خرابكارى و تىكدان و پوخاندن دەكەيت.
 لەگەل خۆتدا ئاشت بکەرەو و لە خۆت بېورە، (ھەر بەوجۆرەى كە
 ھەيت لە خۆت بېورە و خۆت ببەخشە). ئىمە مەرفەئىكى (پرىفكت)

نین، پریفکت واتە بۆ هەڵە و پەڵە و کەموکۆپی. هەمومان
کەموکۆپیمان هەیه. هەرگیز وابیر نەکەینەوێ کە دەبێت کامل و تێر و
تەواو بین و هیچ کەموکۆرتیە کمان نەبێت و لە هەڵە بەدور بین.

دوهمینی کەسەکان کە دەبێت بیانەخشین و لییان ببورین، باوک و
دایکمان. بەمکارە، یەکسەر خوشبەخت دەبیت. بۆچی؟ چونکە
خوشبەختی دیاری و خەلاتی پێگە یشتن و بالغبونه. واتە پێگە یشتن و
بالغبونی دەرونی. پێگە یشتن و بالغبونی دەرونی پوونادات مەگەر
ئێوە بگۆردرین و ببە بونەوهریکی سەربەخۆ. ئەو کەسە ی کە
هەمیشە بیر لەوێ دەکاتەوێ کە دایکوباوکی چیان بەو کردووە،
چەندێک زیانی بەرکەوتووە، چەندە خراپ پەرۆردە کراوە و... هتد.
چۆن ئەیهوێت هەستی خوشبەختی هەبێت؟ ئەو کەسە ی کە بە منی
دەگوت ئەم باوکی ئێمە تەنھا هێندە بەس بوو کە لێرەدا
خانویە کمان بۆ بکڕیت. دەزانیت ئێمە چی بوین؟ چەندێک پارەمان
هەبوو؟ چاوەڕێ بوو کە پێی بلییم چ باوکیکی خراپت هەبوو. گۆتم تۆ
پیتوایە ئەگەر باوکت ئەمە ی بکرایە، زیانی ئێوە دەگۆردرا،
و لەمیدایەوێ بەلێ، زیانمان زۆر دەگۆردرا و بەرەو باشی دەچوو.
منیش گۆتم باشە تۆ ئێستە خۆی باوکی. دە ی ئەمکارە بۆ
مەندالە کانت بکە. خۆ تۆ شارەزایت و دەزانیت، دە ی تۆ ئەوکارە بکە
کە باوکت نەیکردووە! بیانوی هێناوە و گۆتی ئەو کاتە زەوی مەرزان
بوو، منیش گۆتم ئێستە ئەگەر تۆیش بجیت و لە شوێنێکی مەرزاندا

زەوى بىكرىت، ۲۰ بۇ ۳۰ سالىتر ئەو شويىنە قەرەبالغ دەبىت و دونيا
 پىش دەكەويت و مندالەكەت بەباشى دەرى. بەلام كىشەكە لىرەدا
 نىيە. كىشە و رەخنەكە لەوهدايە بەشويىن كەسىكدا دەگەپىن كە
 كەموكوپىيەكان بخەينە ئەستوى ئەو. رتاوەكو ئەو كاتەى كە مۇڭ
 پەنجەى تۆمەت بەرەو كەستانىتر رادەكىشىت و مەسەلە و كىشەكان
 بەرەو خەلكانىتر دەوشىنىت، مەرگىز خوشبەخت نابىت. چونكە
 خوشبەختى دىارى بالغبون و پىگەيشتە. مۇڭى بالغ و پىگەيشتە لە
 پوى جەستەيى و دەرونيەوہيە كە خوشبەخت دەبىت. مندالەكان
 خوشحالىن ئەوہەك خوشبەخت. چونكە ئەگەر بىت و كەمىك لىيان دور
 بگەوينەوہ، يەكسەر دەستدەكەن بەگريان و دەلەرزىن. چونكە
 سەرچاوەى خوشيان لەناو خوياندا نىيە و لەناو كەسىكىتردايە.
 دەبىت ئەوہ فىرى مندالەكانمان بگەين كە بە خوشبەختى پەرورەدە
 بىن و فىر بىن كە باوہپريان بەخويان مەبىت. بەلام ئەگەر مەن لە
 تەمەنى ۵۰ سالى يان ۵۵ سالىدا وەك مندالىكى پىشدار چاوەپى بىم كە
 خەلكانىتر بىن و خوشبەختىم بگەن و كىشە و مەسەلەكانم چارەسەر
 بگەن، مېشتا مندالم و مندالىش ناتوانىت خوشبەخت بىت، مەگەر
 كەسىكىتر بىت و خوشبەختى بگات. دەبىت ئەوہش بزانين كە
 خەلكىش سەرقالى ئىش و كارو ژيانى خويانن. مېچ گرنتىەكيان نىيە
 كە كار بۇ ئىمە بگەن. باشە بۇچى دەبىت فلانەكەس خزمەتگوزارى
 پىشكەشى مەن بگات؟ باشە ئەى بۇچى مەن خزمەتگوزارى پىشكەشى
 خەلكى نەكەم؟ كەوابو گروپى دووہم كە دەبىت خوشمان بوين

بریتین له دایکوبیاو کمان. نه گەر له وان خوښبویت و نه وەت گوت که
نه وان به پئی توانای خوځان هەرکاریک له دهستیان هاتبیت بۆ منیان
نه نجامداوه، دواتر دهتوانیت نه وکارهی که دهتویست له کاتی مندالی
و لاویدا بۆتی نه نجامبدهن، خۆت بۆ خۆتی بکهیت و ببیته که سیکی
خوښبهخت و بهخته وەر.

به لام بابزانین گروپی سییه م کامانهن که دهبیت بیانبهخشین و
لێیان ببورین، بریتین له مرۆفهکانیتر (خهلکانی دهووبه‌رت). نه و
که سه‌ی که به‌رده‌وام بۆله‌ی دیت و گله‌یی ده‌کات، نه‌وه پۆحی پره‌ له
ژه‌هر. نه‌و که سه‌یش که ژه‌هراوییه هیچ ووزه‌یه‌کی نیه، ناتوانیت
بجیت به‌ پێگادا و ناشتوانیت پێیکه‌نیت. نه‌گەر توانیت خهلکانیتر
ببه‌خشیت، دلنیا به‌ خوښبهخت ده‌بیت. سه‌یری پیاوه‌ مه‌زن و
گه‌وره‌کانی میژوو بکه‌ن. به‌یه‌ک چاوسه‌یری هه‌موو خهلکیان کردوه،
به‌یه‌ک پێزو گه‌وره‌یه‌وه سه‌یری مرۆفه‌کانی ده‌ووبه‌ری خوځان
کردوه و گوتیان نه‌مه‌ جووری مرۆفه و هیچ جیاوازییه‌کیان له‌نیوان
خهلکیدا نه‌کردوه. له‌ په‌یام و پێنماییه‌کانیادا گوتیان نه‌مه‌ یان
خوشکی تۆیه‌ یان برای تۆیه‌ یاخود هاوشیوه‌ یاخود هاوشانی تۆیه‌.
به‌یه‌کسانی مامه‌له‌یان له‌گه‌لدا بکه‌.

به جهان خرم از انم که جهان خرم از اوست

عاشقم بر همه عالم که همه عالم از اوست

واته: سویند به جیهانی سەر سهوزو ئاوه‌دان، منیش له‌وم که
جیهان له‌و دروستبوه. هه‌موو جیهانم خۆش ده‌وێت، چونکه هه‌مو
جیهان دروستکراوی نه‌وه.

کاتیك ده‌لێت خودا، نه‌م زه‌مین و نه‌و ئاسمان و خاکه‌ش هه‌ر
خودایه. چونکه خوداوه‌ند به‌ شیوه جیاوازه‌کان له‌ هه‌موو بونه‌وه‌ردا
بوونی هه‌یه. هه‌ربۆیه ده‌بی‌ت پێز له‌ شیوه جیاوازه‌کانی خوداوه‌ند
بگریت. به‌کێك خوداکه‌ی که‌متره و نه‌وێتر خوداکه‌ی زیاتره،
هه‌ردوکیان قبول بکه‌ن. نه‌وکات ده‌بینیت که‌ ژیا‌نت با‌شتر ده‌بی‌ت.
چونکه ئیختیاری ژیا‌نت به‌ که‌سی‌تر نه‌داوه. نه‌م شی‌او‌یه له‌ناو
ئیوه‌دا‌یه. نه‌وکات خه‌لکی ناتوانن ئیوه‌ بپه‌نجین.

جفا برین و ملامت کشیم و خوش باشیم

که در طریقت ما کافرست رنجیدن

واته: جه‌فا بکێشین و لۆمه بکێین و دلخۆش بین، له‌ ته‌ریقه‌تی
ئیمه‌دا په‌نجان وه‌ک کافری وایه.

حافیز ئیختیار و ئازادی بۆ که‌سیك پ‌جوا نابینیت که‌ بپه‌نجینیت.
حافیز کافره‌ نه‌گه‌ر بی‌ت و نه‌مکاره‌ بکات. ئیختیار و ئازادی
هه‌لب‌زاردنی هه‌ستی من له‌ ده‌ستی خۆم‌دا‌یه. هه‌ربۆیه پ‌ی‌گه‌ ناده‌م
خه‌لکی بپه‌نجین. نه‌گه‌ر کارێکی خراپیشیان کرد، نه‌وا مافه‌کانی
خۆم به‌دی ده‌هینم، به‌لام ناهیل‌م زیانی ده‌رونیم پ‌ی‌ی‌گات. نه‌گه‌ر زه‌ره‌ر

و زيانى داراييشم كرديت، ئى باشە بۆچى دەبيت زەرەر زيانى
پۆچى - دەورنى بكم؟

ئە ھاوپپايانەى كە لەناو ئە و كۆرەدا بون، چون بەناو بىرو خەيالدا.
پرسىارم ليكردن و گوتم: ئايا ئىوہ لە دەستى ھىچ كەسيك
نە پەنجاون؟ ئايا پەيوەنديتان لە گەل خۆتاندا باشە؟ ئايا توانيوتانە لە
خۆتان ببورن؟ ئە گەر نەتوانيوہ لە خۆت يان باوك و دايكت ياخود
مروڤەكانى تر ببوريت و دەركيان بكەيت و بە و جۆرەى كە ھەن
قبوليان بكەيت، ئەوا دلنيا بە ھەميشە لە بەردەم مەترسيدايت.
ھەميشە بەرەو ئاراستەى تۆ تىر دە ھاوريژن. تىرگە ليكى پيس و
ژە ھراوى. چونكە تۆ ئەم ئىختيار و ئازادىيەت پيداوان. بە خۆتاندا
بچنەوہ و پيگە نە دەن پەنجانەكان زال بېن بە سەرتاندا، ياخود ئىوہ
ھەلبسورپينن. پيگە مە دەن بزوينەرى ژيانى ئىوہ تورپەيى و تۆلە بيت.
چونكە تۆلە بيھودە ترين كارى جىھانە. تۆ لە برى ئەوہى كە سيك لەناو
بەريت، ھەولبەدە كە سيك پزگار بكم. بون و وجودى خۆت بە
دروستكردن و بونياتنان نيشانى خەلكى بدە. ئەوہك بە خراپكردن و
پوخاندن. بون و وجودت بە عاشقبون بسەلمينە. ئەوہك بە نەفرەت
كردن لە خەلكى. ھەبونت بە شيوہ يەكى ئەرينى بۆ خەلكى بسەلمينە.
لە برى نەفرەت دوعا و نزا و پارانەوہ بكم. لە برى ئەوہى كە لە لاى خودا
نەفرەت لە كەسيك بكەيت، داواى شتيكى لييكە و بلى: خودايا كاريكم
پييكە كە بتوانم زياتر دەر ك بكم. بە مجۆرە ئەرينيە بىر بكمە ئەوہ.

ئەركات دەبنە خاوەنى ھەموشتىك و ھەم خوشحالىش دەبن.
خۆشبەخت و بەختەوهرىش دەبن. با پىگە نەدەين بىرو فيكرە
نەرتىنەكان، ھەروەك لافاو خوشى و بەختەوهرى ئىمە بشۆنەوہ و
لەگەل خۆيدا پايىمالىت. پامىنان بگەن: ھەر ئەمپۆ! ھەر ئەمشەو!
دەفتەرچەيەك ھەلبىگرن و ئەورەنجانانى تىدا بنوسن كە لەبەرامبەر
خۆتان دايكوباوكتان و خەلكانى دەرووبەرتاندا ھەتەنە. بياننوسن و
پىگەچارەيان بۆ بدۆزنەوہ. پىگە بدەن لە ئىستە بەدواوہ، بزوينەرى
ئىوہ عشق و دۆستايەتى بىت، نەوہك پەنجان و نەفرەت كردن.

وانى گرنكى ژيان له پيره پياويكى گويژ

فرۆشهوه

له بېرته نزيكې ۲۵ سال له مه و بهر، نيوه پوان كه كومپانياكه مان ده يكرده پشوو، له گه ل باكمدا ده چومه وه بۇ مالې نه وان و پشويه كم د هدا و دواتر ده گه پامه وه بۇ سهر ئيشه كه م. له م ريكاو مه سيره ي چون و هاتنه وه مدا، پووداوانيكې سهرنچراكيشم ده بينى. پوژيكيان (له بهر نه وه ي وهك ههر كومپانيايه كيتر كومپانياكه ي ئيمه ش به هوي گه شه كردنيه وه توشي كومه ليك قهيران بوبو، من ههستيكي باشم نه بوو، نا ئوميد و نيگه ران و بيتاقهت بوم، بهتاييهت كه مه سه له لاوه كيه كانيش هاتبونه ناو نه م بابه ته وه) بېرم كرد ه وه نه مه چ ژيانيكه كه ههر له به يانيه وه هه لده ستينه وه و پاده كه ين. كو تاييه كه يشى چى، چوبومه ناو نه و فرمانكه نه گريسه وه كه مروژ به و دلسوزيه بى جيگانه ي كه بۇ خوي ده يانكات، له برى دوزينه وه ي ريگه چاره، ته نها حالى خوي خراب ده كات.) هه روا كه باوكم سه رقالي شو فيريكر دن بوو من له ته نيشتيه وه دانىشتبوم، له سه ر چوار پيپانه كه ي نزيكى تهران پارس پيره پياويكم بينى كه له سه ر عه ره بانه يه كي كو نى مندالانه سيني ه كي دانا بوو هه نديك گويژى تيدا

بوو له گه ل ترازويه كى بچوك و چه ند پارچه به ردیكدا. پاشنیوه پړويه كى
 گرم بوو. ده بینم له ژیر سیبه ریكدا دانیشتوه و خه ريكی پشودانه. بړ
 ساتنك میښكم كلیكى له سهر كراو له خوم پرسى باشه نه م پیاوه
 ته م نه چهنده؟ به به راورد به ته م نه نه و كاته ی من، نزیك ی ۱۰ بړ
 ۲۰ سالتك له من به ته م نتر بوو. باشه سه رمایه ی نه مه چیه؟
 عه ره بانه یك كه به سینى و گویژ و ترازوه كى ناوییه وه، دوو هزار
 تمه ن زیاتر نه ده ژیا. باشه نه قل و هوش و بیرى ده بیټ چى بیټ؟ به
 كه سیكى هوشیار و خاوه ن پروانامه و بازركان نه ده هاته پېشچاو.
 شتیكى دانابوو كه ژيانى خوى پى بگوزهریښت. له بهر خومه وه بیرم
 كرده وه و گوتم مه حمود گیان! نه م پیاوه له م ته م نه دا، به دلنیا ییه وه
 خانویه كى ژور پكوپكیشی نیه، ژیانى كى خوشگوزهرانیښى نییه،
 له وانه یه موچه ی خانه نشینیښى نه بیټ. پاشه كه وتی ژوریښى نه بیټ.
 نه م پیاوه به یك عه ره بانه و به سینیه ك گویژ و ترازویه كه وه،
 به پكوتوه و خه ريكه ده ژى، له سهر پى خوى وه ستاوه. ده روزه یی
 ناكات. زه لیل و زه بون نییه. له سوچكیشدا پشو دده دات و دواتر
 به پیده كه ویت و ده سته كاته وه به گویژ فروشتن و به یانیښ
 به هه مانشیوه. باشه تواناییه كانی من زیاترن یاخود نه م پیاوه؟
 ده بینم من! پروانامه و خویندنی زیاتر، پاره ی زیاتر، نیعتیبارى
 زیاتر، موشته رى و كړپارى باش، هاوپى و هاوکارانى دیار و دوكاندارى
 باشم هه بوو. نیسته كه ده چمه وه خواردنه كم ناماده یه. به سه یاره

دېم و دەچم. ئەم ھەموو مړوځه دارايه خزمهتگوزاری تایبەت
پیشکەشی من دەکەن. باشه من چیم لى به سەرھاتوه؟

داوام له باوکم کرد بوه ستیّت. کچه بچوکە کەم له کوشنی دواوهی
سەیارە کەدا دانیشتبو. لە سەیارە کە دابەزیم. دەستم خستە سەر
ئەژنۆم و پیزیکم بۆ پیرە پیاوھ گۆیژ فرۆشە کە نواندا، لە بەر ئەو هی که
له پشوداندا بوو بیزارم نەکرد. سواری سەیارە کە بومەوه و
بەریکە وتین. باوکم و کچه کەم سەریان سوپما. ھۆکاری ئەو کارەیان
لیپرسیم. منیش گوتم: پیزم له گەورەیی مړوځ، له پۆحی، له هیواو
ئومیدەکانی و له ھول و کۆششەکانی گرت. پیزم له و مامۆستای
ژیانە ی خۆم گرت، مامۆستایە کە له و ھەلومەرجە سەختانەدا
بەردەوامە له ژيانی خۆی، منی فیژ کرد کە لە سەر پیتی خۆم بوهستم،
بەھاکانم ببینم، سوپاسی خودا بکەم، بۆلە نە کەم. بە ئەزینی بیر
بکەمەوه و لەناو خۆمدا بێمە دەرەوه. مړوځ کاتی ک زۆر بیر له خۆی
دەکاتەوه، بى هیواو خەمۆک دەبیّت. یەکی ک له ھۆکارەکانی خەمۆکی
بریتیە له بیرکردنەوهی زۆر له خۆمان. کاتی ک زیاد له ئاست بیر له
خۆم دەکەمەوه بیرم دەچیتەوه کە خەلکانی کیتیش ھەن،
دوونیا یە کیتیش ھەیه، درەختگە لیکیش بوونیان ھەیه، کۆمەلەیک
بالندەش ھەن. بیرم دەچیتەوه پیشەنگ و پیشەوا بۆ خۆم بگرم.

ئەو پۆژە لەناو ئەو ئۆتۆمبیلەدا مامۆستای خۆم دۆزییەوه، کە
لەسوچیکی ئەو کۆلانەدا پراکشابوو. ئەو وانە یە بە من گوتەوه کە

ئازاد بویر بە، چونکە توانایی نرخ و بەها لە ھەلومەرجە سەختەکاندا
 دەردەکەوێت. ئەگەر بارودۆخ و حال و ئەحوال باش بێت، ئێتر
 کاروبارەکان خۆیان بەرەو پێشەوێ دەچن! ئێتر من ھیچ کارێکی
 گرنگ ناکەم! ئەگەر ئەو ھەموو چیرۆک و داستانەمان خویندووەتەوە،
 باشە بۆچی بوو؟ بۆ ئەو بوو کە لەکات و ساتە سەختەکاندا کە
 دونیا بە پێی ھەزو ئارەزووی ئێمە ناسوڕپێت، چی بکەین. لەوێدایە کە
 دەبێت تاملمان ھەبێت. ھەر ئەو ساتەیە کە دەبێت لەبیرتان بێت کە
 باوپیран و پێشەوایانتان چیان کردووە، ئێوەش ھەمان شت بکەن.
 لەئێستە بەدواوە لەبری بۆلە بۆل کردن و پەخنەگرتن و دلسۆزیکردن
 بۆ خۆمان، لەبری ئەوەی کە زۆر لە کۆت و بەندی خۆماندا بین، با
 لەناو خۆماندا بێینە دەرەوە. لەناو خۆمان بێینە دەرەوە و سەیری
 دۆنیا بکەین. چونکە کەسانێکی بێجگە لە ئێمەش بونیان ھەیە، ئەو
 کەسانە کە لە دەورووبەری ئێمەدان. پێویست ناکات سەیری (بیل
 گیتس) بکەین، (بیل گیتس)ی من لە گۆشەپەکی ئەو شەقامەدا
 ڕاکشابوو. مامۆستا و فێرکار و پەرەردەکاری من لەوێدا خەوتبوو.
 پێشەنگ ھەیە، بەلام دەبێت قوتابی بوونی ھەبێت، بۆ ئەوەی
 مامۆستاش ھەبێت.

خاتون و کاکەیی بەرپێز، ئایا ئێوە کە لە ژیان بێزارن و بۆلە بۆل
 دەکەن کە بۆچی سەیارەیی فلانە کەسم نیە و وەك فلانە کەس نیم، ئایا
 پیاوی گۆیژ فرۆشتان بینیوە؟ گۆیژ فرۆشی ژیاانتان بینیوە یان نا؟

ئەگەر بېيىنن، سوپاسى خودا دەكەن. من بەھىچ شىۋەيەك مەبەستم
 ئەۋە نىيە كە بە بچوكى بىيىننەۋە و گەشە ئەكەين. ئىمە ناتوانىن
 بچوك بىن. من مەبەستم ئەۋەيە بلىن كاتىك نىرخ و شىاۋى شىتىكتان
 ھەيە، خۆتان بەۋ شىۋەيە بزانن كە ھەن. كاتىك ناۋمىد دەبن كە
 نەزانن ئىۋە كىن. تەنھا مەسەلەكە دەبىنن. براكەم كاك (مەسعودى
 موعەزەمى) يارىيەك لە دەرەۋەي وولات لەگەل قوتابىيەكانىدا دەكات.
 پىياندەلەيت دەستتان بھىنە پىشەۋە و سەيرى بگەن. دواتر دەپرسىت
 دوونىا گەرەترە يان لەپى دەستى ئىۋە. ھەمويان دەلەين دوونىا.
 دواتر دەلەيت دەي ئىستە دەستتان بھىنە پىشترەۋەۋ لەبەرچاۋتاندا
 رايىبگرن. ئىستە پىم بلىن دوونىا گەرەترە يان لەپى دەستى ئىۋە.
 ھىشتا ھەر دوونىا گەرەترە، بەلام ناتوانن دوونىا بېيىنن. بۆچى دوونىا
 نابىنن؟ لەبەر ئەۋەيە كە لەپى دەستتان دەبىتە بەرىبەست لەبەردەم
 بىننىتاندە. ئەمە ماناي ئەۋەنيە كە دوونىا نەبىت. ئەي باشە بۆچى بە
 شىۋەيەكى زۆر و لەپادەبەدەر لەپى دەستمان دەھىننە بەرچاۋى
 خۆمان؟ ئەم لەپى دەستە نىشانەي موسىبەت و كىشەيە. ئەگەر زۆر
 نىزىكى كىشەكان بىنەۋە، ئىتر دوونىا و پىگەچارەكان نابىنن و ئەۋكات
 بىھىۋا دەبن.

من نامۆزگارىتان ناكەم كە كىشەكانتاندە لەبەرچاۋ نەگرن و
 پىشتگوپىيان بخەن، بەلام مەشيان لكىنن بە چاۋەكانتەنەۋە. بەلكو بە
 ھەمان قەبارە و ئەندازە كە ھەن بىانبىنن. كىشەكان بە ھەمان

ئەندازە كە ھەن بېيىنن. بەلام با بزانين كىشە گەرە و بچوكەكان
چىن؟ ئەگەر چاۋ ياخود دەستى بوكە شوشەيەك دەر بېيىنرەت، ياخود
تايەي سەيارەيەكى مىندالانە لىببىتەو. دەستەكەت بە گريان. ئەو
بۇ ئەو موسىبەتتە. بۇ ئەو كىشەيەكى زۆر گەرەيە، بەلام بۇ ئىو
كىشەيەكى گەرە نى. چونكە ئىو دەرەنن تايەي سەيارەكەي
بەنەو جىگەي خۆي و دەستى بوكە شوشەكەي بۇ چاكبەنەو،
ياخود دانەيەكىترى نوپى بۇ دەرەن. بەمشىوئەيە مىندالەكە ھىمەن
دەبىتەو. باشە بۆچى ئەم مەسەلەيە بۇ ئىو ئاسانە؟ چونكە ئىو
سەبارەت بەم مەسەلەيە تواناۋ لىھاتتەنن ھەيە، بەلام مىندالەكەتان
سەبارەت بە ھەمان مەسەلە بىتوانايە، ھەر لەبەر ئەمەيە كە ئەم
مەسەلەيە بەلەي ئەوئەو كىشەيەكى زۆر گەرەيە. لەراستىدا ئەو
مەسەلە و كىشەكان نىن كە بچوك و گەرەن، بەلكو ئەو توانا و
لىھاتنەكانى ئىمەن كە زىاد و كەمىان ھەيە. ئەوكاتەي كە توانايىيەكان
زۆر، كىشە و مەسەلەكان بچوكن. كاتىكىش توانايى و لىھاتنەكان
كەم، مەسەلە و كىشە بچوكەكانىش گەرە دەبن.

دەي كەوابوو، يەكەم: بەپىي پىۋىست دەستت لە خۆت دور
پاڭرە. مەسەلەكە زۆر گەرە مەكە. ئەگەر لەگەل ھاوسەريان مىندال
ياخود ھاۋكار و بەرپەوئەبەرەكەتدا جىاۋازىت ھەيە، باشە ئەو چ
كىشەيەكى تىدایە؟ بۆچى ھىندە گەرەي دەكەيت؟ تەنھا لەبەر
ئەوئەيە كە بەوجۆرە پاماتوين. دووئەم: توانا و لىھاتنەكانى خۇمان

نابینین. ئەگەر منداڵ فیزی ئەم لایھاتن و شارەزاییە بێت، ئەوا ھەر خۆی دەستی بوکەشوشە یاخود تایی سەیارەکی دەخاتەوێ جێگەی خۆی و چاکی دەکاتەوێ. لەبیرتان بێت زۆربەی کاتەکان ئێمە وەک ئەو منداڵە شین و گریان وەرپێدەخەین و قاچ دەکوێن بە زەویدا، بۆ شتێک کە نرخ و بەھایەکی ئەوتۆی نییە و گونجاوێ بۆ چارەسەر کردن. کەمێک سەبر و حەوسەلەتان ھەبێت. کێشەکان نە گەرەن و نە بچوکیش. ئەوێ مەژووەکانن کە بچوک و گەرەن، مەژووی گەرەن کێشەکان بەلایەوێ بچوکن، بەلام بۆ مەژووە بچووەکان کێشە و مەسەلەکان زۆر گەرەن. ھەولێدەن لە مەژووە گەرەنەکان بن، چونکە بەگەرەنییەوێ ئافرێنراون. کاتێک لەگەڵ سەرچاوەی بەدیھاتن و لە گەرەنیمانەوێ مەودا وەرەگرین، ژيانمان تال دەبێت.

با بەخۆماندا بێینەوێ. چاویک بە بەھاکانماندا بخشینینەوێ. ئەو کارە بەنرخانەیی کە بەدریژایی پۆژیان ھەفتەدا ئەنجاممان داوێ، یاداشتیان بکەین. رپرس و پراویژ بکەین. ھیچ پێویست ناکات کە ھەموو مەسەلەکان ھەر خۆمان چارەسەریان بکەین. با فیز بێین. بەشداری لە سیمینار و خولە فێرکارییەکاندا بکەین. سیمینارگەلیک لەبارەیی سەرکەوتن، ئامانج، ھاوسەرداری، خواوەنبونی کۆمپانیا، پەرەردەیی منداڵ و ھتد بونیان ھەیە و پێویست ناکات بۆ فێربونی ئەو شتانە بچینە زانکۆ، بڕۆنە ئەو خول و سیمینارانە و فیز بێن و جێبەجێ بکەن. ئێستە ئێوێ دەزانن کاتێک مەسەلە یەکتان بۆ

ماته پيشه وه، ميشكى ميره باننتان پيتانده لئيت كه زور گه ودهى
مه كه. يه كه م نه مه ته نها كي شه و مه سه له يه كه. دوه ميش نايا من چ
توانا گه ليكم مه يه ؟ نه گه ر ده توانيت چاره سهرى بكه و نه گه ريش
ناتوانيت راويژ له گه ل كه ساني شاره زادا بكه، مه ميشه نه مكاره بكه بو
نه وهى سهر كه وتو بيت و به شادى و سهر به رزييه وه بريت.

چ كاتىك ئاسمان تەختى زەۋى دەپت؟

زىستانى چەند سال لەمەوبەر لە ئىراندا، زىستانىكى زۆر سەخت بوو. ھەر ھەك دەگوترا لە ماوەى ۴۰ سالى پابوردودا زىستانى وەھا نەبوو. منىش لە كلاردەشتدا فيلايەكم ھەيە و ھەركاتىك بوار و كاتم ھەپت، بۇ پاكردن لە ئالودەيى و پيسى ھەوا و پشوى ئەعسابم دەچم بۇ ئەوى. كاتىك دەچوين بۇ ئەوى و چوينە ژورەو، ھەر ھەك جارەن بەلوعەكانمان كوردەو و شوقاشەكانمان داگىرساند. دەبينىن ھەموو بۆريەكان بەستويەتى، كاتىك مالەكە گەرم بوو، درزو كون و كەلەبەرەكان دەرکەوتن. شوقاش و بۆرى ئاوەكان درزيان بردبوو كون بوبون ياخود دەلاندنيان ھەبوو. شانسمان ھەبوو كە بەلوعە و قوفلى سەرەكى ئاوەكە بەستبوى، وەگەرنا ھەموو خانووەكە ويران دەبوو. ناچار بوين كە تەكەلەيەكە لە ھارپتيانى ئەو ناوچەيە بکەين كە وەستايەكى بۆرى يان وەستايەكى شارەزاي شوقاشمان پى بناسين. بەريزيكيان پى ناساندين كە لەكارى خويدا زۆر بەريز و خاوەن تيروانين بوون. كاتىك ھات، ھەموو كارەكانى بەوپەرى لەسەر خويى و وردەكارىيەو ئەنجامدا، تاوەكو دواتر تۆژەنكردنەو ھى بنەپەتيان بۇ بکريت. كاتىك داوام لەو وەستايە کرد كە با بەيەكەو دابنيشين و

چایبەك بخۆینەو. دەرگای قسەویاس و گفتوگو کرایەو. پاش
 ماوہیەك پیاوہكە گوتی جەنابی موەزەمی من سەردەمێك لەشاری
 کەرەجدا نیشم دەکرد. خانویەك ھەبوو کە من ئاوی شۆفاشەکەیم بە
 قۆنتەرات گرتیبوو، وەستایەکیتریش ئاوی سارد و گەرمی ئەو خانووی
 بەقۆنتەرات گرتیبوو. گوتی ھەروا بەپێی پێکەوت، لەماوی
 کارکردنەکەماندا یەکتایمان دەبینی و چاومان بە نیشی یەکتی
 دەکەوت، من زانیم کە ئەو ئاراستەی بۆرییە ساردو گەرمەکانی بە
 پێچەوانەو بەستو، ئەمە لەکاتیگدا یە کە لەحالتی ستانداردا
 بەلوعەکانی لای چەپ، تاییبەتن بە ئاوی گەرم و بەلوعەکانی لای
 راستیش تاییبەتن بە ئاوی سارد. ئەمەش بۆ ئەوہیە ئەگەر کەسیک
 بیوێت ئاوی گەرم بەکار بھێنێت، بزانیت دەبیّت کامە بەلوعە
 بکاتەو. کاتیك بەو وەستایەم گوت کە بەلوعەکان بە ھەلە
 دەبەستیت، لەبری سوپاسکردنم، پوی خۆی تال کرد و نیوچاوانی
 دا بەیەکدا و گوتی: کاکە گیان مەگەر ئاسمان تەختی زەوی دەبیّت
 ئەگەر بەلوعە ی چەپ ئاوی سارد و بەلوعە ی راستیش ئاوی گەرم
 بیّت؟ وەستا کەمان کە قسەکە ی دەگێڕایەو گوتی: (من سەیرێکی
 وەستا کەم کرد و ھیچ نەگوت و لەوساتە بەدواوہ پەیمانم بەخۆمدا
 تاوہکو خەلکی داوای شتیکم لی نەکەن، من ھیچ شتیك بە کەس
 نەلێم).

ئىستە من حەقم بەسەر ئەوئەوئە نىيە كە ئەم قسەيە راستە يان نا.
 بەلام پاشماوئەي داستانەكە بەمشيئەيە: ئەم وەستايەي ئىمە
 گىرپايەوئە و گوتى: كاتىك ساتەوئەختى پادەستکردنى كارەكە هاتە
 پيشەوئە، ئەندازيارەكان هاتن بۆ ئەوئەي كارەكە وەربىگرن. پىككەوت
 وابوو كە هاوین بوو. كاتىك موبەريدەكانيان ئىش پىكرد، دەبينن ئاوي
 گەرم دىتە ناويانەوئە. چونكە ئەو كەسەي كە لولەكەشى
 موبەريدەكانى كردبوو، بەپىي ستانداردى ئاسايى، سوندى ئاوي
 موبەريدەكانى بەستبوو. لەناو تواليتەكانيشدا بەلوعەكان ئاوي
 گەرميان پىدا دەهات. بەمشيئەيە هەموو سيستەمەكە تىكەل بوو
 بەسەر يەكدا. بەمجۆرە وەستاكە تىگەيشت كە بەلى ئەگەر كارەكان
 بەپىچەوانەي ستانداردەوئە ئەنجامبدرين، ئاسمان تەختى زەوي
 دەبىت و بۆ ئەم بەپىزە پىك بەوجۆرە دەرچوو. هەربۆيە لە وەرگرتنى
 پارە و لە گۆرپىنى سيستەمەكەدا دەرەسەرييەكى زۆر بۆ خويى و
 خاوەنكارەكەي دروستبوو.

ئىستە با واز لەوئە بهينين كە ستاندارد بۆ ئاسانكارى، بۆ زمانى
 هاوبەش دىتە ئاراوئە. وايدابنن كاتىك من بە ئىوئە دەلىم: بەلى، لە
 فارسيدا بەگشتى ماناي ئەوئەيە من هاوړام و ئەگەريش بلىم: نەخىر
 واتە من هاوړات نىم، ئىتر پىويستى بە بەلگەهينانەوئە و كات و
 شتەكانىتر هەيە. بەلام ئەگەر لە شويئىكىتردا بلىم بەلى و مەبەستم
 نەخىر بىت و بە پىچەوانەيشەوئە، ئەوكات خەلكانى دەورەبەرم

دەكەونە ھەلەو و لیم تیناگەن. ئەمەش ستانداردیکە کە لە کاروبارەکاندا دەخریتەپوو بۆ ئاسانکارییە لە ئیش و کارەکاندا. بەلام ئەو خالە ی کە لە گێرپانەوێ ئەم داستان و بەسەرھاتەدا ئەمەوێت جەختی لەسەر بکەمەو و دووبارە ی بکەمەو، ئەوێە کە: من بیرم لەو کردەو وە باشە بۆچی ئەو پیاو و سوپاسی ئەم وەستایە ی ئیمە ی نەکرد؟ باشە بۆچی سوپاسی کاک فەراھانی وەستای نەکرد کە خەریکبوو پێنمایى باشی دەکرد؟ باشە بۆچی ئیمە بەزۆری و لە زۆریە ی کاتەکاندا سوپاس ناکەین؟ باشە بۆچی سوپاسکردن ئەوئەندە قورسە ؟ چ تەکاکردن و چ داخواریکردن بۆ ئیمە سەخت و دژوارە ؟

خاتونێکی گەنج تەلەفۆنی بۆ من کردبوو. عاشقی ھاوسەرەکی بوو ھاوسەرەکیشیان عاشقی ئەم بوو. ھەلومەرجی ژیاڤیان باش و پەسەند بوو. ئەم خاتونە دەیگوت کە بەردەوام شەپو ئازاوەمانە و ناتوانین بەیەکەو و پێکبکەوین و بگونجیڤین. پرسیم بۆچی؟ گوتی لەبەر ئەوێە کە من وا ھەستدەکەم ئەگەر خۆشەویستی خۆمی بۆ دەربێرم، لە خۆی بای دەبێت و ئەمەش کاریکی باش نییە. منیش گوتم ئی باشە، خۆ دەربێرینی خۆشەویستی پێگە ی خۆی ھەیە. پرسیارم لیکرد: (کاتیك کاریکت بۆ دەکات، سوپاسی دەکەیت؟) گوتی ئەگەر سوپاسی بکەم وادەزانیت خۆشم دەوێت! گوتم: ئە ی باشە مەگەر خۆشت ناوێت؟ لەوئامدا گوتی بەلی! منیش گوتم: ئە ی باشە بۆچی لە گوتنی دەترسیت؟

باشه بۆچی واده زانين ئه گەر سوپاسى ئه و بکهين، بارىكى قورس ده که ریتته سهرشانمان؟ باشه بۆچی واده زانين باله فر ده بیت و له خوی بايى ده بیت؟ باشه ئه م بىرو باوه ره هه لانه له کویوه هاتون؟ بۆچی نايهين و ستاندارده کانی په يوه نديه کانمان راستبکهينه وه؟ باشه بۆچی کاتيک شتيکمان به لاهه جوان و خوشه ده لين (نه خير، زۆريش به لامه وه خوش نه بوو!) باشه بۆچی له برى به لى ده لين نه خير و له برى نه خيريش ده لين به لى؟ بۆچی خومان و خه لکيش ده خهينه هه له وه؟ مه به ستى ئيمه له مکاره چيه؟

هۆکارگه لىكى جياواز بونيان هه يه. له وانه يه هۆکاره کهى ئه وه بیت که من به جۆريک په روه رده کراوم، که واده زانم ده بیت شاره زاييم هه بیت و هه موو شتيک بزنام. پيتوايه کاتيک من باشم و که سيکى په سه ندم که هه موو کاره کان بزنام و شاره زايان بم و بى که موکوپيش بم. کاتيک بىرى من ده خه نه وه که خه ريکه به لوعه ي ئاوه سارد و گه رمه که به پيچه وانه وه ده به ستم. پيمناخوشه که بۆچی تو به هه له کهى منت زانيوه! بۆچی ئه وه ده ده يته وه له پوى من؟ له برى ئه وه ي که کاره که م راستبکهينه وه، ده ليم باشه ئه گەر به وجۆره بيانبه ستم ئاسمان ته ختى زهوى ده بیت؟ به رامبه ره که م په شيما ده که مه وه و وايلىده که م له شته کانيتردا هاوکارى و يارمه تيم نه دات. بۆچی په خنه و بيستنى په خنه له ناو بون و وجودى ئيمه دا هاومانايه

لەگەل دوزمنايەتيدا؟ بۆچى كاتىك يەكك پەخنە لەمن دەگرىت،
 وادەزانم منى خوشناوئىت؟ بۆچى ئەمەوئىت پەگ و پىشەى لە بنەو
 مەلەكەنم؟ بۆچى ئەگەر لەگەل شتىكدا ھاورا نىن بە پاشكاوانە
 پائىناگەيەنن؟ لەوانەيە لەبەر ئەوئەبىت ئەگەر كەسىك ھاورانەبىت
 لەگەلماندا و پەخنەمان لىبگرىت، زۆرم پىناخۆش دەبىت و وادەزانم
 ئەگەر منىش پەخنە لەكەسىك بگرم، ئەوئىش زۆرى پىناخۆش دەبىت.
 ئەمە لەكاتىكدايە كە بەمجۆرە نىيە. لەوانەيە من بەرپەگە راستەكەيدا
 بپۆم و بەرامبەرەكەيشم زۆر سوپاسم بكات.

ئەمە ھۆكارى زۆرى ھەيە، بەلام يەكك لەھۆكارەكانى ئەمەيە كە
 ئىمە چاوەپوانىمان لە خۆمان ھەيە كە مەوئىكى بى عەيب و
 كەموكۆپى بىن. من ئەم يارىيە لەگەل ئەو كەسانەدا دەكەم كە
 بەشدارى لە خول و پلەكانى مندا دەكەن و ئەمەوئىت تەكا لە ئۆو بەكەم
 ھەر ئىستە بەيەكەو ئەم يارىيە ئەنجامدەين. ھەر ئىستە لە خۆتان
 بپرسن كە ئىستە زياتر دەزانن يان سالى پابوردو؟ بەدلىيايەو
 دەلئىن: (ئىستە) سوپاستان دەكەم. باشە ئەى سالى ئايندە زياتر
 دەزانن ياخود ئىستە؟ ئۆوئەش دەلئىن سالى داھاتو! سوپاستان
 دەكەم. لەبەر ئەوئەي كە ئىمە بەرەو گەشەسەندەن دەچىن، ئايا
 دەتوانىن لەم دوو پرسىيارە ئاوا دەرئەنجام وەرېگرىن كە شتانىك لە
 سالى پابوردودا ھەبون و ئىمە ئەمانزانىون و ئەمسال دەيانزانىن، واتە
 فەيرى بوين؟ بەلى ھەروايە. چونكە شتانىك ھەن كە ئىستە ئىمە

نايانزانين و له سالى داهاتودا فيريان دهين. ثايا له بهر نه وهى كه
 ئيسته شتانيك نازانم و بوارى گه شه كردنم ههيه، ده بيت له گال خومدا
 خراپ بم؟ جه نايى به پيوه بهر باشه بوچى چاوه پروانيت له خوت ههيه
 كه له سه روو هه موانه وه بيت؟ باوكى نازيز باشه بوچى چاوه پروانى
 نه وهت ههيه كه هه موو قسه كانت راست بن و هه موو نه داماى خيزان
 شوينت بكهون؟ دايكى به پيز بوچى وابيرده كه يته وه كه قسه ي راست
 له ماله وه ته نها تو دهيكه يت و هيچ شك و گومان و دودلييهك له زانست
 و داخوازييه كانتدا نيهيه؟ كوپى خوم، كچى خوم، بوچى نه و
 چاوه پروانيه تان له خوتان ههيه كه بى كه موكوپى بن؟ مه گهر نه زانين
 عه يبهيه؟ نه گهر نه زانيت و نه ته ويئت فير ببيت نه وه عه يبه و
 كه موكورتيه.

با بيين و پيگه نه دهين كه ئاسمانى ژيانمان ته ختى زهوى ببيت و
 زهويه كه يشى بلكييت به ئاسمانه كه يه وه. پيگه نه دهين بارودوخه كان
 شيواوو ناله بار بن. كاتييك كه سيك پيئماييمان دهكات، با سوپاسى
 بكهين. كاتييك كه سيك به نيهتى باشه وه، ديدگايهك (ئيتراست بيت
 يان ههله) مان له گه لدا باسدهكات، پيويست ناكات كه هاوپاين
 له گه ليدا، به لام سوپاسى بكهين كه كاتى خوى به ئيمه به خشيوه و
 بوپرى نه وهى هه بووه كه بپرو بوچون و ديدگاكانى خوى به ئيمه
 بلتيت. ئيوهش خوينه رانى نازيز، دهتوانن هه ر ئيسته بپريار بدهن و
 كاريك بكهين كه هه رگيز له ئيسته به دواوه ئاسمانى ژيانمان ته ختى

زهوی نه بیټ، بهومهرجی که هر له ئیستهوه ئه م دووکاره
 نهجامبدهن: یه که میان ئه وه یه سوپاسگوزار بین بهرامبه ر هر
 خزمه تگوزارییه کی تایبته که پیشکه شمان ده کریت، یان هر مه والیک
 که پیمان ده دریت، ته نانه ت له بهرامبه ر ئه و په خنه یه شه وه که لیمان
 ده گیریت، پیویسته سوپاسگوزاری مرؤفه په خنه گره بنیاتنه ره کان
 بین. به شداری بکه ن له خوله کانی نه هیشتنی ترس و ته ر یقبونه وه و
 قبولکردنی په خنه دا، بۆ ئه وه ی به خیراییه وه نه مشتانه فیتر بین.
 دووه میشت: هرکاتیک شتیکتان ده ویت، له بری فرمانکردن، تکابکه ن
 و بلین (بیژه حمه ت) (تکات لیده که م) (سوپاست ده که م). دلنیابن
 نه گه ر نه مشتانه به کار بهینن، هه میشه ئاسمان و زهوی ژیاقتان له
 جیگه ی خۆیدایه و ئیوه ئارامتر و بی ده ردیسه رتر و خوشه ویستتر
 ژیاقتان ده گوزهرینن.

ئاگادار بە كە چى دەلييت

ئىمەى مۇڭ ھەندىكجار كەمتر سەرنج دەدەينە ئەو شتانەى
كەفراوانن و پەواج و باويان ھەيە و لەوانەيە بىئاگابىن لە پۇل و
گرنگان. يەكك لەو شتانەى كە زۇر گرنگە و پۇلىكى زۇر سەيرى لە
پىژەى بەختەوهرى و خۇشبەختى ئىمەدا ھەيە، برىتيە لە قسە و
گوفتارەكانمان. مۇڭە ئاقلەكان ھەمىشە بىردەكەنەوہ كە چى بلىن.
لەم ياداشتەدا، بابەتى قسەكانمان ئەمەيە كە گوفتارمان چ
كارىگەريەكى لەسەر پۇحيەت و چارەنوسى ئىمە دەبيت. زيادەپەوى
نيە ئەگەر بلىن تۆ دەبيتە ئەوہى كە دەلييت...!!

بەدلىيايەوہ سەرنجى ئەوہتان داوہ مۇڭ كاتىك دەچىت بەرپىگادا
و دەزى و بىدارە، ھەمىشە مىشكى لەكارو چالاكىدايە و دەرەئەنجامى
ئەم چالاكىش برىتيە لە قسە و گفوتوگۇيەكى دەرونى لەگەل خۇيدا.
مۇڭ ھەمىشە قسە لەگەل خۇيدا دەكات. ھەندىك ھىدى ھىدى و
ھەندىكىش بەدەنگى بەرز ئەو قسانە دەكەن. بەلام ھەموان لەگەل
خۇياندا قسە دەكەن. ئىوہش خەرىك لەگەل خۇتاندا قسە دەكەن.
مىش لەگەل خۇمدا قسە دەكەم. ئەو پستانەى كە من ھەروا خەرىكم

لەبەر خۆمەو دەیانلێم، ئەمانە ئایندە، چارەنوس و پۆحیەتی من دروستدەکەن. دەلێن چۆن؟ دەی تاقیبکەنەو. یەك سات سەرئەج بدەنە خۆتان، خەریکن چی بە خۆتان دەلێن؟ ئەگەر خودای نەکردە مەژنیکی خەمۆکن، قسەکانتان لەگەڵ خۆتاندا ئەمە یەك: ئەمە چ ژيانیکە؟ ئەم ژيانە چ سودیکی هەیه؟ بۆچی من هێندە بەدبەختم؟ بۆچی خەلکی ستەمکارن؟ باشە کۆتاییەکی چی؟ من ناتوانم، من ناچارم ئەمکارە بکەم، من دەبێت ئەمکارە ئەنجامبدەم، من نابێت ئەمکارە بکەم.... هەمیشە لەمجۆرە قسانە لەگەڵ خۆتاندا دەکەن. ئەگەر مەژنیکی سەرکەوتویش بن دەلێن: ئەمکارە دەکەم، دەچم بۆلای ئەم و دەچم بۆلای ئەو.... هەمیشە لەگەڵ خۆتاندا قسەگەلیک دەکەن کە پۆحیەتان بەرز دەکەنەو. لە ئەمریکادا لیکۆلینەو هەیهکیان ئەنجامداوە کە هەلسەنگاندنیان لەسەر دەستەواژە و کاریگەرییەکانی لەسەر پۆحیەتی مەژنەکان کردووە. خەزەدەکەم ئەمە لەگەڵ ئێوەدا دابەشیکەم.

ئەم لیکۆلینەو هەیه گەیشتووە بە دەرئەنجامگەلیکی زۆر سەرئەجراکێش. لەم لیکۆلینەو هەیهدا ئەو نیشانداوە کە دووبەش لەو پستە و ووشانەی کە ئێمە بەکاریان دەهێنین، کاریگەرییان لەگەڵ قسەکانیتردا زۆر جیاواژە، ئەوانیش بریتین - COULD BE SHOULD BE (دەبوايه) و (توانين) هەركاتیك من وەك مەژنیك پێكهايهك لە دەبوايه و توانين، بەکار دەهێنم، دەبێت زۆر زۆر

ئاگادار بىم. دەبوايە، واتە من دەتوانم يان ناتوانم. ئەمكارە دەكرىت يان ناكرىت. ئەمە دەگەرپىتەو دە بۇ توانىن SHOULD BE. واتە دەبىت ئەمكارە بىكەم و نابىت ئەمكارە بىكەم، COULD BE واتە ئەمكارە دەتوانم بىكەم ياخود ناتوانم، كاتىك ئىو ئەم دوو گروپە بەكار بھىنن، واتە ئەگەر بە خۇتان بلىن كە من ناتوانم ئەمكارە ئەنجامبەدەم، ئەمە پستەيەكى خەبەرى نىيە كە بە خەلكى و بە دايكوباوك و بە ھاوسەر و دايك و شەرىكەكەتان دەبلىن. ئەمە پستەيەكى دەستورىيە كە سىستەمى دەرونى مېشك و ئەسابتان دەرى دەكات، ئەگەر كەسك بلىت ناتوانم ئەمكارە ئەنجام بەدەم، لەناو مېشكدا بەمچۆرە تەفسىر دەكرىت: (من نابىت ئەمكارە ئەنجامبەدەم، چونكە ناتوانم بىكەم) و ئەنجامىشى نادەن. ئەگەر ئىو بە خۇتان بلىن من دەبىت ئەمكارە ئەنجامبەدەم، پىش ئەو دەى كە بە خەلكى يان بە خۇتان شتىك بلىن، فەرمانتان بە مېشكى خۇتان كىدووە كە كارەكە ئەنجامبەدرىت و مېشك دەچىت بۇ ئەو دەى كارەكە ئەنجامبەدات. يان دەللىت نابىت ئەمكارە بىكەم، مېشكىش فەرمان دەردەكات كە ئەمكارە مەكە، ئەگەرچى تواناى ئەنجامدانىشى ھەبىت. كەوابو كاتىك كىردارى دەبوايە و توانىن بەكار دەھىنن، دەبىت زۆر ووردا بن، چونكە پىش ئەو دەى كە ھەوالىك بىت بۇ خەلكى، فەرمانىكە بۇ خۇتان كە ئەمكارە ئەنجامبەدەن يان ئەنجامى ئەدەن و نەيكەن.

كه وابوو ئەم دوو گروپەمان ناسی، ئیستە با بزانی چ سود و
 كه لکێکیان لیۆهەریگرین. لە ئیستە بەدواوە ئەو بەیری خۆتان
 بهێننەوێه كه پێش ئەوێ بتانەوێت سەبارەت بە بابەتێك قسە بکەن و
 دواتر بڵێن دەتوانم یان ناتوانم، دەبێت ئەنجام بدەم یان ئەنجام
 نەدەم. چونکه لەوکاتەدایە که سیستمی جەستەتان بەو ئاراستەیی
 که بەرژەوهندی ئیۆهەییە دەست دەکات بە جۆلە. چونکه پێشتر بیرتان
 کردووەتەوێه. ئەمەش پێگەیە که بۆ چۆنە ئار زەمیری ناخودئاگای
 خۆتان و ئەوێ که بتوانن خۆتان کۆنترۆڵ بکەن. بڵێن من دەبێت
 ئەمکارە بکەم، من دەبێت واز لە جگەرەکیشان بهێنم، ئەوکاتەییە که
 مێشکی ئیۆه دەچێت بۆ ئەوێ ئەم حالەتە تەرك بکات و وازی
 لێبهێنێت. ئەگەر بڵێن من دەتوانم واز لە جگەرەکیشان بهێنم، من
 دەتوانم سەروسامانیك بە ژیاانی خۆم بدەم، من دەتوانم دەولهەند
 بێم، من دەتوانم خوشحال بێم.... دواتر مێشکی ئیۆه لەمبارەییەوێه
 دەستەدەکات بەکارو جۆلە. تەنها هێندە بەسە که پێی بڵێن.

بابەتی دووهم که حەزەدەکەم بگەرێنەوێه بۆ سەری، ئەمەییە که
 ماوهییەکی زۆرە خەریکین سود لە دەبوايە و توانین وەرەگرین. بەبێ
 ئەوێ که بزانی زەمینی نەرینیەکان چین؟ هەمان ئەو داب و نەریته
 نەرینیانەیی که ئێمە لەمنداڵیدا فێریان بوین. ئەو مەودانەیی که
 لەمنداڵیدا سوکایەتیا پێدەکرێت و پێیان دەگووترێت: بێ غێرەت،
 شپەزە، سەیری خوشکەکەت بکە، سەیری براکەت بکە، سەیری کوپە

مامەكەت بىكە، سەيرى مىندالى خەلكى بىكە، باشە ئاخىر تۆ تاكەى
دەتە ویت بىیت بە شتىك، تۆ ھەرگىز نابىت بە ھىچ... گوتنى ئەمجۆرە
قسانە بە مىندال، زۆر زۆر كوشىندەن. مىندال كاتىك ئەم قسانە لە
مامۇستا و خەلكانى دەوربەر و دايكوباوكى خۆيەو دەبىستىت،
بە باشى باوھېيان پىدەكات.

ھاوپىيەكم ھەبوو كە دراوسىيەكى ھىندىيان ھەبوو. بۆ دەگىپرامەو
كە ئەوان مىندالىكى كىچيان بوو، دايكەكە كاتىك سەرقالى تەپو
وشكردنى كچەكەى بوو، پىي دەگوت كچە جوانەكم تۆ گەرە
دەبىت، دەچىتە قوتابخانە، سەرکەوتو دەبىت، ھاوسەرگىرى
دەكەيت، ھاوسەرەكەت زۆر خۆش دەویت، خانەوادەى
ھاوسەرەكەشت تۆيان زۆر خۆش دەویت، تۆ كەسىكى زۆر
خۆش بەختىت. مىنىش ھەروا لەبەر خۆمەو بەرم دەكرەو كە ئەى
ھاوار بە مالمان ئىمەش چى بە مىندالانى خۆمان دەلئىن! دەلئىن
دايەگيان ئاگات لە خۆت بىت، دايەگيان وريابە ھاوسەر بەوجۆرەى،
خوشكى ھاوسەر بەمجۆرەىو... ھتە. ئەگەر مىن باوھېر بەو بىكەم كە
دايكى خىزانم كەسىكى بىزاركەرە لە ژيانى مىندا. ئىتر ئەو خاتونە
ھەرچى پىزو خۆشەىستىم بۆ بنوئىت، دەلئىم نەخىر، بەدلىيايىيەو
ئەم ماستە مويەكى تىدايە، چونكە بىرو باوھېرم بەپىچەوانەو.

با ھېزو تواناي خۇمان بزانين. ھەر لە ئەمۋوھ منداھ كانتان،
 ھارسەرتان، ھاوكار و ھاوشاريە كانتان و ھەركەسيك كە لەكار كوردنا
 لەگەلتاندايە، دەتوانن بەرنامە پېژى بكن بۇ ئەوھى بگەن بە
 سەركەوتن، ئەمە پەيامىكى زۆر زۆر جوانە، يەكك لە و پېگايانەى كە
 دەتوانيت جوانى شاراوھ و نوستوى مۇقەكان بېدار بكاتەوھ، ھەر
 ئەمەيە. با متمانە بەخۇبون و پېزگرتن لە خۇيان پېبەخشين.
 بيانگەيەننە ئەو باوھ پەى كە تۆش كەسيكيت بۇ خۆت. باوھ پ بگەن
 ھەركيز جيگەى ئيمە و ئيوھ تەنگ و لەق ناكەن. چىرۆك و بەسەرھاتى
 تيمونىەتان بەيىر دەھيئەوھ، كە مەكىنەى خەياتى داھيئا.
 خەياتەكانى ئەو سەردەمە ئەويان كوشت، چونكە واياندەزانى
 مەكىنەيەكى داھيئاوھ خيئا دەدوريت دەبېتە ھۆى بېكارى و بى ئيشى
 ئەوان. ئىستە دەزانن كە ھەلەيان دەكرى: خۇ ئىستە ئەم ھەموو
 مەكىنەى خەياتىە ھەيە، مەقەست و كەرەستەى جۇراو جۇرى
 خەياتى ھەيە و ھەموان خەرىكى بەرگدروين. زۆرەشيان ناتوانن
 لەكاتى خۇيدا جلۇبەرگە كانتان بۇ بدورن و بتاندەنەوھ! باوھ پ بەوھ
 بگەن كە گەشەى ئيمە گەشەى خەلكانىتريشە، دەبېت باوھ پېش بەوھ
 بگەين كە من و ئيوھ دەتوانين گۇپانكارى بەدى بەيئين. دەبېت ئەم
 باوھ پەمان ھەبېت و نەلئين من كيم و چيم. دەبېت باوھ پ بەوھ بگەين
 كە بەھۆى قسە و نەريتەكانمانەوھ دەجولئين و دەبېت لە پېزىەندى
 قسە و گوشتارەكانماندا وردەكارى بگەين. من ناتوانم، من كەسيى

ئەوتۈ نىم... با ئەمجۆرە قىسانە قىيىدەين و لە خۇمانيان دور
بىخەينەو.

ئىوۋە كەسىكن بۇ خۇتان و ئەوۋەندەش گىرنگىن كە من ھاوشىۋەكانى
من خەرىكن ئەم كىتىبە بۇ ئىوۋە دەنوسىن و ئامادەى دەكەن. ئىوۋە
گىرنگىن، دەبىت بابەتەكان ئەوۋەندە سەرنجىراكىش بن كە ئىوۋە كاتى
خۇتان تەرخان بىكەن بۇ ئەوۋەى بىيانخوئىنەو. ئىوۋە گىرنگىن و بىرو
بۇچونىستان گىرنگە. ئەگەر لەم گىرنگىيە تىبگەين، ئەوكات لەپىگەى
گوتنەوۋە كۆنترۆلى خۇمان دەكەين. پىستە ئەرىنى و جەختىەكان زۆر
بلىنەوۋە و دووبارەيان بىكەنەوۋە: (من خۇم خۇشەدەوئىت! من كەسىكى
خۇشەوئىستم!) كاتىك ئىوۋە ئەمە دووبارە بىكەنەوۋە، مىشكىتان
بەرنامەرىزى دەكات و وەك ھاوپپىيەك لەگەلتاندا دەجولتەوۋە.
لەبەرخۇتەوۋە جەختى لەسەر بىكەرەوۋە و بلى (من لە ھەر حالەتتىكدا
بىت رىنگەچارەى كىشەكان دەدۆزەوۋە!) جەختى لەسەر بىكەرەوۋە و
بەردەوام بەخۇتى بلىرەوۋە. كاتىك مىشكىت بۇ ئەمە بەرنامەرىزى كرا،
ئىتر ھىچ كىشەيەك نىيە كە بتانترسىئىت. بەدلىيايىيەوۋە
رىنگەچارەكەى ئەمىرۇيان بەيانى ياخود دوو بەيانى ھەر دەدۆزەوۋە.
لەگەل خۇتدا قىسە بىكە و ورد بىرەوۋە و كاتىك (دەنگى بچوك) پەخش
دەكرىت چ دەنگىكە؟ ئەگەر ئەرىنى و خەمۇك و كوشندەيە، يەكسەر
بىپرەوۋە. ئەو ھاوپپىيانەم كە ئىمەيل دەنئىن و دەلئىن خەمۇك و
ناسەركەوتوئىن و بارودۇخمان خۇش نىيە، سەرنج بدەنە ئەم دەنگە

بچوکه ی خۆتان. ئێوه داواتان له ئێمه کردوه که پێنمايیتان بکهین که
چی بکهین. هیچ، تهنه سهرنج بدهن و لهوه ورد ببنهوه که چی
بهخۆتان دهلێن، به گوتن و به پیزکردنی پهستهکانی خۆتان
به رنامه پێژی بۆ ژيانی خۆتان نهجامبدهن. نهوکات ئێوه دهبنه
همان نهوکه سه ی که هه میشه له بهرخۆتانوه ده یلێنهوه.

لێره دا ئاماژه به یاسایه ک ده که م به ناوی (یاسای چاوه پوانی)، که
به پێی ئه م یاسایه ئێمه شتی کمان ده سته ده که ویت که چاوه پوانی
ده که یین بۆمان پویدات. ئه گه ر ئه م پۆکه له ماله وه دیتته ده ره وه و
له بهر خۆته وه ده لیت پۆژیکی پر له شادی و سه رکه و تنه بۆ من،
دلنیا به ئه و پۆژه پۆژیکی زۆر خوش ده بیته. ئه گه ر ته لقین به خۆت
بکه یته که من مرۆفییکی سه رکه وتوم و له هه ر حاله ت و بارودۆخیکدا
بیته پێکه چاره ی کیشه کان ده دۆزمه وه، نهوکات یاسای چاوه پوانیش
یارمه تیت ده دات و هه ر کیشه یه که ت بۆ بیته پێشه وه،
پێکه چاره سه ره که یشی ده دۆزیتته وه. هه ربۆیه یاسای چاوه پوانی زۆر
به جیدی وه وه ربگرن. ئه گه ر بیته و به رده وام به خۆتان بلێن من
ناتوانم، من نابیت ئه وه بکه م، دلنیا بن هه مان نه و شته بۆ ئێوه دیتته
پێشه وه و پووده دات.

سەرمايە راستەقىنەكانى تۆ كامانەن؟

ئايا تاۋەكو ئىستە پىرسىيارتان لە خۆتان كىردۈە كە ئايا بەپراستى
سەرمايە راستەقىنەكانى ئىمە كامانەن؟ ئىمە ۋەك مۇقۇنك چ
شتىكمان ھەيە كە بتوانىن حىسابيان لەسەر بىكەين و بلىين ئەمە
سەرمايە و دەستمايەى ئىمەيە؟ لەوانەيە بلىين بىروانامە يان ئەو
مۇلكەى كە ھەمە، ياخۇد ئەۋپارەيەى كە لەبانكدا دامناۋە، ياخۇد
ئەۋەى كە مندالى باشم ھەيە، ھاۋسەرگىرىم كىردۈە، قىلايەك ياخۇد
ئەو ئۆتۈمبىلەى كە ھەمە و... ھتد. با يەك قۇناغ بىچىنەدۋاۋە. باشە
ئەم بىروانامەيەمان چۆن بەدەستەيىنا؟ چىمان داۋە كە ئەم بىروانامەيان
پىداۋىن؟ ئەم ئەزمون و زانستەمان لەبەرەمبەر چ شتىكدا ۋەرگىرتۈە؟

ئەگەر بەۋرەيەۋە قول بىيىنەۋە و سەرنج بەدەين، بەخىرايىيەۋە
دەگەين بەم ۋەلامە. ھەرشتىك كە ئىمە لەم دۇنيا گەۋرەۋ فراۋانەدا
بەدەستى دەھىنن، لەبەرەمبەر و لەبىرىدا شتىك دەبەخشىن. واتە
سەۋدا و مامەلە دەكەين. باشە ئەم سەۋدا و مامەلەيە چىيە؟ ئىمە چ
شتىك دەدەين و لەبەرەمبەرىدا چى ۋەردەگىرىن؟ لەوانەيە بلىين

پارەيە. بەلام ئايا ئەو پارەيە لە کوپۆه هاتو؟ شتيك هەيە كە لە ناو
هەموو ئەمانەدا هاوبەشە، ئەويش بریتیە لە (كات).

ئیمە هەموومان وەك مڕۆڤ، كاتیکی سنوردارمان هەيە بەناوی
(تەمەن). ناوەندی تەمەنیش دیارو ئاشكرايە. ئەگەر لە
ئاراوتە (استثناء) كان تپەپرین، ناوەندی تەمەن لە ئێراندا ۷۰ و
ئەوێندە سالە، بۆ نمونە لە یاباندا ۸۰ و ئەوێندە سالە. منی مندالی
مڕۆڤ كە دیمە دونیاو، تاوێكو ئەوكاتەي كە كۆچی دوايی بكەم،
دەبە خاوەنی كۆمەلێك شت. كاتیك بەباشی ورد ببێوێ دەبینن ئەم
مڕۆڤە تەمەنی خۆی دەبەخشیت و دوو ووشە فێر دەبیت. هەموو
تەمەنی خۆی دادەنیت بۆ ئەوێ بروانامەيەك وەرېگریت. یان تاوێكو
خانویەك بکړیت. كاتی خۆی كە هەمان تەمەنەكەيەتی لە
فرمانگەيەكدا بەسەر دەبات و ئیش و دەكات و پارە پاشەكوت
دەكات، بۆ ئەوێ شتيك بە دەست بهیڤیت. ٣ لە راستیدا لە بەرامبەر
هەرشتيک كە لە ژياندا بە دەستی دەهێنن، كات یاخود تەمەنی خۆمان
دەدەین. ئەوێ سەیرە ئەوێە كە ناتوانن ئەم سەرمايە بە نرخە
پاشەكوت بكەین. ئەگەر شتيك بە دەست بهیڤن و ئەگەريش هیچ
شتيک بە دەست نههێنن، ئەوا ئەم تەمەنە هەر تێدەپەریت و لە دەست
دەچیت. ئەم سەرمايە وەك بەفر وایە لە بەرامبەر تیشکی خۆرەو.
دەتوێتوێ. هەر وەك سەھۆل وایە دەبیت بە ئاوو نامیڤیت. كەوابوو
ئەگەر دەتوانن سودی لێوەرېگرن، بۆ ئەوێ بەبێھودە لە دەست
نەچیت.

ئەمە وىت پېشنىيارىڭ بۇ ئۆيۈ بىكەم. پېشنىيارىشم ئەوۋە يەكە يەكەم
 ئاگامان لە خۇمان بىت و ئاگادار بىن، كە تاكە سەرمايەمان كە كات و
 تەمەنە، (ھەموو شەو پۇژىكى ۲۴ سەعاتە) زۇر زو تىدە پەرىت.
 ئەگەر پۇژىك وىستان بزانن كە تەمەنتان چەندە زو تىدە پەرىت،
 لوتف بىكەن و كۆمەلە ۋەسلىكى مالەۋە ھەلگىن و سەيرى بىكەن.
 لاپەرەكانى ھەلدەنەۋە و بزانن يەك سال چەندە خىرا تىپەرپوۋە.
 زۇرىك لە ئىمە نازانن كە خەرىكە چەندە سەرمايە لە دەست دەدەين.
 كاتى خۇمان دەكوزىن. تەنانت ھەندىك پىداگىرى لە سەر ئەۋە دەكەن
 كە تەمەنيان بگوشرىت! چاۋەپى دەكەن كۆتايى و سەرى مانگ بىت
 و موچەكەيان ۋەرىگىن. ياخود چاۋەپوانن كۆتايى ھەفتە بىت و كارىك
 ئەنجامبەدەن. لەۋساتەى كە تىيدان، ھىچ چىژ و خۇشپىيەك ۋەرنەگىن.
 بۇ ئاگادارىتان ئەۋەتان عەرز بىكەم كە من و ئۆيۈ ۋەك مۇۋ سى
 سەرچاۋەى زۇر سىنوردارمان ھەيە. ۱ - تەمەن. (كە دەكاتە ھەمان
 ئەۋكاتەى كە باسى دەكەين) ۲ - فىكر. ۳ - ۋوزە. واتە ئەگەر
 ماندوبىين، لەگەل ئەۋەى كە كاتمان ھەيە، بەلام ناتوانن ھىچكارىك
 ئەنجامبەدەين. ھەربۆيە دەبىت ۋوزەمان ھەبىت و تەندروست بىن.
 ئەگەر بىرۋىكرمان كارنەكات نە ۋوزە و نە ئەۋكاتەش كە ھەمانە،
 نەك بە كەلكمان نايەت، بەلكو لەۋانەيشە بە زىانمان تەۋاۋ بىت. ئەۋ
 كەسەى كە بىرۋىكرى كارنەكات، لەۋانەيە ھەرچىيەكى ھەيە
 لە دەستى بدات.

له هەرساتیکدا تەنھا یەک فیکرمان هەیه، یەک ووزە و یەک کاتمان
 هەیه. بەم سیانەیه که مەژۆشەکان دەگەن بە خواست و ئارەزووەکانیان.
 هەندیک دەگەنە بەرزترین پلە - ئیتر چ مەعنەوی بن یان مادی یاخود
 کۆمەلایەتی و ئابوری - هەندیکیتیش تاوەکو کۆتایی تەمەن بەو یەک
 فیکر و یەک ووزە و یەک کاتەوه، له حەسرەتی ژيانیکی ئاساییدا،
 کۆچی دوايي دەگەن و دنیا بەجێدەهێلن. بابزانین ئەمەبۆچی؟
 چونکه ئاشنايەتيان لەگەڵ ئەو سەرچاوانەدا نیه که هەیانە و بەباشی
 سود و کهڵکیان لێوەرناگرن. با بیین و لەسەر کاغەز بنوسین. بە دارو
 دیوار و دەرگای ماله که مانەوه هەلیبواسین: من تەنھا یەک (فیکر) یەک
 (کات) و یەک (ووزە)م هەیه. سەیر و سەمەرەو بە ئازار ئەوهیه که من
 هەمیشە خەریکم بۆلە دەگەم. توپەم. حالەتی تۆلەسەندنەوه و
 شەپۆنازاوهم هەیه. لەبیرم چووەتەوه که فیکر و فەزای پۆج و زەینم پڕ
 بوو له پق و کینه و توپەیی. باشە فیکرم که توپەیی بیت، ئەوکات
 ووزەم له دەرونەوه دەخوریت و کاتیشم به فیڤۆ دەچیت. کهوابوو
 ناگەم به هیچ شتیک. بێجگە لەمەش جەستەیشم نەخۆش دەکەویت.
 زۆر سەخت و دژوارە؟ با بیین و باوەڕ بەوه بکهین که هەبونی توپەیی
 و نەفرەت، یەکه مجار و پێش هەموشتیک خۆمان دەکوژیت. سەرچاوه
 بەنرخەکانمان بەخێراییهوه لەناو دەبات و دەیانسرپێتەوه. ئەو
 کەسە که توپە و پقاوییه، ووزە ی پێویستی بۆ جوله کردن نییه،
 چونکه خۆی بەکاربەری هەمو ووزە و تواناکانی خۆیهتی.

ئەزمونەكان ئەوەيان نیشانداوە ئەو كەسانەى كە زۆر و لە
پادەبەدەر بۆلە بۆل دەكەن و پەخنەدەگرن و لەدەستى ئەم و ئەو
تورە دەبن، شانسى سەرکەوتنەيان زۆر لە خوارەووەى و لە ئاستىكى
نەزەدايە. بەپىچەوانەشەو، ئەو كەسانەى كە خوشحالن (بەم مانايە
كە پازين لەوەى كە هەيانە و سوپاسگوزارى خودان) شانسيان بۆ
سەرکەوتن و بەدەستەينانى پۆزى و فەرغانە زۆر زياترە.

شكر نعمت نعمت افزن كن

كفر نعمت از گفت بيرون كن

واتە: بە شوكرانەى نيعمەت و بەخششەكانى خودا نيعمەتى خۆت
زياد بكە. بە ناشوكرى و كوفرى نيعمەت، نازونيعمەتەكانى خودا
لەدەستى خۆت دەريكە.

نيعمەت و بەخششەكان لەدەستى ئىوهدان. كوفرى نيعمەت بەم
مانايە كە من قەدرى نازانم و بۆلە دەكەم و پەخنە دەگرم و هەموو
هەلە بەنرخەكانيش لەدەست دەدەم. پۆحيەتى شوكرانەبژيرى و
خۆشبيني و گەشبين بون، (بەماناي ئەو نيبە كە زياترمان نەوێت و
نەمانەوێت گەشە بكەين و پيش بكەوين. بەلكو بەماناي ئەووەى كە
ئاگادارى ئەو سەكۆيە بين كە لەسەرى دەژين و خوداي گەرە لە نازو
نيعمەتەكانى خۆى بۆ ئيمەى دروستكردووە)، ئەمەيان زۆر گرنگە.

ئىمە يەك فيكر و يەك كات و يەك ووزەمان ھەيە. باشە چۆن و بە چ
 شىۋە يەك ئەمە سەرف دەكەين و بەكارى دەھىنەين؟ ھەمىشە بىر لە
 پابورد و دەرد و پەنج و ئازارەكانى دەكەينەو، لە ئىستادا ئازىن، يان
 وەك (گوفى) لە خەيالى داھاتوداين و حال و ژيانى خۇمان لەناو خەون
 و خەيالاتدا بەسەر دەبەين؟ خەون و خەيال شتىكى خراب نىيە، بەلام
 دەبىت لە جىگەي خۇيدا و بەومەرجه بىت كە نەبىتە پىگرمەن
 لەبەردەم گەشتەن بە واقع و راستىدا. ھەلبۇزاردن لە دەستى من و
 ئىۋەدايە كە لەسەر گۆرەپان و ستەيجى دەرون و مىشك و فىكرى
 ئىمەدا چ بىرۆكە يەك بوونى ھەيە: ھىواو ئومىد و شەوق، ياخود
 نەفرەت و پەنجان و گلەيى و گازندە لە پابوردو؟

پىشنىار بۇ ئىۋە دەكەم ھەر ئىستەو ھەر بىر بىر بىر دەن كە گۆرەپانى
 فىكر و پۇج و دەرونتان بىكەنە شوپىن و ھىلانەي شوكرانە بىزىرى و
 سوپاسكردن. لەوانەيە ھەندىك بۆلە بىكەن و بلىن (تۆ لە شوپىنى
 گەرمەو قسە دەكەيت!) بەلام دلىابىن بەوجۆرە نىيە. ئەگەر بىتوانىت
 ئەم پامىنانە ئەنجامبەدەيت، بزانە كە دەرگاي نىعمەتەكانى خودا
 بەپۇتدا دەكرىتەو. ئەو كەسانەي كە نەخۇشن، ئەي مەگەر
 ناتەندروست نىن؟ ھەر لەئىستەو ھەر لەبىرى ئەو ھەي كە بىر لە
 نەخۇشەيەكە يام بىكەنەو، با بىر لەو ھەي بىكەنەو و بلىن كە تەندروستن.
 لە حالەتى سەلامەتەيەو دەستپىيەكەن. بەم ئازىزانە دەلىم ئەگەر ئەم
 فىكرە، بەپىنى پىۋىست لە بىر زەينتاندا بپارىزن، ھەستتان

دەگۆردىت، حالتان باشتىر دەبىت، سەير ئەۋەيە كە جەستەتان ھەلى
ئەۋە پەيدا دەكات كە ئىۋە پىزگار بىكات. ھەندىك ئىمەيلم بۇ دەننن
كە (زىانمان زۆرسەخت و دىۋارە، ھەمىشە لە كىشە و گىرىتداين. باشە
كەى كىشەكان تەۋاۋ دەبن؟) تەۋاۋ نابىن، لەبەر ئەۋەى كە ئىمە
نامانەۋىت. ئىمە ۋاقىيەت و راستىيەكان دەننننن. ئىمە خەرىكىن
ئەم كىشە و گىرىتەنە بەدى دەھىننن و بەخۆشىمان نازانن.

كەسىك كە بەيانى تاۋەكو ئىۋارە بىر لە نەخۆشى دەكاتەۋە،
بەيانى تاۋەكو ئىۋارە خەمىيەتى كە داھاتوى چى لىدىت، باشە داھاتو
يانى چى؟ مەن نىزىكەى ۲۰ خولەك پىشتىر دەستىمىرد بە نوسىنى ئەم
دەقە، ئىۋە ئىستە لە ماۋەى كەمتر لە دە خولەكدا گەشتون بەم
پىستەيە. ئىستە ئايندە ھەمان دە خولەكى بەردەم ئىۋەيە. چەند
خولەكىتر كە ئەم ياداشتە تەۋاۋ بىت، ئايندە دەبىتە ئىستە.
ھەرىچەك كە ئىستە خەرىكى بىرى لىدەكەيتەۋە، دەبىتە ئايندە و
داھاتوى تۆ. ئەگەر ئىستە لەم ساتەدا ئىمە بىر لە پابوردو، بىر
لەتالىيەكان، ناكامى و مەسەلە و كىشە و گىرىتەكان بىكەينەۋە،
بەردەۋام بەردەۋ پابوردو پابىكەين و پەناى بۇ بەرىن، ئەۋە ئىستامان
لەدەستەدەين. چونكە پابوردو پادەكىشىن و دەلىكىنن بە
ئىستەۋە. بەمشىۋەيە پابوردو دەخەينە ناۋ دل و جەرگەى ئايندەۋە.
باۋەپ بىكەن داھاتوى ئىۋە لەدەستى ئىۋەدايە. باۋەپ بىكەن ئىۋە و
نەتەۋەيەك ھەر خۇتان ئايندە و داھاتوى خۇتان بونىيات دەننن.

بەباشى باۋەپ بەمە بگەن. بە بىر كۆردىنەۋە لەمە مەۋۇ خۇي ئاينىدەي
 خۇي دروستدەكات. بە ھەمان ئەۋفېكرە و ۋوزەيە كە كەسېك دەگاتە
 لوتكە و ئەۋىتر دەگاتە نىزمىتىن پلەي پەستى و دامامى. ھەربە و يەك
 دانە ۋوزەيە يەككە دەگات بە گەۋرەترىنى شتەكان و ئەۋىتر لە بچوكى
 خۇيدا دەمىنىتتەۋە. ھەر بە و يەك دانە ۋوزەيە، كە تەنات ھەندېك
 ۋەك (مىلېن كلر) كە كەمەندام بوۋە) بە تەركىز و ۋوردەكارى و
 باۋەپەۋە. چارەنوسى خۇي و خەلكىشى كۆپى.

گۆرەپانى بىرۋەزە يىنتان پېر بگەن لە عەشق و خۇشەۋىستى. نەۋەك
 لەبەر ئەۋەي كە مەنەت بگەن بەسەر كەسېكىتردا، بەلكو بەزەيىتان
 بەخۇتاندا دېتەۋە و لوتفېك بە خۇتان دەگەن. كاتېك گۆرەپانى ژيان
 پېر بوۋ لە عەشق، ئىتر ھەست و كات و ۋوزەت لەمەدا سەرف دەبېت.
 عەشق سازىندە و بىياتنەرە، پەروبال دەبەخشىت و ھىزو ۋوزە بە
 مەۋۇ دەدات. ئىۋە يەك دانە كاتتان ھەيە. يەك دانە فېكر و يەك دانە
 ۋوزەيش. ۋرپاۋ ئاگادارى جەستەي خۇتان بن. بە پىي پىۋىست
 بخەون. بە پىي پىۋىست پىشوبدەن، بە پىي پىۋىست خواردن بخۇن،
 نە زىاتر و نە كەمتر. ئەگەر بەپاست و دروستىۋە پارىزگارى لەم
 سىستەمە بگەن و بەكارى بھىتن، دەگەن بە شوپىنېك كە بىجگە لە
 خۇدا كەسىتر نابىنن. واتە دەگەن بەۋپەپى ھىزو توانا و لېھاتنەكان.
 ئەمە ھى من و ئىۋەيە. بەم يەك دانە سەرچاۋەي فېكر و يەك دانە
 سەرچاۋەي ۋوزە و يەك دانە سەرچاۋەي كاتەي كە ھەتەنە، پەيمان

به خوتان بدهن که گورانکاری دروستبکەن. هەر له ئیستهوه
 دهستپیکەن. نهوهش بزانه که بیرکردنهوهی ئەرینی
 دهستپیکەیهتی. ووهزه دهخمه دواي فیکریکی ئەرینهوه و
 دهستدهکم به جوله. ئهگر تهندروستیت له مهترسیدایه، هەر
 له ئیستهوه بیر بکهرهوه که تهندروست و سهلامهتیت و چەندینجار
 به خوت بلی (من سهلامهتم! من خۆم خوشدهویت! من دهتوانم!)
 نه مه بلی و بزانه ئه نه دیشه ئەرینه چۆن ورده ورده فراوان
 ده بیت و هه موو بون و وجودت داگیر دهکات و ئاینده و داهاتوت
 هه مان نه وشته ده بیت که ئیسته خه ریکیت دوباره ی ده که یته وه.

رسد ادمی به جایی که به جز خدا نبیند

بنگر تا چ حد است مقام ادمیت!

واته: مروه دهگات به شوین و ئاستیک که بیجگه له خودا که سیت
 نابینیت. سهیرکه و بزانه له چ ئاستیکی بهرزدايه پله و مه قامی
 مروه فایه تی.

تاكە ھەلى نوپۇردىنەۋە

نازانم ئەۋەتەن بۇ ۋەپىش ھاتوۋە يان نا كە لە خۇتان بېرسىن:
(ھەندىك لەۋكارانەى كە ئەنجاميان دەدەم، ھۆكارەكەيان دەزانم يان نا؟) زۆرىك لە داب و نەرىتەكانى ئىمە بەمجۆرەن و بەپىي نەرىت ئەمكارانە ئەنجامدەدەين، ھەندىك لە داب و نەرىتەكان، زىانيان نىيە و سودىشان نىيە. ھەرچەندە ھۆكارەكەشان نەزانىن. بەلام ھەندىكىترىان زىانبەخشن، كات و ۋوزەى ئىمە دەگرن و ژيان خاۋ دەكەنەۋە و لەسەرشانمان قورسى دەكەن. بەلام ھىشتا ئىمە خەرىكىن ئەنجاميان دەدەين، بەبى ئەۋەى كە پىرسىار لە خۇمان بگەين. لەۋانەيە يەككىك لەكارە باشەكان ئەمە بىت كە ھەندىكجار و ئەگەر بۇ يەكجارىش بوۋە ھەلۋەستە بگەين و لەخۇمان بېرسىن:
(باشە ئەمكارانەى كە بەدرىژايى پۇژ ئەنجاميان دەدەين بۇ چىيە؟)
خەزەكەم داستانىكى راستەقىنەتان بۇ بگىرپمەۋە كە لە كىتەبىكى كۆمەلناسىدا خويىندەۋە: پىاۋىك لە ھاۋسەرەكەى پىرسى: نازىزەكەم باشە بۇچى كاتىك ماسى دەبرژىنىت، سەرو بنەكەى لىدەكەيتەۋە؟
خاتونەكەش كەمىك بىر دەكاتەۋە و ھۆكارىك بۇ ئەمكارەى خۇى نادۆزىتەۋە. دەلىت راستىيەكەت بویت ئەمكارە لەدايكەۋە فېر بوم.

ژن و پیاوه کەش دەچن بۆلای دایکی ژنە کە و پرسپاری ھۆکارە کە ی
لێدە کەن. دایکی ژنە کەش کە مێک بیر دەکاتە وە و دەلێت: منیش لە
دایکە وە فیڤی ئەم ئیشە بووم. ھەرسێکیان (واتە پیاوێکە و ژنە کە و
دایکی ژنە کە) دەچن بۆلای دایە گەرە ی خێزانی کابرا و ئەم
پرسپارە ی لێدە کەن. دایە گەرەش دەلێت: لەبەر ئەوە یە کە ئەو کاتە
تاوێ کە ی ئێمە بچوک بوو ماسی گەرە تییدا جێگە ی نە دەبوێ وە!
ھەمویان دەستدە کەن بە پێکەنین. تاوێ ماسی بڕژاندنە کە ی دایە
گەرە ٥٠ سال لە مەو بەر بچوکبوو، ھەربۆیە سەر و کلکی ماسیە کە ی
لێکردووە تە وە و قرتاندوێ تە. کچە کە ی سەر ئەمە ی کردووە و بەبێ
ئەوێ کە ھۆکارە کە بزانیت، فیڤی ئەمکارە بوو، کچی ئەم کچەش
ئەمکارە لە دایکیە وە فیڤی وە و ئەویش بەبێ ئەوێ ھۆکارە کە ی
بزانیت ئەمکارە ی دوبارە کردووە تە وە. واتە دایە گەرە و کچە کە ی و
ئەوێ دایە گەرە. خۆ ئەگەر ھاوسەری ئەوێ کە ی دایە گەرە ئەم
پرسپارە ی نە کردایە، لەوانە بوو ئەمکارە درێژە ی بکێشایە و دواتر و
لەناو ئەو بنەمالە یە دا ببوایە بە نەریت و ھەر بەوجۆرە ماسیان
ببڕژاندایە!

سەردەمانێک پێویست بوو کە (پەیک) و نامە بەر بوونی ھەبێت،
بەلام ئێستە کە ئینتەرنێت بوونی ھەیە، خودی پۆستە و گە یاندنیش
چوێ تە ژێر پرسپارە وە. ئێستە لە سەرانی سەری دۆنیادا خەلکی گول بۆ
یە کتری دەنێرن، تۆپێکی ئینتەرنێت ھەیە و ئێوێ گول و جۆری

پېچانەوہی و ئو رستەيەى كە لەسەرى دەنوسریت، لەگەل
 نرخەكەیدا باسى دەكەن و بەناوی خۆتانەوہ دەینێرن بۆ ئوسەرى
 دوونیا. ئیتر هیچ پێویستناكات كە پۆستە بەكار بهێنن. زەمانە و
 سەردەم دەگۆردریت و ئیوہش ناچارن كە بگۆردرین. خۆ ئەگەر
 نەگۆردرین، ئەوا دەبێتە ھۆى گواستەنەوہى كۆمەلێك داب و نەریت
 لەلایەن ئیوہوہ بۆ نەوہكانى دواترتان، كە هیچ پێویست نین و
 ھەبونیان لەناو كۆمەلگەدا گرنگ نییە وئەگەر زیانیان نەبێت ئەوا
 سودیشیان نابێت!

ھەموو كەسێك تەنھا یەك ھەلى ھەيە. یەك ھەلى ھەيە كە شتە
 نوێكانى ئەزمون بكات. وەك مالتەكاندن. بیانویەك نییە كە ھەموو
 شتەكان لەلای خۆمان بهێلێنەوہ. كاتیك كە بەكار نایەت، دەبێت فرپى
 بدەینە دورەوہ و ببەخشین بە كەسێك كە ئو پێویستبەتى.
 بەداخوہ ئێمە بەھەموو ھێزمانەوہ ئەم ھەلانە لەدەستدەدەین.
 ھەریەكە لە ئێمە لەژیانماندا بەرپێگەلێكدا پۆشتوین كە تەنات
 ناشزانین بۆچى چوین. سەرو كلكى ماسیەكە لێدەكەینەوہ بەبى
 ئوہى كە بزانی بۆچى. دەبێت چاوہكانمان بشوین و بەجۆریكىتر
 سەیر بكەین. پێگە بدەین ئەم ھەلە ئالتونیه بۆ ئێمە ئاشكرا ببێت.
 ھەر لەمنداڵییەوہ لاوہكانمان بگۆرپین بە مەكینەى داھێنان. لەوانە
 باشتر وابێت كە بلیم پێویستە پێگى لە داھێنان و شارەزاییەكانیان
 نەكەین. لەگەل شیوازى پەفتار و پەروەردەیاندا كارێك نەكەین كە

خه لاقیه و دامینانکاریان که به شیکه له بون و وجودی مری و
به خششی خودای گه وره یه، له ناو بجیت.

تاکه رازی مانه وهی نیمه بریتیه له خه لاقیه و دامیناری و
دۆزینه وهی ریگه نوپکان. منی جوری (نوعی) له تهمه نی ۶۰ سالیدا
نه مه ویت هه مان نه و شیوازان به کار بهیتم که له گنجی و لویه تیدا
له باره ی که سابهت و کاروپیشه وه فیریان بوم، که نه مه ش نابیت.
چونکه نه مانه کارناکه ن و ده بنه هوی نه وهی که هه ست بکه م شکستم
خواردوه. نه مه له کاتی کدایه که تهنه یه ک کیشه بونی هه یه، نه ویش
نه وه یه که ریگه یه کی نویم له که سابهت و کاروپیشه که مدا قبول
نه کردوه، فیری نه بوم، یاخود پامینانم له سهر نه کردوه. وهرن با
کاریک بکه یین که ماله که مان و ژینگه ی کاروپیشه که مان بگورپین به مالی
نویگه ری و دامینان. پرسیار بکه ن، کتیبه کانی تاییهت به و بواره
بخویننه وه، هه ر ریگه یه ک که ده توانن پییدا برۆن و فیر بین که چۆن
ده توانن دامینانه رانه و جیاوازتر بیر بکه نه وه، یه ک ساتیش مه وه ستن و
ده سته کار بین. نه مه تاکه ریگه ی ساده و ئاسانه بۆ که یشتن به
ژیانیکی باشتر. با نه م هه له له منداله کانمان، له لاهه کانمان
نه سه نینه وه، له کاتی خویدا که میک بکشینه دواوه و ریگه بده یین
منداله کانمان که میک خویمان ده ربخن. له وانه یه هه ندیکجار خراب
نه بیت نیمه بچینه دواوه و هه روه ک ده لپن گه نجه کانمان بکه ونه
به ره تاو و هه له کانیش به وان بده یین. با وانه زانین که نیمه هه موو نیش
و کاره کان ده زانین. ته نانهت نه گه ر لپرسراوی شوینیکین و کاریکمان

له ئەستۆدايە، باكەمىك خۆمان بکشينينه دواوه و ئەوان سەر بەست و
 ئازاد بکەين و کاروبارەکانى خۆيان بەوان بسپيرين. دەتوانين
 ئەمکارەش لەمالەوه ئەنجامبەدين. داوا لە منداڵەکانتان بکەن لە
 هەفتەيەکدا يەك پۆژ هى ئەوان بىت و تايبەت بىت بەوانەوه، کە
 خواردن دروست بکەن، مال و ژورەکەيان بە ئارەزوئى خۆيان
 پیکبخەن. ئەو وینەيەى کە حەزبان لىيەتى بیکيشن. لە ژینگەيەکى
 زۆر ئازاددا بن، ئىمە بەپىي توانا هەولبەدين ئەو ژینگەيە فراوانتر بىت
 بۆ ئەوهى جگەرگۆشەکانمان گەشە بکەن.

بوار و کات بە منداڵەکانتان بەدن. لەژێر ناو نیشانى (زانينى
 شتىکدا) پىيان مەلئىن پىگەى راست و دروست لە فلانە کاردا ئەوهيە
 کە من پىيدا دەپۆم. لەوانەيە ئەوان پىگەگەلئىکى سادەتر بۆ خۆيان
 بدۆزنەوه. لەپاش هەرەسى يەکیەتى سۆفیەت و پارچە پارچەبونى ئەو
 يەکیەتیه، زانایانى ئەمریکا چون بۆ روسیا و سەردانى ناوەندە
 زانستیهکانیان کرد و دۆزینەوه و دامینانەکانى ئەوانیان بینى. يەکیک
 لەو زانا ئەمریکیانە لە بیرەوهريیهکانى خۆیدا دەنوسیت: ئىمە
 سەرسام بوین کە ئەمانە بە چ کەرەستەگەلئىکى سادەوه، کارانئىکى
 زۆر باشتەر لەوهى کە ئىمە بە دەزگای زۆر پيشکەوتو ئەنجامیان
 دەدەين، بە ئەنجام گەياندوه. چونکە بەپىي پىويست تەکنۆلۆژیایان
 لەبەردەستدا نەبوو، بەلام هەموو ویست و مەبەستىکیان ئەوه بوو کە
 موشەکیک بنێرنە بۆشایى ئاسمان بۆ سەر مانگ. بە هەمان ئەو

تەکنۆلۆژیایەى كە ھەيانبوو، بەلام بە داھینانكارىيەو،
 پێگەچارەگەلىكى زۆر سادەيان دۆزىيەو. ئەمە لەكاتىكدابوو ئەو
 كەسانەى كە بە سىستەمگەلىكى ئالۆزترەو دەژيان، بەردەوام
 پىيانوايە پێگەچارەكان دەبىت ئالۆز سەخت و دژوار بن. پۆژىكيان
 خەرىكبوم باسى پىساكانى سەركەوتنم بۆ كچەكەم دەكرد. سەپرىكى
 كردم و گوتى: بابە ھەر بەپاستى ئايا سەركەوتن ئەوئەندە سەخت و
 ئالۆز و دژوارە؟ لەوكاتەو من تىگەيشتم و زانين كە بە فىركارىيەكان
 و بەو كتیبانەى كە خویندومەتەو نەخەلەتیم. بەلكو لەبرى ئەوئەدا
 بىر لەو بكمەو كە چۆن ئەم پىكارانە بەشیوەيەكى سادە
 دروستبكەمەو و پىكيان بخەمەو و سەرلەنوێ دايانپىژمەو. ھەر
 لەبەر ئەمەبوو كە ئەم كۆمەلە ياداشتەم نوسى.

ئەوئەتان لەبىر بىت كە سەركەوتن، بەشادومانى ژيان، خوشبەخت و
 بەختەو رىبون، سادەيە، بەو مەرجەى كە لەناو سىستەمە ئالۆزەكاندا
 بىينە دەرەو و فىرى ئەو بىين كە شتانىكى نوێ قبولبكەين.
 ھەميشە لە خۆمان بپرسين: (ئايا پێگەيەكى سادەتر و كەم خەرج و
 كەم تىچوتر بوونى ھەيە؟ دەتوانم چ كارىك ئەنجامبدەم بۆ ئەوئەى
 ژيانم سادەتر و جوانتر و كەم خەرج بىت و تىچوى كەمتر بىت؟)
 بەدلىايەو ھەميشە كۆمەلىك پێگەچارەى نوێ بوونيان ھەيە. ئەگەر
 خۆمان بەبىرو زەينماندا نايەن و زەينمان ووشك بوو. با داوا لە

خه لكانيتر بكهين له و بواره دا يارمه تيمان بدهن. دنيا بن كه كارى گهري
وده رنه نجامى نه ريئى ده بيت.

خوینەری بەرپۆزی ئەم کتێبە، بەبێ ئەوەی کە لە نزیکەوە ئێوە بناسم، بەرپۆزەبەکی سەدی بەرزەووە دەتوانم لەبارەی ئێوەوە پیشبینی چەند شتێک بکەم:

یەکەمیان ئەوەی کە ماوەیەکە پرسپاریک یان چەند پرسپاریکی بێ وەلامتان لە خۆتان هەیە، نازانم ئەو پرسپارانە چین؟ بەلام دەتوانم بە ئێوە بڵێم وەلامی پرسپارەکانتان لەناوجەرگی نوسینەکانی ئەم کتێبەدا دەدۆزنەوه. کەوابوو ئێستە کە پرسپارتان هەیە و لەوێش گرنگتر بەشوین وەلامەکانیاندا دەگەڕێن، هەلی پێویست بدۆزنەوه و بەبێ وەستان بایەتەکانی ئەم کتێبە بەوردییەوه بخویننەوه و هەرکاتیەک شتێک هات بە پێرزەبنتاندا یاداشت و نووماری بکەن...